

पंक्ति श्री केसरविमल विरचित

सूक्तावली याने सूक्तमुक्तावली

ज्ञापान्तर तथा अंतरगर्भित कथाओ सहित,

जन समुदायने वांचवा जणवा माटे

तैयार करावी प्रगट कर्ता

श्रावक ज्ञीमस्त्री माणिकनी वती

शा. ज्ञाणजी माया.

ठेकाणुं मांडवी साक गल्ली घर नं. ११५-१३

मुंबाइ

कोलमाटलेन घर नं. २३ निर्णयसागर मुद्रालय

Printed by B R Ghanekar, at the N S Press, 23, Kolbhat Lane, Bombay, and
Published by Bhanji Maya, for Shrivak Bhimsi Manek, Mandvi, Saka Lane,
No. 225-231, Bombay.

प्रस्तावना.

श्री सर्वज्ञ चाषित धर्ममां जीवनी पांच गति कही ठे. तेमां मनुष्य, देवता, तीर्थच अने नारकी, ए चार गति संसारमां त्रमणरूप ठे; अने पांचमी मोक्षगति ए ठरी ठाम बेसवाने अनंतानंत सुखनुं धाम ठे. ए पांचमी मोक्ष गतिए जवा माटे चार गतिमांनी फक्त एक मनुष्यगतिज नीसरणीरूप ठे. अर्थात् मनुष्यगति सिवाय बीजी त्रण देवता, तीर्थच अने नारकीनी गतिमांथी मोक्षमां जवातुं नथी; मात्र मनुष्यज मोक्ष मेलवी शके ठे. देवतानी गतिमां अपरंपार सुख साहेबी ठे तथापि देवता पण मनुष्यगतिमां आववा इहे ठे, केमके ज्यांथी मोक्षसुख मळी शके ठे. माटे चार गतिमां उत्तम मनुष्यगति पास्या पठी पातुं जव त्रमण न थाय अने परम पद एटले मोक्षसुख मळे ए सारू मनुष्यनुं शुं करतव्य ठे ते अवश्य जाणवुं ऊचित ठे. अने ते जाणीने ते प्रमाणे वर्त्तन करवांथी मनुष्यजवनी सफलता थाय ठे. तेटला माटे सर्वज्ञ जिनवचनानुसार बाल जीवोना उपकारार्थे श्री तपागढाधिपती श्री विजयप्रज्ञसूरीना पाटे उदयाचल पर्वतनेविषे प्रगट थता सूर्य समान श्री विजयरत्नसूरीना राज्यनेविषे थयेला श्री कनकविमल नामना सुगुरूना लघु शिष्य केसरविमल नामाजिध पंक्ति आ सूक्तावली याने सूक्तमुक्तावली एटले मनुष्यना कंठनेविषे रहेली मोतीनी माला समान शोजायमान सारी युक्तिवालो आ ग्रंथ मनुष्यमात्रनी शोचाने अधिक करवा माटे विक्रम संवत् १९५४नी सालमां रच्योठे.

मनुष्यजवनी सार्थकतानुं करतव्य धर्म, अर्थ, काम अने मोक्ष, ए चार जागमां समायेळुं ठे. ए चारे जागनुं यथाविधि स्वरूप आ ग्रंथमां लोकजाषाए करी पद्यबंध दर्शाववामां आव्युं ठे. तेना मुख्य विज्ञाग १ तत्त्वज्ञान एटले शुरु देव, शुरु गुरु, अने

शुद्ध धर्म; १ मनुष्यजव पामवानी दुष्करता; ३ सज्जनपणानो गुण; ४ न्यायमार्ग; ५ प्रतिज्ञा लीधी ते मुकवी नही; ६ क्षमानो संबंध; ७ चित्तनो संबंध; ८ कुलनो संबंध; ९ विवेकनो संबंध; १० विनय गुण; ११ विद्यानो उपकार; १२ उद्यम; १३ दान; १४ क्रोध न करवो; १५ दया पालवी; १६ संतोष राखवो; १७ विषय बांढवा; १८ प्रमाद बांढवो; १९ साधु तथा श्रावकनी श्रोलखाणनो अधिकार दृष्टांत साथे ए चार वर्गमां बताव्यो ठे. मनुष्यजव पामीने प्रथम शुद्धदेव अने शुद्धगुरुनी श्रोलखाण करी शुद्धधर्म जाणवो अने तेनुं सेवन करवुं अर्थात् केवली चाषित जैनधर्माराधन करवो; बीजुं न्यायपूर्वक अर्थ एटले धन संपदा उपार्जन करवी; त्रीजुं तेवा न्यायोपार्जित धननो व्यय धर्मनां रूमां काममां करवो; अने चोथुं क्षमागुण आदरी अनित्यादि जावना जावीने कर्मनी निर्जरा करी मोक्षपद पामवुं. एतुं शुद्ध स्वरूप आ ग्रंथमां विवेचन अने दाखला दलील साथे दर्शावेळुं ठे.

उपर बतावेला श्रोगणीस अधिकारना वली विशेष स्पष्ट समजाववा माटे पृथक् पृथक् विषय पाकी तेनुं विवेचन करी तेने दृढ करवा माटे विशेषे करी तेवा गुणवालानां दृष्टांत पण दर्शाव्यां ठे. जेमांना—

प्रथम धर्म वर्गमां—१ देवतत्त्व, २ गुरुतत्त्व, ३ धर्मतत्त्व, ४ ज्ञानतत्त्व, ५ मनुष्यजन्म, ६ मनुष्यजवनी दुर्लक्षता तथा तेनां दश दृष्टांत, ७ सज्जन, ८ गुण, ९ न्याय, १० न्यायधर्म, ११ प्रतिज्ञा, १२ उपशम, १३ त्रिकरण शुद्धि, १४ कुल, १५ विवेक, १६ विनय, १७ विद्या, १८ उपकार, १९ उद्यम, २० दान, २१ शील, २२ तप, २३ जावना, २४ क्रोध, २५ मान, २६ माया, २७ लोभ, २८ दया, २९ सत्य, ३० चोरी, ३१ कुशील, ३२ परिग्रह, ३३ संतोष, ३४ विषय, ३५ इंद्रिय, ३६ प्रमाद, ३७ साधुधर्म

३० श्रावकधर्म विषेनुं स्वरूप समजाववामां आवेळुं ठे अने ते दरेक विषयने दृढ करवा माटे तेवा तेवा गुणवाळा तथा तेषी, विपरीत गुणवाळा थयेलानां उदाहरण पण बताव्यां ठे.

बीजा अर्थवर्गमां—१ अर्थवर्गना प्रकार, २ अर्थ एटळे संपदा विषे, ३ हितचिंतन, ४ लक्ष्मी, ५ कृपण, ६ याचना ७ निर्धन, ८ राजसेवा, ९ खलता, १० विश्वास, ११ मैत्री, १२ कुव्यसन—(एक द्युत, बीजुं मांस जक्षण, त्रीजुं चोरी, चोथुं मद्य, पांचमुं वेश्यागमन, षठुं खेटक, सातमुं परस्त्रीसंग), १३ किर्त्ति, १४ प्रधान, १५ कला, १६ मूर्खता, १७ लज्जा, १८ लक्ष्मिरहित विषे दृष्टांतो साथे दर्शविलुं ठे.

त्रीजा कामवर्गमां—१ कामधी ग्रसाएला, २ काम, ३ कंदर्पना उन्माद, ४ गुणदोषोज्ञावन, ५ पुरुषगुण, ६ पुरुषदोष, ७ स्त्रीना गुण, ८ स्त्रीना दोष, ९ सुलक्षणी स्त्री, १० संयोग, ११ वियोग, १२ माता, १३ पिता, १४ पुत्र, १५ सुपुत्रनुं यथोचित स्वरूप समजावी दृष्टांतवडे दृढ करी आपेळुं ठे.

चोथा मोक्षवर्गमां—१ मोक्षार्थ, २ कर्म, ३ क्षमा, ४ संयम, ५ द्वादश जावना—(एक अनित्य, बीजी अशरण, त्रीजी संसार, चोथी एकत्व, पांचमी अन्यत्व, षष्ठी अशूची, सातमी आश्रव, आठमी संवर, नवमी निर्जरा, दशमी लोक, अगीआरमी बोधी, अने बारमी धर्म जावना), ६ राग, ७ द्वेष, ८ संतोष, ९ विवेक, १० निर्वेद, अने ११ आत्मबोध विषे घणुंज जाणवायोग्य विवेचन दृष्टांतसह करेळुं ठे.

त्यारपठी धर्म, अर्थ, काम अने मोक्ष, ए चारे वर्गनुं स्वरूप टुंकामां समजावी धर्मना दश जेद; तथा अर्थ उपार्जनविधि; अने काम एटळे विषय गणवामां आवे ठे तेने अलगो करी कामनो जावार्थ धर्मनां रूनां काम-कार्यो करवामां सारी रीते

समजाव्यां ठे; अने ठेवट मोक्ष मेलववानी रीति अने तेवा परम पद पामनारने धन्यवाद आपेलो ठे.

हवे आ ग्रंथ जाषामां ठे तो तेनुं वली जाषान्तर शुं? एम सहज कोइ प्रश्न उठावे तो तेनुं समाधान ए ठे जे, थोका अने विशेष जाषार्थवाला शब्दोनी पदरचनानो घणो गहन अर्थ तेना अपरिचित जन समुदायना समजवामां जाग्येज आवी शके तेवो ठे. वली लोकजाषामां घणी जातनी जाषाना शब्दो जेलसेल थयेला ठे, तथा मुलके मुलक अने गामे गामां केटलाक जूदा जूदा शब्दो वपराय ठे अने तेनां रुपांतर जूदां जूदां थयेलां जोवामां आवे ठे तेथी, तेमज आ ग्रंथमां जे पद्य-रचना करवामां आवेली ठे ते मध्ये दरेक बाबतना सिद्धांत माटे जे जे दृष्टांत देखाडवामां आवेलां ठे तेनां फक्त नाम मात्रज बतावेलां ठे, तेथी मूलपद्यनो जावार्थ लखी तेमां जाणवेला दाखलावाला पुरुषादिना प्रबंधादि अन्य ग्रंथो तथा वृद्धमुखपरंपराथी जाणवामां आव्या मुजब आ मूल साथे जाषान्तरना ग्रंथमां विवेचन पूर्वक स्पष्टीकरण साथे दाखल करवामां आवेला ठे. जे वांचीने मनन करवाथी दरेक विषयनी दृढता बेशक थवामां यत्किंचित् शक नथी.

विशेष जाणवा योग अने कचित सांजलवामां आवेली कथाथो घणा विस्तारपूर्वक दाखल करी ठे, अने केटलाक वखतो वखत जाणवामां आवेला पुरुषादिना प्रबंध विषयना सिद्धांत योग दाखल कर्यां ठे; के जे वांचवाथी विषयनुं स्वरूप तात्कालिक समजी शकाय तेवुं ठे. अने तेवां कृत्य करनारने तेथी जे लाज हानी थइठे तेतुरत ध्यानमां आवतां पोतानुं वर्चन लाजदायक कृत करवा तरफ दोराय तेवुं ठे. अने तेम थवाथी मनुष्यचव पाम्यानुं सुफल मलवाने विलंब न लागे ए निःसंदेह वात ठे.

आ ग्रंथना धर्मवर्गमां नमि अने विनमी, केसीकुमार गणधर अने प्रदेशी राजा, विक्रम, अने शालिवाहनादिना मढी ४७; तथा अर्थवर्गमां उत्तम कुमारनुं घणुं मनरंजन चरित्र, केवन्ना शैठ, सहस्रमल साधु, पुण्यसार कुमार, अने काविकसूरीठ कसाइ विगेरेना मढी ४४, तथा कामवर्गमां नंदीखेणमुनि, जीलडी उपर मोह पामी विपयनी प्रार्थना करनार महादेव, रथनेमी, अवरुणने ढांकनार श्रीकृष्ण, सुदर्शन शैठ अने अज्ञा राणी विगेरेना मढी १३, अने मोहवर्गमां खंधकाचार्य तथा तेमना पांचसें शिष्य, दृढप्रहारी, कूरगरु साधु, मेताख्य मुनि, जरत चक्रवर्ति, अनाशी मुनि अने श्रेणिक राजा, नमी राजा, सनतकुमार चक्रवर्ति, वज्रस्वामी, संप्रति राजा विगेरेना मढी १९ प्रबंधो यथास्वरूप दाखल करवामां आवेला ठे. एकंदर १७२ प्रबंधनो आ ग्रंथमां समावेश करवामां आव्यो ठे.

आ ग्रंथ मनुष्यमात्रने अवश्य वांचवा, जणवा, तथा मनन करवा योग होवा ठतां फक्त तेनुं मूलज ठपाएळुं हतुं तेथी तेना वांचनार जणनारने तेनो जावार्थ पूरेपूरो नहीं समजावाने लीधे तथा तेमां आपेलां दृष्टांतिक पुरुषादिना प्रबंधो नहीं जाणवामां आववाथी तेनी खरी खूबीथी वीन माहितगार रहेवुं पकतुं हतुं; ते खोट पूरी पारुवा माटे घणा वाचकवर्ग तरफथी अमोने जलामण थवाने लीधे तेनुं चापान्तर अनुजवी अने वृद्धोवय शान्ति सुधाकर प्रेसना मालीक मी. सांकलचंद महासुखराम पासे तैयार करावी सज्जनवर्गनी शोचामां वृद्धि करवा माटे प्रगट करवाने अमे शक्तिवान थया ठीये. आशा ठे के आ ग्रंथनो लाज सर्व श्री संघ स्त्री पुरुष लेइ अमोने कृतार्थ करशे.

पमिद्ध कर्ता.

विषयानुक्रमणिका.

विषय.	पृष्ठ.
श्रीजिनेन्द्रमूर्तिने प्रणाम करवारूप मंगलाचरण	१
क्रमसंग्रह— आ ग्रंथमां आवेला अधिकारना वोलोनो अनुक्रम	१
॥ धर्म वर्ग ॥	२
देवतत्व विषे	२
देवतत्व उपर नमि अने विनमिनो प्रबंध	३
गुरुतत्व विषे	४
गुरुतत्व उपर केसिकुमार गणधर अने प्रदेशी राजानो प्रबंध	५
धर्मतत्व विषे	१६
धर्मतत्व उपर विक्रमराजानी कथा	१७
धर्मतत्व उपर शाबिवाहन राजानी कथा	२४
ज्ञानतत्व विषे	३१
ज्ञाननी एक गाथाना बोध उपर जवराज रुषीनी कथा....	३१
ज्ञानना एक चरणथी थता लाज उपर चिलातीपुत्रनो दृष्टांत	३७
ज्ञान उपर रोहिणीया चोरनी कथा	४१
ज्ञान उपर मास अने तुस नामना बे चाईनी कथा	४९
मनुष्यजन्म विषे	५१
शशिप्रज राजानी कथा	५२
दश दृष्टांते दोहिखा मनुष्यजव संबंधी श्लोक....	५४
मनुष्यजवनी दूर्लभता उपर पहलो चुलानो दृष्टांत	५४
मनुष्यजवनी दूर्लभता उपर बीजो पासानो दृष्टांत	६२
मनुष्यजवनी दूर्लभता उपर त्रीजो धान्यनो दृष्टांत	६९
मनुष्यजवनी दूर्लभता उपर चोथो जुवटानो दृष्टांत	६९
मनुष्यजवनी दूर्लभता उपर पांचमो रत्नो दृष्टांत	७१
मनुष्यजवनी दूर्लभता उपर बछो स्वप्नो दृष्टांत	७१

मनुष्यजवनी दूर्लभता उपर सातमो चक्रनो दृष्टांत	७४
मनुष्यजवनी दूर्लभता उपर आठमो कुरमनो दृष्टांत	७७
मनुष्यजवनी दूर्लभता उपर नवमो धूसरानो दृष्टांत	७७
मनुष्यजवनी दूर्लभता उपर दशमो परमाणुनो दृष्टांत	७८
सज्जन विषे	७८
सज्जनता उपर द्रौपदीनो प्रबंध	७९
सज्जनता उपर अंजनानो प्रबंध	८०
गुण विषे	८७
न्याय विषे.	८८
अन्याये करी रावणनो त्याग करनार विन्नीषणनो प्रबंध	८९
न्यायधर्म विषे	९३
प्रतिज्ञा विषे	९४
उपशम विषे	९५
द्वामागुण उपर गजसुकमाल मुनिनो प्रबंध	९६
त्रिकरण शुद्धि विषे	१०२
त्रिकरण शुद्धि उपर द्रौपदीनो प्रबंध	१०३
कुल विषे	१०५
विवेक विषे	१०५
विनय विषे	१०५
विनय गुण उपर विक्रम राजानो प्रबंध	१०७
विनय करवा उपर श्रेणिक राजानो प्रबंध	११०
विद्या विषे	११५
विद्यार्थी रीजववा उपर बाण तथा मयूर पंक्तितो प्रबंध	११६
उपकार विषे	११७
उद्यम विषे	११८
उद्यम उपर सुबुद्धि प्रधाननो प्रबंध	११९

उद्यम उपर बीजो ज्ञानगर्भ प्रधाननो प्रबंध	११०
दान विषे	१११
दानगुण उपर कर्णराजानो प्रबंध	११३
शील विषे	११३
शील पालवा उपर सुदर्शन शैठनो प्रबंध	११४
शीलगुण उपर गांगेयनो टुंक हेवाल	११६
तप विषे	११६
तपना प्रज्ञावे लब्धि उपार्जन करनार गौतम स्वामीनो प्रबंध	११७
तपना प्रज्ञाव उपर नंदीखेण मुनिनो प्रबंध	१३०
तपना प्रज्ञावे लाख जोजननुं रूप करनार विष्णुकुमारनी कथा	१३१
ज्ञावना विषे	१३४
ज्ञावना ज्ञाववा उपर भरत चक्रवर्त्तिनो प्रबंध	१३५
ज्ञावना ज्ञाववा उपर एलाचीकुमारनो प्रबंध	१३६
ज्ञावना ज्ञाववा उपर जीरणशैठनो प्रबंध	१३७
ज्ञावना ज्ञाववा उपर वलकलचीरीनो प्रबंध	१३९
ज्ञावना उपर वलजद्र मुनि, हरण अने रथकारनो प्रबंध.	१४०
क्रोध विषे	१४१
क्रोध करवा उपर परशुराम अने सुत्रुम चक्रवर्त्तिनो प्रबंध.	१४१
मान विषे	१४७
मान करवाथी नाश पामनार दुर्धोधननो प्रबंध....	१४७
माया विषे	१४७
लोच विषे	१४९
लोच करवाथी कष्ट पामनार सुत्रुम चक्रवर्त्तिनो प्रबंध....	१५०
लोचनो त्याग करवा उपर कपिल ब्राह्मणनो दृष्टांत	१५१
दया विषे	१५१
दया चिंतवीने पारेवाने शरणे राखनार मेघरथ राजानो प्रबंध.	१५३

निर्धन विषे	१९७
राजसेवा विषे	१९८
खलता विषे	२००
खलई उपर मगर अने वांदरानो प्रबंध	२०१
विश्वास विषे	२०३
कागमानो विश्वास करवाथी मृत्यु पामनार वृश्चरुनो प्रबंध	२०४
मैत्री विषे	२०६
मैत्री उपर सहस्रमह्व साधुनो प्रबंध	२०७
मैत्री उपर बलजद्र अने कृश्रनो प्रबंध	२१०
कुव्यसन विषे	२१३
पहेला कुव्यसन द्युत विषे	२१३
जुवटु रमवानो त्याग करवाथी सुखी थनार पुण्यसार कु- मारनी कथा	२१४
बीजा कुव्यसन मांस जक्षण तथा त्रीजा कुव्यसन चोरी विषे	२१५
मांस मोघुं ठे एवुं सिद्ध करनार अजयकुमारनो प्रबंध	२१६
मांसनी लालचथी नरके जनार काविकसूरीज कसाई तथा तेनो त्याग करी धर्म आराधन करनार तेना पुत्र सुलसनी कथा	२१७
त्रीजा चोरीना व्यसन उपर मंकीक चोरनो प्रबंध	२३०
चोथा कुव्यसन मद्य विषे	२३३
मदिराना व्यसनथी द्वारिका नगरीनो दाह थया विषे प्रबंध	२३७
पांचमा कुव्यसन वेश्यागमन विषे	२३९
विषयनी लालचे वेश्याना वचनथी कांबल लेवाने नेपाल देशमां जनार सिंहगुंफावासी साधुनो प्रबंध	२३९
ठठा कुव्यसन खेटक एटले आहेना व्यसन विषे	२४५
आहेडा व्यसन निवारक संजति राजानो प्रबंध	२४६
सातमा कुव्यसन परस्त्रीसंग विषे	२४७

परस्त्रीसंगनां उदाहरणो	३४७
कीर्त्ति विषे	३४८
कीर्त्ति मेलवनार जीमोसा वणीक अने तेनी स्त्रीनो प्रबंध					३४९
प्रधान विषे	३५०
प्रधान पद उपर अन्नयकुमार मंत्रीनो प्रबंध			३५०
कला विषे	३५५
कलावान द्रोणाचार्य तथा अर्जुन अने जित्त्वानो प्रबंध				३५५
मूर्खता विषे	३५७
मूर्ख वणिकपुत्रनो प्रबंध	३५८
मूर्खता उपर वांदरा अने सुग्रीनो प्रबंध		३६०
लज्जा विषे	३६१
लज्जाये करी दिक्षा खेनार जावदेव तथा तेना जाई जवदेवनो प्रबंध	३६१
लक्ष्मीरहित विषे	३६२
लक्ष्मी विनाना देखी पंथीण रामचंद्रने पारधी कह्यानो प्रबंध					३६३
॥ काम वर्ग ॥	३६४
कामथी प्रसाई गणिकाने त्यां रहेनार अने वली तेनो त्याग करनार नंदीखेण मुनिनो प्रबंध		३६४
काम विषे	३६६
जीलनीने देखी विषयनी प्रार्थना करनार महादेवनो प्रबंध					३६८
कंदर्पना उन्माद विषे	३६८
दमयंती साधवीने देखी नलराजर्षिनुं चित्त चलित थ-यानो प्रबंध	३६९
राजिमतीने वस्त्ररहित देखी काउसगग ध्यानथी चूकी काम सेववानी प्रार्थना करनार रथनेमीनो प्रबंध			३६९
गुणदोषोद्भावन विषे	३७१

पुरुषगुण विषे	२११
परनो थोनो पण गुण ग्रहण करी अवगुण ढांकनार श्री- कृष्णनो प्रबंध	२१२
पुरुषदोष विषे	२१३
स्त्रीना गुण विषे	२१४
स्त्रीना दोष विषे	२१४
सुदर्शन शेठने अज्ञया राणीए कलंक चढाव्या संबंधी प्रबंध	२१४
यशोधर राजाने मारनार नयनावलीनो प्रबंध	२१६
ससरानी लाज पाढी फजेत करनार नुपुर पंमिता सोनार- णनो प्रबंध	२१७
सुलक्षणी स्त्री विषे	२१३
उत्तम सुलक्षणी स्त्रीनां थोडां नाम ..	२१३
खेरना धगधगता अंगारा जरेढी खाई सीताना शीख- गुणे पाणी थयानो प्रबंध	२१४
संयोग विषे	२१६
वियोग विषे ...	२१७
माता विषे	२१७
माताना कहेवाथी सीला उपर अणसण करनार अरहन्न- कनो प्रबंध	२१८
पिता विषे	२१८
सगर चक्रवर्ति अने तेमना साठ हजार पुत्रनो प्रबंध ..	२१९
सिय्यंजव सूरी अने तेमना पुत्र मनकनो प्रबंध	२१३
पुत्र विषे ..	२१५
सुपुत्र कोण थया ते विषे	२१५
गंगाना सुपुत्र गांगेय कुमारनो प्रबंध	२१६

सप्तमी आश्रव जावना विषे	३३४
आश्रव दोषे करी नर्कनां दुःख पामनार कुंफरीकनो प्रबंध	३३४
अष्टमी संवर जावना विषे	३३५
क्रोक सोना मोहोर अने रुपवती कन्यानो अनादर करी सं-	
वरना सेवणहार श्रीवज्रस्वामीनो प्रबंध	३३६
संवरद्वार आदरनार पुंडरीकनो प्रबंध	३३७
नवमी निर्जरा जावना विषे	३३७
दशमी लोक जावना विषे	३३८
एकादश बोधि अने द्वादश धर्म जावना विषे	३३९
धर्म जावनाथी सुख संपदा पामनार संप्रतिराजानो प्रबंध	३३९
रागविषे	३४१
द्वेष विषे	३४१
संतोष विषे	३४२
विवेक विषे	३४३
निर्वेद विषे	३४४
निर्वेदे करी संयम लेनार चतुहरी राजानो प्रबंध	३४५
आत्मबोध विषे	३४७
धर्म, अर्थ, काम अने मोक्ष, ए चारे वर्गनुं टुंकामां वर्णन	३४८
धर्म वर्ग	३४८
धर्मना दश जेद	३४८
अर्थ वर्ग	३४९
काम वर्ग	३४९
मोक्ष वर्ग	३५०
ग्रंथ समाप्ति विषे	३५०
प्रशस्ति काव्यो	३५०
प्रशस्ति काव्योनो टुंक जावार्थ	३५२

॥ श्रीजिनायनमः ॥

॥ अथ ॥

॥ श्रीसूक्तमुक्तावली ज्ञाषान्तर प्रारञ्ज्यते ॥

॥ तत्र ॥

॥ प्रथम श्रीजिनेन्द्रमूर्तिने प्रणाम करवारूप मंगलाचरण ॥

॥ मालिनी बंद ॥

सकलसुकृतवल्लीवृंदजीमूतमालां निजमनसि निधाय
श्रीजिनेन्द्रस्य मूर्तिं ॥ ललितवचनलीलालोकज्ञाषा-
निबधैरिह कतिपयपद्यैः सूक्तमालां तनोमि ॥ १ ॥

अर्थः—सकल नाम समग्र सुकृतरुपिणी वेलनो वृंद अर्थात् समूह
ते रूप मोतीनी माला एवी श्रीजिननी मूर्तिने मनमां धरीने रुडा
वचननी चतुरार्श्वडे लोकज्ञाषायें करी ए सुक्तावली पद्यबंध करुंहुं.

॥ अथ क्रमसंग्रह काव्यं ॥ शार्ङ्गलविक्रीडित बंदः ॥

॥ तत्त्वज्ञान १ मनुष्य २ सज्जनगुणा ३ न्याय ४ प्र-
तिज्ञा ५ क्षमा ६ चित्ताद्यं ७ च कुलं ८ विवेक ९ विनयो
१० विद्योपकारो ११ द्यमाः १२ ॥ दान १३ क्रोध १४
दया १५ दितोष १६ विषयाः १७ ताज्यप्रमाद १८ स्तथा,
साधुश्रावकधर्मवर्गविषये ज्ञेयाप्रसंगाह्यमी १९ ॥ २ ॥

॥ आ ग्रंथमां आवेला अधिकारना बोलोनो अनुक्रम ॥

अर्थः— १ तत्त्वज्ञान एटले शुरुदेव, शुरुगुरु अने शुरुधर्म; २
दुष्कर मनुष्य जव पामवो; ३ सज्जनपणानो गुण; ४ न्यायमार्ग; ५
प्रतिज्ञा लीधी ते न मुकवी; ६ क्षमानो संबंध; ७ चित्तनो संबंध;

७ कुञ्जनो संबंध; ८ विवेकनो संबंध; ९० विनयनो गुण; ९१ विद्यानो उपकार; ९२ उद्यम; ९३ दान; ९४ क्रोध; ९५ दया; ९६ संतोष; ९७ विषय ठांक्वा; ९८ प्रमाद ठांक्वा; ९९ तथा वली साधु अने श्रावकना वर्गने प्रसंगथी जाणवा. ए प्रकारे आ ग्रंथमां जंगणीस अधिकारनुं विस्तारपूर्वक स्वरूप कहेवामां आवरो.

॥ अथ धर्मवर्ग प्रारंभः ॥

॥ देवतत्व विषे ॥ मालिनी उंदः ॥

सकल करमवारी मोक्षमार्गाधिकारी ॥ त्रिचुवनउपगारी
केवलज्ञानधारी ॥ ऋविजन नित सेवो देव ए ऋक्ति-
ज्ञावे ॥ इहजि जिन ऋजंतां सर्व संपत्ति आवे ॥ ३ ॥

अर्थः— अरिहंत प्रभु अष्ट कर्मनो अंत करवे करीने मोक्ष-
मार्गना अधिकारी ठे, त्रिचुवनने उपकारना करणहार अने
केवलज्ञानना धरणहार ठे, एवा प्रभुने हे जव्य जीवो ! तमे
नित्य ऋक्तिज्ञावे करीने सेवो, एवा जिनेश्वरने ऋजंतां एटले ए
जिनेश्वर जगवाननी सेवना—स्तवनादि करवाथी प्राणी सर्व संप-
त्ति पामे, अर्थात् आलोकनेविषे पुत्रपौत्रादि धनधान्यादि
नव निधि पामे अने परलोकनेविषे देवपणुं तथा मोक्ष पामे. ३

जीनवरपदसेवा सर्वसंपत्तिदाई ॥ निशिदिन सुखदाई
कल्पवल्ली सदाई ॥ नमि विनमि लहीजे सर्व विद्या
वडाई ॥ ऋषज्ज जिनह सेवा साधतां तेह पाई ॥ ४ ॥

अर्थः— जिनेश्वर जगवानना चरणकमलनी सेवा सर्व संपत्ति
एटले सघली संपदाने आपवावाली ठे, जेम कल्पवेल रात्रे अने
दिवसे वधे ठे तेम तीर्थकर प्रभुनी सेवा थकी आलोक तेमज
परलोकनेविषे सर्व प्रकारनी सुख संपदा पामीये. जेवी रीते श्रीऋ-

षडदेव जिनेश्वर जगवाननी सेवा करवाथी नमि अने विनमी सर्व विद्यानी मोटाई पास्या तेम पामीये. अत्रे आ दृष्टांतने दृढ करवा माटे नमि अने विनमीनी कथा कहेते:-

॥ देवतत्व उपर नमि अने विनमिनो प्रबंध ॥

प्रथम तीर्थकर श्रीआदीश्वरजीना नमि अने विनमि नामना बे पालक पुत्र हुता. ज्यारे श्रीआदीश्वरजीए दीक्षा लेवाने समये पोताना सो पुत्रने पृथक् पृथक् राज्य वहेची आप्युं त्यारे आ बे जाई नमि अने विनमी परदेश गया हुता. ऋषजदेवजीए चारित्र ग्रहण कर्या पढी केटलोक वखत वित्याबाद परदेश गयेला आ बने जाई घेर आव्या. प्रचुने घर आगल न जोवाथी तेमणे पुब्युं त्यारे लोकोना कहेवाथी तेमना जाणवामां आव्युं के, प्रचुए तो दीक्षा लीधी अने सघला पुत्रोने राज्य पण वहेची आप्यां. ते वखते आ बने जाईए पुब्युं के, अमारुं राज्य किहां ? लोकोए कब्युं के, जगवंत तो हवे निःपरिग्रहीत थया थका पृथिवितलने विषे विचरे ठे, अने सो पुत्रने राज्य वहेची आप्युं ते वखते तमारो जाग जूदो पाडी आपेलो अमारा जाणवामां नथी. तेमज हवे तो प्रचुने “ न करेमी नकारवेमी” ठे तेथी ते तो तमने आपशे नहीं, माटे तमे हवे तो म्होटा जाई जरत प्रत्ये जईने कहो, तेमनी पासे मांगो. आ प्रमाणे लोकोए कब्युं त्यारे ते बने जाई कहेवा लाग्या. के, “ जाचुं एटले, मागुं तो पिताजी पासे, ते विना अवर पासे न मागवुं, प्रचु आपशे तोज लेवुं.” आम धारी ते बने जाई प्रचुजी ज्यां विचरता हुता त्यां तेमनी पासे गया. प्रचुने जोई विनयसहित तेमनी पासे राज्य माग्युं, परंतु प्रचु तो मौनपणे रहेला ठे तेथी तेठ तो कांई पण बोळ्या नहीं अने अन्यत्र विहार करी गया. नमि अने विनमि पण प्रचुनी साथेज गया. पढी प्रचु ज्यां ज्यां विहार करे त्यां त्यां

मार्गमांथी ते बंने जार्डुं कांटा कांकरा प्रमुख वीणीने वेगला क-
हाडी नाखवा लाग्या, तथा पृथ्वी पुंजीने जलनो ठंटकाव करी
फूलनां पगर जरवा लाग्या. वली प्रचुनी बंने बाजु चामर विजे,
रस्तामां कोई पण प्रकारनी प्रचुने विहार करतां अरुचण न पडे
एवीरीते चूमि शोधता आगल चालता हता तथा चक्रिसहित
सविनय प्रचुपासे राज्य माटे याचना करता हता. आ प्रमाणे
निरंतर प्रचुनी चक्रि करतां केटलोक काल व्यतित थया पठी
एकदा प्रस्तावे प्रचुने वांदवा माटे धरणेंद्र आव्या. आ वे
बांधवने प्रचुनी सेवा करतां देखीने धरणेंद्रे तेश्रोने पुढ्युं के,
“तमे शा कारण माटे चक्रि करो ठो ?” तेवारे बंने बांधवो
बोल्या जे-“राज्य वास्ते.” धरणेंद्रे जणाव्युं के, “हवे निरागी
पासे शुं मांगो ठो ?” नमिए कव्युं के, “एहज आपशे.”
आवो तेजुनो निश्चय जाणी अने तेजुनो प्रचुप्रत्येनो चक्रिजाव
जोई प्रसन्न थई धरणेंद्रे तेजुने अरुतालीस हजार विद्याउं
आपी, तथा वैताळ्य पर्वतनुं राज्य आपी दक्षिण श्रेणीने विषे
उंगणपचास अने उत्तरश्रेणीनेविषे उंगणसाठ नगर वासी आप्यां.
धरणेंद्रे आ बंने जार्डुंने उपर जणाव्या प्रमाणे अरुतालीस
हजार विद्या आपवाथी ते बन्ने जार्डुं विद्याधरपणुं पाम्या,
अने तेमना वंशजो विद्याधर कहेवाया. प्रचुचक्रिनुं आ प्रत्य-
क्ष फल नसि अने विनमिने मढ्युं. माटे प्रचुनी सेवा सर्व संप-
त्तिने निःसंदेह आपवावाली ठे.

॥ अथ गुरुतत्त्वविषे ॥

॥ स्वपरसमयजाणे धर्मवाणी वखाणे ॥ परम गुरुकहाथी
तत्त्व निःशंक माणे ॥ चक्रिककज विकाशे जानुज्युं तेज
जासे ॥ इहज गुरु चजो जे शुद्धमार्ग प्रकाशे ॥ ५ ॥

अर्थः— स्वसमय एटले जे जिनेश्वरनां सिद्धातनां जाण ठे, अने पर समय एटले जे मिथ्यात्वना ग्रंथना जाण ठे, जे धर्मनी वाणीना वखाण करनार ठे, परमगुरु एटले जे उत्तम गुरु तेमना कह्याथी जे तत्वने आत्मा निःशंकपणे जाणे, जे जविक रुपीया कज कहेतां कमल तेने विकस्वर करनारा ठे, अने जानु ज्युं तेज चासे कहेतां सूर्यनीपेठे जे ज्ञानना प्रकाशक ठे, अने वली जे शुरू मार्गना वतावनारा ठे, एवाज गुरुने जजो एटले स्तवो—मानो. गुरुतत्व दृढ करवामाटे गुरुथी कोण कोण जीव तर्या ठे ते कहे ठेः—

॥ सुगुरुवचनसंगे निस्तरेजीवरंगे ॥ निरमल नीर
थाए जेम गंगाप्रसंगे* ॥ सुणिय सुगुरुकेशी वाणि राय
प्रदेशी ॥ लहि सुरजव वासी जे हसे मोक्षवासी ॥६॥

अर्थः— जेम मेलां पाणी होय अने ते ज पाणी गंगानां जल-
मां जलयां थकां पवित्र अर्थात् शुद्ध थाय तेम सद्गुरु वचनने संगे
करी जीव सुखेसमाधे निस्तार कहेतां पार पामे ठे. जेम केसिकुमार
गणधरनी वाणी सांजलीने प्रदेशीराजा प्रतिबोध पामी देवता-
नी गती पाम्या अने मोक्ष पण पधारशे. तेम बीजा पण प्रति-
बोध पामे, ते उपर विवरीने दृष्टांत कहेठे. ॥

॥ गुरुतत्व उपर केसिकुमार गणधर अने प्रदेशीराजानो प्रबंध ॥

भरतक्षेत्रने विषे केकै नामे देशमां श्वेतांविका नामनी नगरीमां
प्रदेशीराजा राज्य करतो हतो. ए नास्तिक मतवादी, अत्यंत अध-
र्मी पापनां कामो करवानेविषे रातो मातो, जहाजहाने पण नहीं

*बीजा प्रतमां आ ग्रंथना मूलमां आ चरण नीचे मुजव ठे. “निरमल नर
थाए जेम गंगा प्रसंगे” (तेनो अर्थ—) जेम गंगाना जलवसे स्नान करवाथी म-
नुष्यनी देह स्वच्छ थायठे अर्थात् शरीर उपर लागेला मेलादि धोवाई जवाथी
शरीर शुद्ध थाय ठे तेम सद्गुरुना संगे करी आत्मा निर्मल थाय ठे.

जाणनारो, अने जेना बन्ने हाथ सदाय (हमेशां) लोहीयें करी खरडेला रहे ठे, एवो नकें जवाने तत्पर थई रहेलो हतो. वली ए नास्तिकमतवादीना मगजमां रात्रि दिवस एवुं घोलाया करतुं हतुं के, “जीव तो ठे ज नहीं, एतो पंचभूते करी पिंरु बंधाएलो ठे. पृथ्वी १, अप (पाणी) २, तेयु ३, वायु ४ अने आकास ५, ए पांच भूतनो बांधेलो आ पिंरु ठे. ए पांचने नासवे करी सर्वे पुद्गल वेराय ठे.” आवी तेनी मान्यता होवाथी तेविषे खात्री करवाने तेणे घणी वार चोरने पकड्या अने जूदी जूदी रीते तेनो तपास करी जोयो. ते एवी रीते के:—एक चोरने जीवतो तोली जोयो, पढी तेने मारीने तोल्यो, परंतु बन्ने वखत तेनुं वजन वराबर थयुं; एक चोरने मारी तेना शरीरना खंनोखंड करी, ते प्रत्येक खंडमां जीवने खोळ्यो पण ते चोरनी कायामां कोईपण स्थले जीव दीठो नही; एक चोरने पकडीने लोढानी कोठीमां घाड्यो अने ते कोठीना मों उपर लोढानुं ढांकणुं देई ते उपर सीसु ढाली एवुं तो वंध कर्युं के तेमां कोईपण प्रकारे वा (पवन) सरखो पण संचार करी शके नहीं, केटलेक दिवसे आ करेला प्रयोगनी तपास करवा माटे कोठीनुं मों उघडावी तेमां जोयुं तो चोर मरी गयेलो मालम पड्यो, एनो जीव तो गयो, परंतु ते क्यां थईने गयो तेनी तपासमाटे कोठीने चारे बाजु उपर नीचे घणी वारीकीथी जोई, तथापि तेमां कोई जगाये बिद्ध (काणुं) न दीतुं, अने विशेषमां ए चोरना मृतकदेहमां उत्पन्न थयेला जीवता क्रमिया (कीना) तेना जोवामां आव्या. चोरनो जीव गयो अने तेना मृत कलेवरमां कीडा आव्या, तेम ठतां सोयना अग्रजाग जेटळुं पण कोई स्थले बिद्ध पडेळुं मालम पर्युं नही तेथी वली तेणे पोताना मनसाथे विशेष खात्री करी के ‘जीव’ ठे ज नहीं. एतो पंच भूतने नासे करी नास

दीसे ठे अने पंच चूतने मीलाणे करी मीलाण (जीव) दीसे ठे. जीव नथी तेथी पुन्य अने पाप पण नथी, एवो ते नास्तिक थयेलो होवाने लीधे सर्व लोकोने एम कहेतो हतो के अवतार (पंचचूतथी उत्पन्न थयेलो जीव) पाम्या ठो तो खाळ पीयो, पहेरो ओढो, मोज शोख करो, जे कांई सुख जोगव्युं ते आपणुं ठे; जे लोको मरजी मुजव मोज शोखादि करवानी मना करे ठे ते तो फक्त बालकनी बीवडामणी सरखुं ठे. आवो अयोग्य-खोटो उपदेश करनारा अधर्मी प्रदेशी राजाने आ प्रमाणे वर्त्ततां केटलोक काल व्यतित थया पढी एक वखत तेणे पोताना चित्रसारथी नामना प्रधानने कांईक दरवारना कार्य प्रसंगे कोसंबी नामे नगरमां मोकळ्यो.

श्री पार्श्वनाथ जगवानना शिष्य-महापुरुष चार (मति, श्रुत, अवरधी, मनःपर्यव) ज्ञानना धरणहार केसीकुमार गणधर आ वखते कोसंबी नगरीमां बीराजेला हता. जविक जीवने धर्मनी देशना देवामां अहोनिश तत्पर एवा ए केसीकुमार गणधर महाराज पर्षदा आगल धर्म प्रकाशता हता ते वखत प्रदेशी राजानो प्रधान चित्रसारथी सांजलवा आव्यो. गणधर महाराजनी देशना सांजलतांज हबुओकर्मी होवथी चित्रसारथी प्रतिबोध पाम्यो. पढी तेणे पर्षदामांथी उठया वाद बे हाथ जोडी विनय सहित गुरुमहाराजने विनती कीधी के, “ हे स्वामी ! श्वेतांबिका नगरीए पधारजो, आपना आगमनथी धर्मना उद्यमनो घणो लाज थशे.” गणधर महाराजे तेने जणाव्युं के-“तमारो राजा तो दुष्ट ठे.” चित्रसारथीए कहुं के- “ आपसाहेबना पधारवथी कव्याण थशे.” गुरुए जणाव्युं के-“अवसरे जणाशे.” आ प्रमाणे गुरुमहाराज साथे प्रश्नोत्तर थया पढी चित्रसारथी तेमने वंदनादि करी. त्यांथी चाली नीकळ्यो. कोसंबीनगरीमां

दरबारना जे कार्य माटे आव्यो हतो ते कामकाज करीने ते (चित्रसारथी) पोतानी श्वेतांबिकानगरीमां आव्यो अने प्रदेशी-राजाने प्रणाम करी पोताने घेर गयो.

त्यारपठी तेणे वनपालकने पोताने घेर एकांतमां वाटावीने कहुं के, उद्यानमां ज्यारे कोई महापुरुष (महात्मा-मुनी) आवे त्यारे एवात राजाने जणावतां पहेलां अर्थात् राजा न जाणे तेम तुं मने प्रथम जणावजे. राजाने एवातनी खबर परुवा देख्श नही. वनपालक, प्रधानतुं वचन मस्तके चढावी अर्थात् मान्य करी पोताने स्थानके गयो. एकदा प्रस्तावे ग्रामानुग्राम विहार करता करता केसीकुमार गणधर महाराज श्वेतांबिका नगरीना मनोरम्य नामना उद्यानमां समोसर्या (आव्या). वनपालके मंत्रीनी आज्ञानुसार आवात तेने जणावी. राजाने आवातनी खबर पडवा दीधी नहीं, परंतु म्होटा पुरुषतुं श्वेतांबिका नगरने विषे जेणेनेही अजाण्युं रह्ये नहीं. घणा जविक जनो गुरुमहाराजने वांदी तेमना दर्शननो लाज पण लई आव्या. चित्रसारथीए राजापासे आवी तेमने गुरुमहाराज पधर्यासंबंधी कांईपण न जणावतां, तेमने रयवाकी जवानो घणो शोख हतो तेथी तेमनेज रुचिकर रयवाकी जवानी विनती करी. आ सांजळी राजा खुसी थयो अने तरतज सावधान थई रयवाडी जवा निकळ्यो. चित्रसारथी पण तेमनी साथे गयो. गुरुमहाराज ज्यां आगळ देशना देता हता त्यां आगळ पाधरोज ते (चित्रसारथी) राजाने देख्शने आव्यो, जेथी तेणे गुरुमहाराजने दीठा. गुरु महाराजने जोतांज राजाए मश्करी करवा मांडी अने चित्रसारथी प्रत्ये कहेवा लाग्या के, "अरे चित्र ! एमुंड शुं लवलव करी लोकोने धुती पाखंडमां नाखेढे ?" ए कोण ठे ? चित्रे कहुंके, "महाराज ! हुं नथी जाणतो जे ए कोण ठे, जो आपनी ईछा ते जाणवानी

होय तो आपणे त्यां जईये, एटले जे हशे ते मालम पडशे. चित्रनुं कहेवुं ठीक लागवाथी ते मान्य करी राजा चित्रने साथे बेशे गुरुमहाराजपासे आव्या. तथापि अहंपदपणे अनम्र थका त्यां आवी बेठा. आ वखते गुरुमहाराजे विशेषता प्रकारे करी राजाने बोलवानो प्रसंगज आवी लागे एम धारी जीवनीज व्याख्या करवा मांणी. जीवनी वात सांजलीने तरतज राजा बोली उठ्यो के, हे स्वामी ! तमे महारा जोला लोकोने जूठे जूठ चलावीने शुं जोलवो ठो ? वली तमे 'जीव' कहो ठो, पण जीव तो क्यांईए देखातो नथी. पोकारी पोकारीने जीव जीव कह्यां करो ठो जेथी जोला लोको त्रमणामां पडे ठे. ते बतावी शकता नथी तेमज ते जोवामां आवतो नथी तो शामाटे जुलावो ख-वरावो ठो ? जीव तो ठे ज नहीं. गुरुए कहुं के- 'ते (जीव) नजरे नावे, एवुं मानतां थकां तो घणुंज विघटशे.' राजाए कहुंके - 'घणुं शुं विघटशे ?' गुरुए जणाव्युं के- " तमे तमा-रुंज विचारो-जे, तमारा पोतानी वांसे (पाठल) शुं ठे ? ते त-मोने मालम पडे ठे किंवा नथी परतुं ? राजाए कहुं के, 'वां-सो' तो ठे. गुरुए कहुं के, आपणने आगली (चहु सामेनी) सर्व वस्तुनी खबर पडे ठे, पण साहात् चहुए करी वांसानी ख-बर नथी पडती, तेनुं शी रीते ? एटले के, वांसो चहुवडे दे-शे शकातो नथी, तेम ठतां तमे पाठल 'वांसो' ठे, एम शाकारणथी कहो ठो ? तमे 'जीव' नथी देखातो तेथी ते (जीव) मानता नथी, तो वांसो ठे एवुं केम मानो ठो ? तमारे तो तमने फावतुं आवे ते ज मानवुं, एवुं दीसे ठे. बेमांथी एके प्रकारे एटले हा के ना कहेवाने तमने परवरतुं आवशे नहीं. माटे 'जीव' ठे ए सत्य करी मानवुं. आ प्रकारे कहेली गुरुनी वात उपर राजाने कांईक प्रतित्ती थई, परंतु पूरेपूरो संदेह नहीं जवाथी तेणे जणाव्युं के- " जी-

वने जोवा माटे में केटलाक चोरने हएया, ठेदन जेदन कर्या, पण जीव किहायें न दीगो. " गुरुए कहुं के, तुं जो, अरणीना काष्टमां अग्नि ठे के नहीं ? तेमां अग्नि ठे. परंतु केटलीक रूपी वस्तुनो स्वभाव तत्काल नहीं देखावानो होवार्थी तेमां अग्नि ठे एवुं तुरत मालम पडतुं नथी, पण जो तेने (अरणीना काष्टने) लोढाना सरिया प्रमुख साथे घसे तो अग्नि प्रगट थाय ठे. रूपी पदार्थमां आम ठे, तो जीव, के जे अरूपी ठे, ते केवी रीते दृष्टीए पडे ? वली जो, सांजल अने विचार कर, के ' दुधमां घी, ' ' तिलमां तेल, ' अने ' फूलमां सुगंध, ' ठे के नहीं ? ठे, उतां केम दृष्टीगोचर नथी आवतां. ए संबंधे तारे विचारवुं जोईए के उपर बतावी ए विगेरे केटलीक रूपी वस्तुं देखाती नथी, तेनुं कारण तो तेनो मूल स्वभावज तेवो ठे तेथी ते देखाती नथी, पण बीजा प्रयोग वडे ते देखी शकाय ठे. परंतु जीव तो मलेज अरूपी ठे तो ते केम देखी शकाय ? देखी शकाय ज नहीं, ए तारे निःसंदेह जखिनुं स्थारपती. राजा कहेन्म लाग्यो के एक वखत में चोरने कोठीमां घाली तेनुं ढांकणुं बंध करी सीसुढाली तेमां जरा पण पवनमात्रनो संचार न थाय तेवो बंदोबस्त कयों हतो, तथापि ते चोरनो जीव गयो अने वली विशेषमां बीजा केटलाक कीडा तेमां आवेला मालम पड्या. चोरनो जीव क्यां थईने गयो अने कीमाना जीवो क्यां थईने आव्या, ते विषे घणी बारीकीथी तजवीज करी परंतु ए कोठीमां कोई पण जगोए सोयना अग्रजाग जेटहुं पण बिद्र पडेहुं जोवामां आव्युं नहीं. खात्रीपूर्वक कही शकुं हुं के तेमां बीलकुल काणुं पडेहुं नहोतुं, तेथी हुं तो एमज मानुं हुं के 'जीव' ठे ज नहीं, ए तो पंचभूत थकी उपजे ठे अने लय पामे ठे. आ बाबतना समाधानमां गुरुमहाराजे तेने जणाव्युं के, रूपी वस्तुनां

काणां लथी पडतां, तो जीव, के जे अरूपी ठे तेनां तो काणां पनेज केम ? न जे पड़े. राजा बोळ्यो के, जो एम ठे तो एवुं कोई प्रत्यक्ष प्रमाण आप बतावी शकशो ? गुरुमहाराजे कछुं के, हे राजन् ! सांजलः—

जमीननी अंदर करेला गुसघरमां एटले ज्यौरामां कोईक मनुष्य रह्यो बतो ते ज्यौरानां कमाड, जाली आदि बिड विगेरे तमाम बंध करीने तेमां ढोल, नगरां, जेरी, जुंगल, सरणाई, मादल विगेरे विविध प्रकारनां वाजित्र वजाडे तो तेनो घोष जमीन उपर रहेला मनुष्यो सांजले ठे, के नही ? तेमज अमुक अमुक वाजित्रनो आ शब्द ठे एम पण स्पष्ट समजी शकाय ठे, के नही ? राजाए जणाव्युं के, ए तो सांजली शकाय ठे अने समजी पण शकाय ठे. गुरुए जणाव्युं के, ते स्थानके बिड मात्र नहोतुं, बतां पण तेमां थयेला घोषनो शब्द संजलायो अने समजायो, ए उपरथी खात्री करी लेवीके, वाजित्रो तो रूपी, तेनेनो शब्द संजलावामां बिड न् पड्यं हेरानं देवता मनुष्यव्यापी ठे ते जीआ जणाव्यां तेटलां कारण प्रसंगे देवता मनुदेखाडवाथी रा अन्यथा आवे नहीं.

निःसंदेहपणे तो ए सत्य कछुं, एम जणावी वली पण राजा त्वारपठी राहेवा लाग्यो के, हजु मारा मनमां एक संदेह ठे मारी खात्री (1). ते ए के—मारो पिता. आपे ठे, एम कहां ठा ए मारा मानवामां आवेतुं नथी. ए वातनो मने संदेह ठे, पाप अने पुन्य ठेज नहीं. गुरुमहाराजे तेना उत्तरमां जणाव्युं के, पाप अने पुन्य ए वने ठे, तेनां फल प्रत्यक्ष देखाय ठे. जो तुं पुन्य पापनुं फल नथी, एम कहीश तो एक सुखी अने एक दुःखी; एक हाथी उपर बेसीने जाय ठे, एक पगपालो जाय ठे; एक मुखपालमां बेसीने जाय ठे, एक तेने उपाकीने चाळे

ठे; एक ठाकुर थईने हुकम फरमावे ठे, एक तेना तावामां
 रही नोकरी बजावेठे; एक राजा महाराजा थईने स्वारी कहा-
 डी एकने आगल दोनवेठे; ए बधुं शायी थाय ठे ? पुन्यवान
 शेठ थाय ठे अने अपुनीयो चाकर थाय ठे. आथी तहारीखात्री
 थशे के पुन्य अने पाप ठे ज. प्रत्यक्ष प्रमाण ए तेनां फल ठे.
 आ हकीकत सांजली तथा तेवां बीजां पण केटलांक दृष्टांत गुरुए
 कहां ते सद्दी राजाए 'पुन्य अने पाप' ठे ए वात मान्य करी;
 तथापि तेणे कछुं के, जले, ए वात खरी ठे पण तेमां मने एक
 वातनो विचार (संदेह) आवे ठे; ते ए के-महारी वडीआई
 हती ते तो तमारो धर्म घणोज मानती हती अने ते प्रमाणे व-
 र्त्तति हती, तमाराज धर्मनी रागी हती, तेथी तमारा मते (अ-
 जिप्राय प्रमाणे) तो ते देवतापणुं पामी हशे. ते वडीआईनो महा-
 रा उपर घणोज राग हतो अने ते मने घणुंज चाहाती हती, हरेक
 महारां श्रेय करवा ते मथती हती. ए मरीने देवता थई
 काय ज नहीं, ए तार नगरी नहीं एनुं शं कारण ? तेवारे गुरु
 लाग्यो के एक वखत में चोरने कोठीमां घाली ; वात कहुं तुं ते
 करी सीसुढाली तेमां जरा पण पवनमात्रनो संचारांध आवे ठे, ते
 दोबस्त कर्यो हतो, तथापि ते चोरनो जीव गयोपंच जोयण स-
 शेषमां बीजा केटलाक कीडा तेमां आवेला मालदेवातेण आवंती
 जीव क्यां थईने गयो अने कीनाना जीवो क्यां अपुन्यलोकनो
 ॥१॥ अथ- 'चारसे तथा ~~...~~
 गंध जाय ठे तेथी देवता आलोकमां आवंता नथी. ' वली देव-
 ता काई आपणा ओसीयाला नथी जे अहीं आवे. ते विषे एक
 दृष्टांत तने कहुं तुं ते सांजली तेनो प्रत्युत्तर आप. हे राजन् ! तुं
 अवल रीते नाह्यो होय अने रुमां ऊजलां वख पहेरी देवसेवाने
 अर्थे जतो होय एवा अवसरने विषे तमारोज रात दीवसनो से-
 वक कदापी कोई चंमाल पोताने माथे उचिष्ट वस्तु उपाडीने ज-

तो होय तेणे तमने देखीने कहुं होय के, हे राजाधिराज ! हुं तमारी बांडी वस्तुनुं जक्षण करनारो हुं माटे महारा मुखनी एक अगोचर वात ठे ते तमे अहीं आवीने सांचलता जाळ. ते वखते तमे त्यां (तेनी पासे) जाळ किंवा न जाळ ? अथवा तेनी वात सांचलो अगर न सांचलो ? राजाए उत्तर आपतां कहुं के, स्वामी ! तेनी पासे जाळ नही, जजो पण न रहुं अने वातपण न सांचलुं. आवुंतेनुं बोलवुं सांचली गुरुए जणाव्युं के, जेम तमे तेनी वात सांचलवा न जाळ तैम ए देवता पण एमज जाणीने अहीं मनुष्यलोकमां आवता नथी. कदापि कोर्शक देवता अहीं आवे ठे ते तो वचनना बांध्या थका आवे ठे, अने बीजां पण केटलांक कारणवसात् आवे ठे ते उपर कहेली गाथाः- पंचसुंजिनकह्वाणेषुचेव ॥ महुरिसीतवाणुंजावाळ ॥ जम्मंतरनेहणय ॥ आगहंतिसुरार्श्यं ॥ १ ॥ अर्थ- ' जिननां पांच कख्याणकने विषे देवता आवे, तथा माहाकृषीना तपने प्रजावे देवता आवे, जन्मांतरने हेते खेहेकरीने देवता मनुष्यलोकमां आवे. ' आ जणाव्यां तेटलां कारण प्रसंगे देवता मनुष्यलोकमां आवे, अन्यथा आवे नहीं.

स्वामी ! आपे ए सत्य कहुं, एम जणावी वली पण राजा गुरुमहाराजने कहेवा लाग्यो के, हजु मारा मनमां एक संदेह ठे ते फेनो (मटावो). ते ए केः-मारो पितां घणोज अधर्मी महापापनो करनारो हतो, त्यारे ते तो तमारे मते मरीने नर्के गयो हशे. ते पण मने कहेवा आव्यो नहीं तेनुं शुं कारण ? तेवारे गुरुए कीधुं के-जे नर्कनेविषे जई नारकीपणे उपजे ठे, तेने परमाधामी देवता महा महा पराजव करे ठे, केमके ए नारकी परमाधामीने वश ठे. ए परमाधामी नारकीजीवने केवी केवी वेदनी उपजावे ठे ते हुं तने जणावुं हुं ते ध्यान देई सांचल. साते नरकपृथ्वीनेविषे शीता-

दिक दश प्रकारनी क्षेत्रवेदना ठे. अन्योअन्य मांहोमांहे प्रहरण विना उपजावेली वेदना ते पण साते नरके ठे, मांहोमांहे प्रहरणी कीधेली वेदना पण पांच नरक सुधी ठे, हेठली अने पहेली त्रण नरके परमाधामीनी कीधी वेदना पण ठे, ते वेदना कई कई ठे ते सांचलः— शीत वेदना १, ऊष्ण वेदना २, क्रुधा वेदना ३, तृषा वेदना ४, खरज वेदना ५, परवशपणुं ६, ताव ७, दाघ ज्वर ८, जय ए, अने शोक १०. ए दश प्रकारनी वेदना नारकीना जीव वेदे ठे. तेमज वली बीजी पण केटलीक वेदना तेउने जोगववी पडे ठे. ते वेदनीने लीधे नारकीना जीव अहीं आवी शकता नथी. वली परमाधामीना वशमां पडेला ठे तेथी ते पोते स्वतंत्र नहीं होवाने लीधे पण आवी शकता नथी. वली तने एक दृष्टांत कहुं तुं ते सांचल अने तेनो उत्तर आप. क्वचित तमारी स्त्री सूरिकांता साथे कोई प्राणी विषयसुख जोगवतो होय अने तमे तेने देखीने पकडो, पठी तेने शुं करो ? राजा कहे, स्वामी ! तेनी कायाना खंडोखंड करी चारे दिशे बद्धिदान देजं. तेवारे गुरुए कहुं जे—ए विषयीपुरुष तमने आजीजी करी विनवे के, हे राजाजी ! तमे मने मुको तो हुं महारा कुटुंबने मली आवुं; तो तमे तेने मुकशो के नहीं ? राजा कहे जे—महाराज ! हुं तेने न मुकुं, गुरु कहे, शामाटे ? राजा कहे के—महा अपराध कर्यो माटे नमुकुं, न जावो देजं. गुरु कहे के, जेम ए माणस मलवाने ना जई शके तेम ते (नारकीना जीवो) पण अहीं न आवी शके. जेम तमारी रीत ठे तेम परमाधामीनी पण एहज रीत जाणजो. ए नारकीना जीवने जवा देताज नथी. एवां घणां दृष्टांत रायपसेणी सूत्र मध्यें घणा विस्तारथी वर्णवेलीं ठे, अहीं तो संक्षेप मात्र जणाव्यां ठे.

उपर जणाव्या प्रमाणे केसीकुमार गणधर महाराजे प्रदेशी राजा-

ने प्रतिबोध पमाडवाथी तेनो संशय दूर थयो अने जैनधर्म उपर तेने संपूर्ण श्रद्धा थई. तेणे श्रावकनां वार व्रत उचर्या, त्यारपठी राजाए राज्यद्रव्यना चार जाग कर्या. एक जाग जंकारनो १, बीजो जाग अंतेजरनो २, त्रीजो जाग दान पुन्यनो ३, अने चोथो जाग लश्करनो ४. आ प्रकारे धर्म पामी निश्चय करीने राजा जे चित्रसारथीनी साथे रथवाकी जवानिकळ्यो हतो ते पडतुं मुकी गुरुमहाराजनी पासेथी पाधरो घेर आव्यो. संसार उपर तेना परिणाम घणा लूखा थया. पोसा, पडिकमणां, सामायिकादि व्रत पचखाण करवामां सावधानपणे रहेवा लाग्यो. गणधर महाराज अन्यत्र स्थानके विहार करी गया.

हवे राजा विषय उपरथी पण मुर्बा उतारी संसारमां रह्या ठतां विरक्तपणे वर्तवा लाग्यो. पहेळां पोतानी सूरिकांता स्त्री उपर तेने घणो प्यार हतो ते पण मटी गयो. सूरिकांताए पोताना प्रितमनो प्यार तेणीना उपर नथी अने हवे ते तेणीनी विषयवासना पण पूर्ण करवानो नथी एम ज्यारे चोकस जाण्युं त्यारें ते (सूरिकांता) अन्य पुरुष साथे लुब्ध थई. एम जाणीने जे, हवे ए जर्तार महारे शा कामनो ठे. एतो सामी मने आरुखीळ करनारो थई परुवाथी स्वेष्टाए महाराथी वर्ती शकाशे नहीं, माटे ए नजरथी वेगळो क्यारे थाय ? एवो लाग तपासवा लागी. एक वखत राजाए ठठ (बे उपवास) कर्यो हतो, तेना पारणाना दीवसे ए सूरिकांता राणीए जोजनमां विष जेळव्युं, अने ए विषमिश्रितजोजन राजाने खवराव्युं. राजाना जाणवामां ते आव्युं पण संतोष परिणामे आत्मिक धर्म ओळखी रत्नत्रय धारी संवेग परिणामनी धारामां ते समाधिमां सूई रह्यो. ते वखते सर्व सामंत उमरावादि कुशलता पूढवा माटे आव्या, तेथी राणीए विचार्युं जे, रखे कोईना मुख आगळ

राजा विषनी वार्ता कहे! जो ए वात करशे तो महारो पडदो फुटी जतां हुं खराब थईश अने ए बची जवानो संजव ठे. एम विचारीने राणी तरत राजाना बीठाना पासे गई अने स्त्रीचरित्र करती केशपासमुत्कल मुख उपर करी राजाना उपर पडतुं मूकी तेने गळे अंगुठो दबावी दीधो. राजा मर्ण पास्यो. राणी लोकोने पोतानी खोटी पण दीलगीरी बताववा ठाला विलाप करी पोकार करती बाहार नीकली. राजा काल करी समाधिमर्णना प्रजाव-थी पहेला देवल्लोके सूर्यात्रविमाननेविषे सूरियात्र नामे देव थया. चार पळोपमनुं आयुष पूर्ण करी त्यांथी चवीने महावि-देह क्षेत्रमां मनुष्यत्रव पामी गुरुनो जोग लही चारित्र लेईने कर्म खपावी मोक्ष जशे, अनंता सुखने पामशे. ते माटे ए प्र-देशी राजानो संबंध जुळ. जो सद्गुरु मळ्या तो धर्म पास्या अ-ने तेथी देवतानी कृद्धि पास्या अने मोक्षसुख पण प्राप्त करशे.

॥ अथ धर्मतत्व विषे ॥

॥ जलनिधि जलवेला चंद्रथी जेम वाधे ॥ सकल वि-
जवलीला धर्मथी तेम साधे ॥ मनुअजनमकेरो सार ते
धर्म जाणी ॥ जजिजजि जवि जावे धर्म ते सौख्य खाणी ॥७॥

अर्थ:- जेम चंद्रमाना जोरथी समुद्रनी वेळ वधे, तेम धर्म-
ना जोरथी संसारिक संपदा वधे, मनुष्यजन्मनेविषे धर्म ते सार
जाणीने, हे जव्य प्राणी तुं जावे एटले आदर सहित सुखनी
खाण जेवो जे धर्म तेने जज जज एटले आराध आराध. ॥७॥

ईह धरम पसाये विक्रमे सत्य साध्यो ॥ ईह धरम प-
साये शालिनो साक वाध्यो ॥ जस नर गज वाजी सृत्ति-
काना जिकेइ ॥ राणसमय थया ते जीव साचा तिकेइ ॥८॥

अर्थः— एहज धर्मना पसायथी वीरविक्रमादित्ये पोताने स-
त्वेकरी ते प्राक्रमवडे बधुं राज्य मेखव्युं अने वीर संवत्सर का-
ढीने पोतानो संवत्सर स्थाप्यो, वली धर्मना प्रजाव थकी शा-
लीवाहननो शक थयो, सघले जसवाद थयो, वली एहज धर्मना
प्रजावथी हाथी पामे, अश्व पामे, रणमध्ये जयवाद पामी दि-
ग्विजय करी घरने विपे जित-फतेह करी आवे ए सर्व धर्मनुं
फल जाणवुं ॥ ७ ॥

॥ अथ धर्म तत्त्व उपर विक्रम राजानी कथा ॥

मालवा देशमां ऊजेणी नामे नगरीने विषे गंधर्वसेन नामनो
राजा राज्य करतो हतो. तेने रुपे रंजा समान मुक्तावली नामनी
राणी होती. तेनी कुद्दीने विषे वे पुत्ररत्न प्राप्त थया होता. मोटानुं
नाम जर्तृहरी अने न्हानानुं नाम विक्रम राखवामां आव्युं हतुं.
अनुक्रमे ते वन्ने पुत्र यौवनावस्था पाम्या. त्यारपढी गंधर्वसेन रा-
जाए पोतानी वृद्धावस्था जाणीने जर्तृहरीने पोताने पाटे स्थाप्यो,
तेथी विक्रमकुमार रीसार्द्धने परदेश चाढ्यो गयो. जर्तृहरी राज्य
पालतो थको विचरेढे ते वखते ते नगरमां एक दरिद्री ब्राह्मण
रहेतो हतो. तेने ब्राह्मणीए कछुं के, धन विना घरवास केम चा-
लशे? माटे तमे धन ऊपाजों. पढी ते ब्राह्मणे हरसिद्धि देवीने
आराधी. देवीए प्रगट थईने तेने पुढ्युं के तें मने शा माटे आ-
राधी ठे? ब्राह्मणे तेने कीधुं के मने अजरामर फल आपो.
ब्राह्मणीनी मांगणी मुजब देवीए तेने अजरामर फल आप्युं. ते
वेई ब्राह्मणे विचार्युं के, जो आ फल जर्तृहरी राजाने आपुं तो
ते मारा उपर तुष्टमान थई मने घणुं धन आपशे, जेथी करी
महारो घरसंसार सुखरूप चालशे. पढी तेणे ते अजरामर फल
जर्तृहरी राजाने आप्युं. ते फल देखीने राजा आश्चर्य पाम्यो
अने तेनुं स्वरूप तेणे पुढ्युं. ब्राह्मणे फल पाम्यानुं स्वरूप राजाने

जणाव्युं. ते सांजली हर्षे पामीने राजाए ब्राह्मणने घणुं धन
 आप्युं. राजाए ते फल पोतानी प्यारी पटराणीने हर्षे उप-
 जाववानाहेतुथी आप्युं. राणी ए फल लेईने विचारवा लागी
 के, ए उत्तम फल मारा पांडव (राखेला) ने आपुं के जेथी
 तेनो मारा उपर विशेष प्रेम थाय. आम धारी राणीए ते फल
 पांडवने आप्युं. पांडवे ते फल लेईने विचारुं के, ए फल मारी
 वेश्याने आपुं तो ठीक, के मारा उपर वधारे स्नेहजाव राखे.
 पढी पांडवे पोतानी शृंगारमंजरी नामनी गणिकाने ते फल आ-
 प्युं. शृंगारमंजरी विचारवा लागी के जो आ फल हुं राजाने आपुं
 तो ते मारो घणो उपकार मानशे. आ प्रकारे आलोचना करी
 शृंगारमंजरी ते फलने एक थालमां मुकी पोताना परिवारने
 साथे लेई राजसत्तामां आवी, अने अजरामर फल राजाने
 जेट मुक्युं. राजाए ते फलने उलख्युं तेथी जंडा विचारना वम-
 लमां पढी गयो अने आतो कांई विरुई वात दीसे ठे एम धारीने
 तेणे गणिकाने पुब्युं के ए फल तुं क्यांथी लावी ? गणिकाए सा-
 ची वात न जणावतां जूठी वात गोठवीने राजाने समजाववा
 मांड्यो, पण राजा, के जे आ फलनी वातथी पूर्ण माहितगार ह-
 तो तेणे तेनुं कहेवुं तदन खोटुं ठे एम जणावी तेने फरी फरी
 पुब्युं, तो पण तेणे खरी हकीकत कही नहीं. ठेवटे तेणीने ता-
 जणे मारवा मांडी ल्यारे ते कहे के साची वात जणावुं बुं, मने
 मारशो मां. पढी तेणीए जणाव्युं के, तमारा घरमां पांडव नामे
 सेवक ठे तेणे मने आप्युं ठे. राजाए पांडवने बोलावी पुब्युं के
 ए फल तुं क्यांथी लाव्यो ? तेणे पाठो उत्तर न दीधो. तेने पण
 कुनो (खोटो) जाणीने तांजणेकरी कुटवा मांड्यो तो पण ते साचुं
 न बोदयो. राजा प्रकारांतरथी आ वात मनमां समजीने राणीनुं
 चरित्र जाणी वद्वमां ते फलने ढांकीने राणी पासे गयो अने पु-

बुधुं के, में तने जे अजरामर फल आप्युं हतुं ते तें जहण कर्युं ? राणीए जणाव्युं के ते में जहण कर्युं ठे. राजा मनमां विचारवा लाग्यो के, आ स्त्री पण एज खजावनी ठे अर्थात् सारी चालनी नथी. माटे ए असार एवो संसार ठे एम चिंतवीने वैराग्य पामी राजाए दीक्षा ग्रहण करी.

विक्रम परदेश चाब्यो गयो हतो ते फरतो फरतो उजेणी नगरीनी बाहार क्षीप्रा नदीने कांठे आवीने रह्यो हतो. ते वखते त्यां आगल एक लाख पोठीनो साथ उतर्यो हतो. विक्रम कुमार ए पोठनी अंदर चोरी करवाने पेठो. ए पोठनो स्वामी पोताना एक मित्रनी साथे ए अवंसरे सारिपासे रमतो हतो. तेवामां क्षीप्रा नदीमां पूर आव्युं. ते समये त्यां आगल फरती एक सीयालणी बोली. ते सांजलीने मित्रे शेठने पुब्युं के सीयालणी शुं बोली ? शेठे सीयालणीना शब्दोनो हेतु समजीने मित्र प्रत्ये कहुं जे— ए (सीयालणी) एम कहे ठे के, आ क्षीप्रा नदीना पूरमां एक स्त्रीनुं शब तणातुं आवे ठे, तेना अंग उपर घणां आचूषणो ठे, तेम तेनी पासे धन पण ठे. जो कोई साइसीक पुरुष होय तो ते नदीमांथी ए शबने काढी लावी तेनी पासेनुं धनादि लेई तेना कलेवरनुं मने जहण आपो. आ वात पोठनी अंदर चोरी करवा आवेला विक्रमकुमारे गुप्तपणे रहेलो होवाथी सांजली, तेथी ते तरत क्षीप्रा नदीना पूरमां उतरी पड्यो अने तरतां तरतां जई स्त्रीना शबने खेंची लावी तेनी पासेना आचूषणादि लेईने सीयालणीना कहेवा मुजब कलेवर तेने जहण करवाने आप्युं. पठी ठानोमानो अगाज ज्यां पोठनो स्वामी अने तेनो मित्र सारिपासे रमता हता त्यां आवी गुप्तपणे ऊजो रह्यो. त्यारपठी वली तेज सीयालणी बोली. मित्रे शेठने ते संबधी पुब्युं, त्यारे तेणे कहुं के—हे मित्र ! ए एम कहे ठे के, जे

मनुष्ये मने चक्षुण दीधुं ते पुरुष ऊजेणीनुं राज्य करशे. विक्रमं
 आ हकीकत पण सांजली. एटलामां तो वली फरी त्रीजी वार
 सीयालणी बोली. आ वखते शेठे गुप्तपणे विक्रम ऊजोरह्योहतो
 ते प्रत्ये (तेने) दीठो. देखतांज तेने अंगोअंगे जेटी पळ्यो. वि-
 क्रमे प्रगट थइ शेठना मुखथी त्यां आगल सीयालणी जे जे
 बोली हती ते सर्वे बीना सांजलीने हर्ष पामी शेठने कछुं के,
 वेथी तुं मारो मंत्री.

त्यारपठी ते मंत्री अने राजा (विक्रम) नगर चणी जवा
 लाग्या. ते वखते तेमने सर्व उत्तम सुकन थया. सुकन वधावी
 नगरमां प्रवेश कर्यो तेज तखते कोई एक राज्यपुरुष एक कुंज्जा-
 रने वारानी चीठी आपी तेना पुत्रने लई जतो हतो ते जोवामां
 आव्युं. कुंजार, तथा तेनी स्त्री पोताना पुत्रने लेइ जतो जोई आक्रंद
 करतां हतां. ते देखीने विक्रम बोळ्यो के, तमे केम रुदन करो ठे?
 त्यारे तेमणे जणाव्युं के, अमे वृद्धावस्था पास्या ढीये, ए एक बेटा
 उपर अमारी सर्व आशा ठे, ते अमारा दीकराने आ राज्यपुरुष
 लेई जाय ठे तेथी अमे रुदन करीये ढोये. ते वखते विक्रमे क-
 छुं के, तमे रुदन म करो. हुं तमारा पुत्रने स्थानके जईश. पण
 मने तमे जणावशो के, ए राज्यपुरुषे शी बावतना वारानी ची-
 ठी तमने आपी अने ते तमारा पुत्रने क्यां लई जवानो ठे? तमे
 वेफीकर रहो, व्हाय तेवा विकट स्थले जवानुं हशेतो पण त्यां
 हुं तमारा पुत्रने वदले जईश. विक्रमनां आवां साहसीक वचन
 सांजली कुंजारने धीरज आवी अने तेणे वारानी चीठी शामाटे
 आवी तेनुं कारण नीचे मुजट जणाव्युं.

“ आ नगरना जर्तूहरी राजा एक अजरामर फलनां संबंघ-
 मां वनेली हकीगतथी वैराग्य पामी दीक्षा लई गया पठी अ-
 हीनुं राज्य सुनु परवाने लीघे ‘ आगीयोवीर ’ सर्व प्रजाने हे-

रान करवा लाग्यो. तेथी तेने दररोज एक माणसनो जद्द आपवानुं राज्यवर्गी पुरुषोए प्रजानी संमती मेलवी मुकरर करेलुं ठे. ते प्रमाणे दररोज वारा फरती आखा नगरमांथी घर दीठ एक पुरुष तेना जद्द माटे आपवो पडे ठे. आज जद्द माटे पुरुष आपवानो मारो वारो आव्याथी ते संबंधी मारा उपर वारानी चिठी आवी ठे अने मारा पुत्रनो जद्द आपवा सारु आ राज्यपुरुष तेने लई जवा लाग्यो ठे. चीठी आववानुं अने मारा पुत्रने लई जवानुं जे कारण ठे ते में आपनी पासे निवेदन कर्युं ठे. हवे आपने जेम योग्य लागे तेम करो. ”

विक्रमे ए कुंजारना ठोकराने राज्यपुरुष पासेथी तेना पिताने पाठो सोंपाव्यो, अने लागलो त्यांथी मंत्रीने साथे लई दरबारमां जई पोते सिंघासन उपर बेठो. तेने उलखी सर्व लोक हर्ष पास्या अने सर्व राजकुळि आवी तेने नम्या. पठी राजाए विचार्युं के, में कुंजारने तेनो पुत्र सोंपाव्यो, परंतु रात्रे वीरने बली आपवी जोईये माटे तेनो कोईक उपाय करवो उचित ठे. विचारतां विचारतां तेणे बुद्धि सुजी आवतां तुरतज कंदोईने तेकावीने कळुं के, तमे आज सर्व जातनी उत्तम प्रकारनी सुखनी करी आपो. कंदोईए राजाना हुकम मुजब सुखडी तैयार करी आपी. राजाए ते सुखडी तथा विविध जातनी रसवती नीपजावरावीने तेना उरमा जरी दीधा. घणां पान सोपारी, चूआ चंदनादि सर्व खादिम् खादिम् अने मुखवासादिनी वस्तुउं उरडाथी खीचो खीच जरी देइ तेमां घणा दीवा कराव्या तथा सुगंधमय धुप धुपाव्या. दिवस अस्त थतां सर्व लोक पोत पोताने स्थानके गया. आगीयावीरनी बीकने लीधे कोई पण माणस राजमंदिरमां रहेतुं नहोतुं. आज रात्रे राजा एकलो राजमंदिरमां रह्यो. पलंग उपर शीरख पाथरी काष्टनो पुर (पुरुषाकार) करीने तेना उपर वस्त्र ढांकी विक्रम

त्यां आगल दीवानी पुंठे हाथमां खड्ग लेई ठानो उचो रह्यो. मध्य रात्रिने समये आगीयोवीर मुखे फूकारा मुकतो, हाथमां कमरु वजावतो, पगे घूंघरा घमकावतो, रातां नेत्र करी धरती कंपावतो, मद्य मांसनो आहार करनारो आव्यो. आवतांज तेणे काष्ट प्रत्ये हथीआरे करीने हण्यो. काष्टना बे खंरु थया पण माणस न दीगो त्यारे ते चारे दीशाये जोवा लाग्यो. ते वखते राजा दीवानी पाठलथी नीकली आवी वैताल (वीर) ने नम्यो. वैताले तेने पुब्युं के आ वधुं कोने माटे मुक्युं ठे ? राजाए जणाव्युं के, तमारे अर्थे. ए सर्व वस्तुनो जोग लेईने रोग टाळो. वैताल सर्वनो जोग लेई तृत थयो अने संतोष पामी राजानुं धैर्य जोई तेना उपर तुष्टमान थई नोड्यो के, हे राजन् ! तुजने में ए राज्य आप्युं अने तुं मने आ प्रमाणे हमेशां बली आपजे. एम कही त्यांथी अदृश थयो (चाळ्यो गयो). त्यारपठी राजा निश्चित थई सैय्या उपर सुई रह्यो. प्रजात थतां राजाए सैय्या थकी उठीने बहु दान दीधुं. प्रजालोक तेने घणो आसिर्वाद देवा लाग्या. सुखे समाधे राज्य करवा लाग्यो, परंतु वैतालने दररोज रात्रिए बली आपवो पडतो होवाथी ते तेने घणुं खटकतुं हतुं. ते न आपवो पडे एवी कोईक युक्ति खोली काढवामां तेनुं चित् लागी रह्युं हतुं. एक वखत वीर आव्यो त्यारे राजाए तेने पोतानुं आयुष्य केटळुं ठे ए विषे पुब्युं ? वीरे कहुं के तहारुं सो वर्षेनुं आयुष्य ठे. त्यारे विक्रमे कीधुं के आंकमां शून्य पड्यो माटे तेमां एक अधिक करो अथवा एक हीन करो. वीर कहे के, एमांथी अधिक के उठुं कोश्यी न थाय. आ वात सांजलीने ते वखते वीक्रम मौन धारण करी गयो. बीजे दीवसे तेणे मन साथे विचार कीधो के, आयुष्यमां वध घट थई शकती नथी तो ए (वीर) मने शुं करनार ठे ? धीरजनां फल मीठां ठे, धैर्य धर-

वाधी सर्व सिद्ध थरो, माटे एने बली आपवो नहीं, जोजं के ते शुं करे ठे? बीजे दीवसे मध्य रात्रे वीर आव्यो. त्यां तेषे बली न दीतुं एटखे ते राजा उपर कोपायमान थयो. राजाए तेने कहुं के जो तमे बलवान हो तो आवो आपणे बे युद्ध करीये. त्यारे वैताल हसीने बोड्यो के, हे राजा ! तुं महा साहसीक सर्व सुजटमांहे वडो ठे, माटे हुं तारा उपर तुष्टमान थयो तुं, तारी ईशामां आवे ते वर मारी पासे मांग. राजाए मांगणी करी के, “अहनिशी तमारे मारी संजाल राखवी, समर्या अणसमर्या मारी पासे आवज्यो.” वीरे ते प्रमाणे राजाने वर (कोल) दीधो. आधी राजा कोई पण प्रकारनो जय धरतो नहीं अने खैद्याये राज्य करतां प्रजाने पोतानी प्रजातूळ्य मानतो हतो.

ए उजेणी नगरीमां एक घांची रहेतो हतो तेनी पासेथी राजाए पंचडंरु साध्या. सुधर्मा ईद्र विक्रमना गुणे करी वसीचूत थयो थको तेना उपर घणी प्रीती राखतो हतो. तेषे राजाने बेसवा माटे एक सिंहासन मोकड्युं हतुं तेना उपर घांची समीपथी मेलवेला पंचडंडनुं उत्र कर्णुं हतुं. ए सिंहासन उपर बेसवाधी राजा घणो शोजतो हतो. वली एणे त्रणसो नानापुरस साध्या. ते सत्वने पसाये करी जगनुं सर्व रण (रण) तेषे काप्युं. ए रीते सुखे राज्य पालतो हतो.

एकदा समयने विषे ते उजेणी नगरीमां माहाकालना देराने विषे कुमुदचंद्र नामना आचार्य महाराज विक्रमने प्रतीबोधवाने अर्थे आवी उतर्या. ते महादेव (महाकाल)नी पीकी उपर पग मुकीने सुता. पूजारो आव्यो त्यारे ते आ विपरीत जोई बोड्यो के, अरे ! तुं महादेवनी अवज्ञा केम करे ठे? आचार्ये तेने काई पण उत्तर न दीधो. पठी पूजाराए आ वृत्तांत विक्रम पासे जई निवेदन कर्णो. विक्रमे आवेशमां आवी जई हुकम कर्णो के,

ए पाखंकीने मारी काढो. ते सांजली राजाना सेवके आवीने तेने पगे पकनी खेंचवा मांड्यो, एटले पग वध्यो-लांवा थयो, हाथ खेंचता ते पण वधवा मांड्यो, मार मारतां ते अंतेउरमां वागवा लाग्यो. पठी ते सेवके राजा पासे आवीने कळुं के, एने (आचार्यने) उपद्रव करतां तो विघ्न थाय ठे. सर्व वनेली वी-नाथी तेणे राजाने वाकेफ कयों तेशी राजा पोते देहेरामां आव्यो अने विनय सहित आचार्यने कहेवा लाग्यो के, हे देव ! आशातना केम करो ठो? आचार्ये जणाव्युं के, हुं देवनी आशातना करतो नथी, देव तो अमारा एमांज ठे. राजा कहे के, ए देव तो अमारा ठे तमारा क्यांथी? अर्थात् तमारा नथी. जो तमारा होय तो प्रगट करो. ते वखते आचार्ये कल्याणमंदिर स्तोत्र करी आह्वान करीने जळ ठांड्युं एटले पीकी फोकी मां-हीथी अवंति पार्श्वनाथ प्रगट थया. ते वखते विक्रमे आश्चर्य पामी गुरु सिद्धसेनाचार्यने नमन कर्तुं. पठी शुरू देव गुरु धर्मेने जंलखीने तेणे सम्यक्त सहित श्रावकनां वार व्रत उचर्या. एणे अरिहंतना धर्मेने पसाये करीने पोताना सत्व थकी सुवर्ण पुरुषना साहाज्यथी जगतमांहे सर्वनां रण कापीने ते वखते चाल-तो वीरनो शक काढीने पोतानो शक प्रवर्त्ताव्यो. जगवंत वीर मोक्ष गया पठी चारसैं सीतेर वर्षे वीरविक्रमनो संवत्सर प्रवर्त्त्यों. पठी विक्रमे पोतानी आज्ञा त्रण खंडमां वर्त्तावी. अरिहंतनी ज-क्ति करतां पोतानुं सो वर्षनुं आयुष्य पूर्ण करीने देवलोक प्रत्ये गयो. विक्रमनी विस्तार कथा जाणवाना जीज्ञासुए ते विक्रम चरित्रथी जाणी लेवी. अहीं तो प्रयोजन मात्र कही ठे.

॥ धर्म तत्व उपर शालिवाहननी कथा ॥

दक्षिण महाराष्ट्रमां प्रतिष्ठान नामना नगरमां शालिवाहन नामे राजा राज्य करतो हतो. एक वखत ते नगरनी जागोले

वहेती क्षिप्रा नदीने किनारे फरवा गयेला शाखिवाहन राजाए जलतरंगथी अथडातुं एक मठ नदीना आरापर आवीने हसतुं दीतुं. राजा मठने हसतुं देखी दोच पास्यो. कारण के, मठ कदी हशे नहीं परंतु तेनी स्वाभाविक प्रकृतिमां आविकृति थई, ते मोटो उत्पात कहेवाय. आ प्रमाणे शोक करतो. राजा नगरमां आव्यो अने सघला विद्वानोने बोलावी तेनुं कारण पुब्युं, परंतु कोई तेना मननुं समाधान करी शक्यो नहीं. ठेवटे ज्ञानसागर नामना जैन मुनीने मठ केम हस्युं ? एम पुठवाथी तेउए ज्ञानना अतिशय प्रजावथी तेना पूर्व जन्मनुं चरित्र जाणीने जणाव्युं जे:-हे राजन् ! पूर्व जन्ममां तुं आ ज नगरमां निर्वश एवो लाकडानो चारो वेचनार कठीआरो हतो. हमेशां काष्ठ वेची तेना जे पैसा उत्पन्न थाय तेनो साथु लावी क्षिप्रा नदीमां पडेली शिखापर ते साथुळ मुकी तेमां नदीनुं पाणी जेखवी तेना पिंड बनावी तुं जोजन करतो हतो. एक दिवस कोई जैन मुनि एक मासना उपवासने पारणे गोचरीए जता तें दीठा. श्रद्धा उत्पन्न थवाथी तें मुनीने बोलावी साथवानो पिंड वोहोराव्यो. सुपात्रने दान आपवाथी तेना प्रजाववडे त्यांथी देह मुक्त थतां आ जन्ममां तुं शाखिवाहन राजा थयो तुं. मुनी कालधर्म पामी देवता थया ठे. ते देव, पूर्वे काष्ठ वहन करनार जीवनी आ जन्ममां राजानी पदवीने पोंहों-चेली तारी स्थिति जोई प्रेमे करी मठना शरीरमां प्रवेश करी हस्या ठे, माटे तारे ए संबंधी कांई शोच करवा जेवुं नथी. ऊहापोह करतां शाखिवाहनने जाति स्मरणज्ञानथी पोताना पूर्व जन्मनुं वृत्तांत अनुभववामां आवतां मुनीनुं कहेवुं बरोबर सत्य ज्ञास्युं. जैन धर्म उपर तेनी घणी श्रद्धा थई. ते दिवसथी दान धर्मने विशेषपणे आराधन करवा लाग्यो. धर्मनां कार्य करवामां

सदा तत्पर रहेतो. दक्षिण हिंदुस्तानमां दान गुणने लीधे एनो शक चाबु थयो ठे. अद्यापी टीपणानी अंदर शालिवाहननो ज शक चाबे ठे. विक्रम राजानी साथे तेने युऊ थयुं हतुं ते संबन्धी वृत्तांत नीचे मुजब ठे.

सुप्रतिष्ठान नगरमां एक कुंजारने त्यां त्रण यात्रालुए प्रवास करतां आवी उतारो कथों हतो, तेमां बे चाई अने एक तेमनी तरतनी विधवा थएली बहेन हती. ए उर्वशीने पण हरावे एवीं खूबसुरत हती. ते गोदावरीनदीना पूर्वे किनारे नागहृदनी समीप लगजग संघ्यासमये पाणी जरवा आवी. प्रदोषसमय थवाथी गोदावरीपरनी मनुष्यनी चीरु तदन वेराई गई हती. तेणीना सिवाय त्यां बीजु कोई नहोतुं. गागर विंढली निर्मल जलनी अ-पेक्षाए नागहृदमां उंडां पाणीमां प्रवेश करवाने पल्लवाना ज-यथी तेणीए पगनुं वल्ल उंचुं लीधुं, ते समये विधवा होवाथी तेणे काई अलंकार पहरेला नहोता तथापि तेनी अलौकिक सौं-दर्यताने लीधे जेम सूर्योदय थवाथी आरसना पाहाडउपरथी गलेलो बरफ खसी पडवाथी दीपी उठे तेम खल्ल तेनी बेउ ऊंधाळ चलकी उठी. ढींचण बरोबर जलमां प्रवेश करी वांकी वली हाथवती जल जरवाने गागर अंदर नमावी, ते वखते वं-संतना वायुथी तेना माथानुं वल्ल खसी गयुं. माथाना केसनी सुंदर लटरो बन्ने खजाना जाग उपर थई वांकनी वली खीलेलां स्तन शिखरोपर जेम पहाडनां शिखर फोडी नागणीळ बाहार नीकले तेम फुकी रहेली जोई, अपूर्व नागकन्या मने वरवा आवे ठे, ते जरोसाथी चकित थएलो नागराज अकस्मात् हृद-मांथी वहार आव्यो. जेम धीजली थवाथी नेत्र मींचाई जाय तेम ते विधवानुं मुखकमल जोवाथी वारे वारे ते नागराजनां नेत्र तेजथी पुराई जतां हतां. बल करी ते पोताना नेत्रने फाडी जो-

वा लाग्यो. जलमां उभेलो ठे, सायंकालनो ठंडो पवन पुष्पाने अथनाई तेना शरीर उपर मंद मंद पडे ठे, तथापि उंचितो नागराजना शरीरमांथी एवो कामाग्नि उत्पन्न थयो के जेने जीरववाने पोतानुं मन हृद बोडीने तुर्त कुच करी गयुं. विधवागमननो दोष जाण्णा ठतां स्वरूपमां मोहित थएलो नागराज सामान्य पुरुषनी पेठे ते (विधवा)नी प्रत्ये विनयथी प्रार्थना करवा लाग्यो के, हत्जाग्यवालो हुं आज तारा प्रसादने पात्र थवा श्ठा करुं तुं. मने आशा ठे के, तुं मारुं कदी नहीं थएबुं आतीथ्य अंगीकार करीश? एम कही अंगस्पर्शथी पोताना कामाग्निनी वेदना घटाकवाना हेतुथी तेणीगम धस्यो. निर्विकार विधवाए तेनुं अघटित साहस जोइ, मानुषी ठतां तेनी दुष्ट वान्ठानो घणो तिरस्कार कर्यो. परंतु ठेवटे देवनी सत्ता धरावनार ते नागराजना असाधारण बलात्कारथी नेत्र मींची ते अघटिताचरण सहन करी रही. नागराजे पोतानुं अमोघ ऐश्वर्य होवाथी विधवाने कहुं के, "तुं फीकर करीश नहीं, ज्यारे ज्यारे तने दुःख उत्पन्न थाय त्यारे त्यारे तुं मने संजारीश तो हुं तने ए असह्य दुःखमांथी दूर करीश." आ प्रमाणे प्रतिज्ञा कही नागराज त्यांथी गयो. जल जरीने शोकयुक्त विधवा कुंजारना मंदिरप्रत्ये पोताना उतारामां आवी. अमोघ ऐश्वर्यनुं तेज आरोपण थवाथी वैधव्यधर्मनो नाश थयो, एम पोतानी बेहेननी चिकित्साथी गर्जनुं स्वरूप तेना बन्ने जाईउना संमजवामां आव्युं, तेथी तेनो तिरस्कार करी क्लेशयुक्त बेठ जाई तेने कुंजारना घरमां मुकी चाढ्या गया. प्रारब्धउपर जरोसो राखी सगर्जा विधवा कुंजारना घरमां रही तेनी सेवा करवा लागी. पूर्ण मासे तेने पुत्रनो प्रसव थयो. देवरूप नागराजना प्रजावथी ते बालक महा तेजस्वी अने प्रतापी उत्पन्न थयो. कुंजारने घेर उठयो

माटे लोको तेने कुंजारनो पुत्र ठे, एम कहेवा लाग्या. ते कुंजारनां घरमां रही, तेना रोजगारमां घणो निपुण थयो. माटीना घोडा, हाथी, मनुष्य विगेरे तरेहवार जातनां रमकडां बनाववा लाग्यो. तेनुं नाम 'शातवाहन' पळ्युं.

ते वखते उजेणी नगरीमां विक्रमार्क राजा राज्य करतो हतो. ते पोतानी वृद्धावस्थामां एक वखत विचार करवा लाग्यो के, महारुं राज्य हरण करे एवो महारा पठी कोई पुरुष उत्पन्न थशे ? आवी चिंतामां परुवाथी तेणे हौशीयार ज्योतिर्विद ब्राह्मणोने बोलावी पुळ्युं. महाराजो, महारी पाठल आ चक्रवर्ति राज्यने खुंची ले एवो कोई पुरुष पृथ्विमां ठे शुं ? विद्वानो मांडोमां हि विचार करवा लाग्या. एक वृद्ध अने ज्योतिर्विद्यामां घणो कुशल ब्राह्मण निर्जयताथी उतावलो घांटो काढी विक्रम प्रत्ये बोड्यो—“ राजाधिराज ! प्रतिष्ठान नामना नगरमां कुंजारने घेर तेवो पुत्र ठे, ते उजेणीनी गादीनो जोक्ता थाय एवो संजव ठे.” आ वातने बधा विद्वाने टेको आप्यो. विक्रमने घणी चिंता थई. पठी एकदम सैन्य तैयार करी पोते दक्षिणमहाराष्ट्रप्रत्ये प्रतिष्ठान नगरमां गयो अने कुंजारनुं घर घेरी लेई तेने बलात्कारथी मारवानो उद्योग कर्षो. पोताना पुत्रनुं मृत्यु थशे, एवा जयथी विधवाए नागराजनुं वचन संजारी तेनुं स्मरण कर्षुं. तत्काल प्रकट थइ ते नागे एक अमृतनो कुंज अने मोटी शक्ति ते कुमार(शातवाहन)ने आपी. तेनी मददथी तेणे अगाड जे पोताने हाथे माटीवने बनावेला हाथी, घोडा, उंट, खचर, मनुष्य विगेरे हतां तेने अमृत बांटी सजीवन करी तेनुं सैन्य बनाव्युं, अने शक्तिनी सहायताथी ते सैन्य लई विक्रमनी सामे थयो. थुरुमां विक्रमनुं घणुं सैन्य मारुं गथुं अने ते नागे. तेनी पुंठे पनी हंगवतो हंगवतो तापी नदीना उत्तरकिनारा

सुधी तेने लाव्यो. विक्रमे विचार्युं जे, महारुं घणुं सैन्य मरायुं ठे, तेथी युद्ध करवामां वखते हार थाय तो ठेळी अवस्थामां मेल-वेळी नामनाने जांख लागे, माटे संधि करवो ते ठीक ठे. आम विचारी तेणे सलाह करी ठराव्युं के, तापीना उत्तरना जागमां विक्रमनुं राज्य प्रवर्त्ते अने दक्षिण जागमां शाखिवाहननुं राज्य प्रवर्त्ते. आ प्रमाणे कोळ करार करी विक्रम उजेणी गयो अने शातवाहने प्रतिष्ठान नगरमां आवी पोतानी गादी स्थापी. त्यारथी ते शाखिवाहनना नामथी जगतमां प्रसिद्ध थयो.

राज्यवैभव जोगवतां ते चंद्रलेखा नामनी राज्यकन्याने परणयो हतो. ते महा स्वरूपवान पद्मिनी, हती. मायासुर नामनो दैत्य, तामसी देवीनुं आराधन करी, तेने प्रसन्न करी जगतनां समस्त सुख फक्त तेने एकलानेज प्राप्त थाय एवी आशाए ते वाम-मार्गी हतो तेथी तेवा ग्रन्थोना अज्ञिप्रायप्रमाणे मंत्रसिद्धिनी अपेक्षाए पद्मिनी चंद्रलेखाने हरण करी लई गयो हतो. शूद्रक नामना कोटवाले तेनो पत्तो मेलवी मायासुरने मारी चंद्रलेखाने राजमंदिरे आणी हती. वली नागार्जुन नामना पादलि-साचार्यना शिष्ये कोटीवेधी रस उत्पन्न करवामाटे शूद्र पा-रानुं, महा प्रतापवाली श्रीपार्श्वनाथजी महाराजनी प्रतिमानी दृष्टिसमीप खलमां मर्दन करवा माटे ए पद्मिनी चंद्रलेखानुं केटलाक दिवस सुधी रात्रे हरण करी लावी तेनी पासे (पारानुं) मर्दन कराव्युं हतुं. एक दिवस रात्रे स्त्रीने शय्यामां नहीं जोवाथी शाखिवाहनने तेनाप्रत्ये शक आववाने कारणे, नागार्जुने सख्त ताकीद करेळी हती तथापि चंद्रलेखाने ते वात कहेवानी फरज पदी हती अने तेथी राजा तथा तेना बे पुत्रो साथे चंद्रलेखाने, शेढी नदीनी समीप पारानुं मर्दन कराववा नागार्जुने मुकाम राख्यो हतो त्यां आववुं पळ्युं हतुं. घणी आजीजी करीने ना-

गार्जुनने शांत करी पोताना बे पुत्रोने तेनी सेवामां मुकी राजा राणी पोताना नगरमां आव्या. कोटीवेधी रसना बे कुपा तै-यार थया हता ते राजकुमारोथी बुपा राखवामाटे संतारुवाने नागार्जुन रात्रे गया. त्यां कुमारोए तेनी पाठल गुप्त रीते जईने तेने ठार कर्यो. संताडेला बे कुपा लेई राजकुमारो स्वदेश तरफ चा-ह्या, एण कोटीवेधीरसनो उपजोग करवाने तेठ पात्र नथी, ए-म तेना अधिष्ठायक देवताए जाणी, वन्ने राजकुमारोना जीव देहथी विखुटा करी सिद्ध करेला रसना कुपा लई चालता थया. नागार्जुने शेढीनदीने कांठे प्रतापि पार्श्वनाथजीनी जे प्रतिमा कान्तिपुरमांथी अरु उपाडी लावी कोटीवेधी रस सिद्ध क-रवा तेनी दृष्टिसमीप पारानुं स्तंजन कराव्युं हतुं ते जगा आजं स्तंजनपूर (खंजात) नामथी उल्लखाय ठे. ए खंजातमां नवां-गिवृत्ति करनार श्री अन्नयदेव सूरीमहाराजे ए महा प्रतापी श्रीपार्श्वनाथ जगवाननी प्रतिमानुं स्थापन करेलुंठे. ते प्रतिमा स्तंजना पार्श्वनाथना नामथी ओल्लखाय ठे.

पादलिप्ताचार्य, नागार्जुन विगेरे केटलाक महा विद्यावान अने जेमनां चरित्रो घणा जाणवा योग ठे, एवा पुरुषो शाखिवा-हनना समयमां थएला ठे, परंतु ग्रंथगौरवताना चये तेमज आ विषय संबधमां अहीं तेनुं विशेष प्रयोजन नहीं होवाथी ते दा-खल करवामां आव्यां नथी. जिज्ञासुए प्रबंधचिंतामणी विगेरे ग्रंथोथी ते जाणी लेवुं.

आ कथामां सार ए ग्रहण करवानो ठे के, धर्मउपर दृढता लावी पूर्वजवमां मुनीने दान देवाथी शाखिवाहन, विक्रम जेवा महान राजाने एण हंफावे तेवो राजा थयो अने दक्षिणमां श-क प्रवर्त्ताव्यो, जे अद्यापिपर्यंत चाले ठे. माटे धर्ममां दृढता राखी वर्तवुं के जेथी आ जव अने परजव वन्ने सुधरे.

॥ अथ ज्ञान तत्व विषे ॥

॥ तन धन ठकुराई सर्व ए जीवने ठे ॥ पण ई-
क डोहिलुं ज्ञान संसारमां ठे ॥ जवजलनिधि तारे
सर्व जे दुःख वारे ॥ निजपरहित हेते ज्ञान ते कां
न धारे ॥ ए ॥

अर्थ:- सुंदर काया पामीये, धन पामीये, ठकुराई पामीये, ए
सर्व पामवुं ते तो सोहिलुं ठे पण एक दोहिलुं तो आ संसारमां
जीवने ज्ञान पामवुं ए ज ठे, संसाररूपी समुद्रमांथी ते तारनार
ठे अने सर्व दुःखनो नाश करनार ठे, पोतानुं अने परनुं हित
करनार जे ज्ञान ठे तेने तुं केम धारण करतो नथी ? जे ज्ञाने
करी ज्ञानीये त्रण जुवनना जाव प्रकाश्या ठे माटे ज्ञान सर्वथी
श्रेष्ठ ठे तेथी ज्ञानने आराधवुं. ॥ ए ॥

॥ यवरुषि ईक गाथा बोधथी जय निवार्यो ॥ ईक
पदथि चिलातीपुत्र संसार वार्यो ॥ श्रुतथि अज-
य हाथे रोहणियो चोर नावे ॥ श्रुतजणत सुज्ञानी
मासतुसादि थावे ॥ १० ॥

अर्थ:- जव नामा रुषीनो एक गाथाना बोधवडे जय नाश
पाम्यो, एक पदथकी चिलातीपुत्रे संसार परित्रमण करवो वा-
र्यो अर्थात् संसारनो फेरो टाढ्यो, श्रुतथी (ज्ञानवडे) अजय
कुमारने हाथे रोहणीयो चोर पार पाम्यो अर्थात् हाथमां आ-
व्यो नही, अने श्रुतज्ञान जणवाथी मासतुसादि सारा ज्ञानी
थया-पार पाम्या.

॥ ज्ञाननी एक गाथाना बोध उपर जवराजरूपीनी कथा ॥

वसंतपुर नामे नगरमां जव नामे राजा राज्य करतो हतो.
तेने गर्धजील नामे एक पुत्र अने अतुंलीका नामनी एक पु-

त्री हती. दीर्घपृष्ठ नामे तेनो मंत्रि हतो. संसारथी विरक्त
 थई जव राजाए वृद्धावस्थाये चारित्र ग्रहण कर्तुं. ते जणोला न-
 होता, तेथी बीजा साधुजने जणता देखी तेमने जणवानी
 घणी ईहा थई परंतु काई आवड्युं नहीं तेथी सोच करवा
 लाग्या. गुरुए कहुं के, महानुजाव ! सोचना करे शुं थाय ? तमे
 चारित्रव्रत सावधान थई पावो, तपसंजमनेविषे तत्पर रहो.
 पठी ते तेमज करवा लाग्या. एक वखत ते जवराजरुषीश्वरने
 एवी ईहा थई के, संसारीजने वंदावा माटे जाउं. एम विचारी
 गुरु पासे आज्ञा मांगी. तेवारे गुरुए कहुं के जवा ईहो ठो
 पण संसारीजने शो उपदेश देशो ? जवराजरुषी बोल्या के उप-
 देश देवानी तो मारामां शक्ति नथी, महारुं मन तो मलवानुं
 थयुं ठे. ते वारे गुरुए जवानी आज्ञा आपी. पठी जवराजरुषी
 त्यांथी चाली निकल्या. मार्गमों आवतां पोताना मनमां वि-
 चार करवा लाग्या के, जाउं तुं तो खरो ! पण पुत्र प्रमुख
 वांदवा आवशे ते वखते कहेशे जे, स्वामी, अमप्रत्ये काईक
 उपदेश द्यो. एवी विचारणाए साधु चाल्या जाय ठे एवामां फड्युं
 फुड्युं जवनुं एक क्षेत्र आव्युं. ते क्षेत्रमध्ये तेनो धणी चारे बाजु
 फरतो चोकी करतो हतो. ते वखते त्यां आगल एक गर्दज (गधेनो)
 ते जव जक्षण करवामाटे फरतो हतो ते पेला क्षेत्रधणीना जो-
 वामां आव्यो. गर्दजने जव खावा आवतो जोई ते एक गाथा
 गर्दजप्रत्ये बोड्यो. (गाथा फांगटीयो) उंहावसीपोहावसी ॥
 ममंचेनिरखसी ॥ जाणीयो मँतुह अजिप्याउं ॥ जवंपेउंसी ग-
 रुहा ॥ १ ॥ अर्थ- “ हे गधेना तुं आवो पावो फरे ठे, हुं तु-
 जने जोउं तुं, मँ तहारो अजिप्राय जाण्यो, तुं ए जवमां पेस-
 वानुं करे ठे.” आ प्रमाणे क्षेत्रवालाए ए फांगटीयो गधेनाने घणी
 वखत कह्यो ते जवरुषीए सांज्यो. तेने वारंवार याद करवाथी

तेमने मोढे चढी गयुं. ते सिवाय बीजुं कांई तेमने आवरुतुं न-
 होतुं. त्यारपढी मार्गे चालतां पण तेउं तेज गाथा संचारता सं-
 चारता अने मनमां धारण करता करता विहारचूमि उलंगी
 केटलेक दीवसे धारेला मुकामे वसंतपुरनगरनी जागोले आव्या-
 त्यां आगल केटलांक बोलको एकठा थई मोई दंडे रमता हता.
 साधु ते स्थले उजा रहा एटलामां एक बालके उठालीने मोई
 नाखी, ते केटलेक दूर एक वाड्य हती तेमां पढी. पढी ते बा-
 लको मोई खोलवा लाग्या पण ते क्याई जकी नही. ते वखते
 एक बालके फांगटियुं कळ्युं- (गाथा) उंव गई तो गई ॥ जोई
 जंती न दीसई ॥ तुमे न दीठी अमे न दीठी ॥ अगडे बूहा
 अणुं लल्लिया ॥ १ ॥ अर्थ- “ ए मोई उं गई ए गई, जोई पण
 दिसती नथी, अमे पण न दीठी तुमे पण न दीठी, कुआमां अ-
 थवा खाड्यमां पढी माटे बीजी द्यो.” एक बालकनुं बोलवुं आ
 प्रमाणे सांचली बीजी मोई लेईने बालको रमवा लाग्या. साधुए
 ध्यानपूर्वक बालके कहेलुं फांगटियुं सांचलवाथी ते याद करतां
 करतां तेमने मोढे चढी गयुं अर्थात् आवड्युं. आ रीते जवरा-
 जरुषीश्वरने वे फांगटीयां आवड्यां.

वसंतपुरमां जवराजाए दीक्षा लीधा पढी तेमनो पुत्र गर्द-
 चील राज्य करतो हतो. तेनी बहेन एटले जवराजनी पुत्री जे
 अंनुंलिका हती ते यौवनावस्थाए आवतां महारूपवंत होवाथी
 तेने जोई तेमनो प्रधान दीर्घपीठ तेना उपर मोहित थयो हतो.
 तेणे लाग मलवाथी तेणीने अपहरीने पोताना घरमध्ये जोंयरामां
 राखी हती. गर्दचील राजाए पोतानी बहेननुं हरण थयेलुं जा-
 णी तेनी घणी घणी शोध करावी परंतु तेनी जाल कोई पण
 स्थलेथी मली आवी नहीं, तेथी ते घणो चिंताग्रस्त थएलो
 हतो. जवराजरुषीश्वर आवा अवसरे नगरमां पध्यां अने कुं-

चारनी शालामां उतर्या. ए कुंजारे नवां वासण तैयार करेलां ह-
 तां तेने उंदर करकोलता हता तेथी ते उंदरने समजाववा माटे
 कुंजार एक गाथा बोळ्यो. (गाथा) अर्धसुकुमालय कोमलय चढ
 लया ॥ तुमें राण हींरुण सीलणया ॥ अम्म पसाळ नथी जयं ॥
 दीहपीठळ तुम जयं ॥१॥ अर्थ—“हे उंदर तमे अति सुकुमाल
 कोमल ठो, बळी जोला ठो, तमने रात्रे चालवानो शीलाचरण
 ठे, आमारा तमने कशो जय नथी, पण तमने दीहपीठ एटले
 सर्पनो जय ठे.” आ फांगटियो पण साधुए शीखी लीधो. आ-
 वढेली त्रणे गाथाळ साधु वारंवार गणी वाले ठे, अर्थात् जुली
 न जवाय माटे मुखपाठ करी जाय ठे. दीर्घपीठ प्रधाने जवरा-
 जरुषीश्वरनुं नगरमध्ये आगमन सांचळ्युं, तेथी तेना मनमां
 जय उत्पन्न थयो के, जो ए साधु ज्ञानी हशे तो महारुं जे गुह्य
 चरित्र ठे ते प्रगट करी देशे, माटे हुं ज आगलथी कपट के-
 लवी राजानुं मन फेरवी नाखुं के ते साधु पासे जवानुं दीलज न
 करे, बळके तेने उजा पण न रहेवा दे. पोताना मनमां आ प्र-
 माणे घाट गोठवी प्रधान तुरत राजा पासे गयो. विनय सहित
 प्रणाम करी तेणे राजाने कीधुं के—हे महाराजाधिराज ! तमारा
 पिता (साधु) अर्ही आव्या ठे. राजाए कळुं के—जळे आव्या,
 तेमने जईने वांदीशुं, मननी वात पुढीशुं. एवुं सांचळी प्रधान
 मनमां चिंतववा लाग्यो जे, खरेखात ए जशे अने पुढशे त्यारे
 साधु महारी सर्व करणी प्रकाशसे, माटे ए साधुने आ तेना
 पुत्र पासे हणावुं तो वचमांथी खडबड मटे. एम विचारी प्रधान
 राजा प्रत्ये कहेवा लाग्यो के, हे राजन् ! हे स्वामिन् ! ए पतितने
 वांदि शुं ? अने पुढे शुं ? ! ए वातनी तमने खबर नथी, एनी
 तो मने माळम ठे. ठ महीना आगंमच एनां चरित्रनी मने ख-
 बर पडी ठे. ए कपटपणे तमारुं राज्य खेवा आव्या ठे. राजा

कहे सुखे छे. जो एमनी एमज मरजी हशे तो आ राज्य ए-
मनुं ज हतुं अने हाल पण तेमनी खेवानी इच्छा होय तो ते
मालीक ठे. प्रधाने आ बखते राजाने आकां श्रवलां घणां उठां
देईने राजानुं मन फेरवी नाख्युं तेथी ते पोताना पिता (सा-
धु) ने मारवाने तत्पर थयो. प्रधान पोतानी प्रपंचजालमां फा-
व्यो तेथी ते मनमां फुलावा लाग्यो. त्यारपठी राजा कालो कां-
बला उढी हाथमां खड्ग लेई कालीरात्रे काळुं काम करवाने (पो-
ताना पिताने मारवाने) निकल्यो. आवतां आवतां मनमां विचारवा
लाग्यो जे, जो ज्ञानवंत साधु हशे ने मारा मननी वात कहेशे, तो
महारे मारीने शुं काम ठे ? अर्थात् मारा मननो अजिप्राय जाणी
जशे तेथी धारेखुं काम पार परुशे नहीं अने उलटो फजेत थ-
ईश माटे तेथी सर्युं. गुप्तपणे रही तेमनी चर्चा जोउं तो समज-
वामां आवे. एम धारी ते एकांत स्थले कोई न देखी शके तेम
उजो रह्यो. ते बखते साधु जे पूर्वे क्षेत्रवालानी गाथा सांजली
हती ते संजारीने बोदया (गोखवा लाग्या). ते सांजली राजा
पोताना मनमां समज्यो के, ' मने आवतो थको जाण्यो ' माटे
ए ज्ञानवंत जणाय ठे एमां तो संदेह जेवुं नथी; पण हवे ए म-
हारी बहेनसंबंधी वीना मारा मननो अजिप्राय जाणीने कहे तो
पूर्ण खात्री थाय. राजा आ प्रमाणे विचारमां हतो एटलामां
साधु, बालके कहेली मोई संबंधीनी गाथा गोखवा लाग्या. ते
सांजली राजा एम समज्यो के ज्ञानी तो खरा! केमके, आ गा-
थाना जावार्थथी एम जणाय ठे के ' महारी बहेन नगरने विषे
जौयरामां ठे. ' पण ' कोने घेर ठे ' एटलुं हवे जणावे तो घणुं
सारुं. आ बखते साधु त्रीजी गाथा जे तेमणे कुंजारने मोढेथी
सांजली हती ते याद करी बोदया. तेनो जावार्थ राजा एवो स-
मज्यो के, " अम थकी तुजने कशो जय नथी तने दीर्घपीठनो

जय ठे." आवा गूढार्थ वाली गाथा ज्यारे राजाए सांजली
 त्यारे ते पांताना मनसाथे विचारवा लाग्यो के, महारो दीर्घ-
 पीठ नामनो प्रधान ठे तेनो मने जय दीसे ठे. गुरुनी वाणीनो
 बुद्धिवान राजाए पोतानी मेलेज धारणा धारी निश्चय कर्यो. कुं-
 जारनी गाथासां 'दीर्घपीठ' शब्द ठे तेनो अर्थ कुंजारे कहेला दृ-
 ष्टांतसां तेना जावने अनुसरतो 'सर्प' थाय ठे, पण राजा पोतानी
 धारणाणा जाव प्रमाणे 'दीर्घपीठ प्रधान' समज्यो, तेथी तत्काल
 प्रगट थई गुरुने पगे लाग्यो. गुरु कहे के तमे कोण ? राजाए
 कीधुं के, हे स्वामी ! हुं तमारो कुपुत्र ! गुरुए कहुं के, कुपुत्र
 शामाटे ? राजाए पोतानो सघलो वृत्तांत मांकीने कह्यो. गुरु ते
 सांजली मौन रह्या. त्यारे राजाए कहुं के, स्वामी ! धन्य तमारा-
 ज्ञानने, के जेथी महारा मनमांजे संदेह हतो ते डूर थयो, पठी
 गुरुमहाराजने खमावीने राजा पोताने आवासे गयो. प्रजाते
 राजाए प्रधानना घरनी जडती लेवरावी एटले चौंयरामांथी तेनी
 बहेन मली आवी. आवा प्रधानना अपकृत्यथी राजाए तेनुं घर
 लुंटावी दीधुं, तेनी सघली मीढ्कत जप्त करी दरबारखाते दा-
 खल करी अने तेने ठार मारवानो हुकम कस्यो. गुरुमहाराजे
 आ बात जाणी तेने हणतां बचावी जीवतो ठोरुवी सुकाव्यो.
 साधुए त्यांथी विहार कर्यो. मार्गमां वारंवार बनेला बनावनुं
 चिंतवन करता करता केटलाक दिवसे गुरु पासे आवी तेमने
 वांघ्या. गुरुए कहुं,—कां देवाणुपीया ! संसारीआठने वंदावी आ-
 व्या ? साधुए कहुं—स्वामी तुम पसाय थकी. गुरुकहे के, शो उप-
 देश दीधो ? साधुए कहुं के, त्रण फांगटियां संजलाव्यां, के जे
 हुं महारा मन थकी गणतो (संजारतो) हतो अने जेनो परमार्थ
 पण हुं समजतो नहोतो, ते कह्यां. गुरुए कहुं के, महानुजाव !
 जो एवां फांगटीयांथी उपकार थयो तो तत्वज्ञानथी केम उपकार

न थाय ? थायज. कह्युं ठे जे- (गाथा) अटमटईसीखीजजा ॥
 अटमटननिरर्थकं ॥ अटमटं प्रसादेन ॥ जीवीयं जव रीखीयं ॥
 अर्थ- “ काई काई पण शिखवुं, ते ते वस्तु सीखी निरर्थक
 (नकामी) न थाय, फांगटियांना प्रसादथकी, ए जवरुषी जीवता
 रखा ” ॥ ते माटे हे महानुजाव ! एवां फांगटियाथी तमे उ-
 गर्था अने परने पण उपकार थयो तो विशेष जणवाथी आत्माने
 घणोज गुण निपजे एमां यत्किंचित् शक नथी. साधु शिष्ये (जवरु-
 पीथे) कह्युं के, आपनुं वचन प्रमाण ठे साहेव ! त्यारपठी जवरा-
 जरुपी चारित्र पाली, आयु क्षय थये कालधर्म पामी वैमानवा-
 सीपणुं(देवलोक)पास्या. आ जवरुपीनी कथा उपरथी ए सार ग्रहण
 करवानो ठे कं, फांगटियां, के जेमां तत्त्वज्ञान समायवुं नथी
 तेवां काम आव्यां, तो जे प्राणीने विशेष ज्ञान होय तेनी खुवीनी
 वातज शी करवी ? ते तो आ जवने विपे पण सुखी अने परजवने
 विपे पण सुखी जाणवो.

॥ ज्ञानना एक चरणथी थता लाज उपर चिलातीपुत्रनो दृष्टांत ॥

चिलातीपुत्र पाठले जवे एक ब्राह्मणनो विद्वान, महा अहं-
 कारी अने जातिमदवालो पुत्र हतो. तेणे एवी प्रतिज्ञा लीधी
 हती के वाद करवामां जे कोई मने जीते तेनो हुं चेलो थाउं, केट-
 लेक काले कोईक साधुना चेलाए तेने वादमां हराव्यो तेथी तेणे
 तेमनी पासे दीक्षा लीधी. ते जातिनो ब्राह्मण होवाने लीधे
 तेनाथी मल परिसह सहेवाय नहीं एटले डुगंठा करे, मनमां
 विचार करे के आ धर्मने विपे नाहावुं नही, धोवुं पण नहीं. ए शुं ?
 एम करतां चारित्र पाली अंते पापप्रमुख आलोई काल करी दे-
 वता थयो. देवपणुं जोगवी त्यांथी चवीने काईक पाठला जवनुं
 डुगंठापणानुं कर्म वाकी रहुं हतुं तेथी राजगृह नगरे धनावह
 शेठना घरमां चिलाती नामे दासी रहेती हती तेनी कुखे पुत्रपणे

उत्पन्न थयो. तेतुं नाम चिलाती पुत्र पारुवामां आव्युं. चिलाती-
पुत्रना पाठला ब्राह्मणना जवमां तेनी जे स्त्री हती तेणे पोताना
पतिने वश करवा माटे अनेक उपाय कर्या हता, ठेवट ते मर्ण
पाम्यो एम तेना जाणवामां आव्युं त्यारे तेणीए वैराग्य पामीने
दीक्षा लीधी हती. दीक्षा पाळी मरीने देवता थई त्यांथी चवी-
ने चिलातीना शेर धनावहनी स्त्रीनी कुखे आवी अवतरी. चिला
दासीनो चिलातीपुत्र ए वालिकाने तेढतो तथा रमाडतो हतो.
अनुक्रमे पूर्वजवना संवंधने लीधे ते कन्याउपर तेने घणो
राग थयो अने मोटी थतां तेनी साथे कुचेष्टा करवा लाग्यो. ते
वात शेरशेठणीए जाणी तेथी तेने (चिलातीपुत्रने) घरमांथी
काढी मुक्यो. त्यांथी नीकलीने ते चोरनी पालमां आव्यो अ-
ने चोरो साथे मली जई चोरीनो धंधो करवा लाग्यो. केटलोक
काल वीत्या पठी तेने महा साहसिक तथा धैर्यवान जाणीने धा-
रुपाडुणए पोतानो नायक बनाव्यो.

एकदा प्रस्तावे नायक वनेलो चिलातीपुत्र चोरनी धारुने
कहेवा लाग्यो के, “ राजगृह नगरमां धनावह शेर घणो धना-
द्वे ठे, तेने सुसुमा नामे एक कन्या ठे. तेने त्यां धारु पानी
चोरी करवाथी घणो माल मलशे. जे माल मात्र मखे ते बधो
तमारो अने सुसुमा कन्याने उपानी लाववी ठे ते महारी.”
आ प्रमाणे वर्तवा तमे कबुल हो, तो हुं तमने तेने त्यां धारु
पारुवानी तदबीर बतावुं. धारुपारु चोरोए ए वात कबुल कर-
वाथी तेमने लईने नायक चिलातीपुत्रे धनावह शेरने घेर
आवी घणो माल काढ्यो अने तेनां गांठका बांधी चोरो ते उपा-
डीने अने नायक सुसुमा कन्याने उठावीने नाठो. त्यां घणो
सोर बकोर थवाथी कोटवाल आव्यो. चोरो नासी गयेला
मालम पुरुवाथी ते तथा शेर अने शेरना चार पुत्रो पण सवार

थई तेमने पककवा माटे दोड्या. नासतां नासतां नजीकमां वाहार आवती चोरोना दीठामां आवी तेथी मालनी गांसडीउं रस्ता-मां फेंकी देई चोरो जेनाथी जेम नसाय तेम जीव बईने नाठा. चिलातीपुत्र मार्गे मुकी उवट मार्गे नाठो. डूर्गपाल (कोटवाल) रस्तामांथी माल मळ्यो ते कवज करी त्यांथी पाठो वड्यो, परंतु शेठ तथा तेमना चारे पुत्रोए तेमनी केरु मुकी नही अने पुरपाट घोडा दोकावी मुक्या. चिलातीपुत्रे जाण्युं जे, शेठे सुसु-मा कन्यामाटे केड करी अने महारे तो ए जीवनप्राण ठे माटे मुकतां पण पूरवतुं नथी अने थोनीवारमां तेउं मने प-कमी पाडशे. एम विचारी खड्ग काढी सुसुमानुं शीर ठेदी हा-थमां पकमी लेई तेनुं धड पडतुं मुकीने नाठो. कुमरीने मुई देखीने शेठ तथा तेमना पुत्रो पाठा वड्या. चिलातीपुत्र सुसु-मानुं मस्तक लेईने जतो हतो त्यां रस्तामां एक जाऊनी नीचे एक साधुने काजसग्गमां रद्देल्ला तेणे जोया. आ वखते तेना एक हाथमां लोहीथी टपकतुं कन्यानुं मस्तक अने बीजा हाथमां नग्न तरवार हती. आवा आचरणे प्रवर्त्यो हतो ठतां सा-धुने देखवाथी परीणामनी धारा बदलावाने लीधे तेणे साधुने कळुं के, अहोमुनी! मुजने धर्म बताव ? साधु, आ कोई उत्तम योग्य जीव जणाय ठे माटे तेना आत्माना उपकारार्थे धर्मो-पदेश देलं तो तेनो उद्धार थशे एम विचारी बोड्या के, “ उप-शम, विवेक ने संवर.” आटलो उपदेश देई साधु आकासे उतपत्या अर्थात् अकाश मार्गे चाड्या गया. आवुं देखी ए घणो चमत्कार पाम्यो अने मनमां विचारवा लाग्यो के, आ तो महा महा विद्यापात्र देखाय ठे, केम के बीजा जीव पृथ्वीतळे चाळे ठे अने एतो ऊर्ध्व मार्गे चाड्या. पण ए मने शुं कही गया ते मारे विचारतुं जोईथे ? एम आत्माने विषे धारणा धारतां धार-

तां 'उपशम' एटले 'क्रोधने समात्रवो' एम तेना समजवामां
 आव्युं, त्यारे मन साथे पस्तावो करवा लाग्यो के, जो मारामां
 ए क्रोधन होत तो आ स्त्री हत्यानुं पातिक न थात. माटे हवे
 महारे क्रोधने तजवो घटमान (योग्य) ठे. उपशमना गुणनो
 ए अर्थ जाणवो. वली वीजुं जे विवेक ते पण मुजमां नथी अने
 विवेक विनाता जे जीव ठे ते तो पशु समान जाणवा, माटे
 हुं पण पशु समान थयो. ए मुजने घटे नहीं. ए कारण माटे
 धर्म पुढवानुं ए निमीत्तज ठे. हवे संवर ते शुं? एम विचारतां
 तेना समजवामां आव्युं के "आश्रवद्धारनो रोध करवो" तेने
 संवर कह्ये. माटे ज्यांसुधी महारामां संवरपणुं नथी त्यांसुधी
 सर्व वृथा ठे. आ प्रमाणे विचार करी हाथमां जावेळुं सुसुमा
 कन्यानुं मस्तक तथा लोहीवडे खरमायेळुं खड्ग मां आगल
 मुकी हृदयमां धारणा धारी के, "ज्यारे ए पापकर्म विसरशे
 त्यारे काउसग पारवो." एम मन साथे निश्चय करी जे जगो-
 ए मुनी काउसगो रखा हता तेज पगलां उपर पग मुकीने
 काउसग कर्यो. साधुए वतावेला एक पदमांना त्रणे शब्दनो
 परमार्थ धारीने चिलातीपुत्र काउसग ध्याने रखा. ते वखत
 तेमनुं शरीर लोहीथी खरमाएळुं हतुं तेनी गंधने योगे करी
 धीमेल कीडीउए आवी तेमनी काया चालणी समान करी.
 ते संबधी जणावेळी गाथा ॥ देहो पीखी लियाई ॥ चिलाई
 पुत्तस्स चालणी वकथो ॥ तणंओ विमण खओसे ॥ नचलीआ
 तेण ताण वरिं ॥ १ ॥ अर्थ--" चिलातीपुत्रनुं देह (शरीर)
 कीडीउए चालणी समान कीधुं, तोहे पण लगार विह्वल
 थया नही (मन कामाडोल न थयुं), अने ध्यानथकी पण
 न चढ्यो." काउसगमांज आयु क्य थतां काल करी देवग-
 ति पाम्यो. आ चिलातीपुत्रना दृष्टांतथी सार ए खेवानो ठे के,

थोडुं पण तत्वज्ञान पामवाथी शुद्ध श्रद्धा थर्ता ते प्रमाणे वर्तवानी धारणा थाय ठे, अने तेम वर्तवामां आवतां देवतानी गती मळेठे अने मोक्ष पण नजीक ठे अर्थात् मोक्ष पण मळे ठे. माटे ज्ञान जणवानो उद्यम करी जेम वधारे तत्वज्ञान थाय तेम करी आत्माने तारवो.

॥ ज्ञानउपर रोहिणीया चोरनी कथा ॥

आ जरतक्षेत्रने विषे राजगृही नगरमां श्रेणीक राजा राज्य करता हता. तेमने पोतानोज पुत्र महा बुद्धिनिधान अजयकुमार नामे मंत्रि हतो. ए नगरमां कुलपरंपराथी चोरी करनार एक कोळीने रोहिणीयो नामे पुत्र हतो. तेनो जन्म थतां तेना मावित्रे नीमीत्तियाने पुढ्युं जे आ पुत्र केवो थशे ? तेणे कळुं के, ए पुत्र साधुधर्म पावनारो संसारनो त्यागी थशे. एवं सांज-लीने तेना मातापिताए विचार कयों के, एवो पुत्र आपणे शा कामनो ? आपणे तो आपणा चौरकुलना आचार-मार्गप्रमाणे वर्ती चोरी करी गोत्रपोषण करे ते सुपुत्र जाणवो. आवुं विचारीने तेउण न्हानी वयमांथी एने एवं शिक्षण आप्युं के:—“जो कोइ पण ठेकाणे साधु जोवामां आवे तो त्यांथी वेगळा नाशी जवुं, त्यां उजा रहेवुं नही, कारण के ए (साधु) लोकोनां बालकोने जरमावीने लेइ जाय ठे, माटे हे पुत्र ! एमनी संगे उजो न रहीश.” रोहिणीये मावित्रनी शिखामण अंगीकार करी ते प्रमाणे वर्तवा मांड्युं अने नगरमां फरवा लाग्यो.

एकदा समयने विषे श्रीमहावीरस्वामी चौद हजार मुनी अने उत्रीस हजार साधवीजना परिवारे परवर्या थका राजगृह नंगरे समोसर्या. ते वंखते चार निकायना देवताए जमीनथी अढी गाठ उंचुं समोवसरण निपजाव्युं. ते मध्ये क्रोनो देवताउं विंगेरे आवीने धर्मोपदेश सांजलवां वेठा ठे. बारे पर्षदा आगल प्र-

शुजी धर्म देशना प्रकाशता “देवतानो अधिकार” वर्णवता हता. ते गाथा ॥ “अणमिसनयणा मणकज्जसाहणा ॥ पुप्फ दामअमिलणा ॥ चउरंगूलेणजोमी ॥ नठिवंतिसूराजिणाविति ॥ १ ॥” अर्थ—“ (जे ए देवता केवा ठे ?) नेत्र मीचाय नही, मन चिंतव्यां कामने करनार, फूलनी माला करमाय नही, अने पृथ्वी-थकी चार अंगुल उंचा रहे, चूमीये अडे पण नही, मनुष्य-थकी पण अधिका. ” आ प्रमाणे जगवंत देशना देता हता ते समये कोइ स्थलेथी चोरी करी आवतां रोहिणीयो समोवसरणनेतळें निकट्यो. त्यां तेणे साधुने दीठा. ते वखते तेने पोतानां मावित्रे आपेली शिखामणनां वचन याद आव्यां तेथी ते बन्ने कानमां आंगलीयो घाळी दोनवा लाग्यो. नासतां नासतां आगल जतां जावी योगे तेना पगमां कांटो जांग्यो तेथी दोकी न शकावने लीधे हेठो बेसी पगमांथी कांटो काढवा माटे कानमांथी आंगलीकाढी. तेज वखते-उपर जणाव्या प्रमाणेनी देवताना अधिकारनी प्रभु देशना देता हता ते वाणी तेना कानमां पडी अर्थात् प्रभुनी वाणी तेना सांजलवामां आवी. गाथा सांजलतांज ते तेना हृदयमां वसी अर्थात् तेने आवडी गइ. कारण के उत्तम पुरुषमां बत्रीस लक्षण होय ठे अने चोरमां तेथी चार वधारे एटले बत्रीस लक्षण होय ! माटे ए बत्रीसो होवाथी तेने ए गाथा आवरुतां वार लागी नही. ए गाथा विसारी देवा एणे मनसाथे घणो प्रयत्न कर्यो परंतु जेम जेम विसारवा मांडी तेम तेम ते (गाथा) खरी थती गइ. अर्थात् मनमां ठसी गइ. त्यांथी ते पोताने घेर आव्यो अने मावित्रने मट्यो.

दीवसे दीवसे ते मावित्रनी संगते पाको चोर थयो. दहाडे सारां वस्त्र पहेरी चौटामां जाय, दरवारमां जाय, सारा सारा लोकोथी मेलोप राखे अने ‘रोहिसा’ नामथी उलखावा लाग्यो.

श्रेणीक राजा सुधां पण तेने सारो माणस जाणतां अने आ नामथी उलखता हता. रात्रे नगरमां मोटी मोटी चोरीज करतो हतो. तेणे एंटली बधी चोरीज करी के, तमाम नगरनां लोक त्राह त्राह करतां तेनाथी वाज आवी गयां. घणी घणी तपास राखतां अने शोध करतां पण ज्यारे ते पकडायो नही अने चोरीज तो चालु रही त्यारे ठेवटे महाजने मली दरबारमां जई राजाने विनती करी कछुं के, चोरनो निग्रह करो, के अमने वसवानी बीजी जगा आपो, अगर आ अमारी कुंचीज आप स्वाधीनमां ह्यो अने अमने आझा करो तेम करीए. राजाए चोरने पकरवा माटे बीडुं फेरव्युं. परंतु कोई सामंते तेमज उमरावे तेना सामुं पण न जोयुं अर्थात् कोईनी पण चोरने पकडी आपवानी हिम्मत चाली नहीं. आखरे अजयकुमारे बीकुं ठव्युं, पण सात दिवसनी अवधी करी. प्रजाजन पोतपोताने घेर जई कामे वलग्या.

अजयकुमार महा विचक्षण, चार बुद्धि तथा चौद विद्यागुण-जाण, बोहोतेर कलामां प्रवीण अने साहसिक तेमज महा धैर्यवान धर्मिष्ठ ठे. ए बुद्धिनिधानना जेवी बुद्धि मलवाने अद्यापि पण सर्व मनुष्यो मागणी करे ठे. हवे अजयकुमार त्रवटे (त्रण रस्ता ज्यां मलता हता त्यां), चोवटे (चार रस्ता ज्यां मलता हता त्यां), तथा तस्करने चराई रहेवा योग्य सर्व स्थले फरीफरीने जोवा लाग्या. चोर पकडवाने अजयकुमारे बीकुं ठव्युं ठे ए वातनी रोहिणीयाने खबर पडतां तेणे अजयकुमारउपर एक कागल लखी जणाव्युं के:-“ तमे चतुर्बुद्धि निधान ठे तो हुं पंच-बुद्धिनिधान तुं माटे तमारो ठेतयो नहीं ठेतराजं, मारी बुद्धि पण तमे जुळ. सातमे दहाडे तमारी पासे मुजरे आवुं तो मुजरो ठे, अने तमारे हाथ न आवुं तो हुं चोर खरो. ” हावो आवेलो कागल सेवके आप्यो ते वांची अजयकुमार चमत्कार

(आश्चर्य) पास्या अने कहेवा लाग्या के, ए महारा माधानो खरो, जे महारो अजिप्राय एणे जाण्यो. माटे एनी बुद्धिने पण धन्य ठे. ठ दिवस सुधी अजयकुमारे बहु बहु तपास करी पण चोरनो पत्तो लाग्यो नहीं. सातमे दिवसे अजयकुमारे विचार्युं जे चोरे कागल लखी मोकळ्यो ठे तेथी ते महारी पासे आव्या विना नहीं रहे. एम धारी पोसो करवाना उपकरण लेईने पोसह करवानी शालामां आव्या अने त्यां माज पाथरी पोसह उच्चारी सीकायध्यान करवा वेठा. वेसतां पहेलां सेवकने कही मुक्युं हतुं के जो कोई पण माणस महारुं नाम देतो आवे तो तेने महारी पासे आववा देज्यो. रोहिणीयो पण सातमा दिवसनी राह जोई रह्यो हतो. ते दहाडे तेणे उत्तम वस्त्रो परिधान कर्या अने अजयकुमारनी पासे जवा नीकदयो. दरवारमां सघळे स्थले तपास कर्यो पण अजयकुमारने न दीठा तेथी मनमां खेद करवा लाग्यो के, आज ते मने नहीं मळे तो में करेदी प्रतिज्ञानो जंग थरो, माटे हरेक प्रकारे तेमने खोली काढी मळवुं तो खरुंज ! पठी तेणे सेवकने पुब्युं के, प्रधान क्यां ठे ? सेवके जणाव्युं के, ए तो पोषधशालामां ठे, आत्मधर्म साधे ठे. रोहिणीयो पोषध शालाए आवीने मुजरो करी जुहार आदि कहेवा योग्य विनय साचवी अजयकुमारनी पासे बेठो. अजयकुमार मन साथे चिंतववा लाग्या के आ चोर होवो जोईए, कारण के पोताना वचननी प्रतिज्ञा पालवा आव्यो होय एम जणाय ठे, ते सिवाय एने अहीं मारी पासे आववानुं विशेष प्रयोजन जणातुं नथी. अगाड ए घणी वखत दरवारमां आवतो हतो तेथी तेने शाह तरीके उलखता हता माटे कांइ पण मुद्दा वगर तेने चोर कही बाली पडवाथी ए कांइ चोर सिद्ध थई शके नहीं, ! तेमज तेनी पेढीयो चिंतववा लाग्या परंतु ते पण बंध वेसती न जणाई का-

रण के ए चोर न पगो ठे अर्थात् ते हमेशा एवा कोलमां फरतो हतो के तेने कोई चोर कली शके नहीं, तो पण आ अवसरे आववाथी अजयकुमारना मनमां तो खात्री थई पण आ वखते कही शकाय तेवुं नहोतुं. पढी रोहिणीयो थोडी वार थई एटले जुहार करीने उव्यो त्यारे कुमारे तेने कहुं के, प्रजाते आपणे घेर देवसेवा करवा माटे आवजो. चोरे घणी खुसाली बतावतां उत्तर आप्यो के, वारु स्वामी. प्रजाते पोसह पारी अजयकुमार पोताने घेर आव्या.

चोरने आमंत्रण करेलुं ठे तेथी ते आवंशे माटे तेने मुखेथी ज ते चोर ठे एम कबुल कराववानी युक्ति अजयकुमारे तुरतज करी. वखत थतां कबुल कर्या प्रमाणे रोहिणीयो आव्यो. कुमारे दहीना बे वाडका जरावी तेमांना एकमां चंद्रहास मदिरा नखावी मुकी हती. रीतसर जुहारादि करीने कुमारे रोहिणीयाने पोतानी पासे जमवा बेसाड्यो. चंद्रहास मदिरा नाखेलो दहीनो वारुको रोहिणीयाने आप्यो अने पोते चोखा दहीनो वाडको लीधो. जमी रह्या पढी थोनीक वारे मदिर चढवाथी रोहिणीयो विकल थयो एटले देवतासंबंधीयुं पोताने सुवानुं जे ठेकाणुं हतुं त्यां घणी स्वरूपान देवांगना जेवी चार कन्याजने दिव्य वस्त्र पहरेावी चामर विंजणा सहित उज्जी राखी हती त्यां उपाडी लावीने सुवाड्यो. घणो वखत थयो त्यारे मदिरानी ठाक (नीशो) उत्तरवाथी रोहिणीयो सावध थयो अने आंख उघानीने जोयुं तो मुक्ताफलना चंद्रुवा अमूढ्य रत्नादिए जडेला तेना जोवामां आव्या. ते वखते संकेत करी राख्यामुजब त्यां चामरादि लेई उज्जी रहेली चारे कन्याउं समकाले बोलवा लागी के, “ जय जय नंदा, जय जय जदा, हे स्वामी ! तमे एवी शी पुन्याई करी के देवता थया ? ” अजयकुमार पण त्यां आगल

गुप्तपणे रहेला हता ते पण कान मानीने कन्याए करेला प्र-
 श्नो उत्तर सांजलवा आतुर थड रह्या हता, कैमके तेमनी धा-
 रणा एवी हती के, मदिरानी ठाक उतरतां देवलोक संवंधी सुख
 जोड अने देवांगना (वेषधारी कन्याउं)नां वचन सांजली ते
 पोतानां जे चरित्र हशे ते वकी उठशे अर्थात् भ्रममां परुतां
 जे साचुं हशे ते तेना मुखमांथी नीकलीजशे. हवे रोहिणीयो
 सुतेळुं जुवन तथा देवांगनाना बोलो सांजली पोते देवता थयो
 एम मनमां विचार लावी बोलवा जाय ठे, एटलामां तेने प्रभु-
 जीए कहेली गाथा सांजरी आवी तेथी ते विषे निर्णय करवा
 लाग्यो, ल्यारे तेने जणायुं के, जगवंते तो देवता जमीनथी चार
 आंगल उंचा अधर रहे एम कहेळुं हतुं अने आ स्त्रीउए तो
 पावनीउं पहेरेली जमीनने अडती देखाय ठे, देवता मन चिं-
 तव्युं काम करे तेमांनुं पण कांइ थड शके एम जणातुं नथी,
 देवताए कंठने विषे धारण करेली फूलनी माला करमाय नहीं
 अने आ तो करमाय ठे, वली देवतानां नेत्र मींचाय नही मेखो-
 न्मेख रहे अने आ तो मींचाय ठे, माटे रखेने मुजने ठेतरी प-
 कडवानो आ उपाय तो नथी कर्यो ? मने तो एमज लागे ठे,
 कारण के प्रभुजीए तो ए चार लक्षण देवतानां कहां हतां अने
 तेमांनुं तो एके मालम परुतुं नथी. एम निर्धार करी पोताना
 मनमां चितववा लाग्यो के, अजयकुमार धारे ठे के एने ठगीने
 वात कढावुं पण हुं तेनो प्रपंच पामी गयो तुं, ए वत्रीसो ठे तो
 हुं वत्रीसो तुं, माटे एने गोथां खवरावुं तोज हुं खरो ! आंम नि-
 श्रय करीने ते बोल्यो के, "मैं घणां दान कर्यां, घणां पुन्य कर्यां,
 शीघल पाह्यां, संघ काढ्या, साहमी वस्सल कर्या, घणा पोसा
 पडिकमणां जिनपूजा उठव महोत्सव घणा कर्या, ए धर्मना
 प्रजावथकी, ते पुन्यना प्रजावथकी, हुं अहीं देवता थयो तुं."

अजयकुमारे तेनां आवां वचन सांजळ्यां तेशी मन साथे निश्चय कयों के मारां चरित्र (मारी करेली युक्ति) ते समजी गयो अने हाथ पण न आव्यो अर्थात् एने चोर कही शकुं एवुं बोलवानुं कांइ पण साधन मली आव्युं नही.

ठेवट अजयकुमार रोहिणीयाने उत्तरासण करी पगे लाग्या. त्यारे रोहिणीयाए कछुं के—स्वामी ! तुमप्रत्ये कोनी बीक ठे के मने पगे लागो ठो ? प्रधाने कछुं के— राजानी बीक ठे. रोहिणीयो कहेवा लाग्यो के, स्वामी ! तमेज ज्यारे बीहीशो त्यारे मारी शी वखेह ? ते वखते प्रधाने वचन आप्युं. पठी तेने तेडीने प्रधान राजा पासे आव्या. राजा बोळ्यो के, ए रोहिसाने केम लाव्या ठो ? अजयकुमारे कछुं के—महाराजाधिराज ! तमे हुकम कयों हतो तेने हुं तेनी आव्यो हुं, ए तमारा मुजराने अर्थे आव्या ठे माटे एमनो मुजरो द्यो अने मुजरो आपो तथा साबासी द्यो; केमके तमारी नगरी अने तमारा सरीखा सिंह समान राजा ठतां तमारा मुखमांथी नक्षण लइ जाय ठे अने ते ज पोते वली तमारे चरणे हालीचालीने आव्या ठे, आप पराक्रमे करी पण आपणे पराक्रमे नहीं, ते माटे मुजरा योग्य ठे. राजाए कछुं जे साबास ठे तुजने ! ते वखते रोहिणीयो उठीने प्रणाम करी बोळ्यो के, हे महाराजाधिराज ! हुं तो तमारो खिजमतगार हुं, खानाजात हुं, माटे जे हुकम करो ते मस्तके चढाववा हाजर हुं. राजाए कछुं के, तमने तो अमे शाह जाणता हता पण तमे तो मोटा पराक्रमवंत दीसो ठो ! एम हसीने राजाए कछुं जे, जाल अजयकुमार ! तमे तमारे मांहोमांहे समजो. पठी ते बन्ने (अजयकुमार अने रोहिणीयो) त्यांथी उठी एकांते बेठा. त्यां रोहिणीयाए पोतानो मूलथी मांडीने सर्व पराक्रमनो वृत्तांत कळ्यो. त्यारे प्रधाने पुब्युं के, तमे देवतानां लक्षण

केम जाण्यां ? उत्तरमां रोहिणीयाए कांटो अने कानना संयोगे जगवाननी देशना संबंधी अगाड बनी हती ते बीना अथ इति जणावी अने विशेषमां कळुं के, जगवाने कहेली गाथानो पर-मार्थ समजवामां आवेलो होवाथी तमने मळवानी मने उत्कंठा थइ तेथी तमने पत्र लख्यो अने हुं तमने मख्यो, जेथी हुं हवे महारे कसी वातनी उणीम रही नथी एम मानुं तुं. क्यां प्र-जुनी वाणीनो जोग अने क्यां तमारो जोग, एटले सोनु अने सुगंध ए बेनो जोग मळ्यो तो शा माटे खोटी थावुं. वली स्वामी ! तमे पण मने पकडवानुं कारण मेलव्युं पण तमारी पु-न्याश्ये ठेतरायो नहीं. एवे समये जगवाननी वाणी दोहिली पण काम आवी. अजयकुमारे पुळ्युं के-हे जाइ ! ए गाथा तुं जावे करीने शिख्यो के कुजावे करीने शिख्यो ? रोहिणीये कळुं के-स्वामी ! में नासतां नासतां काने सांजळ्युं. ते सांजळवानो तेमज याइ राखवानो मारो जाव नहोतो पण कारणयोगे जावी प्रबलताने लीधे ते मने आवनी गइ. अजयकुमारे कळुं के, आ प्रमाणे सांजळेळी गाथा काम आवी तो जावसहित शिखे ते तो न्याहाल थाय. रोहिणीयो कहे के, एमां शुं कहेवुं ? अ-र्थात् एमज थाय.

‘उत्तमनी संगते सुबुद्धि आवे अने कुबुद्धि जाय’ ए कहेवतने अनुसरीने रोहिणीयो चोर हतो तेम बतां अजयकुमारनी संगत थवाथी तेनी कुबुद्धि नाश पामी अने सुबुद्धि उपजतां तेणे अज-यकुमारने कळुं के, में चोरी करीने जें जे ड्रव्य मेलवेळुं ठे ते ते नगरमध्ये जेनुं जेनुं होय तेने तेने उलखावीने स्वाधीन करी-व्यो, के जेथी ते लोकोना जीवने आनंद थाय. त्यारपठी अजयकु-मारे सर्व वृत्तांत पोताना पिता (राजा)ने जणाव्यो. श्रेणीक राजाए नगरमां ढंढेरो फेरव्यो के “जे कांइ जेनी वस्तु गइ होय

ते पोतपोतानी उलखीने लेइ जाउं." आ ढंढेरो सांजली नगरजनों घणा राजी थया अने सर्वे पोतपोतानो माल उलखीने लेइ गया. नगरमां जे चोरनो उपद्रव हतो ते शांत थयो. अजयकुमारनी संगतने लीधे ते शुरू श्रावक थयो अने बार व्रत जचरी उत्तम धर्मनां काम करी आयु पूर्ण थये काल करी स्वर्गनां सुख पाम्यो.

आ कथा उपरथी सार ए ग्रहण करवानो ठे के, जाव रहित पणे पण प्रजुनी वाणीनी फक्त एकज गाथा कुलहीन कोली जेवी हलकी वर्णना अने हमेशां चोरीनो धंधो करनाराए सांजली हती तो मात्र एटलाज ज्ञानथी रोहिणीयो चोरीमां पकनातां बच्यो अने उत्तम पुरुषनी सोबत थई, श्रावक थयो अने स्वर्गे गयो, तो शुरू जावथी ज्ञान प्राप्त कर्युं होय तो तेना लाजनी तो वातज शी करवी? तेथी तो आ लोकमां सुख संपदा मलवा उपरांत परलोकमां स्वर्ग अने मोक्षनुं सुख मले, माटे ज्ञान जणवानो उद्यम करवो अने तेमां जणाव्या प्रमाणे वर्त्तन करवुं.

॥ ज्ञान उपर मास अने तुस नामना बे जाईनी कथा ॥

मास अने तुस नामना बे जाई हता. तेजए वृद्धावस्थाये दीक्षा ग्रहण करी. परंतु तेजने जणतां आवड्युं नहीं अर्थात् जणवानी महेनत लेवा इतां शिखी शक्या नहीं तेथी मनमां खेद करवा लाग्या, जे आपणने एके पद जणतां नथी आवरुतुं तो आपणने ज्ञान विना शो गुण थशे? अने लोकमां पण कोण आदर करशे? आ प्रमाणे सोच करता चिंतातुर बेठेला ए बन्ने साधुने गुरुमहाराजे दीठा. ते वखते गुरुए तेजने पुढ्युं के, तमे शी चिंता करो ठो? बन्ने साधुए जे परमारथ हतो ते कह्यो अर्थात् जणतां एक पद पण मुखपाठ थतुं नथी, ए खरी हकीकत गुरुमहाराजने तेजए निवेदन करी. गुरुए कहुं के, ए वातनो

तमारे खेद करवो नहीं. जणवानो उद्यम करवा उतां न आवड्युं तेमां तमे शुं करो! तमारो कांई दोष नही, सोच करे कांई आवडवानुं नथी, उद्यम जारी राखवो. तमारी बुद्धि विशेष जणवामां प्होंची शकती नथी तो हुं तमने थोडुं बतावुं तेडलुंज जणो, एटलुं जणवार्थी पण तमारुं कट्याण थरो. " मा रुस अने मा तुस. " ए पद शिखो अने तेनो रहस्य घटमां हटावो. आ न्हानुं सरखुं बे शब्दनुं पद पण तेउने जणतां गोखतां थकां पण कोई जवांतरनां ज्ञान विराध्याना कारणथी आवड्युं नहीं, तोपण तेमणे ते वारंवार गोखवानुं शरु राख्युं. ज्यां ज्यां तेउ जता त्यां त्यां रस्ता सुधामां पण ए पद गोखता गोखता जता हता, तेथी मार्गमां चाखतां ठोकरां सुधानां मोंढे ए शब्दो थई गया, परंतु ते साधुउने वरोबर आवड्या नहीं. वखतो वखत एनुं एज बोलता हता तेथी लोकोमां तेमनुं ए नाम परी गयुं. बालको तेमने जतां आवतां वारंवार ए नामथी (ए शब्दो बोली) पोकारी पोकारी मश्करी करवा लाग्या. एम ए पद सांजलतां सांजलतां अने गोखतां गोखतां बन्ने साधुने ते आवड्युं. त्यारपढी. बन्ने साधु नेगरमां गोचरीए फरता हता ते वखते गृहस्थनां बालको तेमने देखीने केडे पडे, उं जाय! उं जाय! मास तुसीआ साधु!! एम कही, केटलाक बालको उंघो ताणे, कोईक मुहुपति ताणे, कोईक कपको ताणे, कोईक कांबली ताणे, कोईक दांडो ताणे. आ प्रमाणे बालको तेमने पजवता हता परंतु कोईना उपर लेश मात्र खेद नहीं लावतां गुरुए बतावेळुं पद याद लावी तेउ समता परिणाम रसे वर्त्ततां क्रोधने उंढहवी शुक्ल ध्यान ध्यातां थकां हपक श्रेणी प्रत्ये मांकीने केवल ज्ञान पास्या अने मोक्ष सिधाव्या.

आ कथाथी एटलो सार लेवानो ठे के, फक्त " मा रुस मा }

तुस " एटले राग द्वेष न कर. मात्र एटलाज शब्दनुं पद शिख-
वाथी मास अने तुस साधु अक्षय सुख पाम्या, तो विशेष ज्ञान
जण्या होय तो ते केम पार न पामे? पार पामेज. माटे ज्ञान ज-
णवानो त्रिकरण योगे उद्यम करवो तथा ए प्रमाणे वर्तन करवुं,
जेथी आलोकमां अने परलोकमां सुख संपत्ति मळवा उपरांत
अक्षय मोक्ष सुखनी प्राप्ति पण दुर्लभ नथी. १०

॥ अथ मनुष्यजन्म विषे ॥

॥ जवजलधी जमंतां कोई वेला विशेषे ॥ मणुअज-
नम लाधो डुल्लहो रत्न लेखे ॥ सफल कर सुधर्मा
जन्म ते धर्मयोगे ॥ परजवसुख जेथी मोक्षलक्ष्मी
प्रजोगे ॥ ११ ॥

अर्थ:- जवरुपीया समुद्रमां फरतां फरतां कोईक समयने
योगें रत्न समान दुर्लभ आ मनुष्य जन्म मळ्यो, ते जन्म (म-
नुष्य जन्म) जे सुधर्मी प्राणी ठे ते धर्मने योगे करीने सफल
करे, धर्मयकी आ जवे सुख अने परजवे मोक्षने पामे एटले
धर्मने पसाये करीने मोक्ष रूप लक्ष्मीनो ज्ञोक्ता थाय. ११

मनुजजनम पामी आलसे जे गमे ठे ॥ शशिनृप-
तिपरे ते शोचनाथी जमेठे ॥ डुल्लह दश कथा ज्यूं
मानुखोजन्म ए ठे ॥ जिनधरम विशेषे जोडतां सा-
र्थ ते ठे ॥ १२ ॥

अर्थ:-मनुष्यजन्म पाम्या ठतां जे प्राणी आलसे कहेतां प्रमाद
वडे तेने गुमावी देठे ते प्राणी शशिप्रज राजानी पेठे सोचनाथी
जमे ठे एटले पश्चाताप पामीने संसाराटवीमां रखडे ठे, वली
ए मनुष्यजन्म दश दृष्टांते करीने प्राणीने पामवो दोहिलो (ड-

ष्कर) ठे, पण अरिहंतनो प्ररुपेवो धर्म (जैनधर्म) विशेषे जोडतां एटले जाणीने ते प्रमाणे वर्त्तन करतां ते सार्थ कहेतां सथवारा रुप ठे (जव अटवी उलंगवाने सार्थवाह तुल्य जैन धर्म ठे). १५

॥ शशिप्रज्ञ राजानी कथा ॥

॥ सावत्थि नगरीमां सुरप्रज्ञ नामे राजा राज्य करतो हतो, अने शशिप्रज्ञ नामनो तेनो जाई युवराज पदे हतो. एकदा स-मये ते नगरीना उद्यानमां धर्मघोष सूरी पधार्या. वनपालके ज्ञानी गुरुमहाराज पधार्यानी वधामणी राजाने आप्याथी तेने घणुं ड्रव्य आपी सुरप्रज्ञ अने शशिप्रज्ञ वे व्रांधवो राज रुद्धि सहित मोटा आडंबरथी गुरु समीप आव्या. वंदनादि करी योग्य स्थानके बेसी धर्मदेशना सांजलतां सुरप्रज्ञ राजा प्रति-बोध पाम्यो. त्यांथी घेर आवी तेणे पोताना जाई शशिप्रज्ञने कछुं के, हवे तो महारे राज्यनो खप नथी. शशिप्रज्ञ ते सांजली कहेवा लाग्यो के, शा माटे ? राजाए कछुं के, ए राज्यने अंते नर्क पामीये, माटे सर्वथा मारे राज्यनो खप नथी, हुं तो जवनि-स्तारणी दीक्षा ग्रहण करीश. शशिप्रज्ञे ते वखते जणाव्युं के, अरे जाई ! मनुष्यजव पामीने एले कां खुळ ठो ? ए सर्व बालक बीवरामणी करी मुकी ठे. माटे महारुं कहेवुं मानीने राज्यसुख भोगवो. उतावला थईने तमे संसार तो मुकशो पण पठी पश्चा-ताप करवोपडशे. वली तमे कहेशो जे, जाईए मने कांईयें कछुं नहीं. जो तमारी एमज ईष्ठा होय तो हाल तमो संसारिक सुख भो-गवी पठी धर्म आदरज्यो. सुरप्रज्ञे जणाव्युं के, अरे जाई ! एतुं शु बोड्यो ? कछुं ठेके, “धर्मस्यत्वरितागति ” एटले धर्म त-त्काल करवो. माटे ए राज्य तमे ग्रहण करो, हुं तो हालज चा-रित्र लेईश. पठी वलात्कारे शशिप्रज्ञने राज्य सोंपीने सुरप्रज्ञ राजाए गुरु पासे जइ दीक्षा लीधी. संयम सतर प्रकारे आरा-

धतां तप जप करी, अंते अणशण आदरी समाधियें करी काल-
धर्म पामी सुरप्रजमुनी पांचमे देवलोके देवतापणे उपज्या.

शशिप्रज राजा थयो, धर्म उपर तेनी श्रद्धा नहोती. ते राज्य-
सुख जोगववामां काल क्रमण करतां साते वसन सेवी अंते म-
रीने त्रीजी नकें नारकीपणे उपज्यो. सुरप्रजराजा जे संयम पाली
देवलोकमां गया हता तेमणे ज्ञाने करीने जोयुं के महारुं कहेण
मान्युं नहीं अने धर्म विरुद्ध वर्त्तन करवाथी ठेवटे मण पामी
महारो वांधव नकें गयो. मोहवशे करी ते देवता नरकावासमां
आव्यो अने पोताना जाईने काढवा मांड्यो. घणी वार तेने उ-
ठाव्यो पण ते पारानी माफक वेराई जवाथी अतिशय दुःख
पाम्यो. सुख करवा जतां तेथी उलटुं विशेष दुःख थतुं देखीने
देवता तेने कहेवा लाग्यो के, झूडा ! में तने घणुं घणुं कछुं हतुं
पण तें महारुं कहेवुं गणकार्युं नहीं तेनां आ प्रत्यक्ष फल जोग-
ववे ठे. हवे तुं शुं करीश ? नारकी कहे के, हवे हुं शुं करुं?
धर्मत्रष्ट थवाथी मेलवेळुं तेना विपाकनुं फल जोगवेज बुटको ठे.
पठी सुरप्रज देवता परमाधामीने जलामण देईने पाठो देवलो-
कमां गयो. शशिप्रज घणो पश्चाताप पाम्यो.

आ कथामां सार ए ग्रहण करवानो ठे जे- सुरप्रजराजा
धर्म पामवाथी देवतानी ऋद्धि पाम्यो अने शशिप्रज राजा ध-
र्मथी विमुख रहेवाने लीधे नरकावासनां दुःख जोगवतो थयो.
माटे हे जव्य जीवो तमे पण धर्म करी देवगति अने ठेवटे
मोहसुख मेलववाने जयमवंत थारुं. मनुष्यजन्म पामी धर्म
विना तेने एले गुमावी देई नरकादिनां दुःख पकतां पश्चात्ताप
करवो ते मूर्ख मनुष्यनुं काम ठे.

हवे मनुष्य ऋव दश दृष्टांते दोहिलो ठे तेसंबंधे कहेलो श्लोक.

॥ चुल्लग (१) पासग (२) धन्ने (३), जुये (४)
रयणे (५) सुमीणे (६) चक्रे (७) ॥ चम्म (८)
जुगे (९) परमाणु (१०) ए, दश दिठंता मणुअल्लजे ॥१॥

अर्थ- चुल्लानो दृष्टांत १, पासानो दृष्टांत २, धान्यनो दृष्टांत ३, जुवटानो दृष्टांत ४, रत्नो दृष्टांत ५, स्वप्नो दृष्टांत ६, चक्रनो दृष्टांत ७, चर्मनो दृष्टांत ८, धुंसरानो दृष्टांत ९, परमाणुनो दृष्टांत १०, ए दश दृष्टांते मनुष्य ऋव पामवो दुर्लज ठे ॥
(आ दश दृष्टांतनो विस्तार बीजा ग्रंथोमां घणो ठे परंतु ग्रंथ गौरवताना कारणे अर्हीआं किंचित् मात्र दर्शाव्यो ठे)

मनुष्यऋवनी दुर्लजता उपर पहेलो चुल्लानो दृष्टांत.

कंपीलपुर नगरमां ब्रह्म राजा राज्य करतो हतो. तेने चूलणी नामे रंजा समान महा स्वरूपवान राणी हती. तेनी कुक्षीने विषे चौद स्वप्न सुचित ब्रह्मदत्त नामनो चक्रवर्ति पुत्र पेदा थयो हतो. ब्रह्मदत्त कुमारनी बाळ्यावस्थामां तेना पिता ब्रह्मराजा परलोक सिधाव्या पठी ब्रह्मराजाना चार मित्र राजांए वाराफरती कंपीलपुरमां रही ब्रह्मदत्त कुमार योग्य उमरनो थाय त्यांसुधी राज्यनी सारसंजाल करवानुं कबुल करी, प्रथम दीर्घ राजाने राज्य सोंपी त्रण मित्रो पोताने नगरे गया. दीर्घराजा राज्य वहीवट चलाववा लाग्यो. केटलोक वखत वित्या बाद अंतेउर सुधी जाव आव करतां चूलणी राणी खुबसुरत तेमज लघु वयनी होवाथी दीर्घराजानी दृष्टीए पडतां ते तेना उपर मोहित थयो. प्रथम तेउने नेत्र मेलाप थयो. त्यारपठी वचनालाप थयो अने ठेवट कायानो संबंध पण थयो. खीर नीर परे तेउने परस्पर प्रीतिनी गांठ एवी तो बंधाई गई के एक क्षण मात्र एक

बीजानो विरह खमी शकतां नहीं. पाप हरकायुं ठे, चोरी चार महीना अने बीनाखु ठेवट ठ महीना क्वचित ढांक्युं रहे, पण अंते उघारुं पढ्या विना रहेतुं नथी, तेमज आ दीर्घराजा अने चूलणी राणीना अयोग्य आचरणनी वात सघले विस्तरी. त्रण मित्र राजाउंए पण आ वात सांचली तेथी घणा दीवगीर थया. परंतु दीर्घराजानो पग ए राज्यमां जामी गयेलो अने कुमार बालक होवाथी नीरुपाये ए दुष्टने त्यांथी खसेडी शक्या नही. दीर्घराजा निशंकपणे चूलणीराणीनी साथे आडो व्यवहार चलावतो राज्यनो स्वतंत्र मालीक होय तेम धणी धोरी थई सुख भोगववा लाग्यो. वरधनु नामे ए राज्यनो असली गरढो प्रधान हतो तेणे पण दीर्घना दुष्टकर्मनी वात जाणी तेथी तेणे पोताना धनु नामना पुत्रने ए हकीकतथी बाकेफ करी कळुं के, तहारा दीलोजान दोस्त ब्रह्मदत्त कुमारने दीर्घनी कुचेष्टानी सघली बीनाथी माहितगार करजे. धनुए पितानी आज्ञा प्रमाणे ब्रह्मदत्तने सघलो भेद कह्यो तेथी ते रोषातुर थयो. एकदा प्रस्तावे एक हंसीने वायस साथे जोई ते बन्नेने दरवार कचेरीमां लई जई ब्रह्मदत्त कुमारें कळुं के, जुळ ! आ उत्तम हंसी मध्यम वायस साथे संजोग करावे ठे तेनुं फल. एम कही दीर्घराजाना देखतां वायसने हणयो, अने जणाव्युं के महारा राज्यमां एवो जे अन्याय (अयुक्तकार्य) करशे तेने हुं वायसनी पेठे हणीश. आवा शब्दो सांचली दीर्घ बीहीन्यो अने ते हकीकत तेणे चूलणीने जणावी. चूलणी क्रोधायमान थई मनमां विचार करवा लागी के, ए पुत्र आपणे कामनो नहीं. दीर्घे कळुं के, हवे आपणे एट-लेथी सर्युं, केमके तहारा पुत्रे आपणी वात जाणी, माटे कोईक दीवस ते तने अगार मने, के आपण इत्नेने हणशे. चूलणीए कळुं के, स्वामी ! ए बालकनी वात मननां न लावीये ? एना

कह्या सामुं न जोईये ? शामाटे जे कदापि ए पद्दीनुं चरित्र देखीने एणे एतुं कहुं हशे ? बालचेष्टा थकी बांधेजारे बोलवार्थी तमे शा माटे बीहो ठे ? एनो शो आशरो ठे ? अने एनो शो चार ठे ? एम करतां कदापि एतुं हशे तो आपणे एनो कोई उपाय करीशुं ! एवां राणीनां वचन सांजखीने पाठो वली दीर्घ कुकर्म सेववाने सावधान थयो. त्यारपढी वली एकदा प्रस्तावे कोई कोयलने काग पासे पूर्वनी परे कार्य करावती देखी तेने पण प्रथमनी पेठे कचेरीमां लावी दीर्घना सन्मुख पूर्वे कहुं हतुं तेमज वचनोच्चार करी कागने मार्यो. ब्रह्मदत्तनुं आ वीजी वखतनुं कहेवुं अने कागनुं हणवुं जोई दीर्घ अतिशय गजराटमां पड्यो. आ वात पण तेणे चूलणीराणीने जणावी अने कहुं के, हवे तो ए सुखथी सयुं ! तहारो अने महारो संबंध हवे आटलेथीज पुरो थयो ! राणी कहेवा लागी के, स्वामी ! हुं तमने जवा देनार नथी. दीर्घे जणाव्युं के, तहारा पुत्रने तुं हणे तो हुं रहुं, नहीं तो कोई उपाये हुं रहेनार नथी. विषयनी वाही राणीए पोताना पुत्ररत्नने हणवानुं कबुल करी दीर्घने राजी कर्यो अने हमेशनी माफक दीर्घनी साथे विषयसुख जोगववा लागी.

पुत्रने मारवानी योजनामां चूलणीए कणयरदत्त राजानी कुमरी साथे ब्रह्मदत्त कुमारनो विवाह संबंध कर्यो, अने लाखनुं घर बनावरावी कुमारने जणाव्युं के, आपणा कुलनो एवो आचार ठे जे प्रथम पाणीग्रहण करीने लाखना घरमा सुवुं. राजकुमारे ते वात कबुल करी. वरधनु प्रधाने ते वात सांजखी विचार्युं जे, हुं गरढो थयो अने महारा मोंहोंका आगल राज्यनी केटलीक पेढील थई गई परंतु कोई पण वखत लाखनुं घर जाण्युं के सांजख्युं पण नथी. आ तो कांईक कौतकुनी वात ! आमां राणीनुं कांईक कावित्रुं खरुं ! डाह्या प्रधाने आवो निर्धार करी कणयर राजाने गुप्त रीते

हेवरावी मोकळ्युं के लग्न कर्या पढी तमारी पुत्रीने ब्रह्मदत्त कुमारनी साथे मोकळशो नहीं. कदापि मोकळ्या विना चाले तेम न होय तो पुत्रीनो खांग पहेरावी कोईक दासीने मोकळ-ज्यो. जुळे चूके तमारी पुत्रीने मोकळशो नहीं. कणयर राजाए मंत्रिनुं कहेण मान्य करी तेमज करवा निश्चय कर्यो. वली वर-धनु प्रधाने पोताना पुत्र धनुने कळुं के, राणीए लाखनुं घर ब-नावरावी राजकुमारने प्रथम पाणीग्रहण करीने तेमां सुवानुं सु-चवन कर्तुं ठे, एमां मने तो राणीनो पूरेपूरो प्रपंच मालम पडे ठे. माटे तेनाथी सावध रहेवानी अति आवश्यकता ठे. तुं ब्रह्म-दत्तनो संग न मुकीश, रात्र अने दहाडो तेनी पासेनो पासे र-हेजे. परणीने आवे अने घरमां सुई रहे त्यारे त्यां पण तुं तेनी पासेज रहेजे. कदापि ते तने तहारे घेर जवानुं कहे, तो तुं क-हेजे जे, स्वामी! हुं तो तमारो सेवक तुं, अहोनिश आपनी हजरमां रहेवुं ए ज महारो धर्म ठे, विगेरे समयने अनुसरतुं कही तुं तेनी पासेनो पासे रहेजे, पण तुं एनुं पासुं न मुकीश. त्यारपढी प्रधाने दीर्घराजा पासे आवी, तीर्थयात्रा जवानी आझा मागी. राजाए विचार्युं जे, ए बाहार जशे तो कांईक उपाधि करशे माटे तेने जवानी ना पाकी अने कळुं के, तमे अर्ही रहीने दान पुन्य करो. प्रधान गंगाने तटे दानशाला मं-नावी त्यां मुकाम करी रह्यो. त्यांथी लाक्षाग्रह सुधी गुप्तपणे प्र-धाने सुरंग खोदावी अने पोताना पुत्र धनुने जणाव्युं के, ब्रह्म-दत्त ए घरमां सुवा जाय ते वखते में तने सूचना करी ठे ते प्रमाणे तारे एनी पासे रहेवुं अने त्यां आगल जो कांई प्रति-कुल उपसर्ग थाय तो अमुक जगोए ब्रह्मदत्त पासे लात मरावजे एटले सुरंगनु मुख मालम पडशे, त्यांथी तमो वने नीकलीने दानशाला पासे आवी त्यां तैयार राखेला अश्वोउपर स्वार थई

चाख्या जज्यो. ब्रह्मदत्तनी बहु थई आवेली स्त्रीने बाहार काढवा माटे खोटी थई तमारो वखत गुमावशो नहीं.

पाणीग्रहण करी ब्रह्मदत्त स्त्रीसहित पोताना नगरमां आव्यो. चूल्णी राणीए तेने लाक्षाग्रहमां सूवा मोकळ्यो. प्रधान-पुत्र धनु तेनी साथे शयनग्रहमां गयो. ब्रह्मदत्ते तेने घेर जवा माटे घणो आग्रह कर्यो; त्यारे तेणे कळुं के, हुं तमारो खीज-मतगार सेवक हुं माटे तमारा पांगेठ हेठे सुई रहीश, पण आपने वीला मुक्ती द्वाण मात्र पण दूर नहीं जाउं. आ प्रमाणे कही धनु तेनी पासे त्यांज रह्यो. कणयर राजाए, प्रधाननी सूचना मुजब पोतानी पुत्रीने बदले. तेनो खांग पहेरावी दासीने मोकळी हती, ते स्त्री सूवा माटे आवासमां आवी. ब्रह्मदत्त अने धनु वार्तालाप करवा लाग्या अने स्त्री निद्रावश थई. मध्य रात्रि थया पढी चूल्णी सर्व लोकने निद्राधीन थयेला जोई अवसर साधी एकली लाखना मंदिरे आवी अने पोताने हाथे अग्निमुक्यो. जरा सलगुं एटले त्यांथी नासती नासती पोकार करवा लागी के, अरे! धाओ रे धाओ!! महारो ब्रह्मदत्त पुत्र लाखना मंदिरमां सुवा गयो हतो, ए घर तो सलगतुं देखाय ठे! मारा पुत्रतुं शुं थयुं? महारो रत्न सरिखो पुत्र अग्निमां बले ठे तेने तमे काढो, एम लोकोप्रत्ये कहेवा लागी. लाक्षाग्रह बलवा मांड्युं, अग्नि चारे बाजु फेलायो अने जडका द्वाणवारमां दावानलनी माफक एटला तो वधी गया के त्यां आगल जवानी कोईनी पण हाम चाली नहीं. ए मंदिरमां अग्नि सलगतां तुरत धुणी गोटावाथी तथा जडजड जडका थता जावो. श्री ब्रह्मदत्त एकदम पोताना मित्र धनुने कहेवा लाग्यो के, आ त्तरो अकस्मात्? धनुए कळुं के, महाराज! ए वात महारा समजवावशां ठे. ब्रह्मदत्त कहे,—हवे शुं करवुं? धनुए

कह्युं—स्वामी ! चिंता न करो. आ ठेकाणे आप ढाबा पगनी लात मारो. ए स्थानके सुरंग ठे, ते मध्ये आपणे जवानो मार्ग ठे. ब्रह्मदत्ते लात मारीने सुरंगनुं द्वार खुल्लुं कर्तुं अने जती वखते स्त्रीने लई लेवा माटे धनुने कहुं. त्यारे तेणे जणाव्युं के, तमे सलामत ठे, तो वली स्त्रीयो घणी मलशे. वखत गुमावव योग्य आ अवसर नथी. पठी तुरत त्यांथी वझे जण सुरंग मार्गे नीकली, तेना द्वार समीप आवी धनुना पिताए बे अश्वरत्न तैयार करी उजा राख्या हता तेना उपर चढीने नाठा. पाळुं वालीने जोया वगर पूरपाट जेम नसाय तेम नासतां ज्यारे सो योजन गया त्यारे वझे घोडा फाटी पळ्या. पठी पग पालाचे चाढ्या. एम दीर्घराजाना जयथी नासतां नासतां केटलोक वखत वित्यावाद वझे जण विखूटा पळ्या. अर्ही घणो संबंध ठे अर्थात् सो वर्ष सुधी तेओ फर्या ठे अने घणी घणी मुशीवतो तेमने वेठवी पडीठे तथा घणी कन्याओ साथे पाणीग्रहण करी सुख जोगव्युं ठे परंतु ग्रंथगौरवता तथा आ चुलाना दृष्टांतना संबधमां ए हकीकतनुं प्रयोजन नहीं होवथी अर्ही ए लांबी हकीकत दाखल करी नथी. जाणवाना जीज्ञासुओए ब्रह्मदत्त चरित्रथी ते वात जाणी लेवी. वझे मित्रो जूदा पळ्या पठी ब्रह्मदत्त एकलो नासतां नासतां अरुतालीस गणनी अटवी पासे आव्यो. ते ओलंगवी महा विषम ठे. ते स्थानके ईश्लदार्थी जई शकालुं नहोतुं तेथी कोई सार्थनी वाट जोई रह्यो हतो तेवामां एक ब्राह्मण मद्यो, तेनी साथे ब्रह्मदत्त अटवी ओलंगतो चाढ्यो. चालतां ज्यारे बपोर—खरा मध्यान्ह थया एटले ब्राह्मणे पोतानी पासे साधुओ हतो ते पलालीने एकलाए खाधो. ब्रह्मदत्तने लगार मात्र न आप्यो, ब्रह्मदत्ते पण न माग्यो. एम करतां त्रण दिवसे अटवी उलंगी. पठी ब्राह्मणे कहुं, रे बालक ! हवे तुं त-

हारी मेले आ दिशे जा, वस्ती आवशे एटले तुं सुखी थईश. एम कही ब्राह्मण जवा लाग्यो एटले ब्रह्मदत्ते कछुं के, तमारो गुण नहीं विसरे तेवो ठे, माटे तमे, ज्यारे ब्रह्मदत्त चक्रवर्ति थयानुं सांजलो. त्यारे तुरत मारी पासे आवजो ! महारो कोल ठे ! जो कत्रीपुत्र तुं तो तमारी ईळा पूरीश. आवां वचन सांजली ब्राह्मणे विचार्युं जे, एवा कंगाल घणाए फरे ठे ! पण ठीक ! सीधो जवाब देवामां काई जतुं नथी. पठी ब्रह्मदत्त प्रत्ये कछुं के, वारु माहराज ! तमारी ईळा अस्तु हो. एम आसीर्वाद देई ब्राह्मण चालतो थयो. ब्रह्मदत्त पण त्यांथी ब्राह्मणे बतावेला मार्गे चाली नीकळ्यो. त्यारपठी गाम, नगर, पुर, पाटण विगेरे स्थलोए फरतां फरतां सो वर्ष वीती गयां, तेमां राजाळ तथा विद्याधरादिनी एक लाख बाणु हजार कन्याळ परणयो; अने ठ खंरु पृथ्वीनुं राज्य संपादन करी चक्रवर्ति पद पाम्यो. ठनु क्रोड गाम, बोहोत्तेर हजार मोटां नगर, अरुतालीस हजार पाटण, केटलांएक खेडां, केटलाएक करबट, मंरुप, ड्रोण प्रमुख नवनिधान, चौदे रत्न मेलवी, ठनु क्रोरु पायदल, चोरासी लाख हाथी, चोरासी लाख घोडा, चोरासी लाख रथ, तथा एक लाख बाणु हजार स्त्रीजना परिवारे परवर्यो थको पचीश हजार देवता जेनी सेवांमां रहे ठे. एवो ब्रह्मदत्त चक्रवर्ति कंपीलपुर नगरे आव्यो. दीर्घराजान लांबी-उंघमांहे नाख्यो अर्थात् कालधर्म पमाळ्यो. चूखणीए जयने लीधे नासी जई दिहा लीधी अने शुद्ध संयम पाली कर्म खपावी तेज जवने विषे मोक्ष-पद पामी.

ब्रह्मदत्त चक्रवर्ति सुखरुप राज्य वैजवं जोगवे ठे. धनु, प्रधान-पदवी जोगवतो राज्य वहीवट चलावे ठे. तेजनी आण मात्र कोई लोपतुं नथी. हवे जे ब्राह्मण साथे ब्रह्मदत्ते अडतालीश

गाठनी अटवी उलंगी जेने वचन आप्युं हतुं, तेणे ब्रह्मदत्त चक्रवर्ति ययानुं जाणुं; तेथी ते कंपीलपुरमां आव्यो अने पोतानुं नाम नीशान वतावी चक्रवर्तिने मदयो. चक्रवर्तिंए तेने उलख्यो. पठी कळुं के, अरे जट्ट महाराज ! हुं तमारा उपर जुगो हुं, माटे तमारे जे ईळा होय ते मागो-मागो. ब्राह्मणे कळुं के, महाराजाधिराज ! हुं महारी स्त्रीने पुठी आवी ईष्ठानुसार मागीश. चक्रवर्तिंए तेने पुठी आववानी आझा आपतां ते पोताने मुकामे आव्यो अने हर्षनेर ब्राह्मणीने कहेवा लाग्यो के, अहो माहा रांडनी ! तुं कांई जाणे ठे ? आखी पृथ्वीनो स्वामी, आपणा उपर तुष्टमान थयो ठे. तेणे कळुं ठे जे, मांहे मांगे ते आपुं, तेथी हुं तने पुठवा सारुं आव्यो हुं, माटे तुं कहे ते तेमनी पासे जईने मागुं. ब्राह्मणतुं बोलवुं सांजली ब्राह्मणींए मनमां वीचार्युं जे, एने घणुं धन मलशे तो मान (अहंकार) मां आवी नवी स्त्रीनुं पाणीग्रहण करशे, तो हुं दुःखी थईश. माटे साध्यमां रहे अने आपणुं काम थाय एवुं मागवुं उचित ठे. एम धारीने ब्राह्मणींए पोताना स्वामीने कळुं के, आपणाथी राज्यजार उपाकी शकाय नहीं, तेमज घणुं धन होय तो तेने संजालवानी चिंता रात्रि दिवस करवी पडे, माटे तेवी कोई चिंता करवी न पडे अने आपणे सुख चैनमां रहीये, एवुं तो महारी नजरमां ए मागवानुं आवे ठे के, “ चक्रवर्तिना राज्यमां सघळे घोघर हमेशां आपणने ईळा-जोजन करावे अने उपर एक सोनईयो दररोज दक्षणा आपे, एवुं मागो. ब्राह्मणे कळुं के, ए मने गस्युं, तहारी मती घणी सारी पहाँची. पठी ब्राह्मणे चक्रवर्तिं पासे जईने ते ज प्रमाणे माग्युं. चक्रवर्तिंए जरा उपको देतां कळुं के, अरे जुंदा ! हुं तुष्टमान थयो ठतां तुं हजी जीख मागे ठे. माटे हजु पण विचार करी वीजुं कांई राज्य पाट धन दोलतादि माग, के जेथी

तुं संपूर्ण सुखी थाय. ब्राह्मण बोढ्यो के, महाराज ! अमने तमे एटबुं अपावो, अमारे बीजुं काई जोईतुं नथी. चक्रवर्त्तिण तेना माग्था मुजब “सघला पोताना राज्य (ठए खंड) मां वाराफरती दररोज एमने ईहानुसार जोजन जमाडे अने उपर एक सोना महोर दहणा आपे,” एवो परवानो करी आप्यो. ब्राह्मण ए प्रमाणे दररोज जमवा लाग्यो, पण ज्यां एक वखत जम्यो त्यां बीजी वखत जमवानो वारो आव्यो नहीं; केमके चक्रवर्त्तिनी एक लाख बाणु हजार स्त्रीजना तेटलाज जूदा जूदा चूला ठे, पठी बोहोतेर हजार नगर, अरुतालीस हजार पाटण, वली बीजा खेडां, कर्वट, मंरुप, द्रोण विगेरेना अनेक चूला ठे. एटले ठेकाणे वारे वारे जमतां कदापि पार न आवे, तो फरीने बीजी वार चक्रवर्त्तिने चूले जमवानो वारो तो क्यांथीज आवे ? न ज आवे. तेमज मनुष्यजव पामी आलसे करी खुए तो फरीने ते जव पामवो दुर्लज जाणवो. वली ते काले उत्कृष्ट सातसें वर्षेनुं आउखानुं प्रमाण हुतुं तेना बे लाख बावन हजार दीवस थया तेथी पण स्पष्ट समजाय ठे के जे घेर जम्यो ते घेर फरीथी जमवानो वारो आवे ज नहीं, तेम उतां कदापि कोई देवताने जोगे तेनी साहाज्ये करी ब्राह्मण घणा रुप करे तेथी ते पण कदाच (देवानुयोगे) पामे अर्थात् फरीथी जमवानो वारो आवे ! परंतु मनुष्यजव पामी धर्म साधन कर्या विना एटले अवतार गुमाव्यो तो फरी मनुष्य जव पामवो अतिं दुर्लज ठे. माटे धर्म सेवन करी मनुष्यजव सफल करवो. ब्राह्मण मेलवेला परवाना प्रमाणे जम्यो ए चूले फरी जमवानो वारो आवे नहीं एम मनुष्यजव गुमावी दीधो ते फरी मलवो दुष्कर ठे.

॥ मनुष्यजवनी दुर्लजता उपर बीजो पासानो दृष्टांत ॥

आ भरतदेशने विषे गोलक देशमां चणीक नामे गाम

हतुं. तेमां एक चणीक नामे ब्राह्मण रहेतो हतो. तेने चणेश्वरी नामनी चार्या हती. ए बन्ने स्त्रीचर्तार जैनधर्मी हतां. चणेश्वरीने पेटे दांत सहित पुत्र पेदा थवाथी तेना दांत घसी नाख्या. एक वखत तेने घेर साधु आख्या. तेमनी पासे पोताने दांत सहित पुत्रनो प्रसव थया संवंधीनो वृत्तांत चणेश्वरीए कह्यो. ते वात सांजली साधुए जणाव्युं के, ए राज्य पामशे. पठी मातापिताए कह्युं के, स्वामी ! अमे तेना दांत घसी नाख्याठे ! साधुए जणाव्युं के, विवांतरित राज्य जोगवशे अर्थात् कोर्क ओठु बेसारीने राज्य करशे (प्रधान थशे). साधुनां आवां वचन सांजली बन्ने मातापिता हर्ष पाम्यां. बालकनुं नाम चाणाक्य पाड्युं. ए सर्व शास्त्र जणी कला विकलानो जाण थयो. महा जैनधर्मी थयो. मावित्रे तेने परणाव्यो. एकदा चाणाक्यनी चार्या तेना चाईने घेर विवाह होवाथी तेने पियेर गई अने ते स्त्रीनी वहेन चाणाक्यनी साली पण ए अवसर उपर त्यां गई हती. ए श्रीमान् अने चाग्यवान् हती, तेंथी चाणाक्यनी स्त्री करतां तेनो आदर सत्कार तेणीना चाई जो जाईए विशेष कर्यो. सासरवासो पण न्यूनधिक कर्यो. बन्ने सगी वहेनो हती पण सामान्यपणाने लीधे चाणाक्यनी स्त्रीने जेवुं तेवुं मान दीधुं तथाप्रकारनो आदर न दीधो. विवाहनी समाप्ती थया पठी ते पोताने घेर आवी. चर्ता आगळ चाईना अपमाननी वार्ता कही. ते सांजली पोतानी स्त्रीना मनोरथ पूर्ण करवा सारु चाणाक्य लक्ष्मी उपार्जन करवा माटे देशांतर जवा नीकळ्यो. मार्गमां जतां जतां ते पोताना मनमां एवो विचार करवा लाग्यो के, लक्ष्मी लेई आवुं अने स्त्रीनी होंस पूरी पाहुं तोज जीव्युं प्रमाण ठे. एटलामां एक ब्राह्मण मढ्यो, तेने पुढ्युं के तमे क्यांथी आवो ठो? ब्राह्मणे कळ्युं जे, हुं पाड-

लीपुर नगरमां नंदराजा वर्षो वर्ष दक्षणा आपे ठे ते लेवां माटे गयो हतो, पण ते राजा अंतैउर गयो ठे तेथी हुं पाठो महारे घेर जाउं हुं. आ वात सांजली चाणाक्य पाडलीपुरमां आव्यो अने नंदराजानुं सिंहासन खाली देखी-ते उपर चढी बेठो. ते वखते नंदराजानी दासीए आवीने तेने कहुं के, ए सिंहासन मुकीने बीजे सिंहासने बेसो. चाणाक्ये कहुं के, बतावो. दासीए तेनी पासे बीजुं सिंहासन हतुं ते बताव्युं, एटले चाणाक्ये तेना उपर पोतानुं कमंनल मुक्युं. दासीए त्रीजुं सिंहासन बताव्युं, चाणाक्ये ते उपर पवित्री मुकी. एटले चोथुं बताव्युं, ते उपर दंड मुक्यो. एम जे जे सिंहासन देखाड्यां ते ते चाणाक्यने कबज करतो देखी दासीने क्रोध चढ्यो तेथी तेणीए तेने उठाकी मुक्यो. उठतां थकां ते बोळ्यो जे, हुं चाणाक्य तो त्यारेज खरो-के ज्यारे तहारा नंदराजानुं राज्य लेउं! दासीए कहुं जे, जा रे जा जरडा ! तुज सरिखा तो अहीआ घणाए जरडा आवे ठे.

त्यारपठी पूर्वे साधुए कहुं हतुं जे, चाणाक्य राज्यनो कारजारी थशे. ए वचन मनमां धारी त्यांथी ते (चाणाक्य) कोई राज्य करवाने योग पुरुषने खोली काढवा माटे चाली नीकल्यो. मयुरपाल नामे राजाना गाममां आवीने तापसनो वेप धारण करी ते जीद्दा मागवा लाग्यो. मयुरपाल राजानी राणीने गर्जना प्रजावथी सोल कला संपूर्ण चंद्र पीवानो मोहलो उत्पन्न थयो हतो, परंतु ते कोई रीते पूर्ण करी नहीं शकवाथी राणी दीवसे दीवसे डुबली थती हती. राजाए डुबली थवानुं कारण राणीने पुढवाथी तेणीए मोहला संबधी जे खरी हकीकत हती ते जणावी अने विशेष कहुं के, ए डोहलो पुराय तो हुं जीवुं. ते सांजली मयूरपाल विचारना वमलमां

पड्यो, के हवे शुं करवुं? तेवखते चाणाक्य कापनीने वेषे जिज्ञाने अर्थे तेना वारणा आगल आवीने उजो रह्यो हतो. तेने देखी मयूरपाल पगे लाग्यो. चाणाक्ये पुब्बुं-आवहुं तमने चिंतानुं कारण शुं ठे ? राजाए डोहला संवंधी सघली हकीकत कही. ते सांजलीने चाणाक्य बोड्यो-जो डोहलो पुराय नहीं, तो बे जीवनी हाणी थाय. राजाए कह्युं-स्वामी ! ते तो खरुं, पण ए बे जीव उगरे तेवो काई उपाय ठे ? चाणाक्ये कह्युं-उपाय तो ठे, पण महारे शुं ? राजाए कह्युं-हे स्वामी ! जे तमे कहो ते हुं सांजलुं. चाणाक्ये कह्युं-जो गर्जनो बालक तुं मुजने आपे तो हुं ए बालक तथा तेनी माता, ए वनेने जीवाहुं. मयूरपाले मुआरथी तो जीवता सारा, एम विचार करी चाणाक्यना कहेवा प्रमाणे तेने बालक आपवानुं कबुल कर्तुं. चाणाक्ये पंचनी साखे ते बाबतनुं लखत करावी लीधुं. हवे राणीनो डोहलो पूर्ण करवा माटे चाणाक्ये तृणनुं एक कुटीर (कुंपडुं) कराव्युं. तेना उपर गुप्तठीड मुकाव्युं, अने नीचे कुटीरिमां एक रुपाना थालमां दुध जरावी मुक्युं. पूर्णीमानो सोल कला संपूर्ण चंद्रमा उग्यो त्यारे ते कुटीरमां राणीने सुवाडी. राणी निद्रावश थई त्यारपढी कुटीर उपर गुप्त मुकेलुं ठीड उघाडी ते वाटे आवता चंद्रना प्रतिबिंबने स्थले दूध जरेलो रुपानो थाल हतो ते मुक्यो. पढी मयूरपाले राणीने जगानीने कह्युं जे-तमारा ज्ञाग्यने योगे चंद्रमा आव्यो ठे माटे तमे पीयो. एम कही थाल पासे तेणीने बोलावी बेसानी. राणीए पोताना मोहला अनुसारं चंद्रमा जोयो तेषी ते पीवा लागी. ते जेम जेम पीए ठे तेम तेम कुटीर उपर माणस बेसाड्यो हतो ते चाणाक्ये करेली सुचना प्रमाणे थोरुं थोरुं ढिड ढांकतो हतो. दुध पूरु थवानी साथे ढिड संपूर्ण ढंकायुं अने चंद्रनुं प्रतिबिंब नाबुद

थयुं; तेथी राणीनी संपूर्ण खात्री थई के हुं चंद्रमा पीगई. ए प्रमाणे बुद्धिबले करी चाणाक्ये मयूरपाल राजानी राणीनो कोहलो पूर्ण कर्यो. अनुक्रमे गर्ज वधतां पूरेमासे बालकनो जन्म थयो. माता पिताए ते बालकनुं नाम कोहलाने अनुसारें, 'चंद्रगुप्त' राख्युं. चाणाक्य, राणीनो कोहलो पूर्ण कर्या पढी ते गामथी नीकली पृथवी पर्यटन करतो गामे गाम जौतो फरेबे. परदेशमां ते सोनासिद्धि सीख्यो. पढी मयूरपाल राजा पासे तेने गाम पाढो आव्यो. त्यां घणा बालकोने एकठा करी चंद्रगुप्तबालकने क्रीडा करतो दीठो. पोते चंद्रगुप्त राजा थयोबे, एकने प्रधान कर्यो ठे, एकने कोटवाल बनाव्यो ठे, कोईने नगर आपेठे, कोईने गाम बद्दीस करेठे, कोईनो न्याय चुकावे ठे. ए प्रकारे राज्यनी रमत करता बालकोने देखी चाणाक्ये कोईकने पुढ्युं जे- ए कोनो बालक ठे? लोकोए कहुं जे-कोईक तापसे कोहलो पूख्योठे माटे तापसनो ए पुत्र ठे. एवुं सांजली ते घणो खुशी थयो. ए वखते त्यां आगल गायनुं धण (समुदाय-टोळुं) आवतुं हतुं. तेजोइ चाणाक्ये चंद्रगुप्तने कहुं जे-महाराज ! ए सर्वने तमे गाम पुर नगरादि आपोढो, तो हुं पण तमारो ब्राह्मण हुं, माटे मने पण कांईक आपो. चंद्रगुप्ते कहुं जे- तमने ए गायनुं धण आप्युं. चाणाक्ये कहुं के-महाराज ! ए गायोनुं धण कोनुं ? चंद्रगुप्ते जणाव्युं जे-वीर जोग्या वसुंधरा. एवुं सांजलीने चाणाक्ये चंद्रगुप्तने कहुं के-तुं महारी साथे चाल, हुं तने राज्य अपावुं. एम कहीने ते चंद्रगुप्तने पोतानी साथे देखेने त्यांथी चाली नीकळ्यो.

चंद्रगुप्तने वालराजा ठरावी धातुरवादि धन उपार्जन करीने लश्कर राखी चाणाक्यपारुलीपुरे आव्यो. नंदराजा तेनी सामे आव्यो. लमाई थतां नंदे कुठ्यो, लश्करमां जंगाण पळ्युं एटले चाणाक्य

चंद्रगुप्तने लेईने नाठो. नंदराजाना खार तेनी पठवाडे हणवाने माटे आव्या पण बुद्धिबले करी चाणाक्ये तेमने ठार कर्या. चंद्रगुप्तने गुप्त स्थानके राखी चाणाक्य फरी तापसनो वेष लेई जीख मागवा गयो. (आ वखते आवो वेश धारण करी तेनो जवानो मतलब ए हतो के पोते नंदराजाथी हार खाई नाठो हतो, ते संबंघे नगर चर्चा शुं चाखे ठे तेनी खबर पडे तेमज हवे केवा प्रकारनी गोठवणथी नंदराजा उपर चढाई लेई जवाथी फावी शकाय तेनी तजवीज करवा माटे एवा वेषे गयो हतो.) फरतां फरतां एक डोसीना घर आगल गयो. त्यां डोसीनां वे त्रण ठोकरां खावा वेठां हतां, तेउने कोसीए खावा सारु उन्ही उन्ही घेंस प्रीसी. बालके वचमां हाथ घाल्यो एटले ते दाऊयो तेथी रोवा लाग्यो. ते वखत डोसीए कळुं जे— चाणाक्यनी परे मूर्ख कां तुं थाय ठे ? वेषधारी चाणाक्ये डोसीने पुब्युं जे— हे माता ! ते चाणाक्य मूर्ख केम थयो ? डोसीए कळुं के— पहेला ज पाडलीपुरे आवी आथड्यो तो तेणे मार खाधो अने पाठो नाठो. ए ठोकरां पण एम करे ठे तेथी दाऊ ठे. घेंस प्रीसी त्यारे एम न जाण्युं जे कोरे कोरेथी लेई खाउं. उतावलो थई वचमां शुं करवा हाथ घाल्यो ? एम करे तो बले ज तो ! जो कोरेथी खात तो शाने दाऊत ! चाणाक्ये पण तेमज कर्युं. आगल पाठलनां न्हानां गामो विगेरे शर कर्या सिवाय एकदम पाटनगर उपर चढी आववाथी चारे बाजुनो मार पड्यो. घेंस खावी अने राज्य लेवुं, ए बेनी एक ज रीत ठे. डोसीनां आवां वचन सांजली त्यांथी चाणाक्ये पर्वत राजा पासे जई तेने पोतानी संफमां मेलवी लीधो. पर्वतराजा तथा चंद्रगुप्तने लेईने घणां लश्कर साथे चाणाक्ये पाडलीपुरनी आसपासनो घणो मुलक जीती लीधो. त्यारपठी पारुलीपुरे आवी नंदराजा साथे

युद्ध कर्तुं; तेषां जय मेलवी नन्दनुं राज्य लीधुं अने नन्दने काढ्यो. धर्म द्वार आप्यो अर्थात् तेने (नन्दने) चाढ्यो जवानी परवानगी आपी. चंद्रगुप्त अने पर्वतराजा ए वेनुं साथे नगरमां पेसवुं अने नन्दनुं नीकलवुं, ए वखते नंदराजानी पुत्रीने जोई चंद्रगुप्त व्यामोह पास्यो. ते कन्याने नंदे रथशी उतारी मुकी एटले ते (कन्या) चंद्रगुप्तना रथमांहे पेठी. नगरमां आवी बन्ने सिंहासन उपर वेसी राज्य जोगववा लाग्या. त्यारपठी राजमहेलमां वेठेली एक कन्या तेमना जोवामां आवी. चाणाक्ये तेने चिकित्साशी विषकन्या जाणी. ते कन्या पर्वतराजाने परणावी. तेना हाथना फरसशी पर्वतराजाने फेर चढ्युं. चंद्रगुप्ते चाणाक्येने कळुं जे-पिताजी! उंसड करो, मित्र मरे ठे! चाणाक्ये कळुं जे- बोल मां, जावठ जाय ठे ते जावादे! त्यारपठी पर्वत मर्ण पास्यो. निकंटक राज्य थयुं. हवे चंद्रगुप्त सुखे समाधे राज्य जोगवे ठे. पठी चाणाक्ये बुद्धिबले सर्व लोकने विकल करी घरनुं सरवस्वपणुं कर्तुं. त्यार तेणे पठी देवताने समरी (आराधी) पासा मंगाव्या. (आ देवताई पासामां एवो चमत्कार हतो के ते चाणाक्यनी मरजी मुजब ज दाव आपता हता.) त्यारपठी चाणाक्ये रत्ननो थाल जरी नगरजनो वच्चे मुकीने जणाव्युं के- जे जीते ते आ रत्ननो जरेलो थाल खेई जाय अने हारे ते एक रत्न मुकी जाय. लोकोए आवी वात सांजली विचार्युं जे- ए व्यापार सारो, जो जीतीये तो बधो थाल आवे अने हारीये तो मात्र एक रत्न आपवुं. आ प्रकारे ठराव करी (हा जणी) रमवा लाग्या. जे हारे ते रत्न मुकता जाय, एम सर्वे नगरनां लोक हारी गया. कोई पण चाणाक्येने जीती शक्युं नहीं. एम करतां करतां राजानो चंडार जरी अर्थात् एक एक रत्ने करी संपूर्ण चंकार रत्न वडे पासाना प्रतापे

त्रयो, एक पण वखत दाव खाली गयो नहीं, एवा ते पासा हता. तेम आ मनुष्यजव रुपी रत्न, धर्म विना एले गुमाव्यो ते, जेम पासाए करी पाडलीपुर वासीउए रत्न गुमाव्यां ते पाठां मखी शके नहीं, तेम आ मनुष्यजव मखवो महा दुर्लज ठे. कदापि बीजो कोई देवनी सहाज्ये करी चाणाक्ये जीती लीधेलां रत्नो पासा वडे तेने हरावी पाठां वाळे, परंतु उपर जणाव्या प्रमाणे धर्म विना मनुष्यजव जे खोयो ते फरी फरीने पामवो दुर्लज ठे. माटे हे जव्य जीवो! धर्मने विषे उद्यम करवो. ए पासानो बीजो दृष्टांत जाणवो.

॥ मनुष्यजवनी दुर्लजता उपर त्रीजो धान्यनो दृष्टांत ॥

जेम कोई राजाये नरतक्षेत्रमां चोवीसे जातना धान्यने एकठां करी तेनो अंबार (ढगलो) कर्यो. पठी पराक्रमहीण, जेना शरीरनां संधाण सथल वथल थयां ठे, उठवा जाय तो नमर (चक्र) आवे, शरीर थरथर कंपे, आंखे जांजांफुंजां देखे, हाथ पगमां पराक्रम नहीं, आंख चूए, मुखे लाल गळे, काने बहेरी, केरु थकी बेवडी वली गयेली, वली लाकडीनोज जेने आधार ठे, एवी सो वर्षेनी डोसीने कछुं के— आ चोवीस जातिनां धान्यनो जे ढगलो ठे तेमांथी सर्वे जातनां धान्य जूदा जूदा काढ. ते मोसीथी ए करणी थई शकशे के केम ? एम प्रश्न करवाथी समजुए कछुं के—ए कार्य मोसीथी पार पकी शके नहीं. तेम धर्म विना खोयो जे मनुष्यजव ते फरीने पामवो दुकर ठे.

॥ मनुष्यजवनी दुर्लजता उपर चोथो जुवटानो दृष्टांत ॥

जीतारी राजाने घणा बेटा हता. ते सुखरुप राज्य लीला जोगवता हता. ते राजाने बेसवानी राज्यसजानुं मकान घणुं मोहोदुं हतुं. ते मकानमां एकसो ने आठ थांजला हता, अने ते एक एक थांजलाने एकसो ने आठ आठ हांसो हती. एक वखत राजाना वना पुत्रे विचार कर्यो के हुं गरढो थवा आव्यो तो-

पण महारो पिता मर्ण पाभ्यो नहीं अने मने राज्यगादी मली नहीं, माटे कोई पण उपाये तेमने कालधर्म पमाहुं. आवो विचार करी तेणे पोताना पिताने मारवानी पेरवी करवा मांकी. आ वातनी प्रधानने खबर पकवाथी तेणे ते राजाने जणावीने कहुं के- राज्यनो मालीक ए थवानो ठे ठतां तेने हाल माठी बुद्धि उपजी ठे तेथी विनाश थवानो संभव ठे. माटे युक्तिपूर्वक बुद्धिबले करी कोई एवो उपाय योजो के तमे तथा तमारो कुमार बन्ने जीवता रहो अने राज्यसुख जेम जोगवो ठो तेम जोगवो. प्रधाननुं कहेवुं सांजली राजाये वडा पुत्रने तेनाव्यो अने कहुं के- अरे जाई ! हुं तने एक वात कहुं ते सांजल. हवे महारी वृद्धावस्था थई ठे अने राज काज पण वरोवर करी शकातुं नथी, तेमज ते करवानी मारी ईहा पण नथी, तेथी महारे तने राज्याजिषेक करी राज्यनो स्वतंत्र मालीक करवो ठे; परंतु आपणा कुलमां एवी रीत ठे के-आपणी राज्यसजामां जे एकसो आठ थांजला ठे अने ते दरेक थांजलाने एकसो आठ आठ हांसो ठे ते प्रत्येक हांस दीठ आपणे जुवट्ट रमी पासा खेलवा. एक साथे लागट एकसो आठ वार पाधरो दाव पडे तो एक थांजलो जीत्यो गणाय, परंतु वच्चमां कोई दाव अवलो पके तो ते जीतेला दाव रद गणाय अने फरीथी एकसो आठ लागट जीतवा पडे. ए प्रमाणे एकसो आठ थांजला जीततां तुरत तने राज्याजिषेक करी हुं निवर्त्त थाउं एवी महारी ईहा ठे. आ प्रमाणे जीतीने राज्य मेलवी शकाय नहीं. कदापि कोई देवतानी साहाय्य वके दाव पाधरा पाडी एकसो ने आठे थांजला जीतीने राज्य मेलवे, परंतु मनुष्यजव धर्म विना एले गुमावे ते फरीने पामवो महा दुर्लभ ठे. माटे जव्य जीवे धर्मने विषे उद्यम करवो पण लगार मात्र प्रमाद न करवो.

॥ मनुष्यजवनी दुर्लभता उपर पांचमो रत्नो दृष्टांत ॥

वसंतपुर नगरमां घणा धननो स्वामी धन नामे व्यवहारी रहेतो हतो. तेने पांच पुत्र हता. रत्नपरिक्षा ग्रंथनी तेणे घणी सारी माहिती मेलवी हती, तेथी ते रत्ननी परिक्षामां घणो निपुण गणातो हतो. धनशेठ पासे घणुं द्रव्य हतुं. ते द्रव्यने साटे तेणे घणां रत्न लीधां हतां तेथी लोकमां तेनुं रत्नसार शेठ नाम पळ्युं हतुं. जे जे रत्न तेना जोवामां आवे ते ते, ते लीधा विना रहेतो नहीं, तेथी तेना पांचे पुत्रो तथा तेनी जार्या सुधां तेने घणुं खी-जता, पण कोर्झनुं कहेवुं ते मानतो नहोतो. एम करतां घणा दीवस थया. सघलां रत्नो तेणे एक ओरडीमां जर्यां हतां, त्यां ते सुतो, वेसतो. कोर्झनो विश्वास करतो नहोतो. ओरडी सुनी मुक्तो नहीं. तेमज तेमां कोर्झने पेसवा पण देतो नहीं. एकदा प्रस्तावे घणुं अगत्यनुं खरे खरुं काम पडवाथी उरडीए ताळुं वासीने शेठ वाहार गया पण तेनुं मन तो रत्नना ओरडामांज फरतुं हतुं. शेठ गया के तुरत जं पुत्रे ताळुं जागीने ओरनी उघाडी व्यापारीउने तेंडावी सघलां रत्नो वेची नाख्यां. परदेशी व्यापारीओ रत्नो लेई दिसो दिसे चाळ्या गया. शेठ घेर आव्या. जुए तो ओरडी उ-पाकी दीठी, तेमां एके रत्न न मळे. पुत्रने पुळ्युं के-रत्न क्यां गयां? स्त्रीए कळुं जे-तमारे पुत्रे वेच्यां. ते सांजली शेठे घणो पश्चाताप कर्यो. पण दिसो दिस जे वेराई गयां अर्थात् जूदे जूदे अनेकं स्थले बुटा पडी गयेलां रत्नो पाठां एकठां न मळे. न मलवानो संजव ठतां कदापि ते कोई देवतानी साहाय्ये करी एकठां करे; परंतु धर्म विना जे मनुष्यजव खोयो ते फरी न पा-मीये. माटे धर्मने विषे उद्यम करवो.

॥ मनुष्यजवनी दुर्लभता उपर ठाठो स्वप्नो दृष्टांत ॥

अवंती देशमां उजेणी नामे नगरीने विषे मूलदेव नामनो

राजकुमार रहेतो हतो. पुरुषनी वोहोतेर कलानो जाण हतो. लोको तेने घणुं चहाता हता. ते नगरमां देवदत्ता नामे एक गणीका रहेती हती. तेना उपर मोहित थई मूलदेव राजकुमार तेना पासमां पढी रात्रि दिवस तेने घेर रहेतो हतो. एक वखत अचल नामे व्यवहारीयो ते गणीकाने घेर आव्यो. ते वन्नेने मांहोमांहे विवाद थयो. त्यारपढी मूलदेव जुगारी थयो तेथी तेने मावित्रे घरमांथी काढी मुक्यो. कापडीनो वेष धारण करी ते देशांतर जवा चाली नीकड्यो. फरतां फरतां त्रण दीवस थया त्यारे एक गामनी जागोले तलावनी पाल नलीक सन्यासीनो मठ हतो त्यां रात्रे सुई रह्यो. पढी कांईक जागतां अने कांईक उंधतां तेणे सोल कलाए संपूर्ण चंद्रमा पीधो, एवं स्वप्न दीतुं. तेनी पासे एक घोसाईनो चेलो सुतो हतो तेणे पण तेज प्रकारे चंद्र पीधो, एवं स्वप्न दीतुं. सवारे चेल्याए गुरुने स्वप्ननी हकीकत जणावी तेनुं फल पुब्युं. गुरुए कळुं के-आज तने घीए चोपडेलो घहुंनो रोटो गोल सुधांत मलशे. मूलदेव त्यां आगल बेठेलो हतो तेणे पोताना मनमां गुरुए चेलाने स्वप्ननुं जे फल कळुं ते सां-चली विचार्युं जे स्वप्ननुं ए फल महारे नहीं अर्थात् एवं फल एनेज हज्यो. त्यारपढी घोसाईनो चेलो जीक्षा मागवा माटे गाममां गयो. त्यां कोई स्त्रीए पोताने ठोकरां जीवतां नहोतां तेथी कोईए दुचको बताव्यो हतो ते प्रमाणे तेणीए घहुंनो रोटलो करी घीए चोपडी तेना उपर गोल मुकी जीळुकने आपवा तैयार करी मुकेलो हतो. जावी योगे पेलो घोसाईनो चेलो तेने घेरज गयो. त्यां ते स्त्रीए तेने रोटलो आप्यो. चेलो स्वप्ननुं फल गुरुए जणाव्युं हतुं ते मुजव मलवाथी घणो खुसी थतो गुरु पासे आव्यो अने प्रत्यक्ष मलेळुं फल बतावी गुरुना ज्ञाननी प्रसंसा करवा लाग्यो

मूलदेवी संन्यासीना मठमांथी नीकली एक मालीनी वानी-
 मां गयो. तेनी सेवा उठावी तेथी तेणे (मालीए) प्रसन्न थई
 फल फूल आप्यां. ते फल फूल लेईने मूलदेवे निमीत्तियाने
 घेर जई तेवढे तेनी पूजा करी पोताने आवेला स्वप्ननुं फल
 पुढ्युं. निमीत्तियाये स्वप्नफलमां जणाव्युं जे - " आज थकी
 सातमे दिवसे तुं राज्य पामीश." मूलदेव एवुं सांचली हर्ष
 पाम्यो. त्यारपढी ते त्रण दीवसनो चूख्यो होवाथी गाममां
 चीख मागवा गयो. त्यां तेने कोईके अडदना बाकला आप्या.
 ते लेई तलावनी पाल उपर आवीने जोजन करवा बेसतो हतो
 तेवामां जाग्य योगे मासखमणने पारणे गोचरी करवा सारुनी-
 कलेला मुनीमहाराज आव्या. तेमना सामो जई विनती करीने
 बोलावी लावी घणा सन्मान साथे उलट आणी बाकला वहोराव्या.
 साधुए ते वडे मासखमणनुं पारणुं कर्युं. मूलदेवे पण त्रण दीव-
 सनुं पारणुं कर्युं अने मनमां घणी अनुमोदना करवा लाग्यो
 जे-हूं आज धन कृतारथ थयो. पढी ते वननी देवीए प्रत्यक्ष
 थई मूलदेवने कळुं के- साधुने तें दान आप्युं तेना महिमाये
 करी हूं तहारा उपर तुष्टमान थई हुं माटे मनईष्ठित वर मांग.
 मूलदेवे कळुं के-हे देवता! जो तमे त्रुठा ठो, तो मने राज्य
 आपो. देवीए कळुं जे-में तने राज्य आप्युं. सात दीवस थतां
 ते नगरनो अपुत्रीयो राजा मर्ण पामवाथी प्रधाने पंचदिव्य
 रच्यां. हाथी १, घोडो २, उत्र ३, चामर ४, अने कलस ५, ए
 पांच दिव्य प्रगट करी वाजते गाजते हाथणीने फेरवी. बधुं
 नगर फरी वली ज्यां मूलदेव सूतो हतो त्यां आवीने मूलदेवना
 मस्तक उपर हाथणीए कलस ढोळ्यो. एटले जय जय शब्द थयो.
 राजमंदीरे लावी मूलदेवने सिंहासनारुढ करी तेनी अखंडित
 आण प्रवर्तावी. पढी मूलदेव राजाये पेला घोसाईना. चेलाने बो-

लावरावी कछुं के—जे वखते तें स्वप्न दीतुं हतुं ते वखते में पण तेवाज प्रकारनुं स्वप्न दीतुं हतुं. ते स्वप्नना प्रजावथी हुं राज्य पाम्यो अने तूं रोटी पाम्यो. जोगीना चेलाये कछुं के—महारा अने तमारा एकज जातना स्वप्ननुं फल जुडुं केम ? मूलदेव राजाये जणाव्युं जे— गुरुमां फेर, तेम एनां फलमां पण फेर. जेवो गुरु तेवुं ज्ञान अने जेवी जक्ति तेवुं फल जाणवुं. ते वखते चेलाए विचार्युं जे—फरीने सुई रहुं अने जो ते स्वप्न देखुं तो तेनुं फल निमीत्तियाने पुबुं, के जेथी हुं पण राज्य पामुं. ते माटे वारंवार घणुंए सुअ्रे पण ए स्वप्न फरीने क्यांथी पामे ? कदापि देवतानी साहाज्ये करी ते पण पामे, परंतु मनुष्यनो जे जव खोयो ते फरीने पामवो दोहिलो ठे. ते माटे धर्मने विषे उद्यम करवो अने मनुष्यजव एले गुमावी देवो नही.

॥ मनुष्यजवनी दुर्लभता उपर सातमो चक्रनो दृष्टांत ॥

इंद्रपुर नामना नगरने विषे इंद्रदत्त राजा राज्य करतो हतो. तेने बावीस बेटा हता. एकदा समये राजाना जोवामां मंत्रिसरनी पुत्री आवी. ते घणी रूपवंत होवाथी राजा तेना उपर मोहित थयो. प्रधानने तेकावी मांगणी करीने राजाए तेनी साथे लग्न कर्युं. कर्मयोगे परण्या पढी तरतज राजाए तेने परिहरी. तेने दीठी पण गमे नही तेथी ते पोताना पिताने घेर रहेती हती. एक वखत ते स्त्री ऋतुज्ञान करी गोखमां बेठेली राजाए दीठी. पढी सेवकने पुढवाथी तेणे राजाने कछुं के—महाराज ! आ तो प्रधानपुत्री आपनी जार्या ठे. राजा रात्रे प्रधानने घेर रह्यो. ऋतुदानने योगे करी ते समये कोर्क पुन्यवंत जीव आवी गर्जने विषे उत्पन्न थयो. प्रजाते राजा घेर गयो. स्त्रीए पोतानी मा आगल रात्रिनी हकीकत कही. माताये प्रधानने कछुं. प्रधाने दीवस तारीख वार चौकस नीशानी सहित सर्व कागल

उपर नौधी राख्युं. नव मसवानें ते छीए पुत्र प्रसव्यो. तेनुं सुरेंद्रदत्त नाम राख्युं. ते कुमार बीजना चंद्रनी परे वध्यो. प्रधाने तेने कलाचार्य पासे जणवा मुक्या. कलाचार्य खांते करी चूपशुं जणाववा लाग्यो. राजाना बीजा जे बावीस पुत्रो हता ते पण तेज कलाचार्य पासे जणवा आवता हता. बेदरकारनी पेठे ते बावीसे जणता नही अने चपलाई करता हता. कलाचार्य तेउने मारे ल्यारे ते सामा थता. कंटालीने कलाचार्ये तेना आवे तो सारा, एम विचारीने तेओनी उपरथी ममता उतारी नाखी. सुरेंद्रदत्तने सर्व विद्यानो पारगामी कर्यो. राधावेधनी कला पण शिखवी. प्रधाने अध्यापकने घणुं धन आपी संतोष्यो.

मथुरा नगरीमां जितशत्रु राजानी चोसंठ कलानिधान जू-तईसेना नामे कन्या हती. एकदा तेनी माताये शृंगार सजावी तेने राजा पासे मोकली. राजाये स्वयंवरामंडप योग्य तेने थ-येली जोई पुब्युं के-हे वत्स! मन मान्यो वर वरश्यो, के अमारी ईहानो वर वरश्यो. कन्याये कह्युं-जे राधावेध साधशे तेने वरीश. त्यारपठी शुभ दीवस जोवरावी राजाये ते कन्याने सपरिवारे इंद्रपुरे मोकली दीधी. इंद्रदत्त राजाये तेने घणा आदर साथे सात जूमीआ आवास प्रत्ये उतारो आप्यो. कन्याना अर्थात् जितशत्रुराजाना प्रधाने इंद्रदत्त राजाने कह्युं के-तमारे घणा बेटा ठे एवुं अमे सांजलेहुं ठे. आ कन्यानो एवो निश्चय ठे के, जे रा-धावेध साधे तेने वरवुं. माटे ए विषे परिह्ता करी आपना योग्य पुत्ररत्नने आ कन्या परणाववा सारु अमे अही आव्या ठीये. इं-द्रदत्त राजाये नगर शिणगारी स्वयंवरा मंरुप रचाव्यो. राधावेध माटे तेना मध्यमां एक थंज उजो कराव्यो. तेना उपर चार स-वलां अने चार अवलां, एम आठ चक्र गोठव्यां. वली तेना उपर मध्यजागे राधा नामे पुतली नाबी आंखे कांणी बीजा

आठ चक्रसहित एवी रीते मुकावी के चक्रना मध्यजागे थईनेज त्यां बाण जई शके; हेठल तेल ज्यों लोह कढाह मुकाव्यो. राजकन्या पांचवर्णा फूलनी माला खेईने ते मंडपनी एक बाजुए सखीओ सहवर्तमान आवीने उनी रही. राजाना बावीसे पुत्रो हाथमां धनुष्य बाण खेईने राधानो वेध करवा माटे आव्या. राजा तथा राजवर्गादि पुरजनो स्वयंवर मंडपमां योग्य आसनपर आवीने वेठा. राधावेध साधवानी शरुआत थई. तेमां केटलाक कुमारनां बाण एक चक्रने, कोईकनां बे चक्रने, कोईकनां त्रण चक्रने, कोईकनां चार चक्रने, कोईकनां पांच चक्रने अने कोईकनां ष चक्रने (बाण) जेदी गया. पण सोले चक्र सरखां आवतां कोई पण बाण साधी शक्युं नहीं तेथी सर्वे विलखा थया. पूर्वे साध्या नथी तेमज एवा जाग्यवंत नथी तेथी बावीसे निष्फल थवाने लीधे राजा इंद्रदत्त पण विमासणमां परी विचार करवा लाग्यो के, महारा पुत्रनी प्रसंशा सांजली ए कन्या अहीं आवी. पण राधावेध साधयो नहीं, तेथी आवेली कन्या जशे अने हुनीयामां हांसी थशे ते तो जूदी ! एम विलखो थई राजा विचारशून्य जेवो बेठो हतो तेने जोई प्रधाने कछुं के, महाराजा ! शी फीकर करो ठे ? हजी तमारो एक पुत्र ठे, ते राधावेध साधशे एवी मारी खात्री ठे. राजाये कछुं—ते कीयो ? प्रधाने पोताने घेर राजा रह्यो हतो ते वात कह्नीने राखेली नोंधनो कागल वंचाव्यो. राजानी शंका मटी गई. तरतज सुरेंद्रदत्तने वोलाव्यो. सुरेंद्रदत्ते धनुष्य बाण सहित राजानी पासे आवी सविनय नमस्कारादि करी आज्ञा मलतां राधावेध साधवाने बाण ताक्युं. नीचे मुकेली तेलथी जरेली कढाईमां अधो मुख करी तेमां पडता थंज उपर मुकेली राधा नामनी पुतलीना प्रतिबिंबने नीहाली उपर फरता उलटा सुलटा आडा अवला सोले चक्र सरखां

आवतां तेना ठेद मार्गे बाणने ठोडी(पार करी)राधा पुतलीनी डाबी
 आंखने वींधी नांखी. प्रतिज्ञाप्रमाणे राधावेध साधनार सुरेंद्रदत्त
 राजकुमारना कंठमां कन्याए वरमाला आरोपी. जयजयारव शब्द
 थयो. पाणीग्रहण कर्युं. पठी राजाये घणो दायजो आप्यो. प्रधान
 पोताने घेर गयो. सुरेंद्रदत्त राज्यनो धणी थयो. बावीसे कुमारो
 विद्या ज्ञाणा नही अने चक्रनी गति समजी शक्या नही तथा
 राज्य पाम्या नही तेथी घणो पस्तावो करवा लाग्या. कदापि
 कोई देवतानी साहाज्यथी चक्रनो ज्रमण काल समजी
 राधावेध साधी कन्या अने राज्य प्राप्त करी शके, परंतु जे
 कोई मनुष्यजव पामी एले करी खूए, ते गयो फरी पामवो दुर्लज
 ठे. माटे धर्मने विषे उद्यम करवो एज श्रेयस्कर ठे.

॥ मनुष्यजवनी दुर्लजता उपर आठमो कुरमनो दृष्टांत ॥

कोईएक लक्ष योजन प्रमाणनो ड्रह ठे. ते ड्रहमां एक म्होटो
 काचबो रहे ठे. एकदा प्रस्तावे वायराना जोग थकी पाणी उप-
 रनुं सेवाल उघड्युं. ते वखते काचबे आकाश सामुं जोयुं तो
 आसोई पुनमनो चंद्र दीगो. ते तमासो जोईने काचबे विचार्युं
 जे- महारां सगाने तेडी लावी ए तमासो देखाहुं. पठी ते पो-
 ताना परिवारने तेरवा गयो. त्यांथी तेडीने पाठो आवे ठे ते-
 टखामां तो सेवाल पाठो मळी गयो. तेथी पोते, तेमज तेडी ला-
 वेलो परिवार कांई पण नीहाली शक्या नही. तेउए घणुंए जोर
 कर्युं. पण ते टाणानो जोग पाठो न मळ्यो. तेम जे धर्म विना एले
 खौयो मनुष्यजव ते फरी पामवो दुर्लज जाणवो. माटे धर्मने विषे
 उद्यम राखवो पण क्षण मात्र प्रमाद न करवो.

॥ मनुष्यजवनी दुर्लजता उपर नवमो धूसरानो दृष्टांत ॥

तिर्बालोकमां लवण समुद्र विगेरे ठाण बमणा असंख्याता
 द्वीप समुद्र ठे. तेमां ठेहो खयंजूरमण समुद्र अर्ध राज प्रमा-

आठ चक्रसहित एवी रीते मुकावी के चक्रना मध्यजागे थईनेज त्यां बाण जई शके; हेठल तेल जयो लोह कढाह मुकाव्यो. राजकन्या पांचवर्णा फूलनी माला लेईने ते मंडपनी एक वाजुए सखीओ सहवर्तमान आवीने उची रही. राजाना बाबीसे पुत्रो हाथमां धनुष्य बाण लेईने राधानो वेध करवा माटे आव्या. राजा तथा राजवर्गादि पुरजनो स्वयंवर मंडपमां योग्य आसनपर आवीने वेठा. राधावेध साधवानी शरुआत थई. तेमां केटलाक कुमारनां बाण एक चक्रने, कोईकनां वे चक्रने, कोईकनां त्रण चक्रने, कोईकनां चार चक्रने, कोईकनां पांच चक्रने अने कोईकनां ष चक्रने (बाण) जेदी गया. पण सोले चक्र सरखां आवतां कोई पण बाण साधी शक्युं नहीं तेथी सर्वे विलखा थया. पूर्वे साध्या नथी तेमज एवा जाग्यवंत नथी तेथी बाबीसे निष्फल थवाने लीधे राजा इंद्रदत्त पण विमासणमां पनी विचार करवा लाग्यो के, महारा पुत्रनी प्रसंशा सांजली ए कन्या अहीं आवी. पण राधावेध साधयो नहीं, तेथी आवेली कन्या जशे अने हुनीयामां हांसी थशे ते तो जूदी ! एम विलखो थई राजा विचारशून्य जेवो वेठो हतो तेने जोई प्रधाने कछुं के, महाराजा ! शी फीकर करो ठे ? हजी तमारो एक पुत्र ठे, ते राधावेध साधशे एवी मारी खात्री ठे. राजाये कछुं—ते कीयो ? प्रधाने पोताने घेर राजा रह्यो हतो ते वात कहिने राखेली नोंधनो कागल वंचाव्यो. राजानी शंका मटी गई. तरतज सुरेंद्रदत्तने बोलाव्यो. सुरेंद्रदत्ते धनुष्यबाण सहित राजानी पासे आवी सविनय नमस्कारादि करी आजा मलतां राधावेध साधवाने बाण ताक्युं. नीचे मुकेली तेलथी जरेली कढाईमां अधो मुख करी तेमां पडता थंज उपर मुकेली राधा नामनी पुतलीना प्रतिबिंबने नीहाली उपर फरता उलटा सुलटा आडा अवला सोले चक्र सरखां

आवतां तेना ढेद मार्गे बाणने ढोडी(पार करी)राधा पुतलीनी डाबी
 आंखने वींधी नांखी. प्रतिज्ञाप्रमाणे राधावेध साधनार सुरेंद्रदत्त
 राजकुमारना कंठमां कन्याए वरमाला आरोपी. जयजयारव शब्द
 थयो. पाणीग्रहण कर्युं. पढी राजाये घणो दायजो आप्यो. प्रधान
 पोताने घेर गयो. सुरेंद्रदत्त राज्यनो धणी थयो. बावीसे कुमारो
 विद्या ज्ञाणा नही अने चक्रनी गति समजी शक्या नही तथा
 राज्य पाम्या नही तेथी घणो पस्तावो करवा लाग्या. कदापि
 कोई देवतानी साहाज्यथी चक्रनो ज्रमण काल समजी
 राधावेध साधी कन्या अने राज्य प्राप्त करी शके, परंतु जे
 कोई मनुष्यजव पामी एले करी खूए, ते गयो फरी पामवो दुर्लज
 ठे. माटे धर्मने विषे उद्यम करवो एज श्रेयस्कर ठे.

॥ मनुष्यजवनी दुर्लजता उपर आठमो कुरमनो दृष्टांत ॥

कोईएक लक्ष योजन प्रमाणनो ड्रह ठे. ते ड्रहमां एक म्होटो
 काचवो रहे ठे. एकदा प्रस्तावे वायराना जोग थकी पाणी उप-
 रतुं सेवाल उधळ्युं. ते वखते काचवे आकाश सामुं जोयुं तो
 आसोई पुनमनो चंद्र दीठो. ते तमासो जोईने काचवे विचार्युं
 जे- महारां सगाने तेडी लावी ए तमासो देखाडुं. पढी ते पो-
 ताना परिवारने तेरवा गयो. त्यांथी तेडीने पाठो आवे ठे ते-
 टळामां तो सेवाल पाठो मली गयो. तेथी पोते, तेमज तेडी ला-
 वेलो परिवार कांई पण नीहाली शक्या नही. तेउए घणुंए जोर
 कर्युं पण ते टाणानो जोग पाठो न मळ्यो. तेम जे धर्म विनाएले
 खोयो मनुष्यजव ते फरी पामवो दुर्लज जाणवो. माटे धर्मने विषे
 उद्यम राखवो पण क्षण मात्र प्रमाद न करवो.

॥ मनुष्यजवनी दुर्लजता उपर नवमो धूसरानो दृष्टांत ॥

तिर्ठाळोकमां लवण सुमद्र विगेरे ठाण बमणा असंख्याता
 द्वीप समुद्र ठे. तेमां ठेड्डो स्वयंचूरमण समुद्र अर्ध राज प्रमा-

एनो ठे. तेणे एटली वधी पृथवी रुंधी ठे. ते समुद्रनी पूर्व दिशाने ठेडे धुंसरु नाखे अने पश्चिमदिशाने ठेडे समेल नाखे, तो ते समेल ते धुंसरानो जे ठेद तेमां केम पेसे ? न पेसी शके. कदापि कोई देवतानी साहाज्यना योगे पेसे, पण धर्म विना मनुष्यनो जव खोयो ते फरी पामवो दोहिलो ठे. माटे धर्म करवाने ढाणमात्र पण प्रमाद न करवो एज मनुष्यजव पाम्यानुं सार्थक ठे.

॥ मनुष्यजवनी दुर्लक्षता उपर दशमो परमाणुनो दृष्टांत ॥

कोईक देवता म्होटा पथरना थंजने जागीने तेनुं एवुं तो जीणुं चूरण करे के ते आंखमां आंजवाथी लगार पण खटके नहीं. ते चूरणने वांसनी जूंगलीमां जरी मेरुपर्वतनी चूलीका उपर चढीने फूंके. ते परमाणुआ दशो दिशेवेराई गया ते पाठा एकठा करी शकाय नहीं. कदापि देवानुयोगे जेगा थई आवे, पण मनुष्यनो जव जे खोयो ते फरीने न पामीये. माटे हे जवि जीवो मनुष्यनो जव पामीने धर्मने विषे उद्यम करवामां लेश मात्र प्रमाद न करवो. मनुष्यजव मलवो अति दुर्लक्ष ठे अने एज मोक्षनी नीसरणी ठे. हाथ आवेली नीसरणी बूटी गईतो जवरूपी समुद्रमां गोथां खावां परुशे. माटे महा पुन्यानुयोगे पामेलो मनुष्यजव धर्म करी सफल करो अने मोक्ष सुख मेलवो.

॥ अथ सज्जन विषे ॥

॥ सदयमन सदाई दुःखीयां जे सदाई, परहित मतिदाई जास वाणी मीठाई ॥ गुणकरि गहराई मेरुज्युं धीरताई, सुजनजन सदाई तेह आणंददाई ॥ ३

जावार्थ- सदाये मनमां दया आणवी, दुःखीयां प्राणीनो सखाई तथा परहित करवानुं जेनुं मन रहे, तेने सज्जन प्राणी कहीये; जेनी वाणीमां मीठास ठे, गुणे करीने जे गिरुआ ठे, मेरुनी परे जे

धीर ठे, ते सज्जन प्राणी सदाय कहेतां निरंतर आणंदना देण-
हार एटले आपनारा ठे. १३.

॥ जइ डुरजन लोके दूहव्या दोष देई, मनमलिन
न थाए सज्जना तेह तेई ॥ डुपदजनक पुत्री अं-
जना कष्टयोगे, कनकजिम कशोटी ते तिसी शील जोगे ॥ १४ ॥

चावार्थ—जगतने विषे डुरजन लोके माथे दोष आपीने दूहव्या
ठतां पण सज्जननुं मन मेळुं थतुं नथी; जेम डुपदराजानी पुत्री
द्रौपदी तथा अंजनाने कष्ट पळ्युं पण सोनु जेम कसोटीचे कसाय
तेम सीलना प्रजावे करी ते नष्ट थयुं पण तेमनुं मन मलिन न थयुं.

॥ सज्जनता उपर द्रौपदीनो प्रबंध ॥

हस्तीनागपुरे पांडु राजाने युधिष्ठिर (धर्म), भीम, अर्जुन,
नकुल अने सहदेव नामे पांच पुत्रो हता. ते पांचेनी द्रौपदी
नामे एक चार्या हती. वनो पुत्र युधिष्ठिर राज्यगादी उपर
हतो. पांडुराजानो म्होटो भाई धृतराष्ट्र हतो. तेने दुर्योधन वि-
गेरे सो पुत्र हता. ते कौरव नामथी उलखाता हता. तेउं दुष्ट स्वभावी,
कपटी अने कुबुद्धिना कोथला हता. पांडुराजाना पांच पुत्रो
पांडवना उपनामथी उलखाता हता. तेउं सरल स्वभावी अने
चद्रक परिणामी हता. एक वखत कपटजावे दुर्योधने पांडवोने
जुवटे रमवानुं कळुं. चद्रक पांडव तेनो मर्म समज्या नही अने
हा पाडी जुगार रमवा बेठा. पहेली वारना दावमां दुष्ट दुर्योधने
कपटकला केंलवी तेमने हरावी सघली राजारिद्धि जीती लीधी.
अनुक्रमे तेउं आचूषण धन प्रमुख चार्या अने अंते पोतानी
प्राणवह्मजा द्रौपदीने पण हारी गया. कौरवोए पांडवने राज्य
तजी जवाने कळुं. युधिष्ठिर पोताना चारे भाई सहित वनवास
जवाने तैयार थई घेरथी नीकट्या त्यारे तेउंनी साथे जवाने
द्रौपदी पण नीकली. ते वखते दुर्योधने पोताना भाई दुषासनने

कह्युं के- पांशुव, द्रौपदीने हारी जवाधी ते आपणी थई चूकी ठे माटे तेने पकनो. दुषासने तेने पकडीने कह्युं के-तने अमे जीती लीधेली ठे तो तुं क्यां जाय ठे ? तने नहीं जवा दे-ईये. एम कही तेने घसडीने राज्यसजामां ज्यां दूर्योधन वेठो हतो तेना सन्मुख लावीने उज्जी राखी. दूर्योधने तेने पोताना खोलामां आवीने वेसवा कह्युं. द्रौपदी दीग्मूढ उज्जी थई रही. ते वखते दुषासने तेनुं चीर खेंच्युं एटखे ते महासतीना सीलना महिमाये करी देवताये वीजुं चीर आप्युं. दुषासने वीजुं खेंची लीधुं के तत्काल त्रीजुं आप्युं, एम अनुक्रमे जेटलां चीर खेंची लीधां तेटलां देवताए पुर्या. अर्थात् ते जेम जेम खेंचमो गयो तेम तेम नवां चीर ते सतीना अंग उपर प्रगट थतां गयां. आवो चमत्कार-आश्चर्य कारक वनाव जोई लोकमां द्रौपदीनो महीमा घणो वध्यो. लोकोये दूर्योधनने समजावी द्रौपदीने मुकावी. पठी ते पोताना पति पांडवोनी साथे वनमां गई. ए द्रौपदीना प्रजावथी पांडवनो जस महिमा विस्तारवंत थयो. पोताना अंग उपरनुं वस्त्र खेंची बेवा सुधीनुं महाकष्टपड्युं पण द्रौपदीए सज्जनता न मुकी, तेमज पोतानुं मन मलीन करी दूर्योधन उपर कोप कर्यो नही. तेम सज्जन माणस जे ठे ते पोतानुं मन मलिन करता नथी.

॥ सज्जनता उपर अंजनानो प्रबंध ॥

जरत क्षेत्रमां समुद्रनी पासे आवेला दंती नामना पर्वत उपर महेंद्रनगरना विद्याधर राजा माहेंद्रनी स्त्री सुंदरीने पेटे सो पुत्र उपर एक अंजनासुंदरी नामे पुत्री जन्मी हती. ते ज्यारे वराववा योग्य थई त्यारे तेने लायक वर पसंद करवा तेना पिताए घणा विद्याधर राजकुमारोनी तसबीरो मंगावी हती. तेमां हिरण्यनामना राजानी स्त्री सुमतीने पेटे पेदा थएला विद्युत्प्रजनी तथा वैताद्व्य पर्वत उपर आवेला आदित्यपुर नामना नगरना

राजा प्रह्लादनी स्त्री केतुमतीने पेटे पेदा थयेला पवनंजय कुमारनी तसवीरो आवी हती. ते उपरथी आ बन्ने रुपवंत, कुलवंत, विद्यावंत, धनवंत तथा बीजा पण अनेक गुण संपन्न जणाया. माहेन्द्रराजाए आ वेमांथी कन्याने योग्य वर कोण ठे ? एम प्रधानोने पुढवाथी तेजए जणाव्युं के, विद्युतप्रज्ञ अठार वर्ष जीवीने मोक्षे जशे अने पवनंजय दीर्घायुषी ठे एम ज्योतिषीओए निर्माण करेलुं ठे, माटे पवनंजयने कन्या आपवी जोईये. आ वात अंजनासुंदरीना सांचलवामां आवतां. तेणीए मनमां विचार कर्यो के, “ दूध तणो टबको जलो, शुं कीजे ते ठास; अवर वस्तु शा कामनी, जेथी चित्त उदाश. ” एटले थोडा वर्षनुं जीवित तो खरुं, पण ए जलुं, केमके चरमशरीरी एवा गुणीनो संग क्यांथी होय ? कदापि घणुं जीव्या ने कुसंगति होय तो ते शा कामनी ? आवी अंजनासुंदरीना मननी धारणा समज्या विना, माहेन्द्रराजाए पवनंजय साथे अंजनासुंदरीनुं लग्न करवानुं पोताना मनमां नकी कर्युं. प्रह्लादराजाए अंजनासुंदरीना रुप गुणनी प्रशंसा सांचली हती तेथी पोताना पुत्र पवनंजय माटे ते कन्यानुं मागु कर्युं. बन्नेने मलतावशेक आववाथी लग्नदीवस मुकरर कर्यो. पवनंजये पोताना मित्र प्रहसितने पुढ्युं के, महारुं लग्न अंजनासुंदरी साथे थवानुं ठे तेने तमे जोई ठे, ? ते केवी ठे ? प्रहसिते कळुं के—ते रंजादिक अप्सराओथी पण अधिक रुपाली ठे, एना रुपनुं तादृश वर्णन करवामहान् पंक्ति पण समर्थ थाय एम नथी. मित्रना मुखथी तेना रुप गुणनी प्रशंसा सांचली पवनंजये जणाव्युं जे, लग्ननो दिवस तो दूर ठे, अने तेणीने निहालवानी मने घणी ईछा ठे ते पूर्ण थाय तो घणुं सारुं. पढी बन्ने मित्र अंजनासुंदरीने घेर ज्यां ते सातमे मजले रहेती हती त्यां राते गुप्तपणे जई तेना द्वार आगळ अंधारामां उज्जारही एक विद्र वाटे अं-

दर, जोवा लाग्या. ते वखते अंजनासुंदरीनी वसंततिलका नामे दासी कहेती हती के, हे स्वामीनी ! तने पवनंजय पतिनी प्राप्ति थई, माटे तुं धन्य ठे. एटलामां मीश्रकेसी नामनी सखी बोली के, चरमशरीरी जे विद्युतप्रजराजा, तेने मुकीने तुं कया वरनी स्तुति करे ठे? तुं तो चोली ठे ! तने कांई पण खबर नथी. ! जो के विद्युतप्रज राजा थोडा आयुषवालो ठे, तथापि ते आपणी स्वामीनीने योग्य ठे. तेने मुकीने वीजानी तारीफ करे ठे माटे तुं मूर्ख ठे. कहुं ठे के, “ अमृत थोडुं पीवुं ते सुखकारक ठे अने जेर घणुं पीवाथी दुःख थाय ठे, ” एवी रीतनुं वझे सखी-ओतुं बोलवुं सांजलीने पवनंजये विचार्युं के, मीश्रकेसीनुं बो-लवुं अंजना सांजली रही तैथी एम मालम पडेठे के, ते वात तेने प्रिय दशे ! नहीं तो ते तेनो तिरस्कारयुक्त निषेध कर्था वगर रहत नहीं. पढी ते क्रोधावेशे खड्ग खुल्ली करी कहेवा लाग्यो के, जेना मनमां विद्युतप्रज वर वरवानुं सारुं लाग्युं ठे, तेनां माथां धरथी हुं अलगां करीश. एम बोली ते तरफ जवा लाग्यो, त्यारे प्रहसिते तेनो हाथ जाळीने रोक्यो अने प्रतिबोध कर्थो के, विचार कर्था वगर सहसा कार्य करवुं योग्य नथी. वली स्त्री अपराधी बतां गायनी पेठे तेने मारवी नहीं, ए शुं तुं जाणतो नथी ? आ तो विचारी निरपराधी ठे. एनो मनोज्ञाव संपूर्ण स-मज्या शिवाय कांईपण करवुं ते शुं योग्य कहेवाशे ? एवी रीते पवनंजयने समजावी शान्त पाकी बझे जण त्यांथी पाढा पोताने मुकामे आव्या. पवनंजये पाणीप्रहण कर्था विना त्यांथी पाढा ज-वानो पोतानो विचार प्रहसितने जणाव्यो, पण तेणे घणी युक्तिथी समजावी नीधरिला शुभदीवसे अंजनासुंदरी साथे तेनुंलभ कराव्युं. माहेंडराजाए तेळनो घणो सत्कार कर्थो. सर्व कार्य थई रह्या पढी वर वहुने लेईने परिवार सहित प्रदहाद राजा पोताना नगरमां आव्यो.

अंजनाने रहेवा सारु तेणे सात मजलानो रमणिय महेल आप्यो. पवनंजये घेर आव्या पढी अंजनाना सामुं पणं जोयुं नहीं. तेने परिहरीने वीलकुळ बोलावे पण नहीं, वात पण नहीं अने कोई पण प्रकारनो संबंध पण नहीं. अंजना महा शोकसागरमां पकी जई विचारवा लागी के, जवांतरनां जे कर्म ते मुजने आ समये आवीने नड्यां जणाय ठे. एम मन साथे घणी विमासण करती पोतानुं सीलव्रत साचवती दीवस कहाडवा लागी.

एक वखत रावणे पोताना शत्रु पाताललंकाना स्वामी वरुणराजाने जीतवा सारु प्रव्हादराजाने कहेवनाव्युं के सैन्य खेईने आवज्यो. रावणनी आज्ञापालक प्रव्हादराजाए जवानी तैयारी करवा मांकी, त्यारे पवनंजये कहुं के, पिताजी! ए कार्य करवानी मने आज्ञा आपो. हुं रावणनी साह्य करवा माटे जईने वरुणने जीती टुंक समयमां पाठो आवीश. प्रव्हादराजाए पवनंजयने योग्य जाणी रावणनी मददे जवानी आज्ञा आपी. सर्व सैन्य सज्ज करी, जवानी वखते पवनंजय पोतानी माताने पगे लागवा माटे घेर आव्यो. पोतानो पति परदेश लडाईं उपर जवानो ठे एवुं सांचलीने तत्काल अंजनासुंदरी, जे माल उपर हती त्याधी नीचे उत्तरी आवीने पुतलीनी माफक बारणाना सांचलाने अंग टेकीने उची रही, एवा इरादाथी के आज तो ए मने जरूर बोलावशे. पवनंजय तो पोतानी माताने नमस्कारादि करी, अंजनाने बोलाववानुं तो बाजु पर रहुं परंतु तेना सामे तिरस्कार युक्त दृष्टीए निहाली चालवा लाग्यो. ते वखते अंजना तेनी पासे आवी, तेना पगमां मस्तक मुकी, बे हाथ जोकी विनती करवा लागी के, हे प्राणनाथ ! आप सर्व लोकनी साथे बोळ्या तथा मळ्या, तथापि महारा साथे लगार पण न बोलवानुं कारण शुं ठे ? हुं नीरपराधी हुं. महारी एक अर्ज ध्यानमांवेशो ? ते ए के, मने

कोई पण वखत जुली जशो नहीं, तेमज कार्य सिद्ध करी ज-
 लदी पाठा पधारजो. तमारुं कल्याण थारुं, एवो हुं आर्शिवाद
 देउ हुं. आवां महा दिनता जरेलां वचनो बोलनारी विचारी
 अंजनाने काई पण प्रत्युत्तर न देतां तेनो अनादर करीने पव-
 नंजय चालतो थयो. अंजना पोताना कर्मनो दोष जाणी पति-
 वियोग दुःखथी शोकातुर थई पोताना महेलमां आवी. पवनंजये
 त्यांथी निकलीने संध्या समये मानसरोवर उपर जई मुकाम
 कर्यो. त्यां तेणे एक चकवीने धणीना वियोगथी पीडाती दीठी.
 जे पोताना आणेला कमलतंतु खाती नथी, थंकीमां जेने गरमी
 लागी रही ठे, चंद्रमा जेने चरुका जेवो जोवामां आवे ठे,
 अने करुणामय उंचा खरे रुदन करी रही ठे. वली चकवो आ
 कांठे आवे ठे त्यारे चकवी पेले कांठे जाय ठे. एवी ते चकवीनी
 दुर्दशा जोईने पवनंजय मनमां विचार करवा लाग्यो के, आ
 चकवी आखो दाहानो तेना धणी (चकवा) नी साथे क्रीडा
 करे ठे, फक्त एक रातनो वियोग थयो ते तेनाथी खमातो नथी;
 तो महारी छीने में परणवाना दीवसथी तजी दई वीलकुल बो-
 लावी नथी, तेमज आज नीकलती वखते ते महारी पासे आवी
 तो पण में तेनो अनादर कर्यो तेथी ते विचारीनी श। वले
 हशे ? वली महारा दुःखरूपी कुंगर तले दवाई रहेली अंजना
 उपर वियोगरूपी आ बीजो पर्वत में मुक्यो. एटलुं बधुं दुःख
 ते शी रीते खमी शकशे ? ए प्रमाणे पोताना मनमां पस्तावो
 करतां तेणे पोताना मित्र प्रहसितने ते वांत जणावी. प्रहसिते
 कछुं के, हे मित्र ! पंखीथी पण तुं नपावट ठे, तेने परणे बावीस
 वर्ष थयां तो पण बोढ्या व्यवहार नथी परंतु आजना बनाव उ-
 परथी हुं धारुं हुं के ए निरपराधी अबला जरूर मृत्यु पामशे.
 हे मित्र ! हजी पण तेनुं आश्वासन करवाने तुं योग्य ठे. त्यां

जई तेनी साथे मधुर ज्ञाषण करीने पढी पोताना काम सारु जवुं जोईये. पोताना मनमां हतुं तेवुंज मित्रे कहेवाथी तेने साथे लेईने पवनंजय कोई ना जाणे तेम रात्रे अंजनाने मेहेले आव्यो. त्यां तेने तरफरुती जोईने तेनुं आश्वासन करी रतुदान देई पाढो जवा लाग्यो त्यारे अंजनाए तेनी पासेथी तेना हाथनी नामांकित मुद्रिका मागी लीधी अने पोतानी माताने मळीने जवा जणाव्युं. पवनंजय, थोमा दीवसमां आवीश एवो दीवासो देई त्यांथी पाढो लश्करनो पनाव जे मानसरोवर उपर हतो त्यां प्रजात थतां पहेलां आवी पहाँच्यो. अंजनाने ते दीवसथी गर्ज रह्यो, ते दीवसे दिवसे वधतो देखी तेनां सासु ससरादिए विचार्युं जे एना चर्तारनो एने बावीस वर्ष थयां मेलो थयो नथी ठतां ए शुं ? अरे ए असती ठे ! पढी अंजनाने पुढ्युं. त्यारे तेणीए पोतानो पति लडाई माटे चाली नीकड्यो ते ज रात्रिए पोताने मेहेले आवी गयो हतो अने तेनी निशानी तरीके पोताना हाथनी नामांकित मुद्रिका आपी हती, ते सर्वने वतावी. आ वात कोईए मानी नहीं अने तेणीने निचंठीने घरमांथी काढी मुकी, अंजना पोताना पिताने घेर गई त्यांथी पण कलंकित लेखवीने हांकी काढी. पढी ते वनमां जईने रही. त्यां पर्वतनी गुफामां पुत्र प्रसव्यो. ए मार्गे थई अंजनानो मामो विमानमां बेसीने जतो हतो, तेणे गुफामां रहेलो बालक रुदन करतो हतोते सांजड्युं. विमान थोजावीने रुदनानुसार तेनी तपास करवा ते नीचे उतर्यो, त्यां तेणे पोतानी ज्ञाणेजीने पुत्र सहित जोई. तेनी सर्व हकीकतथी वाकेफ थई ते बन्नेने पोताना विमानमां बेसाकी त्यांथी चाली नीकड्यो. मार्गमां जतां अंजनासुंदरीना खोलामां बालक हतो ते विमाननुं कुमणुं लटकतुं देखी खेवाने उठड्यो, तेथी नीचे शीला उपर ढळी

पड्यो. तेथी जाणे वज्र पड्यो होय तेम शीला चकचूर थई. अंज-
 नानो मामो बालकने पकतो देखी गाजरो बनी वीमानथी नीचे
 उतरी तेने खेवा गयो तो जेमनोतेम वाग्या वगरनो पकेलो
 दीठो अने पथथरना ककडे ककना थई गयेला तेना जोवामां
 आव्या. त्याथी बालकने उचकी खेईने विमानमां आवी अंजना-
 सुंदरीने आपी तेने रकती ठानी राखी. पठी ते बालक सहित
 अंजनाने खेईने पोताना हनुपुर नामना नगरमां आव्यो.
 जन्म्या पठी तरतज ए बालक हनुपुरमां आव्यो तेथी तेनी
 माताए एनुं नाम हनुमान पाड्युं. तथा विमानमांथी पकतां
 शैलने तोड्यो तेथी तेनुं बीजुं नाम श्रीशैल राख्युं. एनी ह-
 कीकत घणी लांबी ठे ते जाणवाना जीज्ञासुए रामचरित्र
 याने जैनरामायण आदि ग्रंथोथी सवीस्तर जाणी खेवी.
 अहीं विषयने अनुसरती संक्षेप मात्र दाखल करवामां
 आवी ठे. अंजनासुंदरी हनुमाननुं पालण पोषण पोताना मा-
 माने त्यां हनुपुरमां रही करे ठे अने पोताना पतिना वियोगे
 करी दुःखी बर्ता पण मामा मामीना आदर सत्कार वडे सुख-
 रुप दीवसो गुजारती सासूए मूकेलो दोष क्यारे निवारण थरो,
 एवो विचार करती पोताना पतिनी राह जोई रही ठे. पवनंजय
 जे रावणनी मददे गयो हतो ते वरुण साथे सलाह करी पाठो
 पोताना आदित्यपुर नगरमां आव्यो. त्यां तेणे अंजनाने दीठी
 नहीं. लोकोने पूढतां तेना जाणवामां आव्युं के, गर्जधारण क-
 रेलो होवाने लीधे तेनी माताए कलंक देई-तेणीने काढी मुकी
 ठे. एवुं सांजलतांज ते तेनी शोध करवा नीकली पड्यो. वन,
 वानी, आराम, पर्वत तथा नगरादि-घणां जोई वड्यो पण
 तेनो पत्तो लाग्यो नहीं तेथी तेना वियोगने लीधे पवनंजये
 चितामां प्रवेश करवानो निर्धार कयों. अंजनानी शोध सारु

मोकलेखा विद्याधरोथी पवनंजये चितामां प्रवेश करवानो निश्चय कर्यानुं अंजनाए जाएयुं. तेथी वलोपात करती पोताना मामा प्रतिसूर्यने साथे लेई बीमानमां बेसी एकदम ज्यां पवनंजय चितामां प्रवेश करवाने तत्पर थई रहैलो ठे त्यां आवी. पवनंजय, प्रवहाद, प्रतिसूर्य विगेरे मढ्या अने हनुपुरमां गया. सर्वनो संदेह टली गयो. शाता थई. अंजना सती जगत्मां प्रसिद्धिने पामी. सासू ससराए पण पोते करेला अघटित कार्यनी कामा मागी सतीने संतोषी. दुर्जन प्राणी एवा गुणीने पण दोष चढावे ठे पण जेना उत्तम गुण होय ते नष्ट थतां नथी. जेम कसोटीए सोनु कसीए तेम जे गुणी होय ठे ते निर्मल सीलना प्रजावे करी खोटा कलंक तथा दुःखथी कसोटीए चढी मुक्त थाय ठे.

॥ अथ गुण विषे ॥

॥ गुणगहि गुण जेमां तेबहु मान पावे, नर सुर-
जिगुणे ज्युं फुल शीशे चढावे ॥ गुणकरि बहु माने
लोक ज्युं चंद्रमाने, अति कृश जिम माने पूर्णने
त्युं न माने ॥ १५ ॥

भावार्थ—जेम सुगंधने लीधे फूलने मनुष्यो पोताना मस्तके चढावे ठे, तेम जे मनुष्यमां बीजानां गुण ग्रहण करवानो गुण ठे, अर्थात् जे गुणग्राहक ठे, ते बहुमान पामे ठे; वली जेम बीजने दीवसे चंद्रमा कृश ठतां तेमां कलंक न होवाने लीधे सर्व लोक तेने बहु माने ठे अने पूनमने दीवसे ते संपूर्ण होयठे तेम ठतां कलंक सहित होवाने लीधे तेने कोई मानतुं नथी (तेम गुण ग्राहक जो दुर्बल होय तो पण तेने सौ माने ठे, अने मातो होवा ठतां जो निर्गुण होय तो तेने कोई मानतुं नथी माटे गुणग्राही श्रुं). १५

॥ मलयगिरि कडे जे जंबुलिबादि सोई, मलयज-
तरु संगे चंदना तेह होई ॥ ईम लहिय वनाशुं
कीजिये संग रंगे, गजशिरचडि बेठी ज्युं अजा
सिंहसंगे ॥ १६ ॥

ज्ञावार्थ— मलयाचल पर्वतने कांठे (तेनी पासे—तेना उपर)
जे जांबु अने लींबडा विगेरेनां वृक्षो ठे, तेमां मलयतरु एटले
चंदनना वृक्षना संगने लीधे सुगंधपणुं थाय ठे; वली जेम ब-
करी सिंहनी संगतथी हाथीना मस्तक उपर चढी वेठी तेम उ-
त्तमनी संगते उत्तमता प्राप्त थाय, माटे रंगे एटले आदर पूर्वक
उत्तमनी सोबत करवी. (कछुं ठे के, “ सोबते असर” अर्थात्
जेवो संग तेवो रंग बेसे ठे. माटे नीच, हलकट, निर्गुणीनी संगत
करवी नही अने उत्तम गुणग्राहीनी संगत करवी, के जेथीक-
रीने बहुमान पामीये.)

॥ अथ न्याय विषे ॥

जग सुजस सुवासे न्यायवृत्ति उपासे, व्यसन
इरित नासे न्यायथी लोक वासे ॥ ईम हृदय वि-
मासी न्याय अंगी करीजे, अनयः अपहरिजे वि-
श्वने वश्य करीजे ॥ १७ ॥

ज्ञावार्थ—जगतने विषे न्यायथी लोकवासे अर्थात् लोकोमां सु-
जस कहेतां सारो जस पामे तथा लक्ष्मि उपार्जन करे अने
व्यसने करी जलां—रुडां जे मनुष्य ते वेगला नासे, लो कमां ज-
सवाद न पामे; एम हृदयमां विचारीने न्यायनो मार्ग अंगी-
कार करवो अने अन्याय (अनर्थ) नो मार्ग ठांमीने विश्वने
वश करवुं.

पशु पण तस सेवे न्यायथी जे न चूके, अनयपथ
चले जे जाइ ते तास मूके ॥ कपिकुल मिलि से-
व्यो रामने सीस नामी, अनयकरि तज्यो ज्युं जा-
इए लंकस्वामी ॥ १८ ॥

त्रावार्थ—जे मनुष्य न्यायथी चूकतां नथी तेने पशु सरखा ती-
र्यच पण सेवे ठे अर्थात् पशु पण न्यायवंतनो पक्ष करे ठे; अने
जे अन्यायमार्गे चाले ठे तेने पोतानो जाइ पण तजी देठे; जेस
कपिकुल कहेतां वानरवंशे रामचंद्रजीप्रत्ये मस्तक नमावीने
तेमनी सेवा करी अने लंकाना राजा रावणनो अन्याये करी
तेना जाइ विभीषणे त्याग कर्यो. १८

॥ अन्याये करी रावणनो त्याग करनार विभीषणनो प्रबंध ॥

अयोध्या नगरमां दशरथ राजा राज्य करतो हतो. तेने कौशल्या,
सुमित्रा, कैकेयी विगेरे राणीथ्यो हती. राम, लक्ष्मण, भरत, शत्रु-
घ्न नामे चार पुत्रो हता. कैकेयीए पोताना स्वयंवरोत्सवमां द-
शरथराजाने हरिवाहनादिक राजाओनीसाथे युद्ध थयुं हतुं त्यारे
तेनुं सारथीपणुं करी शेलाणीनी पेठे पोतानुं कलाचातुर्य शत्रुओना
रथनी सामे एवी रीते बताव्युं हतुं के, जाणे तेठना रथोनी सामे
अक्रेक रथ उजो कर्यो होयनी! आवी तेनी चालाकी अने सामर्थ्य
जोईने दशरथ राजाए शत्रुओने जीती तेनी साथे पाणीग्रहण
कर्युं ते वखते पोतानी पासे वर मागी लेवानुं कछुं. कैकेयीए
“ज्यारे मने जरूर पडशे त्यारे मागी लेईश, ” एम कही ए वर
अनामत राख्यो हतो. दशरथराजाए रामने ज्यारे राज्याजि-
षेक करी गादीनसीन करवानुं मुकरर कर्युं त्यारे कैकेयीए पो-
ताना पुत्र भरतने राज्यगादी अपाववा माटे तेमनी पासे अनामत
राखेलो वर माग्यो. दशरथराजाए पोताने दीक्षा लेवाना निषेध

सिवाय जे मरजीमां आवे ते मागवानुं कहेतां कैकेयीए पो-
 ताना पुत्र जरतने राज्य आपनुं अने राम लक्ष्मण वनमां जाय
 एवी पोतानी ईहा दर्शावी. दशरथराजा आ वचन सांजली
 घणो खेदातुर थयो, पण पोते वर आपेलो हतो तेथी जरतने
 राज्य आप्युं. राम, लक्ष्मण अने पोतानी प्रिया सीता सहित
 वनवास गया. वनमां वसतां एक वखत रावणनी बहेन सुर्पन-
 खानो शंबुक नामे पुत्र सूर्यहास खड्गनी विद्या साधतो हतो, तेने ठ
 मास थवाथी खड्ग प्रगट थयुं हतु. एवामां फरतो फरतो ल-
 क्ष्मण ते स्थले आव्यो. तेणे ते अपूर्व खड्ग लेई तेनी धार तपा-
 सवा माटे वंशजाल कापी, तेथी तेमां उंधे मस्तके रहेला वि-
 द्यासाधक शंबुकनुं मस्तक ठेदाई गयुं. ते देखी लक्ष्मण अति
 शोक करतो निरपराधी अने ह्थीआररहितने हणवाथी पो-
 ताना ए साहस कर्मने धिक्कारतो खड्ग लेई त्यांथी चाली नी-
 कड्यो. एटखामां शंबुकनी माता सुर्पनखा पोताना पुत्रने माटे
 खड्गनी पूजानी तथा पारणुं कराववानी सामग्री लेइने त्यां आ-
 गल आवी. तेणीए पुत्रनुं मस्तक ठेदाएखुं दीतुं, तेथी शत्रुनी
 शोध करवा लागी. तेवामां नजीकज लक्ष्मणने जोयो. तेना उपर
 मोहित थवाथी शत्रुवटने कोराणे मुकी काम जोगनी ईहाए तेनी
 प्रार्थना करवा लागी. लक्ष्मणे तेणीने राम पासे मोकली. रामे शुरु
 सीलवंत अने न्यायी होवाथी तेना प्रति तिरस्कार कर्यो क्रोधातुर
 थई सुर्पनखाए त्यांथी चाली नीकली पोताना पति खरडुषण पासे
 आवी पुत्रमरणनी बात जणावी तेनुं वैर लेवाने कळुं. खरडुषण,
 रामचंद्र साथे युद्ध करवा आव्यो. ते वखते लक्ष्मण सिंहनाद
 करवानो संकेत करी रामचंद्रने सीता पासे रहेवा देई युद्ध क-
 रवा गयो. खरडुषण अने लक्ष्मण वच्चे युद्धनो आरंज थयो.
 सुर्पनखा पतिने युद्ध करवा मोकलीने बेसी रही नही, पण वली ते

पोताना जई रावणने मळी अने तेने सीतानी अति सौंदर्य-
तानी वात कहीने एटलेसुधी तेनुं मन त्रमित कर्युं के तत्काल ते
(रावण) सीतानुं हरण करवा आव्यो. रामना तेजने लीधे
सीतानुं हरण करवुं तो वेगळुं रळुं पण तेमना आश्रम नजीक
पण ते आवी शक्यो नहीं. रावणे अवलोकनी विद्यानुं स्मरण क-
रवाथी रामने ते स्थलेथी खसेडवानी तेणे युक्ति बतावी. रावणे
जे जंगाए लक्ष्मण युद्ध करवा गयो हतो त्यां जई बराबर ल-
क्ष्मणना जेवो सिंहनाद कर्यो. संकेत प्रमाणे थयेळो सिंहनाद
सांजलवाथी आग्रह करी सीताए रामचंद्रने लक्ष्मणनी साह्य सारु
मोकळ्या, सीता एकली पळवाथी रावणे तेनुं हरण कर्युं. लक्ष्मण
पासे जतां सिंहनाद कोईए कपटथी कर्यो ते एम रामना जाणवामां
आवतां ते बत्रेना पेटमां फाल पनी. पर्णकुटीए पाठा आवी रामे
जोयुं तो सीताने दीठी नहीं. लक्ष्मण शत्रुने जीती तेमने
मळ्यो अने सीतानी शोध करवा लाग्या. सीतानुं हरण करी लेई
जतां रस्तामां जटायुपक्षीए रावणने अटकाव्यो. तेनी पांखो
कापी नाखी विमानने वेगवडे चलावी रावणे सीताने पोतानी
लंकानगरीमां लावी देवरमण उद्यानमां राखी. रावणे सीतानी
घणी प्रार्थना करी, पोते तेनो दास थई रहैवा सुद्रानुं जणाव्युं परंतु
सीताए न्यायमार्ग न मूक्यो. पोतानुं सीयल साचवी ठ मास
पर्यंत दुःख सहन करतां रामनुं रटण करती सीता रावणना
तावामां रही. राम अने लक्ष्मण सीतानी शोध करता अनुक्रमे
किस्किंधा नगरीए आव्या. त्यां सुग्रीवादिक सर्व वानर न्या-
यमार्गथी तेमने प्रणाम करी सेवामां तत्पर रह्या. हनुमान लं-
कामां जई सीतानी शोध लाव्यो. राम अने लक्ष्मण वानरादि-
कना अथांग सैन्य सहित रावण साथे युद्ध करी सीताने ढो-
डावी लाववा लंकाए गया. रावण ते सांजली कोपायमान थयो.

ते वखते तेना लघुजाई विज्जीषणे अन्याय मार्ग तजी सीताने तेना पतिने स्वाधीन करवानुं समजावतां रावणने कळुं के, ज्यारे सीतानुं हरण करी लाव्या हता त्यारे पण में तमने कळुं हतुं के, आ काम कर्याथी आपणा कुलने कलंक लाग्युं. वली ते महा बलवान अने न्याई ठे माटे ज्यांसुधी ते आपणा उपर चढाई लेईने आवे नहीं त्यांसुधीमां सीताने लेई जईने पाठी आपवाथी आपणुं सारुं थशे. जो तेम करवामां नहीं आवे तो सीताना योगे आपणा कुलनो दाय थशे एवां जे ज्ञानीनां वचनो ठे ते तारा आ कृत्यथी खरां थशे. थवानुं ठे ते अवश्य थाय ठे तथापि हुं तने प्रार्थना करुं हुं के कुलनो घात करनारी जे आ सीता, तेने तुं पाठी मुकी आव. तमे ते वखते पोताना पराक्रमनी परिसीमा जणावी कळुं हतुं के, अलबत में सीतानुं हरण कर्युं ठे, ते महारी स्त्री थशे. बचारा गरीब राम लक्ष्मण जो अहीं आवशे तो तेउने तेज वखते मारी नाखीश. आवां गर्व नरेलां वेण सांजली निरुपाये हुं मौन धारण करी रह्यो हतो. परंतु हाल असंख्य सैन्य लेई राम लक्ष्मण युद्ध करवा आव्या ठे. तेउ महा बलवान अने न्यार्यमार्गे वर्तनारा ठे. तमे अन्याय करेलो ठे. ठ महीना सुधी कोई पण न करेतेवी रीते तमे सीतानी प्रार्थना करी पण तेणीए तमारा सन्मुख पण जोयुं नथी, एटबुंज नहीं पण घणी वखत तमारो तिरस्कार पण थयेलो ठे, माटे सीता कोई पण प्रकारे तमारे वश थवानी नथी अने ज्ञानीनां वचन आपणा कुलनो दाय थतां सिद्ध थशे एम निश्चय संजवे ठे. हजु पण कांई बगळ्युं नथी. सीताने तेउने स्वाधिन करो ए-टबे तेमने समजावी पाठा काढीशुं. ए न्यायवंत ठे तेथी जरूर मानशे. ते वखते रावणनो पुत्र इंद्रजित, जे ते वातं सांजवतो हतो तेणे विज्जीषणने कळुं के, काका ! तुं जन्मनो बीकण ठे.

इंद्रराजा विगेरे अनेक राजा राणाने जीतवावालो तथा सर्व संपत्तिनो नायक जे महारो पिता, तेने तुं मारवा मागे ठे ! सैन्य लई सन्मुख आवेला शत्रुप्रत्ये नमावी महारा पितानी मेलवेळी कीर्त्तिने तुं कलंकित करवा ईछे ठे, माटे तुं अमारी मसखतमां कांई पण कामनो नथी. विज्जीषणे तेने कछुं के, हुं शत्रुनो लगारे पक्षपाती नथी. कुलनाश करनारो पुत्ररूपे तुं शत्रु उत्पन्न थयो हुं. ए विगेरे घणी रीते तेने कछुं. पठी वळी विज्जीषणे रावणने कछुं के, पुत्रनी शिखामण तथा तहारा पोताना चरित्रोथी तुं थोडाज दिवसमां नाश पामीश, तेथी मात्र मने दुःख थवानुं देखांय ठे. एवं सांजळीने अति क्रोधमां आवी हाथमां खड्ग लेई रावण मारवा उठ्यो. तेने कुंचकर्ण तथा इंद्रजिते वचमां पकी मुकाव्यो. त्यारपठी रावण बोड्यो के, तुं महारी नगरीथी वाहार नीकल, तुं अग्निनी पेठे सर्व खानारो हुं. जाई ठतां पण अन्याई रावणनो त्याग करी विज्जीषण अगीआर अक्षोहिणी राक्षसने लेई न्यायवंत रामने मद्यो, अनुक्रमे राम अने रावण वच्चे युद्ध थयुं. न्याये करी रामनो जय थयो अने अन्याय थकी रावण मरण पांम्यो. ए संबंधी विशेष हकीकत जैनरामायणथी जिह्वासुए जाणी लेवी.

॥ अथ न्यायधर्मविषे ॥

॥ हय गय न सहाई युद्ध कीर्ती सदाई, रिपुविजय वधाई न्याय ते धर्मदाई ॥ धरमनय धरे जे ते सुखे वैरि जीपे, धरमनय विहूणा तेहने वैरि कोपे ॥१९॥

ज्ञावार्थ— युद्धनेविषे हमेशां कीर्ती मेलववामां हाथी अने घोडा साह्यकारी थता नथी पण शत्रुने जीती जय मेलववानी वधामणी तो न्यायधर्मथी मळे ठे; न्यायधर्मना रागी होय ठे

ते सुखे करी वैरीने जीते ठे अने धर्मनयथी जे विहूणा एटले वेगला होय ठे तेने वैरी पराजव करे ठे. १९.

॥ धरमनय पसाये पांडवा पंच तेई, करि युद्धे जय
पान्या राज्यलीला लहेई ॥ धरमनय विहूणा कौरवा
गर्व माता, रणसमय विगूता पांडवा तेह जीत्या २०

ज्ञावार्थ- धर्मनय (न्यायधर्म) ना प्रतापे करी पांच पांडवो-
ए युद्धनेविषे जय मेलवीने राज्यसुख जोगव्युं; अने धर्मनय
वगरना कौरवो, जो के महागर्विष्ट हता तो पण रणसमय
कहेतां युद्धनेविषे वगोवाया अर्थात् हास्या (नाश पान्या)
अने पांडवो जीत्या. २०

॥ अथ प्रतिज्ञाविषे ॥

॥ शुभ्र अशुभ्र जिकांइ आदर्युं जे निवाहे, रवि
पण तस जोवा व्योम जाणी वगाहे ॥ करिगहन
निवाहे तास निस्संत आपे, मखिन तनु पखाळे
सिंधुमां सूर आपे ॥ २१ ॥

ज्ञावार्थ- शुभ्र अथवा अशुभ्र जे कांई आदर्युं एटले प्रतिज्ञा
लीधी तेनो निर्वाह (निजाव) करे (प्राण जतां पण ते प्रति-
ज्ञा जंग न थाय), सूर्य पण तेने व्योम जाणीने जोवाने ईहे
ठे; उंडी अर्थात् विषम, पालवाने घणी कठण थई पडे तेवी प्र-
तिज्ञानो निर्वाह करे तेने निश्चेकरी समुद्रमां मखिन शरीरने
थोई निर्मल करवानी माफक देवता साह्यकारी थाय. (जे जेम
अंगीकार कर्युं होय तेम तेनो निर्वाह करे ठे अने जे प्रतिज्ञा-
वंत ठे तेने समुद्रमांहे तथा अटवीमांहे पड्या थकां पण दे-
वता साहाज्य करे ठे) २१.

॥ पुरुषरयण मोटा जे गणीजे धराये, जिण जिम
पडिवज्युं ते न ठांडे पराये ॥ गिरिश विष धर्यो जे
ते न अद्यापि नाख्यो, झुरगति नर खेई विक्रमादित्य
राख्यो ॥ ९२ ॥

ज्वाथ- जेणे जेवी रीते पडिवज्युं कहेतां अंगीकार कर्युं ते
प्राये ठांडता नधी अर्थात् ते प्रमाणे पाळे ठे तेने पृथ्वीनेविषे
मोटा रत्नसमान पुरुष गणवा; जेमके, महादेवे समुद्रतुं मथन
करवाथी विष मेलव्युं हतुं तेने कंठनेविषे राख्युं पण हजु
सुधी तेनो त्याग कर्यो नधी, वली विक्रमादित्ये (वचनमात्रथी
पर्वत नामे कोशक) झुर्गत पुरुषने विशेष हीत करीने पोतानी
समीपे राख्यो हतो. (माटे जे प्रमाणे अंगीकृत कर्युं होय ते
प्रमाणे पाळनार पुरुष पृथ्वीने विषे रत्नसमान समजवा). ९२

॥ अथ उपशमविषे ॥

उपशम हितकारी सर्वदा लोकमांडी, उपशम धर
प्राणी ए समो सौख्य नांही ॥ तंप जप सुर सेवा
सर्व जे आदरे ठे, उपशमविण जे ते वारि मंथा
करे ठे ॥ ९३ ॥

ज्वाथ- लोकमांडी एटले जगत्नेविषे हमेशां उपशम एटले
हमा हितनी करनारी ठे, ते माटे हे प्राणी! हमा धर अर्थात् स-
मता धारण कर के जेना सरखुं बीजुं कोई सुख नधी; वली तप
जप अने देवतानी सेवा (स्मरण) विगेरे सर्व जे करवामां
आवे ठे ते हमा विना पाणी वलोव्यानी पेठे करेठे अर्थात् जेम
पाणी वलोव्याथी माखणनी प्राप्ती थती नधी तेम ते फलदायी थतुं

* विक्रमादित्य अने पर्वतनो संबंध अन्यदर्शनीना ग्रंथनो ठे.

थी. (उपशम विना जे चारित्रनुं पाळवुं ते पण पाणी वळो-
यानी परे जाणवुं. आखा जन्मपर्यंत चारित्र पाळ्युं होय अने
एक वार क्रोध करे तो ए चारित्रादिक बली प्रसन्न थाय, तो गृ-
हस्थाश्रमीने तो क्षमागुणना लेश विना शा फलनी प्राप्ती थशे? अने
हेवी गति थशे? ते ज्ञानी विना कोई बतानी शके तेवुं नथी. माटे
हरेक मनुष्ये क्षमागुण आदरवो श्रेयस्कर ठे.) ३३

उपशम रस लीला जास चित्ते विराजी, किम नर
जव केरी रिद्धिमां तेह राजी ॥ गज मुनिवर जेहा
धन्य ते ज्ञान गेहा, तपकरि कृश देहा शांति पी-
यूष मेहा ॥ ३४ ॥

ज्ञावार्थ-जेना चित्तमां उपशमरूप लीला विराजी ठे अर्थात् जे-
नामां क्षमागुण प्रगळ्योठे ते संसारिक रिद्धिमां कहेतां सुख जोग-
गमां केम राजी थाय? (राजी थायज नही); गजसुकमाल मुनि-
वर के जे ज्ञानगुणना मंदिर हता अने जेमणे तप करीने काया
शोशवी वर्षादनी धारानी माफक शांत गुण आदर्यो तेमने धन्य ठे.

॥ क्षमागुण उपर गजसुकमाल-मुनीनो प्रबंध ॥

वसुदेवनी स्त्री देवकीने पेठे थयेला ठ पुत्रोने तेना जाई
कैसे जन्म मात्र मारी नाख्यानुं ते बन्ने स्त्री चर्तार विगेरे जाणता
हता. पण देवताए तेओने चरमशरीरी होवाथी पूर्व पुन्यानु-
योगे सुलसा नामा श्राविकाने घेर लावी सोंप्या हता. त्यां ते-
ओनुं पुत्र प्रमाणे पाळण पोषण करी सुलसाए योवनावस्थाये
तेओने परणाव्या हता. संसारिक सुख जोगवतां एकदा ते न-
गरना उद्यानमां श्री नेमनाथ जगवंत समोसर्या. देवताए स-
भवसरणी रचना करी. त्यां बेसी चतुःमुखे बार पर्षदा सन्मुख
प्रभु देशना देवा लाग्या. ते सांजली देवकीजीना ठए पुत्र प्रति-

बोध पाम्या. स्त्री आदि सर्व ढांडीने सुखसानी सम्मती बेई ते ठ जणे. श्री नेमनाथजी पासे चारित्र लोधुं. जगवाननी साथे गामानुगाम विचरता तेथो एक वखत छारिका नगरीयें आव्या.

ठ पुत्र पढी सातमा श्री कृष्ण देवकीजीने उदरे आव्या. ते कंसनी बीके गोकुल गाममां नंदने घेर म्होटा थया. जरासंधना जयने लीधे समुद्रविजयादि दसे दशारण (वसुदेव सुधां तेमना दश चाईथो) नी साथे नासीआवीने श्रीकृष्ण, देवताएवसावी आपेढी छारावतीमां ते वखते राज्य करता हता. श्री नेमेश्वर जगवान् आव्यानी वधामणी मलतां श्रीकृष्ण घणा हर्ष वडे चतुरंगी सेना लई नगरना सर्व लोक सहित तेमने वांदी गया. पढी प्रभुजीनी आज्ञा मागी ठ साधुमांना बे बे साधुना त्रण संघाका नगरप्रत्ये वोहोरवा माटे नीकड्या. एक संघाडे नीकलेला बे साधु देवकीजीने घेर आव्या, तेमने जाव साथे बहुमान करी देवकीजीए सिंहकेसरीया मोदक वोहोराव्या. ते साधु गया. एटले बीजा बे साधु देवकीजीने घेर वोहोरवा आव्या. राणी (देवकीजी) यें पोताना मनमां विचार कर्यो के आ साधु बीजी वार आव्या तेथी आहारनो घणो खप होय एम जणाय ठे; एम धारी बीजी वखत पण सिंहकेसरीया मोदक वोहोराव्या. ते वोहोरीने गया एटले वली त्रीजा संघाडाना बे साधु वोहोरवा आव्या. देवकीजी त्रीजी वार तेना ते ज साधुने वोहोरवा आवेला समजी पोताना मनमां विचार करवा लाग्यां के, साधुने खप होय तो एक वार आवे, तेथी विशेष जरूर होय तो कदी बीजी वार आवे, पण ए त्रीजी वार तो आवेज नहीं, अने आ साधु केम आव्या ? छारावती नगरीमां श्रावक तो घणा जावीक ठे, शहर पण मोटुं ठे, तेम ठतां आ त्रीजी वार

आव्या, ए शुं ? एवं विमासी तेमना सामुं जोई रखा. ते वखते साधु बोळ्या जे- महानुजाव ! तमे शा विचारना वमलमां पड्यां बो ? राणीए जणाव्युं जे- स्वामी ! तमे वैराग्य पामी प्रभु पासे दीहा लीधी ठतां एकज घेर त्रीजी वार आव्याधी महारा मनमां ते संबधी विमासण करुं हुं. साधुए कळुं के, अमे त्रण संघाडे बे बे साधु जूदा जूदा वोहोरवा आव्या ढीये. तेनातेज फरीशी आव्या एवो लेशमात्र संशय तमारा मनमां न लावशो. आ वाक्य सांजलतांज देवकीजीने पुत्र उपर जेवो प्यार आवे तेवोज मोह उपज्यो, थाने पानो आव्यो. पढी साधुने वोहो-राव्युं एटले तेळ गया. त्यारपढी तरतज पोताना मननो संशय दूर करवा अर्थात् ते ठए साधु उपर पुत्रवत् प्रेम शाशी उत्पन्न थयो तेनो निर्धार करवा माटे देवकीजी प्रभु पासे आव्या. प्रभुने त्रण प्रदक्षिणा देई वंदन नमस्कारादि करी योग्य स्थानके बेसी विनय सहित देवकीजीए पुब्युं. जगवंते कळुं के, महानुजाव ! तमारा ठ पुत्र कंसनी बीके देवताये हरीने सुलसाने त्यां मुक्या हता, ते ए ठे. ए वात सांजली देवकी घेर आवी आर्त्तध्यान ध्यावामां पड्यां, जे ए ठ पुत्र सुलसाने घेर म्होटा थया अने सातसो कृष्ण आहीरने घेर वाध्यो. में तो एके पुत्रने हुलराव्यो नहीं, धवराव्यो नहीं, रमाड्यो नहीं, महारो तो जन्मारो निष्फल गयो. एवी चिंता करतां थकां बेठेलां देवकीजीने कृष्णे उदासी देखी पुब्युं के, माताजी ! आज एवढी तमने शी चिंता उपनी ठे ? अने आंखमांथी आंसु नाखोठो तेनुं कारण शुं ठे ? जे कांई आपने उदासी थवानुं कारण होय ते मने महेरबानी करीने कहो, महारा सरिखा पुत्रने नहीं कहो तो केने कहेशो ? देवकीजीए नीसासो नाखीने कळुं के- महारी कुखे सांत पुत्र थया पण एकेने में रमाड्यो नहीं, तेनी मने चिंता ठे.

ते वखते कृष्णे माताने दीक्षासो आपी अछमनो तप करी ह-
रणगमेषी देवताने आराध्यो. तेणे तत्काल आवीने आराधवानुं
कारण पुढतां कृष्णे पोतानी माताने पुत्रप्राप्ती विषे पुढ्युं. देव-
ताए कहुं के - पुत्र अशे पण वहेलो संसार मुकशे अर्थात्
लघुवयमांज चारित्र ग्रहण करशे. एवुं सांजलीने कृष्णे देवकी-
जीने जणाव्युं जे- हे माताजी ! तमारुं चित प्रसन्न अशे, म-
नोरथ सिद्ध अशे. देवकीए कहुं- एमज थाळ. त्यारपढी कोईक
पुन्यवंत जीव देवकीनी कुखे उपन्यो, तेना प्रजावशी रात्रिने
विषे माताये खप्रमां गज दीगो. अनुक्रमे गर्भ वाधतां पूर्णमासे
पुत्र प्रसव्यो. तेनुं नाम खप्रानुसारे "गजसुकमाल" राख्युं. घणो
उठव कर्यो, ज्यारे ते आठ वर्षेनो थयो त्यारे ते नगरना रहे-
नार सोमील नामना ब्राह्मणनी पुत्री साथे तेनुं लग्न कर्युं. ए-
वखते श्रीनेमनाथ जगवान त्यां समोसर्या. कृष्ण, देवकीजी वि-
गेरे सर्व वांदवा गयां तेमनी साथे गजसुकमाल पण प्रजुने वां-
दवा गयो. देवरचित समवसरणमां बेसी प्रजु देशना देता हता,
ते सांजली गजसुकमाल वैराग्य पास्यो. संसारने असार जाणी तेणे
सर्वेने समजावी अनुमती लेई संजम लीधुं. तेज रात्रे प्रजुनी आज्ञा
मागी ते (गजसुकमाल) मसाणचूमिकाए जई काउसग ध्याने उजा
रह्या. एवामां फरतो फरतो तेमनो ससरो सोमील ते स्थले आब्यो.
गजसुकमालने साधुवेषे निहाली हृदयमां छेष आणी मुखशी
कहेवा लाग्यो के- अरे पापिष्ठ ! तें महारी पुत्रीनो जन्मारो
बगाड्यो- खुवार कर्यो ! तेनुं फल तने प्रत्यक्ष बतावुं लुं. एम
बोली तत्काल तेनी नजीक तलाव हुतुं त्यांशी लीली माटी
लावीने गजसुकमालना मस्तकने विषे पाल बांधी. पढी ठीब
जरी मसाणमां बलता खेरना धगधगता अंगारा लावीने तेमां

(माथा उपर) समाया तैटला जर्या, अने रात्रे ते पण मसा-
णमां पासेज रह्यो.

समताना जंडार गजसुकमाल मुनी बलता अग्निष् करी तडतरु
नसो तुटतां पण सोमील ससराना उपर लेशमात्र द्वेष
नही लावतां तेणे करेला अपकारने बदले तेनो मनने विषे उप-
कार मानता विचार करवा लाग्या. के, आ जव ज्रमणनो ऊट
निस्तार लाववामां ए महारो खरेखरो सखाई थयो ठे. वली निश्चल
मने करी स्थिर थई जीवदया माटे चिंतवन करवा लाग्या के, र-
खेने अंगारो मात्र चूई पडे ! रखेने कोई जीवनी विराधना थाय !
एवी रीते समतामय अपक श्रेणीए शुद्ध अध्यवसाये करी शुक्ल
ध्यान ध्यातां थकां ते अंतगरु केवली थईने मोक्षपद पाम्या.

गजसुकमाले दीक्षा लीधा पठी कृष्ण वासुदेव रात्रे पोताना
मनमां चिंतवन करवा लाग्या के, महारो जाई संजमे करी वमील
ठे पण ते वयमां न्हानो ठे, तेनाथी संजम केम पलशे ? तेमाटे सवारे
प्रभु पासे जई ते विषे योग्य तजवीज करीश. समय थतां कृष्ण
वासुदेव प्रभुने वांदवा आव्या. प्रभुने वांदी सघला साधुने वंदना
करी, तेमां गजसुकमालने न दीठा. ते वखते प्रभुने पुठवा लाग्या
के—हे जगवन ! हे स्वामी ! अमारा जाई गजसुकमालजी क्यां बेठा
ठे ? प्रभुजीए जणाव्युं जे—ते तो अनंत सुखना जोगी थई बेठा,
एटले नजरे क्यांथी आवे ? अनंता सुख आवासमां पेठा, माटे
हवे ते स्वरुपे तो तेमनां दर्शन दुर्लभ ठे. हे कृष्ण ! ए सिद्धिपद
पाम्या माटे ईहां थकी नमस्कार करवा योग्य थया. एवुं सां-
जली श्रीकृष्णे पुब्बुं के—हे स्वामी ! एम तत्काल सिद्धगतीने केम
पाम्या ? जगवंते कहुं के, तेमने साहाज्यनो करणहार मढ्यो.
कारण जोगनो मेलवनार मढ्यो एटले ते कारणने जोगे करी

तेमना कारजनी सिद्धि थई गई. ते अंतगड केवली थई मोक्ष-
पद पाम्या. अनंत सुखविलासी थया. ते बखते वली कृष्णे जग-
वंतने पुढ्युं के, हे स्वामी! ते कोण तेमने साहाज्यकारी मळ्यो?
प्रजुए कीधुं के, जेम काळे तमे पेला डोसाने ईटनुं साहाज्य
कर्युं तेमः एटले के ज्यारे तमे हाथीथी हेठे उतरिने एक ईट हाथमां
लीधी, त्यारे तमारा सोल हजार मुगटबंधे उपानी (ईट लीधी)
डोसाने मारतांवांत. तत्काल ते डोसानुं काम थयुं. तेम तमारा
जाईनुं. पण एज रीते थयुं. परंतु कारजमां फेर. तेहज कारणे काम
करी आप्युं. कृष्णे पुढ्युं के, हे स्वामी! ते प्राणी कीयो? जगवंते
जणाव्युं जे-तमने देखीने जेनुं हृदय फाटशे, ते जाणजो. पढी
जगवान्ने नमस्कार करी कृष्ण वासुदेव पोताने घेर जवा नी-
कड्या. मार्गमां महापापी ऋषीहत्यानो करणहार सोमील मसा-
णमांथी नीकली आवतां सामो मळ्यो. श्रीकृष्णजीनी स्वारी
आवती देखी ते पोताना मनमां विचारवा लाग्यो के, कदापि
में एना जाईने हण्यो ठे ते वात एना जाणवामां आवी हशे
तो ए मने मारशे, माटे उपरले मार्गे जाउं. एम विचारीने ए
मार्गे गयो एटले त्यांज श्रीकृष्ण जोवामां आवतां तरतज तेना
हृदयना फाटीने बे जाग थया. ऋषीहत्याना पातिकथी ते
मरीने नकें गयो.

आ कथामां सार ए ग्रहण करवानो ठे के, गजसुकुमाल
मुनीश्वरना मस्तक उपर खेरना अंगारां चर्या. जेथी सहन न
थई शके एवी वेदना थई, तरु तरु नाकीउं त्रुटी, पण लेशमात्र
द्वेष नहीं लावतां क्षमा गुण लावी, ते सहन करी तेना अप-
कारने बदले मनमां उपकार मानी कर्म खपावी दीर्घां अने
तत्काल मोक्षपद पाम्या. माटे अमृतमय अने शान्तिगुणमय
एवी क्षमा जाणीने त्रिकरण शुद्धे ते (क्षमा) धारण करवी, के

जेथी आ लोक अने परलोकमां सुख संपत्ति प्राप्त थवा उपरांत मोक्षसुख मळतां कांई पण वार लागनार नथी, ३४

॥ अथ त्रिकरण शुद्धि विषे ॥

जग जन सुखदाई चित्त एवुं सदाई, सुखे अति मधु-
राई साच वाचा सुदाई ॥ वपु परहित हेते त्राण्य ए
शुद्ध जेने, तप जप व्रत सेवा तीर्थ ते सर्व तेने ॥ ३५ ॥

ज्ञावार्थ—जगतना जीवने सुख थाय एवुं हमेशां जेनुं मन ठे;
मुखे घणीज मीठी अर्थात् अमृत सरखी, शोचनीक अने
साची वाणी बोळे; वली आ काया ठे ते परने उपकार करवाने
कामनी ठे अने ते प्रमाणे जे करे, एम त्राणे (मन वचन काया)
जेनां शुद्ध ठे अर्थात् ए त्रिकरण शुद्धि जेने विषे ठे, तेने तप,
जप, व्रत, सेवा, तीर्थयात्रा, ए सर्व लेखे आवे. ३५

माण वच तनु त्राण्ये गंगज्युं शुद्ध जेने, निज घर निवसंतां
निर्जरा धर्म तेने ॥ जिम त्रिकरण शुद्धे ज्ञौपदी अंब
वाव्यो, घर सफल फळंतो शीख धर्म सुहाव्यो ॥ ३६ ॥

ज्ञावार्थ—मनजोग, वचनजोग अने कायजोग, ए त्राणे गंगानां
पाणी जेवां जेनां निर्मल ठे; तेने पोताना घरमां रहेवा ठतां पण
निर्जरा-धर्म ठे (अर्थात् तेनां मनोवांठित सफल थतां ते नि-
र्जरा करी अद्दय सुख पण प्राप्त करी शके ठे); जेवी रीते पां-
रुवनी स्त्री ज्ञौपदीए त्रिकरण (मन, वचन अने कायानी) शुद्धताये
करी आंबो वाव्यो तो ते फळ्यो अर्थात् तेने अकाले फळ लाग्यां
अने तेना सीखनुं महात्म्य ऊलकी नीकळ्युं, एटले तेनी धारणा पार
परी अने वाह वाह कहेवाई.

१ ज्ञौपदीए आंबो वाव्यो अने तेनां फळ वने तापसोने जमाड्या ए
वात अन्य दर्शनी (मिथ्यात्वी) मां कहेली ठे.

॥ त्रिकरण शुद्धि उपर द्रौपदीनो प्रबंध ॥

एक वखत पांच पांडव सजामां बेठा हता त्यां अठ्यासी हजार तापस आव्यानुं तेमणे सांजळ्युं तेथी तेजने जमवानुं नो-तरुं दीधुं. ते वखते ताप घणो सरुत पकतो हतो तेनी गरमी शान्त पारुवा माटे तापसोने आंबाना फळे पारणुं करवानी इष्टा थवाथी तेमणे पांरवोने कळुं के, जो तमे केरीठना रसे अमने पारणुं करावो तो करीये. एवुं सांजळीने पांरवोने चिंता उत्पन्न थई के अमारो मनोर्थ पूरो केम पकशे ? अकाले आम्र-फल क्यांथी मळे ? के तापसने जमाडी शकाय ? जो जमाकी शकाय नहीं, तो अमे करेलुं. आमंत्रण वृथा थतां अमारी हांसी थाय ! आ प्रमाणे पांडवो सोचमां पड्या हता. ते अवसरे त्यां नारद रूषीश्वर आव्या. पांरवोने चिंतातुर देखी नारदजीए तेनुं कारण पुढतां पांडवोए जणाव्युं के, स्वामी ! अठ्यासी हजार तापसोने जमवा नोहोतर्यां ठे, तेजने अकाले आंबाना रसनुं पारणुं करवानुं मन थयुं ठे ते संबंधी फीकरमां पड्या ठीये. नारदरूषीए जणाव्युं जे— एमां शी फीकर करो ठे ? तमारी चिंता दूर थाय तेवो उपाय बतावुं ते सांजळो. पांडवोए कळुं के— स्वामी ! आप बतावो ते प्रमाणे अमे करवा तैयार ठीये. हरकोई प्रकारे आंबाना रसवडे तापसोने जमाडी शकीये तेवो उपाय दर्शाववा कृपा करो. नारदजीए कळुं के,— आम्रवृक्षनुं सुकुं तुंवुं ववरावो, ते नवपल्लव थाय, ते आंबे मोहोर आवे, तेने फल बेसे, ते म्होटां थाय अने ते फल ज्यारे पाके त्यारे अठ्यासी हजार तापस पारणुं करे. ए सिवाय बीजो कोई उपाय नथी. आ रतुमां बीजे कोई स्थले केरीठ मली शके तेम नथी. पांडवो आ हकीकत सांजळी विचारना वमळमां गोथां खावा लाग्या के, आ काम सुल्लज नथी. महा कठिन ठे.

वृद्धनुं सुकं वुं शी रीते नवपल्लव थाय अने फल आवे ? कोई
 उपाय न जळ्यो त्यारे ठेवटे मान मुकी तेउ नारदजी प्रत्ये कहेवा
 लाग्या के, आ वात वनाववीअने अमारी लाज शरम राखवी ए त-
 मारा हाथ ठे. तमे जाग्याना ज्रीरु ठो, माटे अमारुं आ कार्य
 आप पार पाडो. पांभवोनां आवां मुखवचन सांचळी नारदे कळुं
 जे- तमारी छी द्रौपदीने सर्व हकीकत कहुं अने पुहुं, ते जो
 साचुं बोले तो हुं ते प्रकारनो उद्यम करुं. एम कही पांडव पा-
 सेथी उठीने नारदजी ज्यां द्रौपदी हतां त्यां तेनी पासे गया,
 अने सर्व हकीकत निवेदन करीने पुहुं हतुं ते पुब्युं. द्रौपदीए
 कळुं जे- हे रूषीजी ! हुं तमारी आगल साचुं बोलीश, जर्तार-
 नी प्रतिज्ञा पूरवाने समर्थ हुं, सती हुं, ते काममां केम चूकीश.
 पढी नारदे द्रौपदी पासे आम्रवृद्धनुं सुकं वुं ववराव्युं- रोप्युं,
 आनी परिचय (पाल) बंधावीने नारदे द्रौपदी प्रत्ये पुब्युं जे,
 तमारुं जे शील ते केवुं ठे ? ते वखते द्रौपदी बोल्यां, सांचळो
 नारदजी ! राजाउना स्वरूप जोळार एवा पांच पांडव जेवा मा-
 हारे जर्तार ठे तो मन ठठा उपर शुं ध्याय, ईहे, के प्रवत्ते ठे ?
 अर्थात् त्रिकरण योगे पांच पांभव सिवाय स्वप्नमां पण हुं कोईने
 ईहती नथी. वली पांचमां पण जेनो वारो होय तेनेज इहुं हुं.
 एवुं जो महारुं शील होयतो महारा पतिनी प्रतिज्ञा पूर्ण थजो,
 आ प्रकारे द्रौपदीए कळुं, एटले तत्काल जे सुकं वुं हतुं ते
 नवपल्लव थयुं, मोहोर आव्यो, फल बेठां, म्होटां थयां अने
 पाक्यां, तेवडे एटले ए आंबानी केरीउना रसवने अव्यासी
 हजार तापसोने पारणां कराव्यां. शीलधर्म एवो उत्तम ठे. एनुं
 महात्म्य वध्युं. त्रिकरण योगे द्रौपदीनुं शील साचुं हतुं तेनुं
 प्रत्येक फल मध्युं. ३६

॥ अथ कुलविषे ॥

॥ सहज गुण वसे ज्युं शंखमां श्वेतताई, अमृत
मधुरताई चंद्रमां शीतलाई ॥ कुवलय सुरसाई इक्षुमां
ज्युं मिठाई, कुल मणुजहकेरी सजावे जलाई ॥ ९७ ॥

प्रावार्थ—जेम शंखमां उजलाशपणुं, अमृतमां मधुरपणुं एटले
मीठास साथे खादिष्टपणुं, चंद्रमामां शीतलपणुं, कमलमां नर-
माशपणुं अने शेलडीमां मीठासपणुं, ए तेना सहज गुणे करी
अर्थात् तेना मूल खजावेज होय ठे, तेम उत्तम कुलना माण-
सोमां खजावेज जलमणसाईपणुं होय ठे, एटले कुलवान मा-
णसो जला-सारा गुणवान होय ठे ॥ ९७ ॥

जिण घर वर विद्या जो हुवे तो न रुधि, जिण घर ड्य
लाजे तो न सौजन्य वृधि ॥ सुकुल जनम योगे ते त्रणे
जो लहीजे, अत्रय कुमर ज्युं तो जन्म साफल्य कीजे ९८

प्रावार्थ—जेने घणी विद्या होय तो तेने घेर लक्ष्मी न हाय,
जेना घरनेविषे विद्या अने लक्ष्मी ए वने होय तो तेने घेर
कुटुंब परिवारनी वृद्धि न होय, सारा कुलना योगे ए त्रणे
(विद्या, लक्ष्मी अने कुटुंब परिवार) जो मळे तो अत्रयकु-
मारनीपेठे जन्म सफल थाय. एटले ए सघला योग अत्रय-
कुमारने मळ्या अने एमना जन्मनुं सार्थक थयुं, तेम जे माणसने
ए त्रणे जोग उत्तम कुलसहित मळे तो जन्मनी सफलता थाय. ९८

॥ अथ विवेकविषे ॥

हृदय घर विवेके प्राणि जो दीप वासे, सकल जव तणो
तो मोह अंधार नाशे ॥ परम धरम वस्तु तत्व प्रत्यक्ष
प्रासे, करम जरम पतंगा स्वांग तेता विध्वंसे ॥ ९९ ॥

ज्ञावार्थ-हृदय कहेतां हैयारूपीया घरमांहे विवेकरूपीयो दीवो प्रगट् थाय, त्यारे सघला जवनो जे मोह तद्रूपीयो जे अंधकार ते प्राणीनो नासे, त्यारे परम कहेतां उत्कृष्टो धर्म, जे वस्तुनुं वस्तु पणुं षट्ळे जाणपणुं थयुं, तेवारे ते तत्वनी वार्ता जाणे, अने वस्तुने पोतानो अखय खजानो दीवो त्यारे शुं थयुं? कर्म-रूप जे पतंगीया ते दीपकमांहे पड्या अर्थात् ह्य थाय, ए शा माटे जे-जेना घरमांहे विवेकरूप दीवो प्रगट्यो त्यारे तेना घटमांथी अविवेकपणुं मटे अने तत्वनी वात जाणे. ॥ ३९ ॥

विकल नर कहीजे जे विवेके विहीना, सकल गुण नख्या ते जे विवेके विहीना ॥ जिम सुमति पुरोधो जूमि गेहे वसंते, जगति जुगति कीधी जे विवेके जगंते ॥ ३० ॥

ज्ञावार्थ-जे प्राणीमां विवेकनो गुण नथी तेने विकल कहेतां गमार जाणवो, अने जेनामां विवेकपणुं ठे ते प्राणी सर्व गुण संपन्न उत्तम काममां लीन ठे, विवेक ते शुं? सत्य असत्यनुं जाणवुं अने उलखवुं. ते न जाणे ते माटे तेने अविवेकी ने विकल कहीये, एज लक्षण जाणवुं. सुमती नामना प्रधानने राजाये जूमि घर (जौयरा)मां राख्यो हतो, तो पण त्यां तेणे विवेकाईना गुणे करी सर्व प्रकारनी युक्ति जुक्ति करी. आ सुमती प्रधाननो प्रबंध ग्रंथांतरथी जाणी. खेवो ॥३०॥

॥ अथ विनयविषे ॥

निशिविण शशि सोहे ज्युं न शोले कलाई, विनयविण न सोहे त्युं न विद्या वडाई ॥ विनयवहि सदाई जेह विद्या सहाई, विनयविण न कांई लोकमां उच्चताई ॥ ३१ ॥

ज्ञावार्थ-सोले कलाये सहित उतां पण जेम रात्रि विना चंद्रमा शोजा प्रत्ये यामतो नथी, तेम विनय विना विद्यानी

बडाई कहेतां मोटाईपणुं, ए पण शोजतुं नथी, जेने विद्यानी साह्यता ठे ते निरंतर विनयथी वर्तनारा ठे अर्थात् विद्यानी बडाई ते विनयगुण जाणवो, विनय गुण ते सर्व थकी श्रेष्ठ ठे, शा माटे जे विनयगुण विना लोकमां उंचपणुं न पामे, एटवे यश प्रतिष्ठा पामे नहीं ॥ ३१ ॥

विनय गुण वहीजे जेहथी श्री वरीजे, सुर नर पति

लीला जेह देवां लहीजे ॥ पर तणय शरीरे पेसवा

जे सुविद्या, विनय गुणथि द्वाधी विक्रमे तेह विद्या ३९

जावार्थ— विनयगुण करवो के जेथीकरीने लक्ष्मी पामीथे, देवतां अने मनुष्यो तथा राजाजना सुखनी लीला पण जेणे करी तत्काल पामीथे, जेम पारका शरीरमां पेसवानी जे सारी (परकाय-प्रवेश) विद्या, ते विनयगुणवडे विक्रमे मेलवी. ॥ ३१ ॥

॥ विनयगुण उपर विक्रमराजानो प्रबंध ॥

साकेत नामा नगरमां विक्रम राजा राज्य करतो हतो. ते एक वखत पोताना कर्मनी परीक्षा करवा निमित्ते मंत्रीने राज्य जलावी (सोंपी) परदेश चाळ्यो गयो. जतां जतां घणोक दीवसे एक पर्वत पासे आव्यो. ते पर्वतमां एक जोगी रहेतो हतो. तेने जोई जक्तिए करी नमस्कार करवापूर्वक विनयादि साचवीने राजा तेनी सन्मुख बेगो. जोगीए तेने पुब्युं के, तुं कोण ठे ? राजा विक्रमे कहुं जे— स्वामी ! हुं क्षत्रीपुत्र हुं. जोगीए पुब्युं— तुं क्यां जईश ? राजाए जणाव्युं जे— स्वामी ! आपनीज सेवा करीश, महारे अन्य स्थले शुं प्रयोजन ठे ? गुरु-सेवा थकी गुणज नीपजे. एम कही ते योगी समीपे रह्यो. योगीनो बहु प्रकारे विनय करतो थको ते त्यां रहे ठे. तेनी साथे वक्षी ते योगीनी पासे एक विप्र रहेतो हतो, ते बाह्यथी योगीनो विनय करतो हतो. जक्तिजावे नहीं पण विद्या देवाना प्र-

योजने ते सेवा करतो हतो. ए प्रकारे ते बने (राजा अने विप्र)ने योगीनी सेवा करतां घणां वर्षो वित्या पठी एकदा राजा विक्रमने योगीए कहुं के, हे वत्स ! तने सेवा करतां बहु वर्ष थयां, तुं घणो दद, विनयी अने योग्य तुं, माटे हवे तुं जा अने अपर शरीरमां पेसवानी विद्या वे. एम कहीने योगीए विक्रमराजाने परकाय प्रवेशनी विद्या आपी. ते वखत राजाए कहुं के- स्वामी ! मने विद्या आपी, परंतु आ विप्र तो महारा करतां पण आगल आपनी पासे आवेलो ठे, माटे तेने पण विद्या आपवी जोईये. योगीए कहुं के- ए अयोग्य ठे, एने विद्या न देवाय. राजाए कहुं के-महारा उपर प्रसन्न थईने एने विद्या आपो. योगीए कहुं के- अरे ! तुं उपकारबुद्धिए करी एने विद्या अपावे ठे, पण ते तने पीनाकारी थशे. राजाए कहुं के- हे स्वामी ! महारा कर्ममां पीडा लखी हशे तो एनो शो वांक ? माटे उपकार तो करवो. राजानुं आ प्रमाणे युक्तियुक्त बोलवुं सांजली योगीए विप्रने पण विद्या आपी. पठी ते बने जणा योगीने पगे लागी पोताना देश जणी चाळ्या. मार्ग उलंघता उलंघता साकेत नगरे आवीने बने जणे बाहार मुकाम कर्यो. ए वखते राजानो पटहस्ती मरण पाम्यो हतो तेथी नगरना सर्व लोक खेद पामेला हता. तेवुं जोई राजाए ब्राह्मणने कीधुं के, "आ महारुं शरीर जालवजे, आ हाथी मरण पाम्यथी ए महारुं नगर खेदातुर ठे तेने सजीवन करी हर्ष पमाहुं." एम कही राजाये हाथीना शरीरमां पेसीने तेने सज कर्यो तेथी सर्व लोक हर्ष पाम्या. ब्राह्मणे ते वखते पोताना मनमां विचार्युं जे, ए राजा दीसे ठे, तो हुं एना शरीरमां पेसीने राजा थई सुख जोगवुं. एम चिंतवी ते विप्र राजाना शरीरमां पेठो. पठी तेणे मंत्री प्रमुखने जणाव्युं तेथी राजा विद्या

शीखी आढ्या एम जाणी तेने महोत्सवे करी नगरप्रवेश कराव्यो, सिंहासने वेसाढ्यो. त्यारपठी ते मेहेलमां गयो त्यां अंतेउरमां अजाण्या सरिखो आवतो देखीने श्रीकांता राणीने शंका उत्पन्न थई जे- राजानुं शरीर तो एज ठे, पण ए राजा विक्रम तो नहीं ! ए कोई तेना सरखुं रूप करी आव्यो जणाय ठे ! पठी प्रधानने बोलावी राणीए ए हकीकत जणावी. वन्ने जणे सलाह करी हाल तुरत तेने मेहेले आववानो निषेध कयों. हाथीना शरीरमां राजाए प्रवेश कयों हतो तेणे विप्रनुं स्वरूप जाण्युं तेथी ते हाथी वनमां चाढ्यो गयो. त्यां हस्तीनुं पुजल तजीने सुडाना पुजलमां पेसी उडीने राणी पासे आव्यो. राणीने अत्यंत प्रेम लगानी तेनी पासे रह्यो. त्यारपठी एक वखत सुडाना पुजलमांथी नीकलीने ते गरोळीना पुजलमां पेठो एटले सुडो मरण पाम्यो. सुडाउपर राणीनी एटली बधी प्रीति थई गई हती के क्षणवार पण तेनो विरह वेठवाने ते समर्थ थई शकी नहीं, तेथी घणो विलाप करी मरवा तैयार थई. ते वखते राजा वनेला ब्राह्मणे राणीने कळुं के- तुं श्याने मरे ठे ? हुं ए सुडाने जीवतो करुं ! राणीए जणाव्युं जे-ए जीवतो थाय तो हुं जीवुं. पठी ते ब्राह्मण एकांते शरीर मुकीने सुडाना पुजलमां पेठो. सुकाने जीवतो जोई राणी हर्ष पामी. ते अवसर योग्य जाणीने राजा घरोळीना शरीरमांथी नीकली, पोतानुं शरीर, के जेमांथी नीकली ब्राह्मण सुडाना शरीरमां पेसी एकांते मुकी गयो हता ते पोताना शरीरमां पेठो, पठी दरबारमां गयो. ते पूर्वनी परें राज्य पालतो साक्षात् विक्रम जाणी राणी श्रीकांता हर्ष पामी. पठी ते ब्राह्मणनी देह वाली दीधी. ते ब्राह्मण तिर्यच रूपे रह्या. आ प्रबंधमां सार ग्रहण करवानो ए ठे के, विक्रमे विनये करी पोते विद्या मेलव्या उपरांत जे जावसहित विनय करतो न-

होतो तेने पण विद्या अपावी. माटे दुनीयामां विनय ए वडो ठे अने विनयशी सर्व काम सिद्ध करी शक्या ठे माटे विनय गुण करवो.

वली श्री उपदेशमालामां कळुं ठे के श्रेणीक राजाये चंढालनो विनय कर्यो तो विद्या आवकी. " चंडालने सिंहासन उपर बेसाडी राजा हाथ जोडी तेना सन्मुख उजो रह्यो. " ए प्रकारे बीजा प्राणीजए पण विनय करवो. ते उपर श्रेणीकनो संबंध कहे ठे.

॥ विनय करवा उपर श्रेणीक राजानो प्रबंध ॥

राजगृह नगरमां श्रेणीक राजा राज्य करता हता. तेमने महा बुद्धि निधान अजयकुमार नामे पोतानो पुत्र मंत्रिनी पदवी पर हतो. ए नगरमां एक चंडाल रहेतो हतो तेनी चार्याने गर्जना महिमाये करी अकाले आंबानां फल खावानो मोहोळो उपजवाथी ते दिवसे दिवसे दुर्बल थवा लागी. ते जोई चंढाले तेनुं कारण पुढवाथी स्त्रीए पोताना मननो परमार्थ कळ्यो. ते सांचळी चंढाले मनमां विचार्युं के, आ तो घणी मुश्कल वात ठे, कारण के, आज वगर ऋतुए अकाले आंबानां फल जोईये! जो ते न मळे तो स्त्री सुकाती सुकाती मरण पामे. माटे ते फल मेलववां अने तेणीनो मनोरथ पूर्ण करवो. एम चिंतातुर थयो थको बेठो ठे तेवामां तेने याद आव्युं के श्रेणीक राजानो चेलणा राणीना रहेवाना मेहेलनो एक थंचीयो आवास ठे ते वाडीमां ए फल ठे. हालमां बीजे कोई स्थले ए फल मळी शके तेम नथी. परंतु ते वाकी अने ते आवास देवतानुं निपजावेळुं ठे तेथी त्यां ए ऋतुनां फल फूल बेसे ठे, माटे त्यां जईने ते फल लावुं. एम विचारीने ज्यां वाकी हती त्यां ते आव्यो. वृद्ध जोयां, फलनी धारणा धारी, तेणे विचार्युं जे ए फल कांई सेहेजे हाथमां आवे एम नथी.

ठेवट तेनी पासे वे विद्याउं हती तेना प्रजावे लेवानो विचार कस्यो. एक विद्यामां एवी शक्ति पराक्रम गुण हतो के "जे उंची ऋाल होय ते नीची नमे" अने वीजी विद्याथी "जे ऋाल नीची नमी होय ते पाठी उंची जाय." ए वे प्रकारना जूदा जूदा गुण वे विद्यामां हता. पठी रात्रे ते (चंऋाल) चेलणा राणीना एक थंजा आवासे आव्यो. त्यां सर्वे चोकीदार उंचेला दीठा एटले तेणे एक मंत्र गण्यो तेथी आम्रवृद्धनी डाल नीची आवी, ते उपरथी फल लीधां. पठी बीजो मंत्र गण्यो एटले डाल प्रथम हती तेम उंची गई. फल लावीने स्त्रीने आप्यां, ते तेणीए खाधां अने डोहोलो पूर्ण कर्यो. परंतु ते स्वादिष्ट लागवाथी स्त्रीए एवां फल निरंतर लावी आपवानुं कहेवाथी मोहवशे चंऋाल चेलणा राणीनी वाडीमां हमेशां जईने ते फल लाववा लाग्यो. एम करतां आखी ऋाल खाली थई गई. एक वखत एक थंजीया मेहेले चढी वाडीनी शोजा निहालतां निहालतां श्रेणीक राजानी दृष्टी ते आंवानी ऋाल उपर पडी. तदन फल विनानी ऋाल जोई ते मन साथे विचारवा लाग्या के, आ डाल आकाशे अडी ठे, ए ऋाल उपर कोई चढी शके तेवुं नथी, चारे दिशाए चोकी पण ठे, कोईथी पोहोंची शकाय नहीं एवी ठे, ठतां एनां फल केम गयां? आ आश्चर्यकारक बनाव केम वन्यो? ए वातनो निर्णय पोते करी शक्या नहीं तेथी अन्नयकुमार मंत्रीने तेभावी कछुं के, आपणी वाडीमांथी आंवानी आकाशसुधी उंची डाल ठतां ते उपरनां बधां फल गयां, ए शुं? तहारा जेवो विचक्षण प्रधान ठतां ए चोरी करनार केम फाव्यो? ते समजी शकातुं नथी? माटे ए चोरने पकडवो जोईए अने तेणे केवी रीते फल लीधां ते पण जाणवुं जोईए? राजानो

हुकम सांजली अत्रयकुमारे चौटामां आवीने साद पडावी लोकोने जेला करी नीचेनी वात कही.

“धनश्री नामे उपवर (परणवा योग्य जन्मरनी) थएली एक कन्या पोताने योग्य वरनी प्राप्ती थवा माटे प्रहन्नपणे एक मालीनी वाडीमां यक्षना मंदीरे दररोज आवती अने तेनी पूजा करवा सारु ते वानीमांथी फूल वीणी लेती हती. हमेशां फूल उठां थवाथी माली तेनी तपास करतो हतो. एवामां एक वखत ते धनश्रीने फूल वीणतां तेणे दीठी; तेथी पकनीने पुढतां तेणीए जणाव्युं के उत्तम जतरार पामवानी आशाये हुं यक्षनी सेवा करवा फूल लेउं हुं माटे मने मुकी थो. आज पढी हुं फूल नहीं लेई जाउं. आ कन्याने खूबसुरत जोई मालीए तेना उपर मोहित थई कळुं के, जो तुं परणीने प्रथम महारी पासे आवे तो हुं तने ठेरुं. धनश्री निरुपाय होवार्थी तेनुं कहेवुं कबुल राखीने समसगरा करी पोताने घेर आवी. केटलेक दिवसे ते कन्यानुं लग्न थयुं ल्यारे ते पोताने सासरे आवी शयन-गृहमां गई, ते वखते तेणे पोताना पतिने माली साथे जे वात वनी हती ते अथ इति कही. पतिए तेनी प्रतिज्ञा पूरी करी आववानी आझा आपी. पढी ते शोल शृंगार सजी माली पासे तेनी वाडीए जवा सारु एकाकिपणे चाली नीकली. मार्गमां आवतां चोर मळ्या. तेउं तेने बुटवा लाग्या ल्यारे पोतानी प्रतिज्ञा पूर्ण करवा माटे मालीनी पासे जवा संवंधीनी सवें हकीकत तेणे चोरोना मुख आगळ कहीने आजीजी करी जणाव्युं के, माली पासे जई प्रतिज्ञा पूर्ण करी पाढी फरतां हुं आ वाटे आवीश, ल्यारे तमारे बुटवी होय तो बुटज्यो. तेनां वचन सांजली चोरे तेनुं वचन लेई त्यांथी जवा दीधी. आगळ चालतां रस्तामां अतिसे विकाल घणा दिवसनो जुख्यो एक राक्षस मळ्यो. अकस्मात्

तेना उपर दोट मुकी खाई जवा आवता ए राक्षसने धनश्रीए घणा कालावाला साथे माली अने तेना वच्चे बनेली सर्वे हकीकत निवेदन करी, पोताना पतिए पण ते प्रतिज्ञा पूर्ण करवा जवा-माटे आज्ञा आप्यानुं जणावी, माली पासे जईने आ मार्गेज आववानुं कहेवाथी राक्षसे तेनुं वचन लेई जवानी रजा आपी. पढी ते मालीनी वाडीमां आवी. माली पण तेनी वाट जोई रह्यो हतो. तेणे धनश्रीने आवतां आवकार देई पुब्बुं के, तहारा जर्तारथी ठानी, के प्रगटपणे आवी हुं? स्त्रीए तेना उत्तरमां जणाव्युं-जे, पतिने सर्वे हकीकत वाकेफ करतां तेमणे प्रतिज्ञा पूर्ण करवा माटे आज्ञा आपवाथी हुं तमारीपासे आवी हुं. ते वचन सांजली मालीए मनमां विचार कर्थो के धन्य ठे ! ए स्त्रीने ! अने धन्य ठे ! एना जर्तारने ! आवी सत्य प्रतिज्ञा पालनार स्त्री अने ते पूर्ण करवानी सम्मती आपनार तेना खामीने जेटली साबासी आपीए तेटली उंठी ठे ! माटे महारे पण ए स्त्रीने वताववी (तेनुं सील खंरुन करवुं) घटे नहीं. एम विचारी मालीए ते स्त्रीने पोतानी. बहेननी परे लेखवीने सासरवासो करी वो-लावी, अर्थात् तेने वच्चाञ्चूषण आपी पोताने घेर पाठी मोकली दीधी. रस्तामां आवतां ते प्रथम राक्षसने मली. राक्षसे तेने सत्य प्रतिज्ञा पालनार जाणी माली साथे बनेली बीना तेना मुखथी सांजलीने साबासी आपी वीदाय कीधी. त्यांथी चोर पासे आवी. चोरे पण तेमज सत्यवती अने सीलवती जाणी साबासी आपी आञ्चूषणादि बद्दीस करी तेने घेर जवानी रजा, आपी. त्यांथी ते पोताना जर्तार पासे आवी अने मालीने त्यां तथा रस्तामां जतां आवतां जे जे बनाव बन्यो हतो ते सर्वे कही संजलाव्यो. ते वात सांजली जर्तारि तेने घणीज सन्मानी. ”

अत्रयकुमारं लोक आगल उपर प्रमाणे वात कहीने पुब्बुं के,

कहो चाईयो ! एमां डुकर काम करनारो कोण ? ते वखते केटलाक, के जेठ विषयवंत अधीरा जीव हता तेमणे जर्तारने वखाणयो. केटलाक विषयी प्राणी हता तेमणे मालीने वखाणयो. केटलाके. ए बन्ने एटले माली अने जर्तारने वखाण्या, के रात्रिनेविषे स्वामीए प्रथम समागमे छीने माली पासे मो-कली अने मालीए रूपवती अने जोवनवती पोतानी पासे आ-वेली छीने वहेनपणे लेखवी, माटे ए बन्ने जणे डुकर काम कर्युं. तेथी माली अने जर्तार ए बन्नेने साबासी घटे ठे. वली केटलाक जीव मांसना लावची हता तेणे राक्षसने वखाणयो अने जेणे आंवानां फल लीधां हतां ते एकलाए चोरने व-खाणयो. अजयकुमारे सेवक पासे ते चोरने पकडाव्यो. लोकोए अजयकुमारनी बुद्धि माटे तेनां घणां वखाण कर्यां. पढी सर्वे पोतपोताने घेर चाळ्या गया. अजयकुमारे ते चोरने काठो (केद) कर्यो एटले तेणे आम्रफल लीधानी वात कबुल करी. एटली वधी उंची डाल उपरथी फल केवी रीते लीधां ? एम ज्यारे पुढ्युं, त्यारे चोरे जणाव्युं के, “ नीम्नीनी अने उम्नीनी ” ए वे विद्या महारी पासे ठे, तेणे करी में लीधां. पढी ते चो-रने राजा श्रेणीकनी पासे लाव्या. राजाए कळुं के अमारी वा-कीमां चोफेर चोकी ठतां तेमने सुता वेचीने आकाश जेटली उंची डाल उपरथी तुं फल केम लेई शक्यो ? अमारा आगल साचे साचुं कहे ? चोर थरथर धुजवा लाग्यो. राजाए तेने ख-रची (शिद्धा) करवानुं कहेतां अजयकुमारे कळुं के, महाराज ! एनी पासे विद्या ठे माटे एम न थाय. एनी पासे विद्या ठे ते तमे ल्यो ? क्यां तमने ते ना पाडे ठे ? राजाए कळुं के, ए विद्या मुज प्रत्ये कहे. चोरे मंत्रोच्चार कर्यो, पण मरणनी वीकथी ते बोल्यो तेथी राजाने मोठे चढ्यो नहीं. त्यारे अजयकुमारे कळुं के,

हे राजान् ! एने सिंहासने बेसारी अने तमे तेना सन्मुख हाथ जोकी हेठा बेसो. राजाए तेमज कीधुं, अर्थात् चोरने सिंहासन उपर बेसारी पोते तेना सन्मुख हाथ जोकी उजा रखा. चोरे (चंढाले) मंत्र कह्यो. राजाने तत्काल आवड्यो. अक्षयकुमारे राजाने कहुं के, ए चोर अने नीचकुलनो ठे परंतु तेनी पासे विद्या ठे माटे ए पूजवा योग्य ठे. गुरुने सरपाव आपवो जोईए. कहुं ठे के:—“एक द्वार फल दातारं ॥ योगुरु नैव मन्यते ॥ श्वानजोनी सतं गत्वा । चंडालेष्वपि जायते ॥ १ ॥ अर्थ—एक अद्वार शिखवनारने जो गुरुबुद्धियें न माने तो सो ञव कुतराना अने हजार ञव चंढालना करे.” माटे ए तो गुरु थयो तेशी एने जीवतदान थो. चंढाल(चोर)ने ठोडी मुकी राजा श्रेणीके तेने पोताने घेर बोलावी लाख पसाय कर्यो.

आ कथामां सार ए ग्रहण करवानो ठे के, विनय ए वडो ठे. श्रेणीक राजाए विनय कर्यो त्यारेज तेने विद्या आवकी. विनयथी थोकुं ञण्युं पण घणुं विस्तार पामे ठे, माटे सर्वे मनुष्ये विनय करवो. ३३

॥ अथ विद्या विषे ॥

अगम मति प्रयुंज्ये विद्ययें कोन गंजे, रिपु दल बल
 ञंजे विद्ययें विश्व रंजे ॥ धनधि अखय विद्या सीख
 एणे तमासे, गुरुमुख ञणि विद्यादीपका जेम चासे ॥ ३ ॥

आवार्थ:—विद्यावान होय ते आगल बुद्धि प्रयोग विचारे अने तेने कोई गांजी (ठगी) शके नही, विद्यावान शत्रुना दल कहेतां लश्करना बलने ञागी नाखे अर्थात् तेने कोई जीती शके नही अने विद्याथी आखुं जगत रंजे कहेतां खुशी थाय, धन करतां पण विद्या अक्षय खजानो ठे, केमके धन खरचतां खूटी जाय

हे पण विद्या खूटती नथी, ए तो वावरतां वधती जाय हे अने वली एज तमासो जुळ, जे धननुं कारण ते पण विद्या हे अर्थात् विद्यावान अखूट धनप्रत्ये पामे, गुरुना मुखशी जे विद्या जणी (शीखी) होय ते दीवानी पेठे प्रकाश करे, माटे विद्यानो अज्यास करवो. ३३

सुर नर सुप्रसंसे विद्यये वैरि नासे, जग सुजस सुवासे जेह विद्या उपासे ॥ जिणकरि नृप रंज्यो ज्ञोज बाणे मयूरे, जिणकरि कुमरिंदो रीजव्यो हेम सूर ॥३४॥

ज्ञावार्थः—देवता अने मनुष्य सघलाये विद्यावंतने वखाणे अने विद्यावंत थकी वैरी नाश पामे, जे विद्याने उपासे एटले तेनी उपासना करे—ज्ञणे तेनो जगत्मां सुजस विस्तरे अने सौजाग्य आपे, जेणे करी अर्थात् विद्यार्थी बाण अने मयूर पंडितोए ज्ञोजराजाने रीजव्यो, तेमज हेमचंद्राचार्ये कुमारपालराजाने पण विद्यावडे रीजव्या—प्रतिबोध पमाड्या. तेम बीजाने पण थाय, माटे विद्या जणवी. ३४

॥ विद्यार्थी रीजववा उपर बाण तथा मयूर पंडितोनो प्रबंध ॥

उजेणि नगरीमां ज्ञोजराजा राज्य करतो हतो. तेना दरबारमां बाण तथा मयूर नामना बे ससरो जमाई पंडित होता. विद्याना मदधी मांहोमांहे ते विवाद करता होता. एक बीजानी सरसाई सहन करी शकता नहीं. “यतः—नसहंतिश्कमिकं, नविणाचिष्ठंतिश्कमीक्रेण ॥ रासजवसहतुरंगा, जूआरिपींकीआकिंजा ॥ १ ॥ ज्ञावार्थ— तमाम बालकोने एकलां गमे नहीं, अने जेला (एकठा) थाय त्यारे बडे हे.” तेम ए बे पंडित ससरो जमाई ठतां नित्य दरबारमां विवाद करता होता. राजाए तेठने कथुं के— तमे काश्मीरमां जाळ. जेने सरस्वती वखाणे ते घणो

पंक्ति अने न बखाणे ते उठो पंक्ति मुकरर थशे. एवं सांज-
लीने बन्ने पंडित काश्मीर जवा नीकळ्या. रस्तामां उँकारनी टी-
काना दोढ हजार पोठीया मळ्या. तेमां शुं जर्युं ठे? एम पुढवाथी
पोठीवाले कळुं जे- उँकारनी वृत्तिना पोठी ठे. ए सांजलतां
ते बन्नेना जरपूर मद हता ते लगारेक (काँईक उतरिने) न-
रम पळ्या. त्यांथी आगल जतां रात्रि पढवाथी सुई रहा. त्यां
आकाशनेविपे सरस्वतीये प्रश्न पुळ्युं, एटले बाण पंक्ति त-
त्काल बोलतां, विचारे ठे जे ए सारदायें शुं कळुं? जे- "सतचंद्र-
नक्षस्थलं." पठी समस्या पुरतां ते बाढ्यो के- दामोदरकरा-
घात, विधुलीकृतचेतसां ॥ दृष्टाचाणूरमद्वेण, सतचंद्रनक्षस्थलं
॥ १ ॥ एवं वचन सांजलीने मयूरे बीजी वार हुंकारो कळो जे
ए देवीये शुं कळुं? पठी एणे पण कळुं. त्यारे सरस्वतीये कळुं जे-
जेणे हुंकारो न दीधो ते पूरो पंडित अने जेणे हुंकारो कळो
अने ते बोलीने समस्या कही ए सामान्य पंडित जाणवो. ए
रीते सरस्वतीये विवाद चुकव्यो. पठी तेठ उजेणिए आवी जो-
जराजाने पोतानी विद्यावडे खुसी करता रहा. ३४

॥ अथ उपकार विषे ॥

॥ तन धन तरुणाई आंयु ए चंचला ठे, परहित करि
लेजे ताहरो ए समे ठे ॥ जब जनम जरा जां लागशे कंठ
साई, कदिनी तिण समे तो कोण थारो सहाई ॥ ३५ ॥

ज्ञावार्थ:- काया (शरीर), द्रव्य, युवानी अने आयुष्य, ए
सर्वे चंचल एटले अनित्य- नाशवंत ठे, माटे आ तहारो समय
अर्थात् बखत होवाथी पारकानुं हित करजे, अने ज्यारे
तने गळु पकडीने जरा आवी लागशे (वृद्धावस्था थशे) एटले
शरीरनुं प्राक्रम गळशे- जतुं रहेशे, इंद्रिठ सीथल थतां काँई

काम करी शकाले नहीं, त्तारे हे जाई ! तुं पोतेज कहे, के तहारो सखाई एटले सहाय करनारो कोण थशे ? एक धर्म सखाई थशे माटे परनुं हित करवुं. (उपकार करवो). ३५

॥ नहि तरू फल खावे ना नदि नीर पीवे, जस धन पर-
मार्थे सो जले जीव जीवे ॥ नल करण नरिंदा विक्रमा
राम जेवा, परहित करवा जे उद्यमी ददं तेवा ॥ ३६ ॥

जावार्थ— जाडने जे फल थाय ठे ते जान पोते खातुं नथी तेम नदीनुं पाणी नदी पीती नथी, एतो पारकाने काम आवे ठे. अर्थात् जाडनां फल अने नदीनुं पाणी बीजा जीवो खाय ठे अने पीए ठे. ते प्रमाणे जेनुं धन परमार्थमां वपराय ठे, अर्थात् बीजाना काममां आवे ठे ते प्राणी जले जीवे, एटले तेवा माणसनुं जीवुं सार्थक ठे, ते दीर्घायुषी थालं. एवो उप-
कार करनार कोण थया ठे ? नलराजा के जेणे कुवामां पडेला सर्पने चारे बाजु अग्नि सलगतो हतो तेम उतां पण तेमांथी काढ्यो, तथा करणराजाए जगत्ने विषे दीन दुःखीयाउने उद्धर्या, वली विक्रमादित्ये पोताना ड्रव्यनो पर उपकारमां व्यय कर्यो अने रामचंद्रजीए परहितनां कार्य कर्या, एवा उद्यमी, समर्थ अने डाह्या हता. एवी रीते मनुष्ये बीजाने उपकार करवो ए तात्पर्यार्थ ठे. ३६

॥ अथ उद्यम विषे ॥

रयण निहितरीने उद्यमे लडि आणे, गुरु जगति करीने उद्यमे शास्त्र जाणे ॥ डुख समय सहाई उद्यमे ठे जडाई, अति अलस तजीने उद्यमे लाग जाई ॥ ३७ ॥

जावार्थ—समुद्र तरवाना उद्यमे करी लड्डी लावे, - गुरुनी

भक्ति-सेवा चाकरी करवाना उद्यमथी शास्त्रनो पार पामीये,
 दुःखनी वखते उद्यम साण करनारो ठे अने उद्यमथी जला-
 इनो गुण नीपजे ठे, ते माटे अत्यंत आलस ठांडीने हे जाई!
 तुं उद्यमसर था-उद्यम कर. ३५. वली उद्यमथी शुं शुं नीपजे
 ठे ते कहे ठे:-

नृपशिर निपतंती वीज जात्कारकारी, उद्यम करि सुबुद्धि
 मंत्रिए ते निवारी ॥ तिम निज सुतकेरी आवती
 दुर्दशाने, उद्यम करि निवारी ज्ञानगर्ज प्रधाने ॥ ३८ ॥

भावार्थ:-राजाने माये जे जाज्वल्यमान वीजली पडवानी
 हती ते उद्यम वडे सुबुद्धि नामा प्रधाने निवारी कहेतां अट-
 कावी घूर करी, तेमज ज्ञानगर्ज कहेतां बुद्धिवंत प्रधाने उद्यमे
 करी पोताना दीकराथी आवनारी दुर्दशानो नाश कयां. ३८

॥ उद्यम उपर सुबुद्धि प्रधाननो प्रबंध ॥

श्री शान्तिनाथ चरित्रमां जणावेला विजयराजा एक वखत
 राजसजामां वेठा हता. त्यां एक निमित्तिठ आव्यो. राजाए
 तेने पुत्र्युं के, जो तमां ज्ञानबले करी अगम निगमनी वात
 जाणी शकता हो, तो हालमां कांइ नवीन वनाव वनवानो होय
 ते वतावो? निमित्तियाए कळुं के, हुं सर्व जाणी शकुं तुं.
 आजथी सातमे दीवसे पोतनपुर नगरना राजाने मस्तके वीजली
 पडशे. आ वात सांचलीने सर्व सजाजनो दीलगीर थया. राजाये
 विचार्युं जे संबंध हशे ते वनशे ! ते वखत काह्या काह्या प्रधानो
 जेगा थई ए विघ्न विलय (नाश) थवानो उपाय योजवा
 लाग्या. एक प्रधाने कळुं के-नवो राजा स्थापीये, एटले ते
 राजाने माये वीजली पडशे. राजाए ते सांचलीने जणाव्युं के-
 महारा प्राण उगारवा सारु वीजाने दुःख देवुं ए घणुं अयोग्य

ढे, माटे तेम करवुं नही. पढी बीजाए अजिप्राय आण्यो के-
 अथाग (घणा जंडा) पाणीमां वहाण राखी तेमां राजाने राखीये
 तो बचे, केमके तेवा वहाणमां बीजली पडती नथी. एवुं सांजली
 एक प्रधान बोळ्यो जे-ए वात पण कामनी नही, कचित ए
 वहाण रुवे तो एतुं एज, अर्थात् एक नही तो बीजुं पण विघ्न आवी
 पडवानो संजव ढे. ठेवट सुबुद्धि प्रधाने कहुं जे-महाराज ! एक
 महारुं वचन कबुल करो. ते ए के, “आजथी सात दीवस सुधी
 जिनराजनी सेवा ऋक्ति करो, तेने विषे तमारा चेतनने शुज
 चावमां प्रवर्त्तावो, दान पुन्य करो, धर्मकाममां सावधान रहो,
 अने सिंहासन उपर आप (राजा) ने बदले काष्ठमय यक्षनी
 मूर्ति स्थापन करो.” आ योजना सर्व प्रधान तथा राजाए मान्य
 करीने ते प्रमाणे सघलो जोग कर्यो. पढी निमित्तियाना जणाव्या
 प्रमाणे सातमे दीवसे बीजली काष्ठनी मूर्ति उपर पढी तेथी
 तेनो नाश थयो. राजा बची गयो. सर्वत्र आनंद फेलायो. जय
 जय शब्द थयो. निमित्तियाने घणुं द्रव्य आपी तेनुं दलीद्रपणुं
 मटाळ्युं. सर्व लोक खुशी थता पोतपोताने उद्यमे बलग्या. आ
 वातमां सार ए ग्रहण करवानो ढे के, बुद्धिबले करी, उद्यम
 कर्यो तेथी मरण कष्ट नष्ट थयुं. माटे उद्यम करवो.

॥ उद्यम उपर बीजो ज्ञानगर्ज प्रधाननो प्रबंध ॥

एकदा राजा दरबारमां बेठो हतो, तेवामां एक निमित्तियो
 आव्यो. राजाए पुढ्युं के, तहारा निमित्तशास्त्र उपरथी जोईने
 कहे के थोडा समयमां काई जाणवा जोग बनाव बनशे ? तेणे
 कहुं के, महाराज ! पंदर दीवसमां प्रधानने मर्णांत कष्ट पडशे.
 ते वात प्रधाने पण सांजली तेथी ते दरबारमांथी निमित्तियाने
 पातानी साथे खेईने घेर आव्यो. ऋक्ति लुक्ति करी तेणे कष्ट
 पडवानुं कारण-निमित्त पुढ्युं. निमित्तियो तेनां वना पुत्रथी

कंठ ठे एम जणावी त्यांथी गयो. पठी प्रधाने पुरुष प्रमाणे पटारो करावी तेमां खावा पीवानो सर्व सामान पंदर दिवस पोहोंचे तेटलो जरावीने पोताना वडा पुत्रने बोलावी सघली बीनाथी वाकेफ करी ते पटारामां पेसवानुं कळुं. पुत्र विनीत होवाथी पितानुं वचन प्रमाण करी पटारामां पेठो. प्रधाने तालां देईने ते पटारो सेवक पासे उपमावी दरबारमां राजापासे जई कीधुं के, महारे माथे आपदा आवी ठे तो संपदाने शुं करुं? आ महारी संपदा आपने त्यां मुकवा आव्यो बुं, ते हुकम करो त्यां मुकुं. राजानी आझाथी प्रधाने ते पटारो अंतैउरमां मुकावी तेनी कुंचीउ राजाने सोंपीने कळुं के, पंदर दिवस पठी उघाडजो. पठी जिनमंदिरे जई तेणे वीतरागना गुणनी स्तुति करवा मांडी. एम नित्यप्रत्ये प्रजुना गुणग्राम करतां पंदर दिवस थया त्यारे अंतैउरमां मुकेला पटारामांथी गेबी अवाज थवाने लीधे पटाराणीनी वेणी प्रधानना पुत्रना हाथमां ठे एवो सोर बकोर संजलायो. राजाये ते वात सांजली तेथी क्रोधारुण नयण करी सेवकने हुकम कर्यो के, प्रधानने पकडी लावो अने गरदन मारो. राजाना आदेशथी सेवको प्रधानने घेर गया. त्यां ते नही मल्लवाथी ठेवट वीतरागने देहेरे जई प्रधानने पकडी राजा पासे लेई गया. राजा उपराठो थई (आहुं जोईने) बेठो. प्रधाने कळुं के-महाराज ! पटारो मंगावो अने तालु उघाडीने जुअो-तेमां शुं ठे ? राजाए पटारो मंगावीने तालु उघामी मांहे जोयुं तो तेमां प्रधानना वरु पुत्रने दीठो. तेना एक हाथमां वेणीपास अने बीजा हाथमां खड्ग तेमना जोवामां आव्युं. राजा विस्मय थयो. क्रोध चढ्यो हतो ते सम्यो. आ चर्चा आखा नगरमां फेलाई अने आ कौतकरूप कार्य केम बन्युं ? ते विषे काई निर्णय करी शक्या नहीं. केटलेक दिवसे त्यां एक ज्ञानी आव्या. तेमने ए

विषे खुलासो पुढतां तेमणे जणाव्युं के-“पाढखे जवे प्रधाननी जे ह्नी ह्ती ते मरण पामीने व्यंतरी थई ठे, तेणीए प्रधानने कष्ट देवा माटे ए कर्तुं हतुं. पण प्रधानना जाग्ये उद्यम करवाची कष्ट विलय गयुं (नाश पाम्युं), सुख थयुं. माटे उद्यमने मुख्य जाणवो. ३७

॥ अथ दानविषे ॥

थिर नहि धन राख्यो तेम नाख्यो नजाए, इणि पर धन जोतां एव गत्या जणाए॥इह सुगुरुं सुपात्रे जेह दे जक्ति जावें, निधि जिम धन आगे साथ तेहीज आवे ॥ ३८ ॥

जावार्थ:- ड्रव्य स्थिरतापणे न रहे, राखवाने अर्थे घणा उपाय करे तोपण ड्रव्य अथिर होवाची रहेतुं नथी, तेम ड्रव्यने कांईनाखी देवाय नही, लक्ष्मीनी गति त्रण प्रकारनी ठे. दान, जोग, के नाश. दान अने जोग, एतो पुन्यवंतने होय. ए वे प्रकार जो न होय तो अंते नाश थाय. माटे उत्तम जीव जे जक्तिजावची सद्गुरु अने सुपात्रनेविषे दान देवा विगेरेमां पोतानुं ड्रव्य खर्चे ठे ते आगे कहेतां परजवनेविषे निधाननीपेठे साथेआवे ठे. ३८ (हवे दानना अधिकारी कोण कोण थया ठे ते बतावे ठे)-

नल बल हरिचंदा भोज जे जे गवाए, प्रह समय सदा ते दानकेरे पसाए ॥ इम हृदय विमासी सर्वदा दान दीजे, धन सफल करीजे जन्मनो लाहु लीजे ॥ ४० ॥

जावार्थ:- नलराजा, बलिराजा, हरिशंङ्गराजा अने भोज-राजा विगेरे जेनी जेनी हमेशां पोफाटतां सवारमां स्तुति गवाय ठे, ते दानगुणनुं महात्म्य ठे, माटे ए वात हृदयनेविषे विचा-

* बीजी प्रतमां 'सुगुरु' ने बदले 'सुगुण' ठे.

रीने हमेशां (यथाशक्ति) दान देवुं, अने दान देवावडे धनने सफल करीने मनुष्यजवनो लाहो लेवो. ४७

॥ दानगुण उपर कर्णराजानो प्रबंध ॥

कर्णराजा घणा दानेश्वरी हता. कोई कारणवशात् ते बंदी-खानामां पड्या हता. ते वखत तेमनी पासे कांई पण ड्रव्यादि नहोतुं. एवी अवस्थामां होवा बतां दानगुणनुं पारखुं जोवा माटे एक याचक स्तुति बोलतो बोलतो तेमनी पासे गयो. ते सांजली कर्णराजाए कछुं के, आ वेलायें तुं शुं आव्यो ? परंतु तुं नीराश जाय ते पण सारुं नहीं ! एम विचार करी नजीकमां पत्थर पड्यो हतो ते मंगाव्यो. याचके ते लावी आप्यो. तेवडे पोताना दांतमध्ये सोनानी रेख हती ते याचकने काढी आपी.

॥ अथ शीलविषे ॥

॥ अशुभ कर्म गाले शील शोभा दिखाले, गुणगण अजुआले आपदा सर्व टाले ॥ जस नर बहु जीवी रूप लावण्य देई, परभव शिव होई शील पाले जिकेई ४१

ज्ञावार्थः— शील— खोटां कर्मने गाले ठे, शोभा देखाडे ठें, गुणना समुदायने अजवाले ठे अने सघलां संकटने दूर करे ठे, तेमज वली जे कोई प्राणी शील पाले ठे ते आ जवनेविषे जसवादी तथा दीर्घायुषी थाय ठे अने रूप लावण्यपणुं पामेठे तथा परभवमां मोक्षप्रत्ये पामे ठे. ४१

इण जग जिनदास श्रेष्ठि शीले सुहायो, तिम निरमल शीले शील गंगेव गायो ॥ कलि करण नरिंदा ए सभा ठे जिकेई, परभव शिव पामे शील पाले तिकेई ॥४२॥

ज्ञावार्थः— आ जगतमां जिनदास शैव शीलगुणे करी शोभा

पाम्यो, तेमज निर्मल शीलगुणे करी गंगेव कहेतां जीष्मपिता-
 नुं शील वखणायुं, वली कलिकालमां पण करण अने तेना
 जेवा बीजा जे कोई शील पालनार थया ठे अने थरो ते पर-
 जवे मोक्ष पामरो. (शीलनो महिमा म्होटो ठे, तेथी संग्राम
 सोनीनी परें आ जवमां जस प्रतिष्ठा पामे, वचन पण प्रमाण
 थाय. माटे शील पालवुं.) ४३

॥ शील पालवा उपर सुदर्शनशेठनो दृष्टांत ॥

सुदर्शन शेठने अज्ञया राणीए तेना उपर मोहित थवाथी
 कपटकला केलवी पोताने महेले एकांतमां तेडाव्यो, घणा हाव-
 चावसहित तेनुं शील खंडवाना उपाय कर्या परंतु ते (सुदर्शन
 शेठ) चढ्यो नही. ठेवटे बलात्कारे पूरेपुरुं कष्ट पारुवानी ध-
 मकी आपीने जोगविलास करवानुं कळुं. त्यारे पोते पुरुषातनमां
 नथी एम कही बुटी नीकढ्यो. पण शील खंडन कर्युं नहीं.
 स्यारपठी केटलोक समय वीत्याबाद नगरमां महोत्सव हतो.
 लोकनां वृंद शृंगार सजी उद्याननेविषे जता हता. अज्ञयाराणी
 पोतानी सखि साथे गोखमां बेठी हती. ते रस्ते थई समान रूप-
 वाला ठ युवान थोनी अस्वारी सहित जता तेना जोवामां
 आव्या. अज्ञयाराणीए तेमने नहीं उलखती होवाथी सखि-
 प्रत्ये पुढ्युं के ए कोना पुत्र ठे ? सखिए कळुं के, ए तो मनोरमा
 स्त्रीनी कुखनेविषे उत्पन्न थयेला सुदर्शनशेठना पुत्र ठे. राणीए
 कळुं के, अरे चुंकी ! ए तो पुरुषातनमां नथी अने तुं ए शुं
 बोली ? सखिए कीधुं के, हे बहेन ! एणे तने वंची (ठेतरी) !
 खरेखर एनाज ए पुत्र ठे. ए वातमां तुं कांई पण संदेह राखीश
 नहीं. हुं तेमने सारी पेठे पीठानुं हुं. राणी आ वात सांजली
 क्रोधवंत थई थकी विचारना लागी के, ए मने ठेतरीने चाढ्यो
 गयो ठे, तो हुंज खरी ! के, एने विपत पाडुं अने कालधर्म

(मरण) पमासुं. पढी ते त्रुटी खाटली उपर मस्तकना केश बुटा मुकी पोताने हाथे दील वखुरी नाखीने चिंतातुर चहेरे आलो-
 टती पकी. थोनीवारे राजा त्यां आव्या, तेमणे राणीने आमण-
 डुमणी आलोटती देखीने पुब्युं के, आज आम केम सुती बुं ?
 राणी बोली के, कांई कहेवाय एवुं नथी. राजाए आग्रह करी
 समसगरा देई पुब्युं. त्यारे कहुं के, हे स्वामी ! हवे आ नगरमां
 रहेवाय एवुं नथी. राजा कहे के, एवमुं शुं ठे ? तेनुं कारण तो
 मने कहे ? जे दुःख थतुं होय ते अगर तने कोईए दुजवी
 होय तो ते पण कहे ? वात कद्या विना उपाय न थाय, माटे जे
 होय ते जखदी कहे ? तेनो उपाय करी तहारुं दुःख दूर करूं.
 पढी राणीए कहुं के, " महाराज ! -आप ज्यारे रयवाडीये
 पधार्या, त्यारे सुदर्शनशेठे महेलमां आवीने महारी शीलनी वानी
 जांगवाने घणो प्रयत्न कर्यो. घणाज बलात्कारे करीने पण में
 महारो आचार राख्यो. परंतु ते वखतनी महारी काया कंपे ठे,
 अने हवे अहीं रहेवाने पण महारुं मन मानतुं नथी. राजाए
 ते सांजलीने तुरतज सुदर्शनशेठने पकडी लाववा ध्वंस अर्थात्
 लश्करी तुकडी मोकली. तेने पकडी लाव्या एटले पाधरो स्म-
 शाननेविषे शूलीए चढाववा मोकली दीधो. लोकमध्ये हाहा-
 कार थयो. शेठने शूलीए चढावतां तेना अखंके शीलगुणे करी
 शासननुं रखोपुं करनार शासना देवीए आवीने तेनो महिमा
 बताववा सारु शूली जांगीने सिंहासन कर्युं. ते अधरनुं अधर
 देवतानुं विमान थई रहे तेम रहुं. वली शेठना उपर फूलनी
 वृष्टी थई. देवतानी आकाशनेविषे वाणी थई के, शुद्ध शीलना
 धरणहार सुदर्शनशेठने आवो उपद्रव्य कत्यो ठे, तेने हुं
 शिक्षा देईश. आकाशमां थतो आवो घोष सांजलीने राजा
 सहित नगरना लोको जयत्रांत थया थका तेनी पांसे आवी

विनयसहित पगे लागीने तेने हाथी उपर वेसाडी वाजते-
गाजते म्होटे मंडाणे नगरमां लेई आव्या. तेना गुणग्राम करवा
लाग्या, माटे शीलनो प्रजाव वर्णवी न शकाय तेवो ठे. एना
गुणनो पार नथी. माटे शुरू शील पालवुं. ४२

॥ शीलगुण उपर गांगेयनो टुंक हेवाल ॥

शांतनुराजानी गंगा नामनी राणीनी कुद्दीनेविषे उत्पन्न
थयेला गांगेयकुमारे पोताना पितानी श्वा पूर्ण करवा माटे
माठी पासे मागणी करी कन्यां आपवानुं कच्चुं. माठीए तेने
राज्य करवायोग्य पाटवी कुमर ते पोते होवानुं कारण जणावी
मागणीनो अनादर कर्यो. गांगेये राज्य न लेवुं अने पोताने प्र-
जा पण न थाय तेटलामाटे ब्रह्मचर्य पालवानुं पण, पण लीधुं.
पितानो मनोरथ पूर्ण कर्यो. पोते त्रीष्मकर्म कर्युं तेथी लोकमां
“ त्रीष्मपिता ” कहेवाया. बालपणथी ब्रह्मचर्य पालनार ए
अतुल्य बली पांक्व कौरवना शुरूमां घायल थया पठी दीक्षा
अंगीकार करी देवगति पाम्या ठे. माटे शीलव्रत पालवुं केजेथी
मनकामना सिद्ध थतां ठेवट मोक्षसुख मलवाने मुश्केल
पडतुं नथी. ४३

॥ अथ तपविषे ॥

तरणि किरणथी ज्युं सर्व अंधार जाए, तपकरि त-
पथी त्युं दुःख ते दूर थाए ॥ वलि मलिन थयुं जे
कर्मचंडाल तीरे, तिम तनु ते पखाले ते तपस्वर्ण नीरे ४३

* चावार्थः—जेम सूर्यना किरणथी अंधकार नाश पामे अने उद्योत
थाय, तेम ए तपथी जे दुःख होय ते नाश पामे, वली कर्मरुपीया
चंडालनी परें मेलां थयां जे कर्म, तेने पखालवाने, सोनावाणी
जेम कायाने पखालवाने ठे एटले जलमध्ये सोनु नाखीने अबोखो

नाखवाथी जेम कायानी आनडढेट टखेढे तेम तपरुपी सोनावाणी-
थी अर्थात् तप करवाथी कर्मनुं अपवित्राईपणुं मटे ढे माटेतप करवो.

तपविण नवि आए नाश दुःकर्म केरो, तपविण न टखे
ते जन्म संसार फेरो ॥ तप बल लहि लब्धी गौतमे
नंदिखेणे, तप बल वपु कीधुं विणु वैक्रीय जेणे ॥४४॥

ज्ञावार्थः—तप विना माठां कर्मनो नाश न थाय, तप विना जे
जन्म जरा मरण तेनो फेरो न मटे, तपना प्रजावथी गौतमस्वामी
तथा नंदीखेण मुनिने लब्धी उपनी, अने विणुकुमारे तपना
प्रजावथी वैक्रीय (लाख जोजननुं) रूप कर्तु. ४४

॥ तपना प्रजावे लब्धी उपार्जन करनार गौतमस्वामीनो प्रबंध ॥

श्री महावीरस्वामी जगवाने एक वखत देशना समये कहुं
जे—पोतानी लब्धियें करी अष्टापद तीर्थे जे जात्रा करे ते सिद्धिने
पामे. ते वखत श्री गौतमस्वामी, जगवंतनी आज्ञा खेई जात्रा करवा
माटे गया. ज्यारे अष्टापद पर्वतनी नजीक आव्या त्यारे त्यां आगल
पडाव नाखी. रहेला पंदरसें त्रण तापस तेमने जोइ मांहोमांहे
विचार करंवा लाग्या के तप करवाथी आपणुं शरीर कृश थयेहुं
ढे तोपण आपणे आ अष्टापद पर्वत उपर चढीने जात्रा करी
शकता नथी, तो आ हाथी जेवी कायावाला शी रीते चढी
शकशे ? गौतमस्वामी सूर्यना किरण अवलंबीने चढ्या. ते जोई
तापसे धार्युं के, खरेखर लब्धिवंत जणाय ढे, माटे ए ज्यारे उत-
रीने हेठा आवशे त्यारे आपणे तेना चेला थईशुं तो आपणुं
काम थशे. गौतमस्वामीए, जगत महाराजाए जरावेला सुवर्णना
चत्तारि अठ दश दोय ए अनुक्रमे बीराजमान करेला चोवीसे
तीर्थकरना विंबने जुहारी—दर्शन करीने ज्ञावस्तव चैत्यवंदन कर्तु.
जगचिंतामणीनी आखी स्तुति करीने पढी प्रासादनी बाहिर

आवीने बेठा. एवामां वयरस्वामीनो जीव जे तिर्यक जृञ्चक देवता
 हतो ते त्यां आव्यो. तेने प्रतिबोध पमाडीने गौतमस्वामी नीचे
 आव्या. सघला तापसो आवीने तेमने पगे लाग्या. पढी ते
 तापसोने साथे खेई चाव्या जाय ठे एवामां मार्गनेविषे एक गाम
 आव्युं. त्यां आगल गौतमस्वामीये तापसोने पुब्बुं के, तमारें
 जोजन करवानी शी श्हा ठे ? तेउए क्खुं के, स्वामी ! पंचामृत
 जोजननी श्हा ठे. ते तापसनी श्हा जाणीने पोते वोहोरावा
 गया. ए वखते ए गाममां एक गृहस्थने घेर खीर नीपजावेळी
 हती, तेनेज घेर आव्या. गृहस्थे पण जाव सहित खीर वोहोरावी.
 पढघो जरीने खीर लाव्या. तापस विचार करवा लाग्या के,
 आटला एक परुघे तो सौने कपाले चांदलो करशे तोए पण
 पूरो नहीं थाय ! तो आपणी जूख केम जागशे ? गौतमस्वामीये
 क्खुं के, हे महानुजावो ! कोगला करो. पढी त्रपणी पाणीये
 सर्वने कोगला कराव्या. त्सारपढी पारणाने अर्थे बेसवानुं कहे-
 वाथी पांचसेंएक पांचसेंएकनी त्रण पंक्तिळ करी बेठा. गौतमस्वा-
 मीये “अखीणमाणसीलधी ” ए मंत्र जणी खीरना पढघाम
 अंगुठो मुकी सर्वने खीर प्रीसवा मांडी. सर्वे तापसोए आहार
 करवा मांड्यो. लब्धिना प्रजावथी सर्वने खीर पूरी पन्नी. सारी
 पेटे पारणां कर्या. वली पुब्बुं के, काई जोईये ठे ? सौए ना पाडी
 एटले अंगुठो काढी लीधो. पढी जेटली खीर रही हती तेट-
 लीनुं पोते पारणुं कर्युं. आहार करतां शुच जावना जावतां
 थकां एक पंक्तिमां बेठेला पांचसे ने एक तापसने केवलज्ञान
 उपन्नुं. त्यांथी वली आगल चालतां तापसे पुब्बुं के, स्वामी !
 तमे क्यां पधारशो ? गौतमस्वामीये क्खुं के, अमारा गुरु पासे
 जईशुं. तापस कहे के, स्वामी ! तमारा ते गुरु केवा ठे ? ते व-
 खते गौतमस्वामीये पोतांना जेवा गुरुना गुण सत्तामांहे ठे तेवा-

ज तेमना मों आगल कहेवा मांड्या. अशोक वृह आठ महा-
 प्रातिहारज तद्रूप जे बाह्यलक्ष्मीवंत ठे, वली देवतां सेवामां
 हाजरना हाजर ठे, अणहुते पण कोडिगमे देव सेवा करे ठे,
 त्रण शुवनना नायक ठे, चामर तत्र सिंहासनादिके विराजीत
 ठे. एवा वर्षव सांजलतां वांत पांचसें ने एक तापसने केवल-
 ज्ञान उपन्युं. त्यारपठी आगल जतां समोवसरण दीतुं. ते व-
 खते तापसे पुब्युं के, स्वामी ! आ शुं ठे ? गौतमस्वामीए कहुं
 के, एतो अमारा गुरुनुं समोवसरण ठे. ते सांजलीने बाकी र-
 हेला पांचसें ने एक तापसने केवलज्ञान उत्पन्न थयुं. एवी रीते
 सर्वे तापसो केवली थया. पठी गौतमस्वामी कहे के, जे रीते
 हुं गुरुने वांडुं तेज प्रमाणे तमे पण वांदजो. तापसोए कहुं के,
 वारु स्वामी ! परंतु तेमणे पोताने केवलज्ञान उत्पन्न थयानुं
 जणाव्युं नहीं. हंवे प्रचुना समोवसरणमां गया त्यारे गौतम-
 स्वामीये प्रचुने प्रदक्षिणा देई वांच्या अने पाठल जोयुं तो एक
 पण तापसने दीठो नही. पठी केवलीनी संप्रदायमां तेमने बे.
 ठेला जोई कहेवा लाग्या के, हे महानुजाव ! तमने में नहोतुं
 कहुं? जे हुं वांडुं तेम तमे पण प्रचुने वांदजो ! तमे त्यां केम
 जई बेठा ? ते वखते जगवंते कहुं के, हे गौतम ! केवलीनी
 आशातना म करो. ए सघला केवली ठे. त्यारे गौतमस्वामीये
 जगवंतने पुब्युं के मने केवलज्ञान उपजशे के नही ? प्रचुए
 जणाव्युं के तने ठेडे (थोनी उम्मर बाकी रहेतां) उपजशे, ए-
 टवे तुं अने हुं बरोबर थईशुं. ते सांजलीने गौतमस्वामी हर्ष-
 वंत थया. आ कथामां सार ए ग्रहण करवानो ठे के, गौतमस्वामीने
 तपस्या करवाथी धणी लब्धिउं उपजी अने तेवंडे मनमानी जात्रा
 करी शक्या. तथा तापसोने जमाड्या शक्या. माटे तप करवो के
 जेथी लब्धि उपजे अने माठां कर्म पण नुटे. ४४

॥ तपना प्रजाव उपर बीजो नंदीखेण मुनिनो प्रबंध ॥

राजगृही नगरीमां श्रेणिक राजाने नंदीखेण नामे पुत्र हतो-
तेने पात्नी पोषी म्होटो करी यौवनावस्था आवतां पांचसो कन्याउं
साथे पाणिग्रहण कराव्युं हुंतुं. एक वखत राजगृही नगरीना उ-
द्यानने विषे वीरप्रभु आवी समोसर्था. तेमनुं आगमन सांजली
श्रेणिकराजा सपरिवार वांदवा आव्या. वांदीने देशना सांजलवा
वेठा, तेमां नंदीखेण प्रतिबोध पाम्या. घेर आवीने नंदीखेणे
मावित्र पासे दीक्षा लेवानी आज्ञा मागी. मावित्रे घरमां रा-
खवा साटे घणा दृष्टांत कही समजाव्यो, पण तेमनुं कहेण नहीं
मानतां उपरवट थई तेणे वीर प्रभु पासे आवीने चारित्र आप-
वानी विनती करी, ते वखते आकाशे वाणी थई के, हजी
एने जोगनो उदय ठे. जगवंते पण एमज कळुं. ते नहीं मानतां
तेणे विचार्युं जे मुजने जोगकर्म शुं करशे ? उता जोगने ठांनुं
बुं, तो ए शुं करनार ठे ? एम धारीने उजमाल थई तेणे प्रभु
पासे दीक्षा लीधी. पढी, अरसविरस बुखो सुको आहार लेवा
लाग्यो अने तप पण विशेष करवा मांड्यो. तेम ठतां काम प्र-
दीप्त थतो गयो, तेथी तेमणे (नंदीखेणे) जंपापात करवा
मांड्यो, ल्यारे देवताए तेनुं निवारण कर्तुं. जंपापात करवा दीधो
नही. ठेवट म्होटी म्होटी तपस्या करतां शरीर महा रांकडुं
(शुष्क) थयुं. एकदा प्रस्तावे राजगृही नगरीमां जिद्वार्थे अ-
णजाणतां गणिकाने घेर जई चढ्या. त्यां धर्मलाज देई उजा
रह्या. गणीका कहे पधारो, अहीं रांकडीया शरीरवंत तुमथी
शो उघारु ? अहीं तो अर्थनोज लाज जोईये! एवुं तेनुं वचन
सांजली मनमां अमख (अहंकार) आणी त्यां आगळ पडेळुं
डाजनुं तरणुं लेईने ते मुनि बोल्या के- “ महारा तपनी श-
क्तिनो प्रजाव होय तो सोनईयानो ढगळो थजो-” आस

कहेतां तत्काल तेमना शरीरप्रमाणे उंचो साडा बार क्रोड सोनईयानो ढगलो थयो. पूर्वे (प्रथम) गणीकाए वचन कहां सीला, पढी मुनिये करी देखाड्या पीला. ते देखीने गणीका चमत्कार पामी. मुनित्यांथी पाठा बलवा लाग्या एटले ऊट जईने गणीका आडी उंची रही अने ठेडो पकडीने बोली के-अरे स्वामी! अम अबला उपर रीस धरीने केम जाउं ठो ? तमारे जवुं होय तो तमारो ए माल देई जाउं, के अम साथे रही जोगवो. एहवे (तेवेला) आकाशे वाणी थई जे- तमारे एनीज साथे बार वर्ष जोगनो उदय ठे ते नहीं मिटे ! एवुं सांचली नंदी-खेण उंधो मुहपत्ति उंचे बलगानीने त्यां (वेस्थाना घरमां) रह्या. परंतु आत्मानेविषे शुरू दर्शन खरेखरुं ठे. अच्यंतरना गुण निर्मल ठे. जेनी शुरू दशा ठे ते ए बाह्यकारण निमीत्तकारण अनुभव्या विना आत्माने निर्मल न थाय (न करी शके) एवी जावदिशा आणीने नंदीखेणे प्रतिज्ञा करी के, नित्य नित्य दश प्राणीने प्रतिबोध पमाडवा. एवी रीते बार वर्षसुधी गणीकाना घरमां तेनी साथे जोग जोगवता रह्या ठतां प्रतिज्ञा प्रमाणे बेतालास हजारने प्रतिबोध देई प्रजु तथा थिवीर पासे मोकली दीहा खेवरावी. एम करतां बारे वर्षे जोगकर्म पूरां थयां त्यारे नव जणने प्रतिबोध्या बाद दशमो एक सोनी मड्यो. ते कहे के, तमे सर्वने प्रतिबोध द्यो ठो अने पोते तो कामक्रीडा करो ठो ! तमे केम प्रतिबोध पामता नथी ? तेवा समयनेविषे रसोई तैयार थयेली होवाथी गणीका वाट जोई रही हती के हमणां आवशे. एम वाट जोतां जोतां घणी बार थई तेथी रसोई टाढी थई गई. एटले गणीका तेमनी पासे आवी अने जोजनार्थे पधारवानी विनती करी. नंदीखेणे कहुं के, आवीये ठीये ! गणीका पाठी गई. नवी रसोई तैयार करी. जमवाने काजे आकली थती गणीकाए

वे त्रण वखत माणसने तेडवा सारु मोकळ्या तो पण ते आव्या नही त्यारे वली पोते आवीने कळुं जे-स्वामी उठो. मुजने चूख घंणी लागी ठे. असुर घणुं थयुं ठे. नंदीखेणे कळुं के- आ दशमो प्रतिबोध पाम्यो नथी माटे केम उठाय ? गणीकाये कां-ईक आक्रोश अने कांईक शांत गुण एटले मध्यस्य वचने करी कळुं जे- ए कामी पुरुष न समज्यो तो चाड्युं ! हवे एने ठे- काणे तुमेज दशमा, एमज करी जाणज्यो; माटे उठो, जोजन करीये. एवुं वचन सांजलतां तुरतज ते उठ्या अने साप जेम कांचलीने तजे तेम वेश्याने तजीदेई उठो मुहपत्ति लेई वीर-प्रजुनी पासे आवीने फरी चारित्र लीधुं. आत्मार्थ साध्यो. अर्ही कहेवानुं तात्पर्य एटळुं ठे जे- एक तृण मात्र ताणवाथी सोन-ईयानो ढगळो थयो ते तपनुं महात्म्य जाणवुं. माटे आदर सहित तपश्चर्या करवी.

॥ तपना प्रजावे लाख जोजननुं रूप करनार विष्णुकुमारनी कथा ॥

उजेणी नगरीमां धर्म नामे राजा राज्य करतो हतो. तेने नमुंचि नामे मिथ्यादृष्टि प्रधान हतो. एकदा प्रस्तावे सुवृताचार्य पांचसें मुनीना परिवारे-उजेणी नगरीए पधार्या. सर्व नगरीना लोकसहित राजा तेमने वांदवा गयो. नमुंचि पण त्यां आव्यो. उद्धतपणे तेणे गुरुने पोतानी साथे वाद करवानुं कळुं. वादमां एक छुल्लके तेने जीती लीधो. ते वखते शासन देवताए तेने थंजाव्यो. प्रजाते लोको तेने देखीने निज्रंढवा लाग्या. एटले लज्जा पामी त्यांधी नीकलीने ते हस्तीनागपुरे गयो. त्यां पद्मोत्तर राजा राज्य करे ठे. तेने एक ज्वाला नामे समकृती अने बीजी लक्ष्मी नामे मिथ्यात्वी, एम वे राणीउं हती. ज्वाला राणीने विष्णुकुमार अने महापद्मकुमार नामना वे पुत्र हता. एक वखत ज्वालादेवीए जिननो रथ अने लक्ष्मीदेवीये ब्रह्मानो रथ कराव्यो.

ते वन्नेना रथं गाममां फेरवतां सामा सामी मंड्या त्यारे तेमने मांहोमांहे विवाद थयो. पढी राजाये जे दीशायी रथ लाव्या हता ते जं दीशाए पाठा वाड्या. ते देखीने महापद्मकुमार रीसाईने परदेश चाड्यो गयो. देश विदेश फरतां घणी राजकृद्धि मेलवी ठेवटे चक्रवर्त्तिपणुं पामी ते पाठो पोतानी नगरीये आव्यो. न-मुंचि पण हस्तीनागपुरमां आव्या पढी त्यां केटलोक वखत रहीं परदेश गयो हतो, ते फरतो फरतो फरी त्यां आवीने महापद्म-कुमारने मड्यो. तेणे नमुंचिने पोतानो प्रधान बनाव्यो. पद्मोत्तर राजाये विष्णुकुमारसहित राज्य ठांडीने सुवृताचार्य समीपे चारित्र अंगीकार कर्युं. महापद्मचक्रवर्त्तिए पोतानी मातानो, जे रथ फेरववानो मनोरथ हतो ते पूर्ण कर्यो. विष्णुकुमार मुनी घणी त-पस्या करवा लाग्या. आकरा तपने प्रजावे ते-मेरुपर्वत उपर जई कायोत्सर्गे रहेताहता. एम तप करतां ठ हजार वर्ष थयां. ए-हवे एकदा सुवृताचार्य साधुना परिवार सहित हस्तीनागपुरे चो-मासु रहेवा माटे आव्या. ते सांजलीने नमुंचिये विचार्युं जे-एणे (सुवृताचार्ये)मने ब्रष्ट कर्यो हतो माटे एने हणुं. पढी तेणे चक्रव-र्त्ती पासे पूर्वे तेने आपेलो वर जंकारे राख्यो हतो तेनी याचना करी. चक्रवर्त्तीए तेवर पूर्ण करवानुं कहेतां नमुंचिए त्रण दीवसनुं राज्य माग्युं. ते राज्य देई राजा मोहोले गयो. नमुंचि राजा थयो. एटले शेष शाहुकारादि प्रजावर्ग तेमज सर्व दर्शनी (बीजा बधा धर्मा-चार्यो) तेमने मलवा आव्या, पण सुवृताचार्य आव्या नही. राजाए कहेवराव्युं के, “ तमे अमने मलवा न आव्या माटे त्रण दीवसमां अमारी सर्व पृथ्वी मुकीने चाड्याजज्यो. महारा राज्यनी हदमां रहेशो तो तमने मारीश.” एवुं सांजलीने आचार्ये सं-घने-मुखे कहेवराव्युं जे-“ साधु मलवा न आवे, अने साधुथी चोमासामां न जवाय. ” परंतु कोईनुं वचन तेणे (नमुंचिए)

मान्युं नही. पढी आचार्यमहाराजे विष्णुकुमारने मेरुपर्वत उ-
परथी तेनाव्या. तेमणे आवीने गुरुने वांच्या. गुरुए नमुंचिनी
वात कही संजलावी. विष्णुकुमारे महापद्म पासे जईने कछुं
जे, आ साधुने उपसर्ग केम करो ठे ? तेणे कीधुं के, हुं वचननो
वांच्यो ठुं. पढी नमुंचि पासे जईने तेने घणो घणो समजाव्यो
पण ते न समज्यो अर्थात् पोतानो हुकम नहीं फेरवतां साधुने
त्यांथी चाख्या नही जशे तो मारी नाखवामां आवशे एम
ज्यारे आग्रहपूर्वक कछुं त्यारे विष्णुकुमारे कछुं के, “ काई
पण रहेवाने भूमी दें ठे ? तेवारे त्रण पगलां भूमी दीधी. विष्णुकुमारे
तपनी शक्तिवडे लाख जोजननुं रूप करीने एक पग पूर्वे अने
एक पग पश्चिमे मुकीने नमुंचिप्रत्ये कछुं जे-हे नमुंचि ! त्रीजा
पगनी अर्थात् त्रीजु पगळुं मुकवाने जमीन आप ? नहींतर तुं
सुई रहे. नमुंचि बीजी काई जमीन नहीं होवाथी नाईलाजे
सुतो एटळे तेनी पीठ उपर त्रीजो पग मुक्यो जेथी ते पृथ्वीमां
पेसी गयो. एरीते विष्णुकुमारे सर्व उपसर्ग समाव्यो. तपना प्र-
जावथी लब्धि पाम्या तेथी लाख जोजननुं रूप करी शक्या अने
साधुनो उपसर्ग टाळ्यो, माटे तप म्होदो ठे. तपथी घणा तख्या
ठे अने तरशे माटे तप करवो ए घणुंज उत्तम ठे.

॥ अथ जावनाविषे ॥

मनविण मिलवो ज्युं चाववो दंतहीणे, गुरुविण जणवो
ज्युं जीमवो ज्युं अळूणे ॥ जसविण बहु जीवी जीव ते
ज्युं न सोहे, तिम धरम न सोहे जावना जो न होहे ॥४५॥

जावार्थः—जेनी साथे मन जांग्युं तेनी साथे मढ्या ते शा
कामनुं ? काई कामनुं नही. वली दांत तो पनी गया अने
जाववानो खाद करवा जाय ते पण नकामुं जाणवुं, गुरु विनानुं

जे ज्ञान ज्ञाणवुं ते पण नकामुं जाणवुं, वली मीठा वगरनुं जो-
जन जमतां खाद न पामीये, तेम जाव विना जे क्रिया अनुष्ठान
करवुं, ते पण निष्फल जाणवुं. तेनुं फल मळे नही. वली जस
(कीर्त्ति) वगर बहु जीवनारो माणस जेम शोचा न पामे तेम जाव
विनानो जे धर्म करवो ते पण न शोत्रे. माटे जावना जे ठाली
जाववी ते सर्वथा प्रकारे कांईपण काम नावे. एटला सारु शुद्ध
जावना सहितज धर्म कह्यो ठे.

जरत नृप ईलाची जीरणश्रेष्ठि जावे, वली वलकल चीरी
केवल ज्ञान पावे ॥ बलजद हरिणो पंचमे स्वर्ग जाये,
इहज गुण पसाये तास निस्तार थाए ॥ ४५ ॥

जावार्थः—जावे करीने अर्थात् जावना जावतां जरत चक्रवर्ती
तथा ईलाची कुमार केवलज्ञान पाम्या तथा जीरणश्रेष्ठ देव-
लोकनां सुख पाम्या, वली वलकलचीरी पण केवल ज्ञान पाम्या
अने बलजद्रमुनी तथा हरण पांचमे देवल्लोके देवपणे उत्पन्न
थया. अने एज गुण वडे अर्थात् जावना जाववार्थी तेमनो
निस्तार थयो अने थशे अर्थात् मोक्ष गया अने जशे.

॥ जावना जाववा उपर जरत चक्रवर्तीनो प्रबंध ॥

जरत चक्रवर्ती ठ खंरु पृथ्वी साधी दिग्विजय करीने घेर
आवीने राज्यलीला जोगवता थका एकदा आरीसाजुवन (का-
चना मेहेलमां) बेठा हता. ते वखते मात्र तेमना हाथनी एक
अनामिका (टचली) आंगलीमां आचरण (वींटी) नहीं प-
हेरेखुं होवार्थी ते देखीने विचारवा लाग्या जे आ आंगली सिवाय
बधुं शरीर शोचायमान लागेठे, तेनुं कारण तेमां आचरण पहेरेखुं
नथी एज जणाय ठे. तथापि आचूषण विना तमाम काया केवी
देखाय ठे ए जोवुं जोईये ! एम विचारी अंग उपरनां सघलां

आचूषण उतार्या, तो शरीरनी शोभा तदन जोवामां आवी नही, अर्थात् आचूषण विनानुं अंग सारुं देखायुं नही. ते वखत ए अनित्य जावनामां चढ्या, क्लृप्तक श्रेणी मांकी घाती कर्म खपावीने केवल ज्ञान पाम्या. एटले शासन देवताये साधुनो वेश आप्यो. त्यांथी विहार कर्यो त्यारे तेमनी साथे दस हजार मुगटबंध राजा नीकढ्या. घणा दीवस पृथ्वी पावन करी, घणा जीवने प्रतिबोध पमानी अष्टापद तीर्थनेविषे अघातीयां कर्म खपावीने अनंतचतुष्टय थया अर्थात् जरत चक्रवर्ती मोक्षप्रत्ये पाम्या. ए अनित्य जावनानुं फल जाणवुं.

॥ जावना जाववा उपर बीजो एलाचीकुमारनो प्रबंध ॥

एलावर्धनपुर नामना नगरनेविषे ईश्वर नामे व्यवहारियानो पुत्र एलाचीकुमार नामनो हतो. अनुक्रमे म्होटो थतां ए एलाचीकुमार बोहोतेर कलामां प्रवीण थयो. मातापिताने ते अति वाहालो हतो. एकदा ए नगरमां नाटकीया आव्या. तेनी पुत्रीप्रत्ये जोईने एलाचीकुमार व्यामोह पाम्यो. तेणे नाटकीयाने कहुं जे- तहारी पुत्री मने परणाव. नाटकीयो कहे के, अमारी न्यातिविना पाणीग्रहण न करीये अर्थात् न्याति. सिवाय बीजाने अमे कन्या आपता नथी. पठी नाटकीयाने धननी घणी लालच दीधी त्यारे ठेवटे तेणे कहुं के, “परणवुं होय तो अमारा जेला आवो, अमारी (नाचवानी) कला शीखो अने कोईक राजाने रीजवी धन लावो, तो तमने कन्या परणावीये.” पठी एलाचीकुमारे पोताना मातापिताने कहुं जे- हुं तो ए नाटकीयामां रहीश अने एनो वेश आदरीश. माटे मने आज्ञां आपो, के जेथी हुं तेनी पुत्री परणुं. मातापिताये कहुं के, हे पुत्र ! एनाथी पण अधिक स्वरूपवंत कन्या तने परणावीशुं. पण एलाचीकुमारे तेमनुं कहेवुं न मान्युं अने

नाटकीया साथे चाली नीकल्यो. तेमना जेगो रही नाचवानी सर्वे कला शीख्यो. पढी ते नाचवामाटे जवा लाग्यो. एम करतां करतां एक वखत बेनातट नगरनेविषे तेज गया. त्यांना राजाने मढ्या. राजाए नाटक करवानी आज्ञा आपी. राजासहित सर्व पुरजन जोवा आव्या. एलाचीकुमारे वांस रोपीने नाटक करवा मांड्यो. नाटकणी ढोल बगरवा लागी. राजा तेनी खूबसुरती जोई मोह पामी मनसाथे विचारवा लाग्यो के, जो आ नाटकीयो वांस उपरथी पडे अने मरण पामे तो हुं ए नाटकणीने पराणुं. दुरध्यानमां राजा कृष्णलेश्याना घरमां पढ्यो. एलाचीकुमारे वांस उपर अधर नाची सर्व लोकनां मन रीजव्यां. सर्व खुसी थया अने हर्ष पाम्या थका कहेवा लाग्या के, घणांए नाटक जोयां, पण आ नाटकना समान पृथ्वीमां बीजो आपणे दीठो नथी. एलाचीकुमारे नाटक करी वांस उपरथी हेठे उतरी राजाने मुजरो कर्यो. त्यारे राजाए कहुं जे- हजी उजो शुं थई रह्यो ठे ? घणी वेला थाय ठे, अमे खोटी थईये ठीये, वांस उपर केम चढतो नथी ? तेवारे वली ढीगां ढीगांग, एम ढोल वाह्यो, अने जे बीजा राजाउए दान आपेलां हतां तेमनां गुणानुवाद गातां ते बीजी वार वंशाये चढ्यो. लोक सर्व आश्चर्य पाम्या. पण राजा तो, ए क्यारे पढीने मरण पामे, एवीज राह जोई बेठो हतो. वली बीजी वार वांस उपरथी उतरीने राजाने मुजरो करी सन्मुख उजो रह्यो. त्यारे पण राजाए तेहज जवाव दीधो. तेथी एलाचीकुमारादि नाटकणी प्रमुख सर्व लोक चमक्या अने मनमां विचारवा लाग्या के, राजानी द्यांत बगडी दीसे ठे. वली राजाना आदेशे ते बीजी वार वांस उपर चढ्यो. ते वखत नाटकणी पोताना मनसाथे विचार करवा लागी के, जूळ तो खरा ! ए राजा साहुकार वरुतावर, कहेवाय

ठे, तेम ठतां तेनी धारणा खोटी मालम पडे-ठे. महारो स्वामी महारे माटे एटळुं बधुं दुःख सहे ठे माटे परमेश्वर करे ने ए महारा चर्तारनी आशा पूरी पडे तो घणुं सारुं ! एवामां वांस उपर चढ्या थका एलाचीकुमारनी नजर नगर मध्ये एक व्यवहारीयाना घरमां तेनी स्त्री सिंहकेसरीया मोदकनो थाल चरी साधुने वोहोरावती हती तेना उपर पडी. घणो आग्रह करीने ते स्त्री साधुने मोदक लेवानुं कहेती हती. पण साधु ते वोहोरता नथी. एवुं जोईने एलाचीकुमार अनित्य जावनाये चढ्यो. ते जावना जावतां जावतां घातिकर्मनो दाय करी ते केवलज्ञान पास्या. देवताए तेनो उठव कर्यो. राजा उठीने पगे लाग्यो. नाटकणीये चारित्र लीधुं. एलाचीकुमार मोदके गया. माटे शुच जाव प्रगट थाय तो जावनामांज लाज घणो जाणवो. जाव रुनो ठे, मुख्य जावना विना काई उद्धार न थाय. ए एलाचीकुमारनो संबंध संक्षेपमात्र कळ्यो. आगल तो घणो संबंध ठे ते बीजा ग्रंथोथी जाणी लेवो.

॥ जावना जाववा उपर त्रीजो जीरणशेठनो प्रबंध ॥

श्वेतांविका नगरीनेविषे उच्चस्थावस्थाये श्री महावीर स्वामी चोमासी तपे रह्या हता. त्यां जीरणशेठ नित्य नित्य सवारे ज इने प्रभुजीने वांदीने विनती करतो हतो के, स्वामी ! महारे घेर पधारो, जात पाणीनो लाज देज्योजी. प्रभुजी प्रत्युत्तर देता नहोता, तेथी उपवास हशे एम धारी जीरणशेठ पोताने घेर जतो. चोमासी तप पूर्ण थतां पारणाने दिवसे ज्यारे शेठे जगवंतने वांदीने विनती करी त्यारे वर्त्तमान जोग कहेवाथी ते आज तो नक्की आवशे एम धारीने घेर गयो. पठी पोताना घरनी खडकीए उजो रही वाट जोवा लाग्यो, जे ह्मणां प्रभुजी पधारशे. एम उजो उजो जावना जावे ठे. निरमोही प्रभुजी

तो अञ्जिनव शेठने घेर गया, के जेने धर्म उपर तेवी रुची नहोती. तेणे जीखारी जाणीने घोकाने वास्ते निपजावेला अड-दना बाकला प्रजुजीने अपाव्या. ते प्रजुजीये वोहोर्या, एटले आकाशे देवडुंडुजिनो शब्द थयो. जीरणशेठे ते सांजदयो अने जाणवामां आव्युं के, प्रजुजीए अञ्जिनव शेठने घेर पारणुं कर्युं. ते वखत जावनी वृद्धि हती ते खंकाणी. पूर्वे प्रजुनी वाट जोई जावना जावतां बारमा देवलोक सुधी कपक श्रेणीये चढ्या हता. एवुं जो अंतर्मुहुर्त्त ध्यान अर्थात् जावनाथोमो समय वधारे रही होत तो मोक्ष पामत. परंतु देवडुंडुजि सांजलीने ते जावना तुटीगई तेथी जावनी वृद्धिनो बंध पढ्या मुजव जीरणशेठ बारमे देवलोक गया. माटे जावना ए सर्वथी प्रधान एटले म्होटी ठे.

॥ जावना जाववा उपर चोथो बलकलचीरीनो प्रबंध ॥

पोतनपुर नगरमां प्रसन्नचंद्र राजा राज्य करतो हतो. तेनो जाई घोडेस्वार थई क्रीडा करवामाटे उद्यानमां जतां आडे मार्गे चढी जवाथी वनमां घणोज दूर नीकली गयो. ते घेर न आव्यो तेथी राजाये तेनी घणी शोध करावी पण कांई जाल मळी नही. राज्यकुमार जतां जतां तापसने आश्रमे गयो. ए तापसने आ कुमारना पिता साथे संसारी अवस्थामां संबंधपणुं हतुं तेथी तेणे घणां वानां करी तेने (राज्यकुमारने) पोतानी पासे राख्यो. एनुं नाम बलकलचीरी पड्युं. एक वखत ते तापसना आश्रममां वेठो थको सेहेजे सेहेजे तापसना वासण जोतो हतो. ते जोतां जोतां धर्मक्रियाना उपकरण तेना दीठामां आव्यां. पढी पूजवुं अने प्रमार्जवुं एवुं करतां देखी मनमां ईहापो करतां तेने जातिस्मरण ज्ञान थयुं. एटले तेणे पोताना पाठला जवनुं स्वरूप दीतुं. तेथी पाठले जवे साधुपणुं पाड्युं हतुं एम तेना समजवामां आव्युं. हवे ते शुभ जावना जावतां कपक-

ठे, तेम ठतां तेनी धारणा खोटी मालम पडे ठे. महारो स्वामी महारे माटे एटळुं बधुं दुःख सहे ठे माटे परमेश्वर करे ने ए महारा जर्तारनी आशा पूरी पडे तो घणुं सारुं ! एवामां वांस उपर चढ्या थका एलाचीकुमारनी नजर नगर मध्ये एक व्यवहारीयाना घरमां तेनी स्त्री सिंहकेसरीया मोदकनो थाल जरी साधुने वोहोरावती हती तेना उपर पडी. घणो आग्रह करीने ते स्त्री साधुने मोदक लेवानुं कहेती हती. पण साधु ते वोहोरता नथी. एवुं जोईने एलाचीकुमार अनित्य जावनाचे चढ्यो. ते जावना जावतां जावतां घातिकर्मनो ह्य करी ते केवलज्ञान पाम्या. देवताए तेनो उठव कर्यो. राजा उठीने पगे लाग्यो. नाटकणीये चारित्र लीधुं. एलाचीकुमार मोदके गया. माटे शुभ जाव प्रगट थाय तो जावनामांज लाज घणो जाणवो. जाव रुनो ठे, मुख्य जावना विना काई उद्धार न थाय. ए एलाचीकुमारनो संबंध संक्षेपमात्र कह्यो. आगल तो घणो संबंध ठे ते बीजा ग्रंथोथी जाणी लेवो.

॥ जावना जाववा उपर त्रीजो जीरणशेठनो प्रबंध ॥

श्वेतांविका नगरीनेविषे ठद्वस्थावस्थाये श्री महावीर स्वामी चोमासी तपे रह्या हता. त्यां जीरणशेठ नित्य नित्य सवारे ज इने प्रभुजीने वांदीने विनती करतो हतो के, स्वामी ! महारे घेर पधारो, जात पाणीनो लाज देज्योजी. प्रभुजी प्रत्युत्तर देता नहोता, तेथी उपवास हशे एम धारी जीरणशेठ पोताने घेर जतो. चोमासी तप पूर्ण थतां पारणाने दिवसे ज्यारे शेठे जगवंतने वांदीने विनती करी त्यारे वर्त्तमान जोग कहेवाथी ते आज तो नक्की आवशे एम धारीने घेर गयो. पठी पोताना घरनी खडकीए उजो रही वाट जोवा लाग्यो, जे ह्मणां प्रभुजी पधारशे. एम उजो उजो जावना जावे ठे. निरमोही प्रभुजी

तो अजिनव शेठने घेर गया, के जेने धर्म उपर तेवी रुची नहोती. तेणे नीखारी जाणीने घोराने वास्ते निपजावेला अड-दना वाकला प्रजुजीने अपाव्या. ते प्रजुजीये वोहोर्या, एटले आकाशे देवडुंडुजिनो शब्द थयो. जीरणशेठे ते सांजद्वयो अने जाणवामां आव्युं के, प्रजुजीए अजिनव शेठने घेर पारणुं कर्युं. ते वखत जावनी वृद्धि हती ते खंकाणी. पूर्वे प्रजुनी वाट जोई जावना जावतां बारसा देवलोक सुधी कपक श्रेणीये चढ्या हता. एवुं जो अंतर्मुहुत्त ध्यान अर्थात् जावनाथोको समय वधारे रही होत तो मोक्ष पामत. परंतु देवडुंडुजि सांजलीने ते जावना तुटीगई तेथी जावनी वृद्धिनो वंध पड्या मुजब जीरणशेठ बारमे देवलोक गया. माटे जावना ए सर्वथी प्रधान एटले म्होटी ठे.

॥ जावना जाववा उपर चोथो वलकलचीरीनो प्रबंध ॥

पोतनपुर नगरमां प्रसन्नचंद्र राजा राज्य करतो हतो. तेनो जाई घोडेस्वार थई क्रीडा करवामाटे उद्यानमां जतां आडे मार्गे चढी जवाथी वनमां घणोज डूर नीकली गयो. ते घेर न आव्यो तेथी राजाये तेनी घणी शोध करावी पण कांई जाल मली नहीं. राज्यकुमार जतां जतां तापसने आश्रमे गयो. ए तापसने आ कुमारना पिता साथे संसारी अवस्थामां संबंधपणुं हतुं तेथी तेणे घणां वानां करी तेने (राज्यकुमारने) पोतानी पासे राख्यो. एनुं नाम वलकलचीरी पड्युं. एक वखत ते तापसना आश्रममां बेठो थको सेहेजे सेहेजे तापसना वासण जोतो हतो. ते जोतां जोतां धर्मक्रियाना उपकरण तेना दीठामां आव्यां. पढी पूजवुं अने प्रमार्जवुं एवुं करतां देखी मनमां ईहापो करतां तेने जातिस्मरण ज्ञान थयुं. एटले तेणे पोताना पाठळा जवनुं स्वरूप दीतुं. तेथी पाठळे जवे साधुपणुं पाड्युं हतुं एम तेना समजवामां आव्युं. हवे ते शुभ जावना जावतां कपक-

श्रेणीये चढ्या. तेना प्रजावथी केवल ज्ञान उपन्युं अने मोक्ष गया. माटे धर्मनी जावना जाववी ए श्रेष्ठ ठे.

॥ जावना उपर पांचमो बलजड, हरण अने रथकारनो प्रबंध ॥

द्वारिका नगरीमां कृष्ण वासुदेव तथा तेमना चाई बलजड (बलदेव) राज्य करता हता. एकदा तेमना पुत्रो सांव प्रद्युम्नादिक वनमां जईने द्वीपायन कृषीने पत्थरादि मारी पाठा नगरीमां आव्या. तेथी द्वीपायने द्वारिकानो दाह करवानुं नीयाणुं कर्तुं. ते मरण पामी अग्नि कुमार देवता थयो. तेणे द्वारिका नगरीये आवीने नगरमां रहेनारा अपन कुल कोटी अने नगरनी बाहार रहेनारा बोहोतेर कुल कोटी जादवो सहित सर्व नगरवासीजने, कृष्ण अने बलदेव ए वे सिवाय बाली जस कर्या. पठी कृष्ण अने बलजड बन्ने जाईयो त्यांथी नीकलीने वनमां गया. त्यां कृष्ण तृषातुर थया. तेने माटे बलजड जल लेवा गया. कृष्ण पग उपर पग चढावी सुई रह्या. तेवामां जराकुंवर नामे तेमनो चाई कृष्णनुं मरण तेना हाथथी थवानुं ठे एम जाणीने पोताने हाथे एम बनवा न पामे माटे एकाकी वनमां रहेतो हतो तेणे कृष्णना पगमां वेगलेथी पद्म देखी मृगनी त्रान्तिथे बाण मार्युं. ते बाणे करी कृष्णनो पग वींघाणो. समीप आवीने जोयुं तो मृगने बदले कृष्णने देखीने ते घणो खेद पाम्यो. बलदेव आवशे तो एने मारशे एम चिंतवी कृष्णे तेने विदाय कर्यो. पठी कृष्णे प्राण त्याग कर्या. बलदेव जल लेईने आव्या. जाईने सुतो देखी तेने जगाकवा लाग्या, पण जवाब न दीधो. घणा काळावाला करी कळुं, परंतु मृतक देह होवार्थी कांइ उत्तर न मळ्यो तोपण प्रीतिने लीधे पोताथी रीसाईने ए (कृष्ण) बोलता नथी एम पोताना मनमां निश्चय करी तेने उपाकीने ठमांस सुधी फर्या. ठेवटे काया विणसती देखी देवताए दृष्टांत कही बतावीने सबने

अग्नि संस्कार कराव्यो. पठी वैराग्य पामी बलदेवे चारित्र्य ग्रहण कर्युं. वनसांहे तप करतां एक वखत पारणाने अर्थे गमिमां आब्या. त्यां नगरनी स्त्रीं बलजडनुं रूप देखी कूप उपर रही थकी घटने ठामे पुत्रने गळे गालो घालीने फांसवा लागी. एवुं देखीने बलजडमुनी "ह्वेथी नगरमां न पेसवुं. वनसांज सुफतो आहार लेई त्यां रहीश," एवो नियम लेई वनमां गया. त्यां धर्मनो उपदेश करता हता तेथी घणां पशु धर्म पास्या. तेमां एक मृगलो (हरण) गुरु श्रावक, जाणे मुनीनो शिष्यज न होय ! तेस मुनीने आहारने अर्थे जोतो रहे ठे. एक वखत एक रथकार (सुथार) काष्ट कापवा माटे वनसां आब्यो. तेने देखीने मृगलो मुनीने तेनी आब्यो. रथकारे मुनीने जावसहित गुरु आहार वडे पडीलाच्या. तेवारे मृगलो पण जावना जाववा लाग्यो जे, हुं माणस होत तो आवी रीते मुनीने दान देत. वली रथकार मनमां चितवतो हतो के, हुं धन्य तुं, के आज में आवा मुनीने पडीलाच्या. साधु पण पोतानी जावनामां लीन ठे. एवा अवसरनेविपे अरुधी कापेली वृद्धनी काल जुटी पकी. तेथी मुनी, मृगलो अने रथकार, ए त्रणे मरण पामी पांचमे देवलोके देवपणे उपन्या. ए पण जावनुं कारण जाणवुं. बलजडजीनी कथा घणी म्होटी ठे ते बीजा ग्रंथोथी जाणी लेवी. अहीं तो जावना जाववा उंपर संक्षेप मात्र कह्तीठे.

॥ अथ क्रोध विपे ॥

तृण दहन दहतो वस्तु ज्युं सर्व वाले, गुण रयाणं जरी
त्युं क्रोध काया प्रजाले, प्रसम जलद धारा वह्निने क्रोध
वारै, मणुअ जव समारे सुगुरु सीख धारे ॥ ४७ ॥

x बीजी प्रतमां 'रयाण' ने बदले 'करण' ठे. * 'मणुअ जव समारे सुगुरु सीख धारे,'
आचरणने ठेकणे बीजी प्रतमां 'तप जप व्रत सेवा' प्रीति वक्षी वधारो. एवु चरण ठे.

ज्ञावार्थः—घासनो अग्निं पण बालतो बालतो जेम सर्व वस्तुने बाली नाखे, तेम गुणरूपीया रत्ने जरी जे काया, तेने क्रोध बाली नाखे ठे. ए क्रोधरूपीया चंमालनुं जोर क्यारे मटे ? के ज्यारे प्रसम कहेतां उपसमरूपीयो जलधर एटले मेघ वर्षे ल्यारे क्रोधरूपी अग्नि मटे, अर्थात् घटने विषे उपशम समता प्रगट थाय ल्यारे क्रोध नाश पामे. अने उत्तम गुरुनी शिखामण मनमां धारण करे तो पामेलो मनुष्यजव सफल थाय. माटे सुगुरुनी शिखामण मानीने उपशम आदरी क्रोधने दूर करवो. ४५

धरणि परशुरामे क्रोधे निक्षत्रि कीधी, धरणि सुभ्रुमचक्रे क्रोधे निःब्रह्म साधी ॥ नरकगति सहायी क्रोध ए दुःख दाई, वरज वरज जाई प्रीति दे जे वधाई ॥ ४६ ॥

ज्ञावार्थः—क्रोध थकी परशुरामे पृथ्वी निःक्षत्री कीधी अर्थात् तेना जाणवामां जेटला क्षत्री आव्या ते सघलाने मारी नाख्या, सुभ्रुम चक्रवर्तीए ब्राह्मण विनानी पृथ्वी करी अर्थात् क्रोधे करी सघला ब्राह्मणोने मारी नाखीने पृथ्वी पोताने कबजे करी, माटे नरकगतिना सखाई एटले आपवावाला ए दुःखदाई क्रोधने हे जाई ! तुं ठांरु ! ठांड ! वली क्रोध ए प्रीतने पण नसाकनारोठे. ॥ क्रोध करवा उपर परशुराम अने सुभ्रुम चक्रवर्तीनो प्रबंध ॥

प्रथम देवलोके एक मिथ्यात्वी अने एक जैन, एवा बे देवताने मांहोमांहे धर्मनो विवाद थयो. नित्यप्रत्ये तेउ परस्पर विवाद करता एकेकनो धर्म वखाणवा लाग्या. ठेवट तेउ तेनी (धर्मनी) परीक्षा करवा माटे मृत्युलोकमां आव्या. ए वखत मिथुला नगरीना राजा पोतानी मेले लोच करीने (दीक्षा अंगीकार करीने) तत्काल विहार करी जता हता. तेमने जोई मिथ्यात्वी देवताप्रत्ये जैन देवता कहेवा लाग्यो के, आपणे एक शेरकीए अर्थात् रस्ते जवाना एक मार्गे कीदीयो विकुर्विये अने

बीजे मार्गे तीखी अणीआली सूखो विकुर्वि मुनीनी परिहा क-
 रीये ? मिथ्यात्वी देवताए ए प्रमाणे करवानी हा कहेवाथी एक मार्गे
 कोडो कीमीउं अने बीजे मार्गे तीखी जाला जेवी अनेक सूखो
 विकुर्वी. मुनीराजे विहार करतां एक मार्गे कीमीउं अने बीजे मार्गे
 सूखो. दीठी. तेथी विचार्युं जे—आत्म विराधना रुडी पण जीवनी वि-
 राधना अति दुःखदाई माठी गति देवावाली ठे ते माटे संयम-
 विराधना टालवी. एम धारी कीमीउंवालो मार्ग तजीने सूखो-
 वाला मार्गे चाली नीकळ्या. पग लोही लूहाण थया. रुधिरनी
 धारा चाली, पण लगार मात्र मनमां डूहवाणा नही. जैन दे-
 वता ए जोई साधुने पगे लागी मिथ्यात्वी देवताप्रत्ये कहेवा लाग्यो
 के, केम ? जोयुं ? जैननो तो एवो पराक्रम महिमा ठे. त्यार-
 पठी वन्ने देवता एक अटवीमां आव्या. त्यां जमदग्नि नामे ता-
 पस तपस्या करतो हतो के, खेडेली श्रुमीये पग न मुकवो
 अने फल फूल पडेलां खावां. वली तापस जूटा जूट मलिन ठे,
 एनो माननारो जे देवता, तेणे जैन देवताने कळुं के, आपणे एनुं
 पारखुं जोईये. पठी ते देवताये चडकला चडकली (चकलो अने
 चकली) नुं रूप करीने ते तापसनी लांवी म्होटी वधी गयेली
 दाढीमां मालो करी बेसाळ्युं. पठी चकले चकलीने कळुं के,
 तुं अर्ही रहेजे, हुं काम ठे ते करी आवुं. चकलीए कळुं के,
 हुं तमने नर्ही जावा देजं. चकलो कहे शा माटे ? चकली
 कहे के, मने तमारो विश्वास नथी आवतो माटे ! चकले कळुं
 के, तेनुं कारण तो कहे ? चकलीए जणाव्युं के, कदापि तमे
 मुज सरखी अवर कोई छी मळे अने ते तमने आववां न दे
 त्यारे तमे नावो माटे ! वली तमे तेणीना उपर मोह. पामीने
 रहो तो महारी शी वळे ? हुं शुं करूं ? पठी चकले चार
 हत्या प्रमुखना घणा सम खाधा तो पण चकलीए मान्युं नर्ही.

अने कछुं के, जो तमे आ तापसना सम खाउं तो जावा देउं, नहींतर नहीं जावा देउं. चकले कछुं के—“जो हुं पाओ ना आवुं तो आ तापसनुं पाप महारे साथे. ए पाप देवा जेवुं नथी, परंतु ते हुं तहारे वास्ते लेउं हुं.” चकलानुं आवुं वचन सांजलतां तापसने क्रोध चढ्यो. तेणे एक हाथे चकलो अने वीजे हाथे चकलीने पकडी पुब्युं जे—कहो रे कहो! तमे मने पापीकेम कछो? में एवुं शुं पाप कर्युं ठे, के तमे मने पापी ठराव्यो? चकलारुपे देवताए तापसने कछुं के, त्यारे तमे शो धर्म करो ठे ते तो कहो? अमे तो तमारा गुणने उलख्या; पण तमे तमारा जे साधुना गुण तेने ज्यारे नथी उलखता त्यारे तमे शुं धर्म करता हशो? तापस कहे जे—तमे जनावर ज्यारे जाणोठो त्यारे तुमथकी अमे काई जईशुं? अमे अमारो धर्म जाणताज होईशुं अर्थात् जाणीये जठीये. पद्दीए कछुं के, जो जाणो ठो तो कहो? तापसे कछुं के, तुं तो कहे? तहारुं हुं बहापण तो जोउं? चकलीए कछुं के, त्यारे तुं काईए जाणतो नथी, माटेज तहारा सम खवराववा पडे ठे तो! तापस कहे के, रे रांड! एवुं शुं ठे? ते वखते पद्दी बोढ्यां के, तमारा धर्मशास्त्रमां कछुं ठे जे—“अपुत्रस्यगतिर्नास्ति, स्वर्गेनैव च नैवच ॥ तस्मात्पुत्रमुखं दृष्ट्वा, स्वर्गेगठंतिमानवा ॥ १ ॥ अर्थ—अपुत्रीयानी सारी गति थती नथी अने तेने स्वर्ग मलतुं नथी, ज्यारे पुत्रनुं मां जुवे ठे अर्थात् जेने पुत्र होयठे तेज माणस स्वर्गे जाय ठे.” माटे खुल्लुंज देखाय ठे के, तमे तो मांन (फोकट) खोटी थारुं ठो. पंखीनां आवां वचन सांजली तापस ध्यानथी चूक्यो, अने विचारवा लाग्यो के, ए वात तो खरी! जुठ—जनावर सरखां पण महारी वात जाणे ठे! एना जेटली पण महारांमां समजण नथी. एवुं मनमां चिंतवी त्यांथी नजीक एकनगर हतुं त्यां आवी राजसज्जामां गयो. राजा तापसने देखी

जयत्रांत थई उठीने सामो आव्यो, अने प्रणाम करी कछुं के, आपनुं आगमन केम थयुं ठे ? मारा योग्य जे काई काम काज होय ते फरमावो. हुं ते शीरने जोरे (शीर साटे) करीश. तापसे कछुं के, तहारे सात पुत्रीउं ठे तेमांथी एक मने परणाव, नर्हीतर बालीने जस करीश. ए वचन सांजली राजा बीहीन्यो, जे रखे ए तापस काई करे ! अर्थात् राजाने तापसनो घणो जय लाग्यो तेथी तेणे कछुं के, स्वामी ! महारी सात पुत्रीउंमांथी तमने जे चाहे, तेने तमे सुखे वरो. एवुं सांजलीने ज्यां राजकन्याउं हती त्यां ते गयो. तेनुं मलीन शरीर देखीने उ कन्याउं नाशी गई. पण एक न्हानी धूळमां रमती हती ते तेमज रही. एटले तापसे तेने एक बीजोरु आपवा पोतानो हस्त तेनी सामे लंबाव्यो, तेथी ते लेवा माटे बालिका, के जेनुं नाम रेणुका हती तेणीए पोतानो हाथ सामो, कर्यो. अर्थात् हाथ धर्यो. तापस तरत ते कन्याने उपानी राजा पासे लाव्यो, अने कछुं के, आ कन्या मने चाहे ठे. राजाए ते कन्या तापसने परणावी. क्रमोचन वेलाए घणुं धन धान्य ढोर विगेरे राजाए आप्युं ते सघळुं देखीने राजकन्या सहित तापस वनमां ज्यां पोतानो आश्रम हतो त्यां आव्यो. अनुक्रमे जमदग्नि तापसने त्यां रहेतां रेणुका युवावस्था पामी. एक वखत तेणीए तापस (पोताना पति) ने कछुं के, स्वामी ! बे चरु मंत्री आपो. तापसे पुब्युं के, बे चरुने शुं करशो ? रेणुकाए जणाव्युं के, एक महारी बहेनने आपीश अने एक हुं खाईश. तापसे पुब्युं के, ए तहारी बहेन क्यां ठे ? रेणुकाए जणाव्युं जे-हस्तीनागपुरमां अनंतवीर्य राजाने घेर ठे, तेने माटे मंत्री आपो. पठी तापसे एक ब्राह्मणनो अने एक क्षत्रीनो, एम बे चरु मंत्री आप्या. रेणुकाए एक चरु पोतानी बहेनने मोकळ्यो अने एक पोते खाधो. अ-

नुक्रमे बन्ने बहेनोए गर्जधारण कयों, अने पूर्ण मासे पुत्रो प्र-
 सव्या. ते म्होटा थयो. त्यारपढी रेणुका पोतानी बहेनने मलवा
 सारु हस्तीनागपुरे गई. त्यां तेनुं रूप जोई अनंतवीर्यराजा
 तेना पर मोहीत थयो थको तेनी साथे जोग जोगववा लाग्यो
 तेथी तेणीने गर्ज रह्यो. जमदग्नि ए वात जाणी तेथी हस्ती-
 नागपुर जई रेणुकाने तेडी लाव्यो. रेणुकानो पुत्र, के जेतुं नाम
 परशुराम राखवामां आव्युं हतुं ते तापसीविद्या सीख्यो हतो.
 तेणे पोतानी मातानुं दुष्चरित्र जाणी तेणीने कालधर्म पमाणी,
 अर्थात् मारी नाखी. त्यारपढी तेणे हस्तीनागपुर जईने अनं-
 तवीर्यराजाने पण मार्यो. अनंतवीर्यना पुत्र कृत्यवीर्ये जमदग्निने
 मरण पमाड्यो. एम करतां बन्ने वच्चे विषवाद वधतो गयो. पर-
 शुरामे क्रोधे करी एकवीस वार नक्षत्री पृथ्वी करी, अर्थात्
 सघळा क्षत्रीजने मारी नाख्या. क्षत्रीनुं एक बालक सरखुं
 पण जीवतुं रहेवा दीधुं नहीं. कृत्यवीर्यने पण मार्यो. ते व-
 खत तेनी सगर्जा स्त्री नासीने वनमां जती रही. त्यां तेणीने
 एक तापसे जूमीग्रह (जोंयरा) मां ठानी राखी. तेणीए
 त्यां पुत्र प्रसव्यो. ते जूमीग्रहे जपन्यो माटे तेनुं नाम 'सुजुम'
 पाड्युं. अनुक्रमे ते म्होटा थयो. तापसे तेने जणाव्यो. ते सर्व
 कळा सीख्यो. एकदां समये सुजुमे पोतानी माताने पुढ्युं
 जे- 'पृथ्वी षटलीज ठे?' माताए जणाव्युं के- 'पृथ्वी तो
 घणी ठे, पण आपणे तो बीके करी अर्ही रह्या ठीये.' सु-
 जुमे पुढ्युं- कोनी बीक ठे? माताए जणाव्युं जे- 'परशुरामे
 तहारा पिताने तथा पिताना पिताने मारी आपणुं राज्य लेईने
 सघळा क्षत्रीजने हण्या ठे.' एवुं सांजली सुजुमकुमारने क्रोध
 चढ्यो, तेथी तत्काल जोंयरांमांथी नीकलीने पृथ्वीने जोवालाग्यो.
 त्यांथी तेणे फरतो फरतो हस्तीनागपुरे आवीने चक्रवडे परशुरामने

मार्यो-पढी चक्रवर्तीपणुं पामीने एकवीस वार निःब्राह्मणी पृथ्वी करी तेमणे द्वेषे करी संबंधी उतां एक बीजाने ह्या अने तेने लीधे बी-जानो पण घाण वाली नाख्यो माटे क्रोध महा माठी गति आप-वावालो ठे तेने त्यजवो. क्रोधे करी क्रोडपूर्वनुं संयमफल पण नाश पामे ठे. वली नर्कनो सखई एटले नर्कमां लेई जनारो पण क्रोध ठे. माटे क्रोधने ठंभवो अर्थात् कोई उपर क्रोध करवो नही. ४७

॥ अथ मान विषे ॥

॥ विनय वनतणी जे मूल शाखा विमोडे, सुगुण कन-ककेरी शंखलाबंध तोडे ॥ उनमद करि दोडे मान ते मत्त हाथी, निजवश करि ले जे अन्यथा दूरएथी ॥४८॥

ज्ञावार्थः- जे विनयरूपीया वननी मूल शाखाने मरनी नाखे अर्थात् विनयनो समूलो नाश करे, वली जे उत्तमगुणरूपी सोनानी सांकलने तोनी नाखे, एवो मानरूपीयो मस्त हाथी अहंपदे मगरु-रीथी दोना दोड करे ठे अर्थात् विनय अने उत्तम गुणोतुं नाश कर-वावाळुं ज मान ठे, तेने तुं पोताने स्वाधिन करी लेजे, कारणके एने (मानने) वश कर्था विना एके गुण निपजे नहीं, अर्थात् ज्यांसुधी मान (अहंपदे) ठे त्यांसुधी सर्व गुण विनयादि दूर रहे ठे. अहीं बाहुबलनो दृष्टांत जाणवो. ज्यारे एमणे मान मुक्युं त्यारेज के-वलज्ञान उपन्युं. ए वार्ता प्रसिद्ध होवाथी अहीं लखी नथी. ४८

॥ विषद विष समो ए मान ते सर्प जाणो, मनुज वि-कल होवे एण डंके जडाणो ॥ इह न परिहस्यो जो मान डुर्योधने तो, निज कुल विणसाड्यो मानने जे वहतो ५०

ज्ञावार्थः- आकरा (हलाहल) विष तथा सर्पना जेवुं मानने जाणवुं, ए मानना जोगे करी मनुष्य विकल थाय-गजराय, अ-र्थात् ए मनरूपी सर्पने डंके करी चेतन जड थयो ठे. तेने जे

परिहरें पटले तेनो जे त्याग करे तेने धन्य ठे, डुर्योधन राजाए मान परिहर्यु नही अने अहंपद (मान) राख्युं तेथी तेना सर्व कुटुंबनो विनाश थयो. ५०

॥ मान करवाथी नाश प्रामनार डुर्योधननो प्रबंध ॥

पूर्वे पांच पांरुव अने डुर्योधनादिक कुरु देशनुं राज्य करता हता. कपट करी जुवटामां हरावि डुर्योधने पांरुवोने वनवास दीधो. ते वनवासनी प्रतिज्ञा पूर्ण करी पांरुवो द्वारिकाये आव्या. कृष्णे तेमने आदर देई राख्या. पठी कृष्णे डुर्योधनप्रत्ये कहेवराख्युं के, पांरुवो प्रतिज्ञा पूर्ण करीने आव्या ठे माटे तेमने जाग आपो. नही तो युद्ध करवाने सज थाळ. डुर्योधने डुतने जणाव्युं जे-ए पांरुव ते कोण मात्र ! अर्थात् ते शा लेखामां ठे? जो तेमने जाग लेवो होय तो कहेजे के युद्ध करवाने सज थई आवज्यो; डुते द्वारिकामां आवी ते हकीकत निवेदन करतां तत्काल कृष्णने साथेलेई पांडवो हस्तीनापुरे गया. डुर्योधन माने जयों अको पोताना जाई प्रमुख सैन्य लेई सामो आव्यो. मांहोमांहे दारूण युद्ध थयुं. पांडवोए तेना जाईसहित डुर्योधनने हणी जय करी पोतानुं राज्य लीधुं. आ प्रबंधथी सार ए ग्रहण करवानो ठे जे-डुर्योधने मान कर्यु तो पोताना कुटुंबनो नाश कर्यो. तेमज मानी (अजिमाना) पुरुष काई विचारता नथी अने अजिमानना पूरमां तणाई मरजी माफक आचरण करे ठे तेथी पारकुं अने पोतानुं-सर्वेनो विणसारुनारो थाय ठे. माटे सर्वे मनुष्ये माननो त्याग करवो. ५०

॥ अथ माया विषे ॥

निठुरपणु निवारी हीयडे हेज धारी, परिहर बल माया जे असंतोषकारी ॥ मयुर मधुर बोले तोहि विश्वास नाणे, अहिगजण प्रमाणे मायिने लोक जाणे ॥ ५१ ॥

जावार्थः—जे मायानो धणी एटले जे मायावी मनुष्य होय ते निठुर अर्थात् मनमां कपट जाव राखी मुखे उपर . उपरथी सारू लगाडनारो होय तथा तेना हैयामां हेज कहेतां दयाजाव होय नहीं, मायावी बलमां ने बलमां रहे अने असंतोषी होय, वली मायावी मीतुं मीतुं बोले पण ते मधुर—मीतुं बोलनार मोरनी माफक विश्वास राखवा लायक न होय! केमके मोर मधुर बोले ठे पण सर्पने आखो ने आखो गली जाय ठे, तेवोज मायावीने अविश्वासपात्र जाणवो. माटे माया जुंडी ठे, तेनो त्याग करवो. जुळ महिनाथ स्वामीए माया करीने तपनी वृद्धि करी हती, बीजुं कांई मातुं काम तो कर्युं नहोतुं, तो पण एटलीज मायाथी स्त्रीवेद बांध्यो: माटे मायाने परहरवी ए उत्तम मनुष्यनुं कर्तव्य ठे.

म कर मकर माया दंज दोषजु ठाया, नरय तिरिय केरा जन्म दे जेइ माया ॥ बलि नृप बलवाने विष्णु माया वहंतां, लह्यपण लह्युं जे वामनारूप लेतां ॥ ५१ ॥

जावार्थः— माया ए दोषरूप विषनुं जाऊ ठे, तथा ए नर्क अने तीर्यचनी गति आपनारी ठे, माटे तुं ते (माया) न करनकर. वली बलिराजाने बलवा (ठेतरवा) ने माटे श्री कृष्णे माया थकी वामन रूप कर्युं तेथी लघुताई पाम्या. माटे माया (कपट) न करवुं. मायावी जे होय ते कुरु कावितुं करी आग-द्व्याना पेटमां पेसी जाय, दंजपणुं धरी मायावीपणुं करी आग-द्व्यानुं कालजुं काढतां वार न करे, माटे मायावीने ठांरवो. ५१

अथ लोच विषे ॥

सुणी वयण सयाणे चित्तमां लोच नाणे, सकल व्यस-नकेरो मार्ग ए लोच जाणे ॥ ॥ इक खिण पण एने संग रंगे म लागे, जव जव दुःखदे ए लोचने दूर त्यागे ५३

ज्ञावार्थः— उत्तम रुढां वचन सांजलीने मनमां लोच करीश नहीं; कारण के व्यसनादिक मागां कृत्य करवानी जे ईहा थाय ठे ते सर्वे कष्टनुं मूल मंडाण ए लोचने जाणवो अर्थात् लोचज ठे, वली एक क्षणवार पण लोचनो संग करवार्थी अर्थात् लोचने विषे रातो मातो थवार्थी ए जवोजव दुःख देवावालो ठे, माटे लोचनो त्याग करवो. ५३

॥ लोच करवार्थी कष्ट पामनार सुभ्रुमचक्रवर्तीनो प्रबंध ॥

सुभ्रुम चक्रवर्तीए आ जरतक्षेत्रना ठए खंड साध्या तो पण लोच न गयो, तेथी तेणे धातकीखंरना ठ खंरु सावधाने वास्ते लवण समुद्रमां चर्मरत्न मुकीने तेना उपर पोतानुं सर्व सैन्य चढाव्युं. ते चर्मरत्नने हजार देवता अवलंबीने चाले ठे. तेमांथी एक देवताए विचार्युं जे, जरतना ठ खंड साधतां घणां वर्ष वीत्यां अने ह्वे आगल कोईए पण नही साधेला धातकीना ठ खंरु साधवा जवानुं प्रयाण कर्युं ठे तेथी केटलां वर्ष वही जशे तेनो अनुमान थई शके तेवुं नथी; माटे देवांगनाने मली आवुं तेटलो वखत हुं नही अवलंबु तो एशुं नही चाले ? एम विचारीने तेणे चर्मरत्न मुकी दीधुं. एम अनुक्रमे हजारे देवताना मनमां एवो विचार आववार्थी समकाले सर्वे देवताए चर्मरत्न मुकी दीधुं. एटले पापना उदयेकरी ते चर्मरत्न चक्रवर्तीना सैन्य सहित समुद्रमां डुबी गयुं. ते सघलानो नाश थयो. लोचनो लोच न रहेवार्थी देवता जेनी सेवामां हता तेवा चक्रवर्तीनो पण नाश थयो, तो बीजानो थाय तेमां तो नवाई-जशानी ? माटे लोच अति दुःखदाई ठे तेथी तेनो त्याग करवो.

कनकगिरि कराया लोचथी नंदराये, निज अरथ न आया ते हर्या देवताये ॥ सकल निधि लही जे स्वाय ते विश्व कीजे, मन तेहथी न रीके लोच तृष्णा न बीजे ॥ ५४

ज्ञावार्थः—नव नंद राजाये सोनानी डुंगरीज करावी पण ते. ते-
मना पोताना काममां आवी नही—देवताये हरी लीधी, ते तो
अतृताज गया, सघली -निधि तेमज वली बधी पृथवी पोताने
वश होय तो पण लोचनवृष्णा नही ठीपवाशी मन कदी संतोष
पामतुं नथी. ५४

॥ लोचनो त्याग करवा उपर कपिल ब्राह्मणनो दृष्टांत ॥

एक नगरमां राजाए प्रजाते उठी ब्राह्मणोने बे मासा सो-
नानुं दान देवानुं नक्की कर्युं हतुं. त्यां कपिल नामनो ब्राह्मण र-
हेतो हतो. ते बे मासा सोनु लेवानी जंखणामां रात्रे सुई रह्यो,
तेथी रात्रिनी खबर न परवाने लीधे मध्यरात्रे उठीने दरबारगढ
तरफ चाली नीकळ्यो. रस्तामां पोरेदारे चोर जाणी तेने पक-
कीने चोकीमां बेसाळ्यो. प्रजाते तेने राजा पास लेई आव्या. त-
पास करतां ए चोर नथी एम राजानी खात्री थई त्यारे पुब्युं के
तुं कोण हुं ? कपिले कळुं के दासी (लक्ष्मी)नो प्रेयींहुं आव्यो हुं,
अर्थात् तेणे बे मासा सोनानी जंखणा संबधी सघलो वृत्तांत ज-
णाव्यो. ते सांजली राजाये विचार्युं जे महारा नगरमां आवा
पण दळिडी वसे ठे. एवी दयाये करी ब्राह्मणने राजाये कळुं के,
“ तुं जे मागीश ते हुं आपीश, माटे आलोच करी आव.” पठी
ते कपिल ब्राह्मण एकांते जई विचार करवा लाग्यो जे—राजा कने
हुं सो रूपैया मांगु के बसे चारसे, के हजार बे हजार, के लाख
बे लाख, के चार लाख दश लाख, के वीस लाख, एम ऋड
सुधी चळ्यो, परंतु मननो परिणाम एटला ड्रव्य उपर पण
स्थिर न रह्यो. वली तेथी पण वधारे वधारे मन आगल दोडवा
लाग्युं. राज्य लेवा सुधीनी मागणी करवा उत्सुक थयो तोपण
न धरायो. एम करतां करतां ठेवट एवा विचार उपर आव्यो के
मन तो धरातुंज नथी. ए अथिर पदार्थ ठे. ए मने ठोरुशे, के हुं एने

ढोडीश. एवी शुभदशा जागवार्थी जवनी जे जावठ ते जागी. एटले संयमथी लय लागी, त्यारे विचार्युं जे:-“ जाहा लाहो तहा लोहो, लाहो लोहोए वढई ॥ दो मासा कयं कळां, कोडीए नव निठिए ॥ १ ॥ ” एवुं विचारीने तेज वेलाये पंचमूष्टी लोच करीने राजा पासे आव्यो अने धर्मलाज देई उजो रह्यो. राजाये पुंळ्युं के-ए शुं कीधुं ? कपिल कहे-चारित्रं लीधुं. तमे कळुं हतुं के आलोची आवो, ते आ (मस्तक) लोची आव्यो. जे विचारुं हतुं ते विचारीने आव्यो. राजा उठीने पगे लाग्यो. मुनीए त्यांथी विहार कर्यो. मार्गमां जतां पांचसें चोर मळ्या तेने प्रतिबोध पमादीने ते निर्मल अप्रतिपाती केवल ज्ञान पामी मोक्षे पहांच्या. एम जे लोच मुके ते सुखीयां थाय अने लोच करे ते खुआर थया ठे अने थरो. माटे लोचनो त्याग करवो. ५४

॥ अथ दया विषे ॥

सुकृत कल्प वेळी वृद्धि विद्या सहेळी, विरतीरमाण केली
शांति राजा महेळी ॥ सकल गुण जखेरी जे दया जीव
केरी, निज हृदय धरी ते साधिए मुक्ति सेरी ॥ ५५ ॥

जावार्थ:- दया केवी ठे ? उत्तम करणीरूप कल्पवृक्षानी वेळ समान ठे, लक्ष्मीनी सखाई ठे, ज्ञान गुणनी सहचारी ठे, वली विरती रूप जे राणी तेह दया ठे, अने ए दया शांति राजानुं सदन ठे, सघळा जला- सारा गुण अने जे जीवदयानुं मूल ठे, एवी दयाने हृदयनेविषे धारण करीने शुं साधिए ? मुक्ति रूपीणी शेरी, अर्थात् दया थकी मुक्ति पामीये. माटे अहो जव्य प्राणीळ ! ए जे जीवदया ठे तेमां घणाज गुण जर्था ठे अने तेथी घणा जीव पार पास्या ठे. जे जे तीर्थकर थया तेमणे पण एनुं एज वचन प्रकाशेलुं ठे. ते ए जे:- सवे पाणां, सवे चूआं,

सबे सत्ता, सबे जीवा न हंतवा ॥ आ प्रमाणे अनंता थया ठे
अने थशे ए सघला तीर्थकरोनी एवीज वाणी होवाथी ते
मान्य करवी अर्थात् जीव दया पालवी. ५५

निज सरण परेवो शेनथी जेण राख्यो, षट दशम जिने
ते ए दया धर्म दाख्यो ॥ तिह हृदय धरीने जो दया
धर्म कीजे, ज्वजलधि तरीजे दुःख दूरे करोजे ॥ ५६ ॥

जावार्थः— सोलमा तीर्थकर श्री शान्तिनाथ जगवाने पोताना
पाठला दशमा मेघरथ राजाना जवमां सींचाणाना जयथी
आवेला पारेवाने वचावी दयाधर्म दाख्यो, तेवी रीते जो
बीजा पण पोताना हृदयने विषे दया लावीने वर्तशे तो तेना
प्रजावथी जव रूपी समुद्र तरीने दुःखने वेगलां करशे अर्थात्
मोक्षसुख मेलवशे. माटे दयाधर्म पालवो. दया एरु होटी ठे. ५६
॥ दया चिंतवीने पारेवाने शरणे राखनार मेघरथराजानो प्रबंध ॥

पूर्वे श्री शांतीनाथनो जीव दशमा जवने विषे मेघरथ नामे
राजा हतो. एकदा ते पोताना दरवारमां बेठा हता त्यां धुजतो
धुजतो एक पारेवो तेमने शरणे आवीने पेठो. तेनी पाठल तेने
मारवाने उत्सुक थई आवेलो सींचाणो ते वखते मनुष्यजाषाये
वोट्यो जे— “ एकने तुं उपकार करे अने एकने मारे, ए शुं
तने घटार्थ ठे ? आज त्रण दिवस थयां हुं चूख्यो हुं. माटे तुं
एने मुकी दे. शुं तने एटली पण दया नथी आवती ? महारुं
पेदा करेलुं अर्थात् शोधी कहाडेलुं जद्व तहारी पासे आव्युं ठे,
ते तुं मने आप अने सुखी कर. हुं महादुःखी थाउं हुं. चूखनुं
दुःख हवे महाराथी वेठी शकातुं नथी, माटे महारुं जद्व मने आपो
के जेथी महारी चूख जांगे. हुं तमने आशीश देईश. ” राजाये

कछुं के "तुं जे कहे ते तने मगावी आपु." सींचाणो कहे के- 'ते शुं काम आवे ? हुं तो मांसनुं जदण करनारो हुं, माटे महारुं जे जद ठे ते आपो. ए विना बीजी वधी वस्तु महारे नकामी ठे.' राजाये विचार्युं जे, जेने जे आहार तेने ते वहाबुं. माटे एने तो एज जोड़िये. परंतु आपणी पासे आव्यो तेने आपणे केम आपीये ? कदापि आपीये तो आपणुं बीरुद जाय. माटे हवे तो 'अर्थ साधयामि के देहं पोतायामि.' एम विचारीने तोला (त्राजुडी)मंगावी, तेमां एक पासे पारेवो मुक्यां अने बीजे पासे राजाये पोतानी जांग प्रत्ये ठेदीने मांस मुक्युं. पारेवाना प्रमाण करतां पण वधारे मांस मुक्युं तो पण ए त्राजवुं उचुं ने उचुं रबुं. राजा पोतानी देह कापतो जाय अने मांस मुकतो जाय, परंतु देवमायाये करी पारेवानी बरोबर ना थाय. ए वखते प्रधान तथा बीजो बधो परिवार तेमज राणीयो वीगेरे सर्व मलीने राजाने कहेवा लाग्यां के, हे स्वामी ! 'ए कायाने शुं घात करो ठो ? एक पंखी तीर्यच जीव माटे आपनो अमूख्य देह कां विनाशो ठो ?' आ प्रमाणे सज्जन वर्गे कछुं, तेने न गणकारतां महा धैर्यवंत मेरु शिखरनी परे निश्चल मन-वाला राजाये, थोडे थोडे मांसे ए पूरु थतुं नथी, माटे आ (महारी) वधी काया ए जीवना उपर खूरवान ! एम विचारीने पोतानुं शरीर संकटपीने पद्दामां चढी बेठा. जीवदया उपर मेघरथ राजानुं पोतानो देह अर्पण करवा सुधीतुं धैर्य-साहस जोई देवता तुष्टमान थई तेमने पगे लागी चलत् कुंमलाजरण थई सौधर्म देवलोकप्रत्ये गयो. राजानी काया पूर्वे जेवी हती तेवी सोना सरखी थई. माटे दृढ मनथी जीवदया पालवी. ५६

॥ अथ सत्य विषे ॥

गरल अमृत वाणी साचथी अग्नि पाणी, सृज सम अ-
हिराणी साच विश्वास खाणी, सुपसन सुर कीजे साचथी
ते तरीजे, तिण अलिक तजीजे साचवाणी वदीजे ॥ ५९ ॥

जावार्थः—सत्य थकी सर्पनुं जे गरल होय ते पण अमृत
थाय अने सत्य थकी अग्नि पण पाणी थाय, सत्य थकी रूको
जस कीर्ति पामे, सत्य थकी सर्व जगत्र विश्वास आणे अर्थात्
सत्य ए विश्वासनी खाण ठे, सत्य थकी देवता पण प्रसन्न
थाय, ए सर्व सत्यपणाथी पामीये, ते माटे मृषावाद
ढांढीने सत्य वाणी बोलीये. ५९

जग अपजश वाधे कूरुवाणी वदंतां, वसु नृपति कुगत्ये
साख कूडी ञरंतां ॥ असत वचन वारी साचने चित्त
धारी, वद वचन विचारीजे सदा सौख्यकारी ॥ ५७ ॥

जावार्थः—जूढा बोला थवाथी अर्थात् जूढुं बोलवाथी जगत्-
नेविषे अपजशनो पफुहो वागे, (जुढ) वसुराजा खोटी साख
ञरवाथी नकें गयो, माटे असत एटले जूढु वचन ढांढीने सत्य-
वाणी बोलवी. वली जे वचन बोलवुं ते विचार करीने बोलवुं, के
जे हमेशां सुखकर थाय. ५७

॥ कूडी साख ञरवाथी नकें जनार वसुराजानो प्रबंध ॥

खीरकदंबक नामना अध्यापकनी पासे तेनो पुत्र पर्वत, व-
सुराजा तथा नारद, ए ञण जण साथे ञण्या हता. ते अध्या-
पके काल कर्यो एटले पर्वत अध्यापक थयो. एकदा फरंता फ-
रता नारद, पर्वतने त्यां आव्या. ते वखत “अजै होतव्यं” एवो
पाठ ते पोताना शिष्योने ञणावतो हता. तेणे तेनो अर्थ क-

रतां जणाव्युं के “ यज्ञमां अज एटले वोकमानो होम करवो.” नारदे ते सांजलीने कहुं के—आपणा गुरु तहारा पिताये तो ज्यारे हुं, तुं अने वसुराजा जणता हता त्यारे ‘ अज ’ शब्दनो अर्थ वोकनो नहीं, पण ‘ त्रण वर्षनां वृही ’ कहां ठे ? तेम ठतां तुं अवलो—खोटो अर्थ केम करे ठे ? पर्वते जणाव्युं के, तमारुं कहेवुं खोटुं ठे. गुरुमहाराजे तो ‘ अज ’ शब्दनो अर्थ ‘ वो-कडो ’ ज बतावेलो ठे. ते प्रमाणे हुं शीखवुं बुं. नारदे तेनुं कहेवुं तदन खोटुं ठे एम वारंवार कहेवाथी ते बन्ने वच्चे घणो विवाद थयो. ठेवट पर्वते जणाव्युं जे—वसुराजा आपणी साथे जणेलो ठे माटे तेमनी पासे जईने खरुं शुं ठे ? तेनो निर्णय करीये. आ वात नारदे कबुल करी बीजे दीवसे राजा पासे जवानुं ठराव्युं. पर्वतनी माता, नारद अने पर्वत वच्चे अज शब्दना अर्थ माटे विवाद थतो हतो ते सांजलती हती. तेणीये नारदना गया पढी पोताना पुत्र पर्वतने कहुं के, तहारा पिताए ‘अज’ शब्दनो अर्थ ‘ त्रण वर्षनां वृही ’ बतावेलो ठे, ते हुं पण जाणुं बुं. तें नारद साथे खोटी जीकर करीने वसुराजा पासे जई निर्णय करवानुं ठराव्युं ठे. ए सत्यवादी राजा ठे तेथी जुतुं बोलशे नहीं तेथी तुं खोटो पनीश. पर्वते पोतानी मातानां आवां वचन सांजली तेणीने वसुराजा पासे जई पोते जणावेलो अर्थ खरो ठे एम कहेवाने जलामण करवा मोकली. तेणी वसुराजा पासे गई. गुरुपत्नी जाणी राजाये तेनो आदर सत्कार कर्यो अने आ-गमननुं कारण पुब्धुं ? तेणीये पुत्रजीक्षा माटे आवी बुं, एम जणाव्युं. राजाये तेनो वाल कोण वांको करनार ठे ? ए महारो जाई ठे ! एना सामुं जोनार कोण ठे ? ते मने बतावो ? एम ज्यारे कहुं; त्यारे गौराणीये पर्वत अने नारदनी वच्चमां जे विवाद थयो हतो ते जणाव्यो, अने विशेषमां कहुं के, पर्वतनो पद्द

करी तमारे तेने साचो ठराववो योग्य ठे. गुरुपत्नीनां आवां वचन सांजली वसुराजा विचारवा लाग्यो के महाराथी असत्य केम बोलाय ? हुं आ स्फाटिकरत्नना सिंहासन उपर बेसुंहुं ते महारा सत्य वडे अंतरिद्ध रहे ठे एम जे सर्व लोको कहे ठे ते महारू बीरूद हरुहडतुं जुतुं बोलवाथी केम रहेशे ? आ तो ' वाघ नदीनो जोग मिळ्यो, पढी वसुराजाये जूतुं नहीं बोलाय एम कहुं, त्यारे ठेवटे ब्राह्मणीये जणाव्युं के, जो तुं महारा ठेकरानो पद्द नहीं करे तो तेनुं मोत थशे अने हुं पण तने महारी हत्या आपीश. वसुराजा आथी शरमींदो थई गयो अने तेणीने विदाय करतां जणाव्युं के तमारा पुत्रनो पद्द करीश. तेणीये राजानो कोल लेई पोताने घेर पाढी आवीने पर्वतने ते वात जणावी. पढी ठराव प्रमाणे बीजे दीवसे नारद तथा पर्वत वसुराजा पासे गया. अजाण थई आगमननुं कारण वसुराजाये पुठवाथी, अध्यापके ' अज ' शब्दनो अर्थ ' त्रण वर्षनां वृही ' बताव्यो हतो एवुं नारदे, अने ' बोकडो ' बताव्यो हतो एवुं पर्वते जणावीने ते बेमानो खरो अर्थ कयो ठे, तेनो निर्णय करवा माटे तमारी पासे आव्या ढीये एम जाणव्युं. एटले वसुराजा मनमां विचार करी कहेतो होय एवो डोल करी बोड्यो के, ' अज ' एटले ' बोकडो ' कह्यो ठे. ते वखत-हे वसुराजा ! तमे एनो अर्थ खोटो केम करो ठो ? एवुं नारद बोड्या, के तत्काल देवताये सिंहासन उपरथी उठालीने वसुराजाने हेठो नाख्यो. ते मरीने नकें गयो. एक शब्द मात्रनो अर्थ जूठो करवाथी वसुराजानी नर्क गति थई तो पढी वारंवार असत्य बोलनार तो एवा केटला चव चटकशे तेनी गणत्री थई शकवी मुरकल ठे. माटे असत्य अलीक वचन ठांकीने सत्य वाणी बोलवी. ५७

॥ अथ चोरी विषे ॥

परधन अपहारे स्वार्थपे चोर हारे, कुल अजस वधारे
बंध घातादि धारे ॥ परधन तिण हेते सर्प ज्युं दूर
वारी, जगजन हितकारी होय संतोषकारी ॥ ५९ ॥

ज्ञावार्थः- कुलनी मर्यादा मुकीने जे स्वार्थी चोर पारकुं द्रव्य
चोरे ते जगत्मां अपजशने वधारे, बंधीखाने पडे तथा घातनी
वेदना पामे अर्थात् जीवथी पण जाय, वली जेम सर्पथी लोक
वेगला जाय तेम ए चोरथी पण लोक वेगला नासे, ते माटे ए
चोरपणुं मुकीने जगत्ना जीवने हितनुं करवावाहुं संतो-
षपणुं आदरवुं. ५९

निशिदिन नर पामे जेहथी दुःख कोडी, तज तज धन
चोरी कष्टनी जेह उरी ॥ पर विजव हरंतो रोहिणी चोर
रंगे, इह अजयकुमारे ते ग्रहो बुद्धि संगे ॥ ६० ॥

ज्ञावार्थः- चोरी थकी मनुष्य रात्रि अने दिवस दुःखनी
कोडी पामे अर्थात् वेसुमार दुःख पामे, ते माटे हे जाई ! एने
(चोरीने) तुं बांढ, बांढ ! शा माटे जे ए चोरी ते चाळती
दुःखनी उरडी समान ठे, वली पारकी संपदा हरतां कोरडी
एटले नकरी वेदना जोगवती वेला कोई आनो आवे नही,
जुळ ! रोहिणीया चोरने जेम अजयकुमारे बुद्धिना जोगे गृहो
एटले पकड्यो, ते माटे चोरीप्रत्ये बांढवी. ६०

॥ अथ कुशील विषे ॥

अयश पडह वागे लोकमां लीह जागे, झरजन बहु
जागे जे कुले लाज लागे ॥ सजन पण विरागे मां रमे
एण रागे, परतिय रस रागे दोषनी कोडि जागे ॥ ६१ ॥

त्रावार्थः— परस्त्रीनी संगतथी जगतने विषे अपजसनो परह वागे तथा लोकमांथी नार वकर जाय, लज्जा पामे, दोषी दुश्मन जागे, कुलमां पण कलंक लागे अने सज्जन माणस तेनाथी विरागे एटले दूर रहेवा ईहे, माटे तुं एनो संग करीश नही; केमके परस्त्रीना रसने रागे करी अवगुणनी कोडि जागे अर्थात् परस्त्रीनो प्रसंग करवाथी अनेक अवगुण थाय ठे. ६१

परतिय रसरागे नाश लंकेश पायो, परतिय रस त्यागे शील गंगेव गायो ॥ द्रुपद जनक पुत्री विश्व विश्वे विदीती, सुर नर मिलि सेवी शीलने जे धरंती ॥ ६२ ॥

त्रावार्थः— परस्त्रीना रसने रागे करी लंकापति रावण नाश पाय्यो अर्थात् रामचंद्रनी स्त्री सीता उपर मोहीत थई तेनुं हरण करी जवाथी रावणनां दस मस्तक रणने विषे रक्वड्यां, अने परस्त्रीना विरमणथी गंगाना पुत्र गांगेयकुमारे (त्रीष्मपिता) के जेमणे वाव्यावस्थामांथीज शील पाट्युं तेशी जगतनेविषे गवराणा एटले जशवाद पाय्या, वली द्रुपद राजानी पुत्री ते पांरुवनी नार्या द्रौपदी तथा जनक राजानी पुत्री ते रामचंद्रनी पत्नि सीता त्रण जगतने विषे प्रसिद्धिने पामी अने एवा शीलवंत प्राणीउनी देवता तथा मनुष्य सेवा करे ठे. शीलगुणनुं म्होदुं महात्म्य ठे. माटे परस्त्रीनो त्याग करवो अने शील पालवुं. ६२

॥ अथ परिग्रह विषे ॥

शशिउदय वधे जूँ सिंधु वेला जखेरी, धनकरि मन साए तेम वाधे घणोरी ॥ डुरित नगर सेरी तूं करे ए.परेरी, ममकर अधिकेरी प्रीति ए अर्थकेरी ॥ ६३ ॥

त्रावार्थः— चंद्रमाना उदयथी जेम समुद्रना प्राणीनी वेल

वधे, तेम मूर्खाए परिग्रहनी ममता वधे, वली ए परिग्रहनी ममता ते नर्क गतिनी शरीरी कहेतां वाट ठे अर्थात् ए नर्के बेई जनारी ठे, माटे ए परिग्रहनी अधिक प्रीति तुं न कर. ६३

माणुअ जनम हारे दुःखनी कोमि धारे, परिग्रह ममता ए स्वर्गनां सौख्य वारे ॥ अधिक धरणी लेवा धातकी खंड केरी, सुशुभ कुगति पामी चक्रिराये घणेरी ॥ ६४ ॥

ज्ञावार्थः— ए परिग्रह थकी पोतानो मनुष्यजव हारी जाय अने कोडी गमे दुःखनी परंपराने पामे, वली ए परिग्रहनी ममताथी देवलोकनां सुख पण खोई बेसे, कोनी परे ? तो के— जेम सुशुभ चक्रवर्तिथे सुख खोयां अने कुगति पाम्यो तेनी पेठे थाय. माटे परिग्रहनो ममत्व करवो नही. ६३

॥ परिग्रहनी ममताथी नर्कें जनार सुशुभ चक्रवर्तिनो प्रबंध ॥

सुशुभ चक्रवर्तिंए ठ खंडं साध्या. पठी बीजा कोई चक्रवर्ति साधता नथी एवा धातकी खंडमांहेला ठ खंरु साधु तो हुं खरो ! एवी परिग्रह उपर ममता थवाथी तेणे धातकी खंडमां जवा माटे वे लाख जोजनना लवण समझमां चरमरत्न मूक्युं. तेमां सैन्यादि सर्व परिवार वेठो. ए वेला चरमरत्नना हजारें देवता सेवक ठे तेमांना एके विचार्युं जे आ ठ खंरु साधतां केटलांएक वर्ष वही गयां तो वली आ बीजा ठ साधतां तो केटलाए वर्ष बीती जशे ? माटे ठानोमानो हुं महारी देवीने मली आबुं. एम धारीने एक देवता गयो. एम बीजो, एम त्रीजो. एवी रीते हजारे देवता चरमरत्न मुकीने हींडता थया — चाल्या गया. एटले चरमरत्न बूड्युं. हाथी घोना सहित सर्व लश्करनो नाश थयो अने सुशुभ चक्रवर्ति मरीने सातमी

नर्के गयो. माटे परिग्रहनी ममता वडे चेतन दुःख पामे तेथी तेनी मूर्खा टाळवी. अर्थात् परिग्रह उपर ममत्वभाव करवो नहीं.

॥ अथ संतोष विषे ॥

सकल सुख जराए विश्व ते वश्य थाए, ज्वजलधि तराए
दुःख दूरे पलाए ॥ निज जनम सुधारे आपदा दूर वारे,
नितु धरम वधारे जेह संतोष धारे ॥ ६५ ॥

जावार्थः— संतोषथी सर्व (घणां) सुख पामे अने बधी पृथवी वश थाय, संतोषथी संसाररूपी समुद्रने तरे अने दुःख वेगलां जाय, ए संतोष थकी पोतानो जन्मारो पण सुधारे तथा आपदा जे कष्ट ते पण दूरे जाय, जे प्राणी संतोषने आदरे ते नित्यप्रत्ये धर्ममां वधारो करे अर्थात् रुनो धर्म पामे. ६५

सकल सुखतणो ते सार संतोष जाणे, कनक रमणिकेरी
जेह इहा न आणे ॥ रजनि कपिल बांध्यो स्वर्णनी लोख-
ताए, जमर कमल बांध्यो ते असंतोषताए ॥ ६६ ॥

जावार्थः—ज्यारे सघलां सुखनुं मूलमंडाण जोईये त्यारे तो ए संतोष जाणवो, अर्थात् सर्व सुखनुं मूल संतोष ठे, कनक अने कामिनी अर्थात् धन अने स्त्री ए बन्नेनीजे ईहा न करे तेने संतोषी जाणीये. जुळ—फक्त बे मासा सोनानी लोखुसाये करी रात्रिने विषे कपिल नामनो ब्राह्मण बंधाणो अने जमरो पण कमलमां बेठो थको वासना लेवामां लीन थवाने लीधे अर्थात् वासनाना असंतोषपणाने लीधे सूर्यास्तनी वेळा पण जाणी शक्यो नही, तेथी कमल बीकाणुं तेमां बंधाणो ते फरी नीकलवा समर्थ न थाय. माटे हरेक बाबतमां संतोष राखवो. ६६

॥ अथ विषय विषे ॥

शिवपद यदि वांछे जेह आनंद दाई, विषसम विषया
तो बांछि दे दुःखदाई ॥ मधुर अमृत धारा दूधनी जो
लहीजे, अति विरस सदा तो कांजिका स्युं ग्रहीजे ॥ ६७ ॥

जावार्थः—जो ए आत्माने आनंदने आपवावाला मोक्षपदने
पामवानी ईंछा होय तो विष (जिर) समान दुःख देवावाला
विषयने तजी दे, जो मीठी अमृत जेवी दूधनी धारा मली तो
अत्यंत विरस-खाद विनानी कांजी होय तेने कोण ग्रहण करे,
अर्थात् दूधनी धारा समान मोक्षपद पामवानी ईंछावालो
कांजी समान विरस आठ मद, (१ पोतानी जातिनो मद, २
पोतानो बहु धननो क्षात्र मद, ३ पोताना कुलनो मद, ४ पोतानी
लक्ष्मीनो मद, ५ पोताना बलनो मद, ६ पोताना रूपनो मद, ७ पोता-
ना तपनो मद, ८ पोताना ज्ञाननो मद) केम करे ? न ज करे. ६७

विषय विकल ताणी कीचके ज्ञीम ज्ञार्या, दशमुख अ-
पहारी जानकी रामज्ञार्या ॥ रति धरि रहनेमी देखी श्री
नेमिज्ञार्या, जिण विषय न वर्ज्या तेह जाणो अनार्या ॥ ६८

जावार्थः—विषयना विकलपणाये करीने एटले विषयनां वा-
ह्या थकां वेराट राजाना सो साला मध्येना वना कीचके ज्ञीमनी
ज्ञार्या एटले पांडवोनी पत्नी द्रौपदीने ताणी—खेंची, वली विषयथकी
दशमुख एटले रावणे रामनी स्त्री जानकी (जनकराजानी पुत्री सी-
ता) नुं हरण कर्युं, (तेथी सोए किचक अने रावण मर्ण पान्या) वली
कंदर्पना धरणहार रहनेमीए पोताना सरखी चारित्रवंत श्रीनेमना-
थनी ज्ञार्या राजेमतीने वल्ल रहित महास्वरूपवान देखीने तेना प्रत्ये
विषयनी प्रार्थना करी, परंतु सती साध्वी राजेमतीए अगंधन जाति-
ना नागादिना दृष्टांतादि देखानी तेने मार्गमां आण्णा, अर्थात् मन

विह्वल थयुं ते संबंधी प्रायश्चित्त जगवान पासे तेमने मोकली लेव-
राव्युं, माटे जे प्राणीये विषयनो त्याग. नशी. कयो. ते प्राणीने
अनार्थपणे एटले धर्मरहित जाणवो. ६७

॥ अथ इंद्रिय विषे ॥

गज मगर पतंगा जेह जृंगा कुरंगा, इकइक विषयार्थे
ते लहे दुःख चंगा ॥ जस परवश पांचे तेहनुं शुं कहीजे,
इम हृदय विमासी इंद्रि पांचे दमिजे ॥ ६८ ॥

जावार्थः— हाथी, मगर, पतंग, जमरो, अने हरण, ए पांचे
जीव एक एक इंद्रिना विषयने लीधे अर्थात् एक एक इंद्रि मोकली
मुकवार्थी महा दुःख पामे ठे; तो बीजा जे जीवनी पांचे इंद्रि
परवश होय अर्थात् जे जीव पांचे इंद्रि मोकली मूके त्यारे तो
ते अति दुःखी थाय एमां ते शुं कहेवुं ? खचीत ए तो दुःखी
थायज, एम हृदयमां विचारीने पांचे इंद्रिने दमवी एटले
वश करवी. ६८

विषय वन चरंतां इंद्रि जे उंटमाए, निज वश नवि राखे
तेह दे दुःखडाए ॥ अवश करण मृत्यु ज्युं अगुंतेंद्रि
पामे, स्ववश सुख लह्यां ज्युं कुर्म गुंतींद्रि नामे ॥ ७० ॥

जावार्थः— ऊंट जेम वनने विषे, चरंतां ज्यां त्यां अर्थात्
सघले ठेकाणे मां घाले ठे तेम विषयरूपीया वनने विषे इंद्रिने
ज्यां त्यां जटकवा दे अने पोताने वश न राखे ते प्राणी दुःखप्रत्ये
पामे, वली जे अगुंतेंद्रि ठे अर्थात् जेणे इंद्रियो मोकली मूकी
ठे ते निश्चय मृत्युने पामे ठे, अने जेणे इंद्रियोने पोताने वश
राखी ठे ते इंद्रियोने वश राखनार कुर्मनी पेठे सुख पामे ठे. ७०

१ बीजा प्रतमां “स्ववश सुख लह्यां ज्युं कुर्म गुंतींद्रि नामे” ए चरणे
ठेकाणे “ निज वश करि इंद्रि ज्युं सदा सौख्य पामे ” एवुं चरण ठे. तेनो अर्थ-
जेणे इंद्रियो वश करी ते निरंतर सुख पामे.

॥ अथ प्रमाद विषे ॥

सहु मन सुख वांढे दुःखने को न वांढे, नहि धरम विना
ते सौख्य ए संपजे ठे ॥ इह सुधरम पामी कां प्रमादे
गमीजे, अति अलस तजीने उद्यमे धर्म कीजे ॥ ७१ ॥

ज्ञावार्थः— सखलां प्राणी सुखने ईंढे ठे पण दुःखने कोई
ईंढतुं नथी, परंतु धर्म विना ते सुख मलतुं नथी, वली आवो
उत्तम धर्म मळ्या ठतां प्रमाद करीने तुं तेने केम गमावी दे ठे ?
ए तने युक्त नथी, माटे अलस प्रमाद ठांकीने धर्मने विषे
उद्यम कर, के जेथी सुख मळे. ७१

इह दिवस गया जे तेह पाठा न आवे, धरम समय
आले कां प्रमादे गमावे ॥ धरम नवि करे जे आयु आ-
ले वहावे, शशि नृपतिपरे त्यूं सोचना अंत पावे ॥ ७२ ॥

ज्ञावार्थः— आ जे दीवसो गया ते फरी पाठा आवता नथी,
माटे प्रमादने वश पड्यो थको धर्मनो समय फोकट केम
गमावे ठे ? जे धर्म नथी करतो ते पोतानुं आयुष्य फोकट
हारी जाय ठे, अने ते शशिराजानी पेठे ठेवटे सोचना पामे ठे. ७२

॥ अथ साधुधर्म विषे ॥ शार्ङ्गल विक्रीकित्त ढंद. ॥

जे पंच व्रत मेरु जार निवहे, निःसंग रंगे रहे ॥ पंचा-
चार धरे प्रमाद न करे, जे दुःपरिस्सासहे ॥ पांचे इंद्रि
तुरंगमा वश करे, मोक्षार्थने संग्रहे ॥ एवो दुःकर साधु
धर्म धन ते, जे ज्यूं ग्रहे त्यूं वहे ॥ ७३ ॥

ज्ञावार्थः— साधु केवा ठे ? तो के— जे मेरुपर्वतना दुःखे करी

उपाडवा जेवा चार समान १ प्राणातिपात, २ मृषावद, ३ अ-
दत्तादान, ४ मैथुन, अने ५ परिग्रह, ए पांच महाव्रतने वहन करे
ठे (पाले ठे); जे निःसंगी ठे अर्थात् कोइनो संग करता नथी;
जे ज्ञानाचार, दर्शनाचार, चारित्राचार, तपाचार अने विर्याचार,
ए पांच आचारना धरनारा अर्थात् पालक ठे, प्रमाद करता
नथी; जे दुःखना परिसाने सहन करे ठे; वली जे पांचे इंद्रि-
रूप घोटाने वश करे ठे अने मोक्षार्थ एटले मोक्षना साधनोनो
संग्रह करे ठे; एवो दुष्कर साधुनो धर्म ठे, ते जेवी रीते ग्रहण
करे तेवी रीते तेनो निर्वाह करे तेवा साधुने धन्य ठे. तेने
मुनी जाणवा. ७३

(मालीनी बंद) मयण शिर विमोडी कामिनी संग ठोडी,
तजिय कनक कोडी मुक्तिसूं प्रीति जोमी ॥ जव जव जय
वामी शुद्ध चारित्र पामी, इह जग शिवगामी ते नमो
जंबु स्वामी ॥ ७४ ॥

ज्ञावार्थः— कंदर्पना विकारने वली नाखी जेणे स्त्रीनो संग
ठोड्यो, जेणे कनकनी कोडी अर्थात् कोडो सोना मोहोरोनो
त्याग करीने मुक्तिरूपी स्त्रीनी साथे स्नेह बांध्यो एटले मोक्ष-
मार्ग जेने वाहालो लाग्यो अने जेणे शुरू चारित्र पामी (पाली) ने
जवोजवनो जय दूर कर्यो, एवा आ जगतनेविषे मोक्षप्रत्ये पास्या
ते श्री जंबुस्वामीने नमस्कार करो - हुं नमस्कार करुं तुं. ७४

॥ अथ श्रावकधर्म विषे ॥ शार्ङ्गल विक्रीकित बंद.

जे सम्यक्त लही सदा व्रत धरे, सर्वज्ञ सेवा करे ॥ सं-
ध्यावश्यक आदरे गुरु जजे, दानादि धर्माचरे ॥ नित्ये
सद्गुरु सेवना मन धरे, एहवो जिनाधशरे ॥ ज्ञाख्यो
श्रावकधर्म दोय दशधा, जे आदरे ते तरे ॥ ७५ ॥

ज्ञावार्थः— श्रावक केवो होय ? तो के— जे समकित पामीने हमेशां व्रत करे तथा सर्वज्ञ प्रभुनी सेवा (पूजा) करे, जे उच्चय टंक (सवार सांज) आवश्यक (प्रतिक्रमण) करे अने आदर सहित गुरुने नजे; तथा जे दान, शीथल, तप, अने ज्ञाव, ए चार प्रकारनो धर्म आचरे, वली जे हरहमेश उत्तम गुरुनी सेवना मननेविषे धारण करे अर्थात् सुसाधुनी जक्ति करे; एवो श्री जिनेश्वर जगवाने बार पर्षदानी आगल १ प्राणा-तिपात, २ मृषावाद, ३ अदत्तादान, ४ मैथुन, ५ परिग्रह, ६ पांच अणुव्रत तथा ६ दीशी विरमण व्रत, ७ जोगोपजोग विरमण व्रत अने ८ अनर्थदंड विरमण व्रत, ९ त्रण गुणव्रत तथा १० सामायक, १० देशावकासिक, ११ पौषध अने १२ अतिथी संविज्ञाग, ए चार शिक्षाव्रत मलीने बार जेदे श्रावकनो धर्म प्रकाश्यो ठे, श्रावकनां ए बार व्रत जे आदरे एटले पाले ते प्राणी तरे अर्थात् तेवो श्रावक जवरूपी समुद्र तरीने मोक्षसुख पामे. ७५

(मालिनी बंद) निशिदिन जिनकेरी जे करे शुद्ध सेवा, अणु व्रत धरि जे ते काम आनंद देवा ॥ चरम जिन वरिदे जे सुधर्मे सुवास्या, समकित सतवंता श्रावका ते प्रसंस्या ॥ ७६ ॥

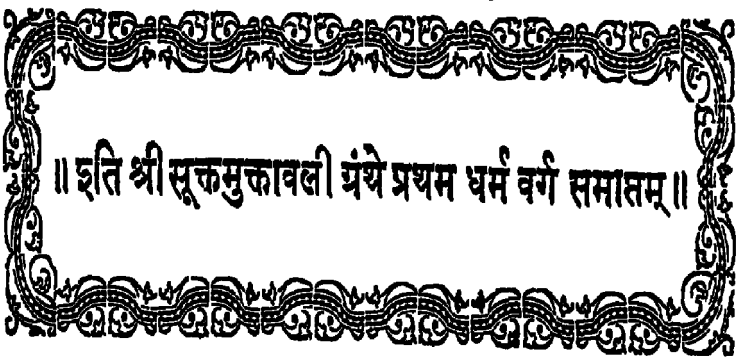
ज्ञावार्थः— जे प्राणी प्रभुनी शुद्ध मने रात्रि अने दिन सेवा करे तथा अणु कहेतां मुनीथी पातलां श्रावकर्ना व्रत ठे ते धारण करे अर्थात् अहनिश जिनेश्वर जगवाननी सेवा करनारा तथा बार व्रत पालनारा श्रावक होय. एवा कोण थया ? तो के— आनंद अने कामदेव, के जेनुं समकित अने सत्यवादीपणुं श्री वीर जगवाने स्वमुखे वखाएयुं ठे अने ते प्रथम सौधर्म देवलोकने विषे गया ठे. ७६

॥ कामदेव श्रावकनो प्रबंध ॥

चंपानगरीमां कामदेव श्रावके एक वखत रात्रिनेविषे काज-सगग कर्यो हतो. ते वखत बत्रीस लाख विमानना स्वामी प्रथम देवलोकना इंद्रे तेमनां वखाण कर्या. ते सांजलीने एक मिथ्या-दृष्टी देवताये कळुं के- ए तो समज्या ! हवणां हुं जईने चलावुं, एना शा जार ठे ? एम कही ते ज्यां कामदेव हता त्यां आव्यो. तेणे हाथीनुं स्वरूप करी कामदेवने हेठो नाखी गुंधो तो पण ते वाज न आव्या अर्थात् जरामात्र ध्यानथी चूक्या नहीं. पठी देवता मूसल जेवडुं जाडुं काला वर्णनुं सर्पनुं रूप करी फूं फूं कार करतो डसवा लाग्यो तो पण ते चळ्या नहीं. पठी अटंढहास करता राक्षसनुं रूप विकुर्व्युं, तेणे परिसह कर्यामां कांई मणा न राखी. रात्रिना चारे पहोर महा कदर्थना पीका नीपजावी परंतु कामदेव ध्यानथी लेश मात्र चळ्या नहीं. देवताये अवधीज्ञान वडे पोते करेला उपसर्गनी अतु-ल्य देवनानो प्रजाव जोयो तो मेरुना शिखरनी परे तेने (कामदेवने) निश्चल दीठा तेथी ते पगे लाग्यो अने पोतानो अपराध खमावीने स्वस्थानके चाळ्यो गयो. ए विषे उपदेश मालामां कळुं ठे ते गाथाः-
 "जेदेवेहिं कामदेवो, गिहीवीनविचालीजं ॥ तवगुणेहिंमत्तगयंदञ्चु-
 यंगम, रखसघोरदृहासेहि ॥ १ ॥ " पठी प्रजाते कामदेव काजसगग पारी श्रीवीर जगवानने वांदवा गया. ते वखत जग-वाने वार पर्षदानी आगल कळुं के, साधु थका तो नियम पाळे, पण जुळ ! आ श्रावक थके केवो नियम पाळ्यो ठे ? पठी रात्रिने विषे वनेली देवताना उपसर्गनी सर्व हकीकत जणा-वीने ए समकितवंता शुरु श्रावकनी जलीपरें पसंस्या करी. ७६

इम अरथ रसाळा (विशाळा) जे रची सूक्तमाळा,
 धरमनृपति बाळा मालिनी बंदू शाला (माळा) ॥ धरम
 मति (नय) धरंतां जे इहां पुन्य बांध्यो (ए इहां पुण्य
 बांध्यो), प्रथम धरमकेरो सार ए वर्ग (धर्म) साध्यो ॥७७

जावार्थः—ग्रंथकार कहे ठे के,—एवी रीते बोहोला अने रसाल
 अर्थ जेमां ठे, एवी आ धर्मराजानी पुत्री समान सूक्तमालानी
 रचना विशेष मालिनी बंदूमां करी ठे, अर्हीया धर्मबुद्धि धा-
 रतां प्राणी पुन्यनी रासी बांधे ठे, एवो आ चार वर्ग मांहेलो प-
 हेलो धर्म वर्ग कह्यो. ७७

॥ इति श्रीसूक्तमुक्तावली ग्रंथे प्रथम धर्म वर्ग समाप्तम् ॥

॥ अथ अर्थ वर्ग प्रारब्धते ॥

॥ तत्र-अर्थवर्गना प्रकार ॥ उपेन्द्रावजातदं.

अथार्थवर्गे हितचितनं श्री,मितं पदार्थस्व महीशसेवा ॥ ख-
लादिमैत्री व्यसनादि चैव, मिहावधार्याः कतिचित्प्रसंगा ॥ १ ॥

जावार्थः-आ बीजा अर्थ वर्गने वीषे १ संपदा, २ हित
करवुं, ३ लक्ष्मी उपार्जवी, ४ द्रव्य पदार्थ, ५ नरेशने सेववो, ६
खलादिनी मैत्री न करवी, अने ७ व्यसननो संबंध, एरीते सात
प्रकारनो संबंध कहेवाशे. १

॥ अथ अर्थ एटले संपदा विषे ॥ मालिनी ठंद ॥

अरथ अरजि जेणे स्वायते विश्व होवे, जिण विण गुण
विद्यारूपने कोण जोवे ॥ अजिनव सुखकेरो सार ए अर्थ
जाणी, सकल धरम एथीसाधिए चित्त आणी ॥ २ ॥

जावार्थः-जो संपदा पासे होय तो विश्व कहेतां बधी पृ-
थ्वी पोताने हाथ थाय; एना (संपदा) विना गुण, विद्या
अने रूपने कोई जोतुं नथी, अर्थात् जेनी पासे धन न होय
अने ते गुणवान होय, विद्यावान होय अने रूपवान होय तो-
पण ते शोचाने पामतो नथी-धन विनानो होय तेने कोई ले-
खामां गणतुं नथी, माटे गुणनुं घर ते द्रव्य जाणवुं; वही अ-
जिनव सुखनुं मूल ए अर्थने जाणवो, एटले धन पासे होय तो
हरेक प्रकारनुं सुख प्राप्त थाय ठे; अने तेना वडे बधा धर्म पण साधी
शकाय ठे तथा चित्त ठामनुं कारण पण द्रव्य ठे. अर्थात् जो
धन पासे होय तो चित्त पण स्थिर रहेठे. ते उपर उत्तम कुमारनुं
चरित्र उपयोगी होवाथी अहीं बतावीये ठीए. २

॥ संपदाथी सुख पामनार उत्तम कुमारनी कथा ॥

वणारसी नगरीमां मकरध्वज राजानी शीलगुणे करी वि-
राजमान लक्ष्मीवती राणीनो पुत्र दयालु, सत्यवादी, न्यायध-
र्मने विषे कुशल, काहो, परंस्त्रीविरत, संतोषी, देव गुरुभक्ति-
कारक, धर्मनो रागी, परउपकारी, बहोत्तेर कलानो पारगामी,
विनई, ईत्यादि अनेक गुण संपन्न " उत्तमकुमार " नामे हतो.
एक वखत घरमां वेठा थका, परदेश जई जाग्यनुं पारखुं जो-
वानो विचार करी ते चाली नीकळ्यो. गाम, नगर, शहर, पुर,
पाटणादिना मंडाण जोतो जोतो ते चित्रकुट पर्वतने विषे गयो.
त्यांना महसेनराजाना तावामां मेवाड, मालवो, बाणुलक्ष मारवारु,
सौराष्ट्र, कर्णाटक विगेरे घणो मुलक हतो. तेने पुत्र के पुत्री
काई नहोतुं. तेथी ते वैराग्यनी वासनामां लीन थई राज्यना
वारस माटे चिंता करतो कोईक गुणवंत मली आवे तो तेने पोताना
पुत्र तरीके राखवा शोध करतो हतो. एकदा ते राजा नवा व-
ठेरा उपर वेसीने नगर वाहार फरवा गयो हतो. ते वठेरानी
मंदगति जोईने राजाए प्रधानप्रत्ये तेनुं कारण शुं ठे ? एम
पुळ्युं. ते वखत त्यां आगल उत्तमकुमार आवेलो हतो तेणे ते
प्रश्न सांजलीने कळ्युं के, ए घोडे (वठेरे) जेंसनुं दूध पीधुं ठे
तेथी एनो वेग मंद ठे. केमके जेंसनुं दूध वायडुं ठे तेणे करी
ते दोडी शकतो नथी. एवुं सांजली राजाये पुळ्युं जे-वत्स ! तें ए
केम जाण्युं ? उत्तमकुमारे तेना उत्तरमां जणाव्युं के-हुं घोडानी
परिहा (अश्वविद्या) जाणुं हुं. राजाये कळ्युं-तहारुं कहेवुं
साचुं ठे. ए घोडानी मा मरी गई हती तेथी एने जेंसनुं दूध पायुं
ठे. पठी राजाये पुळ्युं के, तुं कोण ठे ? उत्तमकुमारे यथायोग्य-
ताये जणाव्युं. राजाए आ कोईक राजपुत्र तो खरो ! एम
विचारी कळ्युं के:-तुं महारुं राज्य ग्रहण कर. केमके महारे

आ संसार मुकीने परमेश्वरनो मार्ग आदरवो ठे. उत्तमकुमारे कबुं-के-हे पिताजी ! महारे आगल जवुं ठे, माटे आवतां जे कहेशो ते करीश. एम कही ते त्यांथी आगल चाळ्यो. अनुक्रमे जरूच आव्यो. त्यां नगरनो तमासो जोतो जोतो श्री मुनीसु-व्रत स्वामीना प्रासाद पासे आव्यो. देहेरामां जई घणी चक्ति सहित परमेश्वरने नमस्कार कयों. त्यांथी नीकलतां तेने खबर मली के आ शहेर (जरूच) नो कुबेरदत्त नामे वहाणनो व्यापारी अढारसैं जोजन उपर मुग्ध नामे द्वीप ठे त्यां जवा माटे वहाण जरीने तैयार थयो ठे. उत्तमकुमार तेनी पासे गयो अने पृथवीतुं कौतक जोवा माटे जाहुं उरावी ते वहा-णमां वेठो. जरूच बंदरथी वहाण नीकली दरीयामागें जतां केटलाक दीवसे वहाणमां जरी राखेबुं मीतुं पाणी खूट्युं. लोक चिंता-तुर थया. पढी अन्य द्वीपे जई पाणी जरी लीधुं. त्यां ज्रमर-केतुराजा घणा राक्षसनो परिवार लेईने आव्यो. तेणे केटलाक माणसोने पोतानी कक्षामां घाल्या, केटलाकने हाथमां जाळ्या, अने केटलाकने पग नीचे चांप्या. केटलाक लोक त्यांथी नाठा अने केटलाक वहाणमां बुपाई रह्या. लोकोनी एवी डुरदशा जोईने सत्यवान्, पराक्रमी, वीर अने धैर्यवंत एवा उत्तमकुमारे राक्षसना राजाने पोतानी सामे बोलावी युद्ध करवा मांड्युं. लढतां लढतां ए घणे डूर नीकली गया. उत्तमकुमारनो मार सहन नही थवाथी ज्रमरकेतु नाशी गयो. पढी ते समुद्र कीनारे आव्यो तो माळम पड्युं के वहाण चाली गयां. तेथी मनमां चिंतवन करवा लाग्यो के, जुठ ! में ए सर्वने जीवता मुकाव्या अने ए मने मुकीने चाळ्या गया. माटे संसारमां कोई केहनूं नथी. अथवा वली ते लोक पण शुं करे ? कर्या कर्म तहारे जोगववांज जोईये. वली तुं एकलो ठे, तहारूं कोई नथी, तहारो

धर्म एक ठे, एवे समये कोईने दोष देवो घटे नहीं, महारां जवांतरनां कर्मां जे कर्म ते जोगववांज जोश्ये. एवुं विचारीने त्यां आगल जाग्या वहाणनाजेवुं चिन्ह करीने रह्यो. फल फूलेकरी प्राण धारणा करे ठे. एवामां साक्षात् कंदर्पावतार समान आ उत्तमकुमारनुं रूप देखीने ए द्वीपनी देवी व्यामोहप्रत्ये पामी. हाव जाव रूप शृंगारादिक जे स्त्रीयोना सोले सामंत तेने तै-यार करीने उत्तमकुमारना कंदर्पराजाने जीतवा काजे ते देवीए प्रथम नेत्ररूपी सामंत मार्फत ब्रमर रूपीया बाण नाखवा मांड्यां. पढी जीव्हायें वचन रूपीया बाण नाखवा मांड्यां. पढी स्तन रूपीया शीखर देखाववा लागी. शामाटे जे? कंदर्पराजानी अस्वारीनी वेलायें जाणे ए हृदय रूपीया पर्वत उपर निशा-नज चढाव्यां होयनी शुं ! एम जाणे ए स्तन रूपीयां नगरां नहोय शुं ? अर्थात् कंदर्पने जीतवा माटे मोहराजानी फोजनां स्तनरूपी नीशानडंका देखाडीने उत्तमकुमारने ललचाववा मांड्यो. एवा घणा प्रकार करी करीने थाकी पण मेरूपर्वतना शीख-रनी परे उत्तमकुमारने निश्चल जाणीने देवी हर्षे पामी, तेथी तेणे साढा बारं क्रोरु सुवर्णनी वृष्टि करी अने कुंवरनी स्तुति करी ते पोताने स्थानके चाही गर्ई. त्यारपढी त्यां आगल समुद्र-दत्त वहाणवटीनां वहाण आव्यां. तेणे उत्तमकुमारने पोताना व-हाणमां बेसार्या. ए वहाण चालतां केटलोक वखत थतां तेमां पण पाणी खुटवाथी लोको तरसे आकुल व्याकुल थवा लाग्या. ए व-खत मालमे (निर्यामके) शास्त्र जोईने कबुं के, जाईयो ! वे-लनां पाणी जलकांत रत्ने करी फरश्यां ठे माटे अहीं पर्वतने विषे अगाध कुडं ठे तेथी पाणी महा मुश्केलीये पामीये एवुं ठे. वली अहीं ब्रमरकेतु राक्षस रहे ठे ते लोकनो संहार करे ठे एवी वातमें परंपराए सांजली ठे. परंतु नजीकमां बीजे पाणी मले

तेवुं नथी, माटे अहीं वहाण राखीने पाणी जरी ह्यो. एम कही तेणे नांगर नाखीने वहाण थंजाव्या. पाणीनी घणी अगत्य हती पण राक्षसना जये करी वहाणथी नीचे उतरवानी कोईनी हाम चाळी नहीं. अर्थात् कोई पण माणस उतर्युं नहीं. पढी करुणारसना जंडार उत्तमकुमारे वहाणमांथी उतरीने पाणीना स्थानके जई दोर बांधी लोकोने कहुं के, आवो, आवो. हुं उजो हुं, ठतां जोउं के राक्षस तमने शुं करे ठे ? एटले महारी हाजरी होवाथी राक्षस तमने काई करी शकनार नथी माटे सुखेथी आवो. एम कही कुमार राक्षसनी पासे जईने बेठो. पढी लोक निर्जय थया थका उतरीने जलने वास्ते जाजन लेई कुवा आगल गया. तेमणे दोर बांधीने वासण कुआमां फांस्यां पण चहुं करे एटहुंए पाणी आव्युं नहीं. अने कोईनी तरस पण ठीपी नहीं. ते जोई उत्तमकुमारे विचार्युं जे आटला बधा लोक पाणी विना मरशे. कुवामां पाणी देखाय ठे परंतु ते वासणमां आवतुं नथी. माटे कोई पण प्रकारनुं कारण खरूं ! वली लोकनां वृंद पण कूप मध्ये आहुं अवहुं जुए ठे अने मनमां राक्षसनी बीक पण धरे ठे के, रखेने राक्षस आवशे तो आपण सर्वने जहाण करी जशे. ए वखत वहाणनो अधिकारी बोळ्यो जे-जाईयो ! एवो कोई पुरुष ठे ? के जे कुवामां उतरी जल मोकहुं करे ? राक्षसनी बीके करी कोईये हा जणी नहीं तेथी सर्व चिंतातुर थया. पढी परोपकारी उत्तमकुमारे, हुं हाजर ठतां उपकार न करूं तो महारूं साहसीकपणानुं बीरूद जाय, एम विचारी कुवामां उतरवानी तैयारी करी. बीजा व्यवहारीया ते वखत कहेवा लाग्या के तमे उतरशो नहीं. परंतु उपकार करवाने जेनुं मन तलपापड थई रहुं ठे एवो उत्तमकुमार तरतज रजु (दोर साथे मांथी) बंधावीने कुवामां उतर्यो. ते पाणी

आवतां अटक्यो अने जोयुं तो नीचे सोनानी जाली हती
 तेना ठीडोमांथी थोडुं थोरुं जल आवतुं मालम पड्युं,
 तेथी ते विचार करवा लाग्यो के, एमां कांई पण कारण ठे खरुं!
 एवी सुवर्णनी कंवा (जाली) तो किहांये दीठी नथी, तेम सांजली
 पण नथी. पठी उत्तमकुमारे जोर करी जालीने आडी अवली
 हलावी एटले पाणीनो प्रवाह चाड्यो. कुआ उपर रहेला लोक
 हर्षवंत थया थका. कुमारनी स्तुति करवा लाग्या. लोकोए
 पाणी पीयुं अने जाजन चरी लीधां. हवे आनुं अवलुं तपा-
 सतां उत्तमकुमारे कुवानी जीते उंचे एक जाली दीठी. त्यां
 कांखीने जोतां मांहे मणीरत्नमय पावडीयां दीठां. पठी मनमां
 विचार कर्यो के अहीं पण जाग्यनी परिक्षा करवा जेवुं दीसे
 ठे ! एम धारीने ते जाली खसेडी अंदर पेटो ने पगथीआं
 उतयां, एटले एक मार्ग तेनी नजरे पड्यो. त्यांथी आगल
 चालतां एक अनुपम महेल तेना जोवामां आव्यो. तेनी नजीक
 जतां एक वृद्ध स्त्री त्यां वेठेली हती ते बोली के, हे हीन
 पुन्याईना धणी ! तुं कोण ठे ? शुं तुं चरम राक्षसने उलखतो
 नथी ? जे तुं अहीं आव्यो ठे ? तेवारे कुमार बोड्यो के, हुं
 तेने जाणुं तुं, हुं ए चरमकेतु राक्षसने जीतनार तुं. माटे ए
 प्रासाद कोनो ठे अने तुं कोण ठे ? ए मने कहे. वृद्धा स्त्री
 एवं सांजलीने कहे ठे जे- हे सत्ववंत ! हे धीरजवंत ! सां-
 जल. अहींथी हुंको राक्षस द्वीप ठे, त्यां लंका नगरी ठे.
 तेनो स्वामी चरम नामे राक्षस ठे. तेने महालसा नामे चोसठ
 कला निपुण अति रूपवान एक पुत्री ठे. एकदा चरमकेतुए
 निमित्तियाने तेनो चर्तार कोण थशे ? एवं पुठवाथी ज्ञानवले तेणे
 कळुं के- चूचर क्षत्रीय उत्तमकुमार एनो चर्तार थशे. ए राजाधिरा-
 ज थशे तथा घणा विद्याधर एने सेवशे. ते सांजली चरमकेतु

खेद पास्यो जे, हुं राक्षस ठतां महारी पुत्री चूचर द्वितीय परणशे, ए कशा कामतुं नही. एवुं विचारीने तेणे आ कुवामां मार्ग करीने आ प्रासाद तैयार करावी तेमां पोतानी पुत्रीने राखी ठे. वली ए राक्षसे पुत्रीना रागे करी तेणीने पांच दीव्य मनोहर रत्न आप्यां ठे. एक वखत दासीनी साथे तेणीए कांईक वस्तु मगावी ते दासी लेईने आवतां थकां कुवामां पडी. तेथी ए राक्षसे कुवामां सोनानी जाली जमावी ठे. त्यारपठी वली राक्षसे निमित्तियाने पुढ्युं जे- आ पुत्रीनो जर्तार कोण थई आवशे. त्यारे पण तेणे कीधुं के- चूचर द्वितीय थशे. राक्षसे कहुं के, एतुं कांई एधाण कहे ? निमित्तियाए जणाव्युं के- समुद्रमार्गे वहाणमां बेसी आवनारा लोकने तहारो जय ठे, ते तेहज मटावशे. तहारी साथे युद्ध करीने ए तने जीतशे. एवुं सांजली शून्य चित्त थयो थको ते (राक्षस) द्वीप मांहे फरे ठे. त्यारपठी आगल जे कांई थयुं होय ते, ए जाणे. महारा मांहो आगल जे कांई थयुं ठे अने में सांजलेखुं ठे ते सर्वे बीना तमोने कही. ए वात सांजली कुमार चित्तववा लाग्यो के, अमरकेतु राक्षसने तो में जीत्यो ठे, ए महारो शत्रु ठे अने तेनेज घेर हुं आवी चढ्यो तुं, माटे हवे कांईक साया करुं ! एटलामां तो महालसा कन्या त्यां आवी. तेनी तथा उत्तमकुमारनी दृष्टी मली, तेथी ते व्यामोह पामी. तेवारे वृद्धा स्त्रीए ते बे जणने गांधर्व लग्न करी परणाव्यां. पठी महालसाए दासी पासे रत्नो करंडीठ मगाव्यो. ते लेई वने जणा (उत्तमकुमार तथा महालसा) कुवानी मेखलाये आव्या. ए अवसरने विषे कोईक वहाणना लोक पाणीने वास्ते कुवा उपर आवेला हता तेजए कुमारने अंदर दीठो. एमणे दोर मुकी दासी सहित वनेने बाहार काढ्यां. तेमने जोई, आ ते कोई

देवता संबंधी ठे के शुं ? एम तेउं विचार करवां लाग्या. पठी ते बन्नेने वहाणमां बेसारीने तेउं त्यांथी चाली नीकळ्या. वहाण चाढ्यां जाय ठे एवामां वली तेमां पण केटलेक दीवसे पाणी खूद्युं. तेणेकरी सर्व लोक चिंतातूर थया. ते वेलाये महालसा बोली— हे स्वामी ! महारी पासे करंडीआमध्ये रत्न ठे तेनो घणोघणो महिमा कहो ठे, ते सांजलो. १ पृथ्वी नामे रत्न ठे. तेने पूज्युं थकुं मणी कनक रत्नमय चाजन प्रगट थाय एवो ए मणीरत्ननो प्रजाव ठे. बीजुं—जलरत्न ठे. ते पूज्या थका. व्योमघृतवांठित जल वृष्टि थाय, ए रत्नना जोगथी अकाळे मेघ वरसे. त्रीजुं— वहि रत्न ठे. तेनाथी अग्नि विना सूर्यपाक रसवति निपजे. चोथुं— वायु रत्न ठे. तेनाथी तापनी व्यथा समे, मनमान्यो वायरो वाय. अने पांचमा रत्नथी देवदुष्य वखनी प्राप्ती थाय. एवां महिमावंत पांच रत्न ठे. माटे हे स्वामी ! तमे दुखीया लोकने उधरो, उपकार करो. एवुं नारीनुं वचन सांजलीने हर्ष-वंत थया थका कुमारे जलरत्नने पूजीने वहाणना कुवास्थंजे बांध्युं. तत्काल वरसात वरश्यो. लोकोए पाणीवडे पात्र जर्या, जल पीधुं अने आनंद पाम्या. त्यारपठी केटलेक समये अन्न खूद्युं. त्यारे पृथ्वी नामा रत्नने पूजी धूपीने धान्यने स्थानके मूक्युं. एटले अखूट धान्य थयुं. लोकनी चूख जागी. आवो अथाह उपकार करनार कुमारनी सघला लोक सेवा करेठे. पण ते वहाणनो उपरी (मालीक) समुद्रदत्त रंजा समान स्त्री अने रत्नो देखीने ललचायो. तेणे परलोकनी पण बीक न राखतां लाग जोई उत्तमकुमारने समुद्रमां नाख्यो. लोकमां हालकलोल थयो. घणा लोको रोवा लाग्या. महालसा ए वात सांजली मरवाने उजमाल थई. ते वखत दासीए कळुं जे— बालमर्णे शुं थाय ? जिनेश्वरना शासनमां बालमर्णनी ना कही ठे. माटे जेम तेम

करी समुद्रदत्तने चौलवीने शील राखो. वली रत्नना प्रजावशी आपणे अजिष्ट तटे जईशुं. त्यां जाग्य योगे समुद्रशी आवेल त-
मारा स्वामी पण मलशे, एमहुं धारुंबुं. तेम ठतां जो ए नही
मले तो आपणे दीक्षा लेवी. सखीनां वचन सांजली महालसाए
ते प्रमाणे वर्तवा निर्धार कर्यो.

उत्तमकुमार समुद्रमां पड्या पठी तेने एक म्होटा मगरमळे
गढ्यो. ते मळ तटनेविषे आव्यो एटले माठीए जालमां पकडी
तेने विदायों. तेमांशी उत्तमकुमार नीकळ्यो. धीवरे तेने उपचार
करी सावध कर्यो, मदालसाए अजिष्ट द्वीप संजायों एटले वायुर-
त्नना जोगशी तेना साहाज्ये करी ते वहाण वे दीवसमां पल्ली
नामना बंदरने कांठे आव्यां. त्यां जैनधर्मी नरवर्म राजा राज्य
करे ठे. तेनी पासे घणां रत्ननुं घेटणुं तथा मदालसाने साथे लेई
समुद्रदत्त आव्यो. राजानी सन्मुख घेटणुं मुक्ती उचो रह्यो ए-
टले राजाये कुशल वार्ता पुठीने कळुं जे—अहो जहाजना वे-
पारी ! तमे कोण देश, कोण द्वीप, कोण नगर अने कोण वं-
दरशी आव्या. वाणीये कळुं के, हुं चंद्रद्वीपशी आव्यो. मार्गे
आवतां थकां एक स्त्री जडी ठे माटे हुकम आयो तो आपनी
साखे हुं तेणीने स्त्री करी राखुं. ते सांजलीने मदालसाए कीधुं
के, हे स्वामी ! ए वणीक महा धूत ठे. एणे महारा स्वामीने स-
मुद्रमां ढोली नाख्यो ठे. ए महा पापीष्ट ठे, महा चंमाल ठे. माटे
ए दुष्टनुं मुख पण जोवुं घटीत नशी. ए पापीनुं मां जोवाशी
पाप लागे. स्त्रीनां आवां वेण सांजलता राजा वणीकना उपर
क्रोधायमान थयो अने तेनां पांचसो वहाण हतां ते जप्त करी
तेने बंधीखानामां नाख्यो. मदालसाने पोतानी पुत्री सदस रा-
जाये राखी, पठी तेणीये रत्नना प्रजाव वडे धन धान्यादि मेलवी
अढळकदान देवा मांड्युं. जैनधर्मनेविषेघणी सावधान रहेवा लागी.

वली जिननी पूजा करे, जीवने उपकार करे, ईत्यादि धर्म कार्यमां ते अहर्निश तत्पर रहेती. तेणीये काया बलवंत थाय तेवी वस्तु वापरवानो निषेध कर्यो. पृथ्वी उपर सयन करवुं, लान न करवुं, रूनां वस्त्राञ्जरण न पहेरवां, सुगंधिक विलेपन न करवां, तंबूल न खावां, लविंगादिकनो त्याग, सर्व शाकनो नियम, दही दुध-पकवानादिक तथा गोल खांन साकर प्रमुख सर्वनो नियम, क्रयोः निरस आहार लेवो, एकासणुं करवुं, कोई म्होटा काम विना बाहिर न नीकलवुं, गोखे पण न वेसवुं, लोकना विवाह पण न जोवा, सखी साथे पण शृंगारादिकनी वात न करवी, वैरागनी ज वातो करवी, वली चाकर नफर साथे पण वात न करवी, एवा एवा अनेक नियम धारीने ते रहेठे.

उत्तमकुमारने साथे लेई कांईक कारणसर माठी पत्नीवोला-कुले आव्यो. ए वखत नरवर्मराजा पोतानी पुत्री सारू सातजू-मीठ आवास करावता हता तेना उपर उंचा उजारही नगरनी चर्चा जोता हता. उत्तमकुमार पण उपर गयो. त्यां जे कनीआ सुथार मजुर काम करता हता तेनी पासे जईने तेने तेउने वास्तुकशास्त्र प्रमुखनी समजुती आपी. सहुए ते सांजली च-मत्कार पाभ्या अने जे कारीगर हता तेमणे ए विश्वकर्मा ठे एवुं धारीने तेने पोतानी पासे राख्यो. तेनी साथे जे माठी आव्यो हतो तेनी नात जुदी पडी एटले उत्तम मध्यम जातना जिनपणानी परिहा करी आपी. पठी आवास संपूर्ण थवाथी राजा प्रमुख ते जोवा सारू आव्या. त्यां उत्तमकुमारनुं रूप सुंदर-पणुं जोईने राजा विचारवा लाग्यो के, आकारनी चेष्टायेकरी ए कोईक उत्तम जाति जणाय ठे. उत्तम कुल वंश विना एवुं स्वरूप न होय ! माटे उत्तम वंशनो खरो ! एम मन साथे निश्चय करी निमित्तियाना वचने राजाये पोतानी त्रिलोचना नामे पुत्रीने तेनी

साथे परणावी निश्चित थवानो विचार कर्यो. पढी शुच मूहूतें पाणीग्रहण कराव्युं. अने रहेवा माटे एज सातमाखनो आवास आप्यो. उत्तमकुमार ते आवासमां सुखे रहेते. एक वखत महा-लसा पोतानी दासीने कहेवा लागी के, हजीसुधी महारा जर्तारनी खबर काई न पकी, तेथी हुं एम धारुं तुं के ते समुद्रमां मर्ण पाण्या हशे. माटे हवे जीवीने शुं करवुं ठे ? आपणे तो ए रत्नना महिमाथी वितरागदेवनां प्रासाद कराव्या, स्वामीवत्सल कर्या, ज्ञान लखाव्यां, दान दीधां विगेरे धर्मनो लाहो लीधो ठे, माटे हवे आ धन संपदा त्रीलोचनाने आपीने संसारसमुद्र तरवा माटे दीक्षा ग्रहण करीशुं. ते वखत दासीथे कहुं के-स्वामीनी ! एम एवको विषवाद म करो. एतुं सांजलवासां आवे ठे के, राजकन्या त्रीलोचना रूपलावण्य सर्व गुणना जाजन एवा एक परदेशीने वरी ठे. शुं जाणीथे जे एहज तहारो जर्तार हशे ! जो तमे रजा आपो ता हुं त्यां जईने जोई आवुं. स्वामीनीनो आदेश पामी दासी त्रिलोचना पासे गई. त्यां तेणे उत्तमकुमारने जोयो, पण कांईक ज्ञान्ति रही. पढी त्रिलोचना साथे वातचित करी पोताना मुकामे आवीने महालसा आगल परदेशीना रूप लावण्यनी हकीकत कहीने जणाव्युं के ए आपणा स्वामी जेवो ठे, परंतु ते विपे हुं संपूर्ण खात्री करी शकी नथी. ते सांजली महालसा बोली जे-धिक्कार पको मने, के जे में काने परपुरुषनुं नाम सांजव्युं. ए परपुरुष उपर राग आयो ते पाप लाग्युं. एम विचारीने वली पाठी धर्मने विपे सावधानपणे थई. दासीना गया पढी कुमारे त्रिलोचना प्रत्ये पुढ्युं जे, हमणां तहारी साथे वात करी गई ते वृद्धा स्त्री कोण हती ? स्त्री कहे-हे स्वामी ! हे प्राणेश ! महालसा नामे परदेशी स्त्री, के जेने में वेहेन कही ठे, तेनी ए दासी आवी हती. ते सांजलीने उत्तमकुमार मन साथे

विचार करवा लाग्यो के, शुं ए महारी जारजा तो.न होय ! बली विचार्युं जे, ए ते में शुं चिंतव्युं ? ए में दुर्ध्यान शुं ध्यायुं ? एवं चिंतवी विरक्तपणे पोतानी निंघा करवा लाग्यो. पढी एक दीवस मध्यान समये ते पोताना घरनी नजीक देरासर हतुं त्यां पूजा करवा गया. त्यां पूजा चक्ति करतां थकां घणी वेला थई घरे नाव्या तेशी त्रिलोचनाए तेमनी खबर काढवा दासीने मोकली. दासीए त्यां आवी सघले जोया पण किहांये न दीठा तेशी ते पाढी गई, अने त्रिलोचनाने ते वात जणावी. ते सांजली त्रिलोचना चिंता करवा लागी.

तेवा समयने विषे ए नगरमां महेसरदत्त नामे व्यवहारी रहेतो हतो. तेनी पासे उपन क्रोरु ड्रव्य हतुं. तेणे वहाण वटना व्यापार माटे पांचसें वहाण तथा थलवटना व्यापारार्थे अधोवाईनां जेवां पांचसें गाभां राख्यां हता. ते पांचसें घर, पांचसें हाट, पांचसें वखारो, पांचसें गोकुल, पांचसें हाथी, पांचसें घोना तथा पांच लाख सेवकनो स्वामी हतो. एटली बधी संपदा ठतां तेने एके पुत्र नहोतो. ईठा धरतां धरतां एक पुत्री थई हती तेने अध्यापक पासे जणावी ठे. ते कोईक पुन्यानुयोगे करी चोसठ कला निधान थई ठे. शेठ संसार उपर वैराग्यवंत थयो ठे, पण पुत्री योवनवंत थई जाणीने तेना पाणीग्रहणी चिंतामां पड्यो ठे जे, कोईक गुणवंत वर मळे तो तेने कन्या आपीने आ असार संसारनो त्याग करी चारित्र लेउ. पढी तेणे एक निमित्तियाने पोतानी पुत्रीनो चर्तार कोण थशे ? ए विषे पुढ्युं. निमित्तियाए कहुं जे— आजथी एक महिने अ-मुक तारीख वारे वर मलशे. ए राजाधिराज एकठन्नो. जोक्ता थशे. शेठे निमित्तियाना कहेवा उपर पूर्ण चरोंसो राखी बता-वेला दीवसे पोतानी पुत्रीतुं, लग्न करवानो निर्धार करी सर्व

सामग्री तैयार करी ठे. म्होटा मांडवा बंधाव्या ठे. ठामोठाम तोरण बंधाव्या ठे, धवलमंगल पण गवाय ठे. कर मुकावणी वेलाये वरने आपवा माटे हाथी, घोडा, रथ, सुखपाल, वस्त्रा-जरण प्रमुख सर्व तैयार करी राख्यां ठे. ए वार्ता आखा नगरमां विस्तरी ठे. ते सांजली लोको विस्मय पाम्या के, वर विना विवाहनी सामग्री शेठे करी राखी ठे एना जेवुं बीजुं शुं नवाई जेवुं होय ! नगरनो राजा पण ते वात सांजली आश्चर्य चकित थयो, तथा महेश्वरदत्त संसार ठोनी दीक्षा लेवाने उजमाल थयो ठे तेथी तेने धन्यवाद देवा लाग्यो. अने पोते पण वैराग्य पामी विचार करवा लाग्यो के, त्रिलोचनाना जर्तारनी शुद्धि मली नथी तेने खोली कहाडीने राज्यगादीए बेसाडी महारे पण चारित्र प्रहण करवुं एज श्रेय ठे. पढी ते महेश्वरदत्तने मदयो अने बन्ने जणे मली नगरमां परुहो वजमाव्यो के, “जे कोइ त्रिलोचनाना जर्तारनी खबर अने महालसानी मूल वार्ता कहेशे, तेने राज्य आपवा साथे व्यवहारियानी सहस्रकला कन्या परणावशे.” आ परुहो एक मास पूर्ण थवा आवतां एक शुके (पोपटे) ठब्ब्यो. अने ते राजपुरुषोप्रत्ये कहेवा लाग्यो के, हुं परुहा प्रमाणे बन्ने बाबत बतावीश तेथी मने कन्या परणावशे तथा राज्य आपशेने ? अरे जुठ जुठ राजसेवको ! महारं पण चाग्य जाग्युं ठे. शुकनुं आश्चर्यकारक वचन सांजलीने सेवको तेने राजा पासे लेई गया. तेणे राजाने कळुं के, हुं त्रिकालनी वात जाणुं ठुं. महालसाने तथा त्रिलोचनाने अहीं बोलावी परि-अच (परुदा) ने आंतरे राखो. एटले अतित, अनागत अने वर्त्तमान, ए त्रणे कालनी सघली वात कहुं. राजाए तेना कहेवा प्रमाणे बन्नेने बोलावी राखी. पढी पोपटे विचार्युं जे महारे राज्यने शुं करवुं ठे ? तो पण महालसानो संबंध कहुं ते तमे सांजलो:-

“ वाणारसी नगरीना राजानो पुत्र उत्तमकुमार वहाणमां बेठो. ते समुद्रनेविषे जलकांत पर्वतमां एक कुवो ठे तेमां उतर्यो. त्यां पातालघरमां लंकाना स्वामी ब्रमरकेतु राक्षसनी पुत्री महा-लसाने परणयो. पठी कुआमांथी नीकली समुद्रदत्तना वहाणमां बेठो. वहाणना लोकोने पंचरत्नना प्रजावशी जल, धान्य, वस्त्रादि पूरा पाडीने सुखी कर्या. पठी समुद्रदत्ते धन तथा स्त्रीना लो-नेकरी तेने (उत्तमकुमारने) समुद्रमां नाख्यो. तेने मगरे गढयो. माठीए मगरने विदार्यो. तेमांथी ते नीकळ्यो. पठी माठीनी साथे आ नगरमां आव्यो. निमित्तियाने वचने करी राजाये तेने पोतानी पुत्री त्रिलोचना परणावी. ते सुखरूप अर्ही रह्यो. एकदा मध्यानसमये ते वितरागदेवनी पूजाने अर्थे गयो. त्यां फूल पगर चढावतां तांबोलीयासर्पे रस्यो. एटले ते उत्तमकुमार ईयल समान थयो ठे. सर्पे तेने फूलना ढगलामां नाख्यो. ” आ प्रमाणे महालसा तथा उत्तमकुमारनो संबंध कही पोपट कहेवा लाग्यो के, हे राजन् ! में तमारा आगल सघली वात कही, माटे मने राज्य आपो तथा कन्या परणावो. हवे तमे तमारुं वचन पावो. राजा विचारमां पड्यो के, ए पंखीने राज्य केम अपाय ? तेवारे शुक मौन करी रह्यो. फरी वली ते बोड्यो के, हे रा-जन् ! राज्य आपो, के ते हुं जोगवुं. राजा विचारमां पनी शून्य चित्त जेवो थयो. एटले शुक कहे जे- महारे शुं ? गमे तो राज्य आपो ! नही आपो तो तमारुं वचन वृथा थशे. महारे तो वन सखामत जोईये ! के ज्यां नवी नवी जातनां फुल फला-दिक खाईने सुखे जीवीश. क्यां महारे तहारा राज्यनी तमा ठे. में तो तहारी परिहा करी. वली सांजलः-कळुं ठे के - “ जे माणस वचनशी चूक्यो ते जीवता पण मुआ समान जाणवो. ” एवुं सांजलीने ते शुकने पोताना हाथमां वेई राजा तेना शरीर

उपर हाथ फेरववा लाग्यो; अने कहुं के- हे सुकमाल शुक्र-
 बाल ! हे शिरोमणी ! हे कीर ! हे धीर ! तुजने राज्य आपीशुं.
 ए वातनी तुं चिंता म करीश. पण हवे तुं आगल वात कहे,
 जे ए उत्तमकुमार जीवे ठे के केम ठे ? शुके कहुं जे- ' एणे
 तले तले एटलुंज ठे ! हवे कहे शुं ? ते तो पाणी मुलतान
 गयां ! तो पण राजन् ! हुं तुज सरिखो नथी थतो ! जो ! सां-
 जल ! त्थारपठी जे वात थई, ते हुं तहारा आगल कहं हुं.
 " उत्तमकुमारने सर्प डस्या पठी कोईक काम प्रसंगे एकाकी
 गणिका त्यां आवी चढी. तेणीए कुमारनी महारूपवान
 कांति देखीने तेना उपर मोह पांम्याथी तेनी पासे विषापहार
 मणीरल जडौत मुद्रिका हती तेने पाणीमां उढी (धोइ) ने
 केटलुंक पाणी तेने पायुं अने केटलुंक तेना उपर ठांठ्युं. एटले ते-
 ज वेलाये विष उतरि गयुं अने ए उजो थयो. पठी गणिका तेने
 पोताने घेर तेडी गइ, अने पोताना आवासना चोथे मजले चि-
 त्रशास्त्रीमां राख्यो ठे. ते त्यां तेनी साथे संसारिक रंगजोग वि-
 लसे ठे. ते माटे हे राजन् ! एने शरीरे स्वस्ति एटले सुख ठे.
 तेम तने पण स्वस्ति हो. हवे तुं मने मुकी दे, जेम हुं कुशले
 जाउं अने फल फूल खाउं. वली हुं आशीष वचन कहं हुं के,
 तहारा-राज्यने पण स्वस्ति हो. महारे राज्यनो खप नथी. वली
 ते सत्यवादी मनुष्यने पण मंगलीक हो. एम कह्नीने वली बोळ्यो
 के, एज वैद्य जलो, के जे रोगीयानो रोग टाले अने ड्रव्यनी आश
 करीने उंसक आपे ते मूर्ख. माटे हे राजन् ! हुं पण पद्दी जात
 मूर्ख हुं. केमक्रे सघली वात कह्नीने हवे हुं राज्यपदवीनी आशा
 करुं हुं. राजा ते सांजलीने कहेवा लाग्यो जे, तमे 'धुमहुं फाट्युं
 ने वैद्य वैरी' ए वैद्यवालो उखाणो कह्यो ते तो खरुं ! पण ए वा-
 तना मेल पूरो थया विना राज्य ते केम देवाय ? त्त्यारे शुके

कह्युं जे, तमे गणिकाने घेर जाळ. राजाए सेवक पासे गणिकानां सघलां घर जोवराव्यां. पण कुमारने किहांयें न दीठो, तेथी तेळ पाठा आव्या. राजाए कह्युं- हे शुकराज! ए शुं? जाइ! तुं अमने पण चोलवे ठे? शुं तें ठोकरां दीठां? हे चुंन! एम ठगे चालशे के? ते वखत शुं कहे ठे जे- स्वामी सांजलो, जे गणिकाये अमृत ठांटीने उत्तमकुमारने जीवाडी सज कर्यो तेणिये पोताना मनमां विचार्युं के, ए राजानो जमाइ ठे, माटे राजा एने महारे घेर रहेवा नहीं थे. तेथी एणे मंत्रे मंत्रीने दोरो बांध्यो. तेज वखत ए (उत्तमकुमार) शुंकरूप थयो. जोग वेलाए ते दोरो ठोडे ठे अने वली पाठो बांधे ठे तथा पंजरमां राखे ठे. "ते वखत में हृदयमां विचार कर्यो के, एवुं शुं पूर्वे पाप में कर्युं हशे के नर फीटी पंखी थयो? वली राक्षसनी पुत्री मदालसाने तेना बापथी ढानी परणयो ए विगेरे अत्यारसुधीमां में थोडां पण करेलां अघटीत आचरणथी आ दुःख मने पळ्युं ठे, ए तो आ जवनेविषे फूल वेठां अने परजवे नर्कने विषे एनां फल थशे. एवुं विचारतां विचारतां एक मास सुधी अनंगसेना वेश्याना घरने विषे हुं त्यां रह्यो. आज केटलेक दीवसे पांजरू बाहार मुकीने ते गणिका किहांयेक गई. ते वखते ए परुहो वाजतो सांजलीने त्यांथी उमी आवी में ते फरस्यो. ए उत्तमकुमार ते हुं हुं." एवुं सांजली तरतज राजाए शुंकरना पगथकी दोरो ठोमी नाख्यो. तेवारे दीव्य रूपनो धणी जेवो हतो तेवो मूलरूपे (उत्तमकुमार) थयो. राज्यवर्ग सहित राजा तथा नगरलोक हर्षवंत थया. ते वखत महेश्वरदत्ते निमित्तियाए बतावेली तारीख वार विगेरे वरावर मळतुं आववाथी पोतानी प्रतिज्ञा पूर्ण करवा माटे पोतानी पुत्री तेने परणावीने घणुं द्रव्यादि आप्युं. पठी ते त्रणे (महालसा, त्रिलोचना तथा सहस्रकला) स्त्रीं साथे जो-

ग जोगवतो थको सुखमां काल निर्गमन करेठे. त्यारपठी राजाये अनंगसेना गणिकाने तेभावी ताडना करीने फूल पगरथी अमृत ठांठ्यां संबंधी सघली वात पुठी. एटले तेणीए जणाव्युंके—समुद्रदत्त व्यवहारिये उत्तमकुमारने मारवा माटे पांचसें सोनईयानी बालच आपीने ए फूलमां महारी पासे सर्प नखाव्यो हतो. लोचांध थ-ईने में ए म्होटुं पाप कर्युं. ते वात सांचली राजा कोपे चढ्यो. तेणे समुद्रदत्त थता गणिकाने गरदन मारवा आझा आपी. उत्तम-कुमारे दया लावी ते वन्नेने जीवतां मुकाव्यां. राजाये तेमनी सर्व माल मिलकत बुटावी देई देशवाहार काढी मुक्यां. राजा पूर्वनो अर्थात् अगाउथी वैराग्यवंत थयेलो हतो. तेणे जमाई मढ्या, पुत्रीने सुख थयुं, अने पोताने पुत्र नहोतो तेथी पोतानुं सर्व समुद्र सुधीनुं राज्य उत्तमकुमारने आप्युं. पठी चारित्र लीधुं. तेनी साथे केटलाक व्यवहारियाए पण दीक्षा लीधी. नरवर्म-राजाने पाटे उत्तमकुमार राजा थया. ते न्यायधर्मे राज काज चलावता त्रणे स्त्रीर्जनी साथे संसारीक सुख जोग जोगवता थका ते नगरमां रहे ठे.

एक वखत त्रमरकेतु राक्षसे निमित्तियाने पुब्युं के, महारो वैरी उत्तमकुमार हालमां क्यां ठे ? तेणे कहुं के, तहारी पुत्री महालसाने परणीने सारजुत पांच रत्न लेइ हमणां हवे ते पल्ली नामे वेलाकुले राज्य जोगवे ठे. ते सांचलीने क्रोधातुर थइ तेणे उत्तमकुमार उपर चढाइ लेइ जवा माटे पोतानां साठ लाख राक्षसने एक ठामे बोलाव्या. परंतु अगाउथीज निमित्तियाए कहेबुं हतुं के चूचरकत्री तहारी कुमरीने परणशे. ए वात याद आवतां तेनो विचार बदलाइ गयो अने मन साथे विचारवा लाग्यो के— धन्य निमित्तियानां ज्ञानने ! अने वली धन्य ते कुमारने ! के जेणे साहसीकपणे एकले कुआमां उतरीने त्यां

सुना आवासमां जइ कन्या साथे पाणीग्रहणकर्युं, तथा अमूख्य पांच रत्न पण लेइ गयो. वली एकतो ए जमाइ थयो, जंनारे वध्यो, तथा कटकदले पण वध्यो. एवो विचार करतां तेनो क्रोध समी गयो. पढी ते उत्तमकुमारनी पासे तेना नगरमां आव्यो अने वैर विरोधनो त्यागकरी तेने पगे लाग्यो. कुशल समाचार पुढी आझा मागीने ते पाठो पोताने ठामे गयो.

एकदा उत्तमकुमार राजा सज्जाने विषे बेठा ठे, त्यां एक इत आव्यो. तेणे राजाने कागल आप्यो. ते लेइ वांचतां तेमां नीचे लख्या मुजबनो मचकुर मालम पड्यो. “ स्वस्ति श्री वाणारसी नगरीथी ली. राजा मकरध्वज स्वपुत्र उत्तमकुमार प्रत्ये निर्जर आलिंगने हेम कुशल श्छे ठे. हे पुत्र ! तमे घेरथी नीकल्या पढी अमे नगर, गाम, पहाड, पर्वतादि, ठामो ठाम तमारी खबर जोवरावी पण कंइ शुद्धि मली नही; तेथी दीलगीर हुता. हालमां तमारा समाचार ज्यारे जाण्या त्यारे तमने तेरुवाने अमे आखेपीयो मोकळ्यो ठे, माटे शीघ्रपणे जेम अवाय तेम बहेला बहेला आवज्यो. हवे आमारी वृद्धावस्था बहु थइ ठे, तेणेकरी अमारानी राज्यधुरानी चिंता थइ शकती नथी. वली तमारा विरहे आत्म व्याकुल थाय ठे. पल्लिवेलाकुल नगरनुं म्होदुं राज्य तमे पाम्या तेथी अमे खुशी थया ठीये. पण ए सुख वैचवमां गरक थइ त्यां नहीं रहेतां शीघ्रताये आववुं. ” कागलमां लखेल समाचार जाणीने तत्काल राजाये प्रधानने राज्य चलावी स्त्रीयोने साथे लेइ वाणारसी नगरीथे जवा माटे प्रयाण कर्युं. रस्तामां चित्रकूट पर्वत आव्यो. त्यांनो महसेन राजा वैराग्यवंत थवाथी चारित्र लेवाने तत्पर थयेलो हुतो. पण पुत्र परिवार न होवाथी राज्य कोने सोंपवुं एनी चिंतामां हुतो. राजाये कुलदेवीनी चक्ति करीने आराधवाथी देवीथे तुष्टमान थइ तेने कहुं हुतुं के, प्रातः-

समये राज्यधुराधारी उत्तमकुमार आवशे, तेने तमे राज्य आपीने तमारा आत्मानो अर्थ साधज्यो. (दीक्षावेज्यो) देवीना कहेवा प्रमाणे उत्तमकुमार आव्या. एटले घणा आदर सहित महसेनराजाये चित्रकूटनुं राज्य तेमने आप्युं अने पोते श्री चंद्रशेखर सुरीश्वर पासे चारित्र लेइ जवाब्धि तर्या. उत्तमकुमारे पोतानी आण प्रवत्तार्वी केटलाक दीवस त्यां रहीने घणा देश साध्या. पढी सिंधुसोवीर नगरना राजाने पोतानी आण मनाववा माटे डुतमुखे कहेवराव्युं. तेणे ते कबुल नही करवार्थी प्रधानने राज्य सोंपीने चार अद्दोहिणी कटक लेई ते (उत्तमकुमार राजा) तेने जीतवा सारू गया. त्यां रणसंग्राम करतां ते फतेह पान्या. पढी ते सिंधुसोवीर नगरना वीरसेन राजाये उत्तमकुमारने पोतानुं राज्य आपी एक हजार पुरूष साथे चारित्र लीधुं. त्यारपढी अनुक्रमे चालतां उत्तमराजा वाणारसी नगरीये आव्या. तेमना पिताये सामा आवी म्होटा मंमाणे नगरप्रवेश महोत्सव कर्यो. तेज दीवसे उत्तमराजाने तेमना पिताये राज्याजिषेक करी पोतानुं राज्य सोंपीने दीक्षा लीधी. वधां मळीने उत्तमकुमार चाळीस कोटी ग्रामना धणी थया. चाळीस लाख गज, चाळीस लाख अश्व, चाळीश लाख रथ अने चाळीश लाख पाला, एवी चतुरंगी सेना सहित राज्यरुद्धि जोगवतां थर्का उत्तमकुमारे ठामो ठाम वितरागदेवना प्रासाद कराव्या. वर्षो वर्षे रथजात्रा करावता हता. गामो गाम दानशाला मंभावी. जीवदया मूल धर्म अंतःकरण पूर्वक पालता हता. वढी ए दीन दुःखीयानो उद्धार करवामां सदा तत्पर रहेता हता.

एकदा उद्यानने विषे केवली महाराज पधार्या. वनपालके वधामणी आपी. तेने घणुं धन आपीने उत्तम राजा प्रमुख वांदवा गया. देशना सांजदया पढी उत्तमकुमारे पुब्युं केहेजगवान! शा कर्मे करी

हुं एवढी ऋद्धि पाम्यो ? शा कर्मेकरी हुं समुद्रमां पड्यो ? शा कर्मेकरी शुकपणुं थयुं ? अने अंगनसेना गणिकाने एवहुं शा कर्मे करवुं पड्युं ? ते, कृपा करी कहेशो. केवलीमहाराज बो-
 द्या के, हे राजन् ! सांजलः—“ पूर्वे तुं हीमाचलनी चूलीकाने-
 विषे सुदत्त गाममां, धनो नामे कणवी हतो. तुं चार स्त्रीउं प-
 रण्यो हतो. प्रथम धन धान्येकरी तुं सुखी हतो. परंतु पूर्वकृत
 कोईक कर्मना जोगे करी तने दारिद्रपणुं प्राप्त थयुं हतुं. एवामां
 रस्तामां आवतां वस्त्र पात्र लूटी लीधेला चार साधु ए गामने विषे
 आव्या. तेमने तें जद्रकपणे फासु घटमान वस्त्र पात्र वहोराव्यां,
 अने तारी चारे स्त्रीउंए अनुमोदना करी. तेना प्रजाव थकी तुं
 राजा थयो ठे. चारे स्थानकनुं राज्य पाम्यो. चार नारी परण्यो.
 वली पांच रत्न पाम्यो, तथा बीजी सार सार वस्तुउं मली. ए बधु सा-
 धुने आप्यानुं महात्म्य जाणवुं. एकदा पूर्वजवे तें साधुनी डुगंग
 करीजे, आ साधु मल परसेवे करीमह जेवा गंधाय ठे. ए कर्मे-
 करी तने मगरमहे गळ्यो. वली पूर्व जवनेविषे तें शुकने पंजरमां
 घाली राख्यो हतो. ते कर्मना योगे आ जवे तुं शुकपणुं पाम्यो.
 अनंगसेनाए पूर्व जवे सोक्यनुं घणुं रूप जोईने हास्यमां तेने
 गणिका कही हती तेथी ते गणिका थई. ” एवां केवली
 जगवाननां वचन सांजलीने वैराग्य पामी उत्तमकुमारे घेर आवी
 पुत्रने राज्यनो चार सोंपीने एज केवली पासे दीक्षा लीधी. ए उ-
 य तप करी आयु पूर्ण थये थके काल करी देवता थया. त्यांथी
 चवीने महावीदेह क्षेत्रनेविषे अवतरी कर्म खपावीने मोक्ष
 जशे. अनंतु सुख पामशे. तेमज बीजा पण जे जीव उत्तम क-
 रणी करशे ते तरशे. जुळ ! उत्तमकुमारना जीवे पूर्व जवमां
 पोतानी पासे अर्थ एटळे द्रव्य नहोतुं तोपण साधुने सुपात्रे
 वस्त्र पात्रनुं दान दीधुं तेथी घणी राज ऋद्धि अने रमणीउं पाम्या.

माटे द्रव्यनो सद् उपयोग करवो. वली नीराशापणे करवाथी जेम उत्तमकुमार सुख वैजव पाम्या, तेम जे प्राणी नीराशाए करे ते सुख सौजाग्य पामे. माटे जे करवुं ते नीराशापणे करवुं. ए बीजाकाव्यनो परमार्थ कह्यो. १

अरथ विण कवन्नो जेह वेश्याइ नाख्यो, अरथ विण वसिष्टे राम जातो उवेख्यो ॥ सुकृत सुजस कारी अर्थ ते ए उपाजो, कुवणज उपजंतो अर्थ ते दूर वर्जो ॥३॥

ज्ञावार्थः— केवन्ना शेठनी पांसे द्रव्य खूटवाथी वेश्याए तेने कहाडी मुक्यो, रामचंद्र जेवाने पण द्रव्यरहित जाणी वसिष्ठ ऋषीये आदर न दीधो, माटे अर्थ ए जगतमां घणी वात ठे, ते थकी सुकृतनो जंनार जराय, उत्तम जस पामे, अर्थवालाने गमे तेवुं काम होय अथवा मातुं काम होय तोपण ते समुं थाय. माटे परिग्रह ए घणी वात ठे. ३

॥ द्रव्य विना वेश्याए केवन्ना शेठने कहाडी मुक्यानो प्रबंध ॥

बार वर्ष सुधी वेश्याने घेर रही तेणीने सोल क्रोम द्रव्य आपनार केवन्ना शेठना माबाप मर्ण पामवाथी तेनी स्त्री धन रहित थई त्यारे तेणीए पोतानां घरेणां मोकळ्यां. वृद्ध वेश्याये घरेणां देखीने विचार्युं जे एने घेर हवे धन खूट्युं. माटे ए आपणे घेर कामनो नहि. पठी तेणीए पोतानी पुत्रीने कळुं के, हे पुत्री ! ए निर्धन थयो मालम पडे ठे माटे एनो संग मूको. पुत्रीये कळुं के, क्रोडो रुपीया एना खाधा. वली एना सिवाय बीजानो संग पण में कर्यो नथी अने सर्व वाते ए लायक ठे, माटे एनो संग केम मूकाय ? ते वखत अक्काये क्रोध करीने केवन्नाने पोताना घर थकी हांकी कहाड्यो. ज्यां लगण एनी पांसे द्रव्य हतुं त्यां लगण राख्यो. द्रव्यहीण थयो त्यारे एक दीवस पण न राख्यो.

माटे ड्रव्य ए जगतमां मोटी वात ठे. ड्रव्यथी सर्व काम थई शके ठे तथा मान पण मले ठे. ३

॥ ड्रव्य रहीत होवाथी रामचंद्रने वसिष्ठऋषीये उवेख्यानो प्रबंध ॥

रामचंद्रजीने ज्यारे तेमना पिताये वनवास आप्यो त्यारे तेमणे विचार्युं जे गुरुने पगे लागी तेमनी आशीष लेईने जवुं, ए उत्तम ठे. पढी ते वसिष्ठ गुरुने वंदना करवा माटे गया. तेमने आवता देखीने एक शिष्ये गुरुने कहुं के, रामचंद्रजी आवे ठे. वसिष्ठ ऋषीये पुढ्युं जे, एमनी साथे कोण ठे ? शिष्ये जणाव्युं जे, ए एकला ठे. ते सांजलीने गुरु घरमां पेठा. पढी रामचंद्रजी आव्या. तेमणे पुढ्युं के, गुरु क्यां ठे ? चेलाये कहुं के, गुरु ध्यानमां ठे. आवो उत्तर मळतां, लक्ष्मी विना सर्वे खोदुं ठे, एम विचारी रामचंद्रजी त्यांथी पाठा वढ्या. वसिष्ठऋषीये रामचंद्रजीने ऋद्धिरहित जाणीने उवेख्या अर्थात् बीलकुल आदर न दीधो. माटे लक्ष्मी ए जगतमां सर्व स्थले मान अपावनारी ठे. लक्ष्मी रहितने कोईं लेखामां पण गणतुं नथी. ३

॥ अथ हित चिंतन विषे ॥

परहित करवा जे चित्त उच्चाह धारे, परकृत हितहीये जे न कांई विसारे ॥ प्रति हित परथी ते जे न वांठे कदाई, पुरुष रयण सोई वंदिए सो सदाई ॥ ४ ॥

जावार्थः— जे प्राणी परने हित करवानुं मन राखे, अने जे पुरुषे परनो कोईक दीवसे कोईक वेलाये जे गुण कयों होय ते विसारे नही अर्थात् कोईनो करेलो गुण चूली जाय नही, वली एवुं पण न धारे जे में एनो गुण कयों ठे, माटे ए मुजने कांईक आपे, ए प्रमाणे कदी पण इहता नथी ते पुरुष रत्न समान अने हमेशां नमवा योग्य जाणवा. ४

निज दुःख न गणीने पारकूं दुःख वारे, तिहतणि बन्नि-
हारे जाइये कोडि वारे ॥ जिम विषजर जेणे रंक पीडा
सहीने, विषधर जिन वीरे बूळव्यो ते वहीने ॥ ५ ॥

प्रावार्थः— जे प्राणी पोतानुं दुःख खातरमां गणे नही अने
पारका दुःखने वारे अर्थात् पारकूं दुःख दूर करे, ते प्राणीनी
क्रोर वार बलिहारी जईये, जेम श्री महावीरस्वामीये चंडकौ-
सिक नामे सर्पे पोताने डंक मायों तेनी वेदना सहन करीने पण
तेने प्रतिबोध पमाड्यो तेथी ते आठमा देवलोकनेविषे गयां.
एवी रीते जे माणस पोते दुःख वेठीने पारकानुं हित चिंतवे
ठे तेनी क्रोड क्रोर वार बलिहारी जईये. ५

॥परहित चिंतनविषे महावीरस्वामी अने चंडकौसिक सर्पनो प्रबंध॥

चंडकौसिक नामे सर्प पूर्वजवमां साधु हतो. ते एक न्हाना
चेळाने पोतानी साथे लेई वोहोरवा गयो. चेलो पठवाडे अने
साधु आगल, एम रस्तामां जतां साधुना पग तळे एक देरुकी
चंपाणी. ते चेलाये दीठी. तेणे गुरुने कळुं के, स्वामी ! आपना
पग हेठे देरुकी चंपाईने मृत्यु पामी ठे. माटे ईरियावही पकि-
कमो त्वारे ते आलोवज्यो. गुरुये कळुं के, महारा पग हेठे
नथी चंपाणी. पठी आहार पाणी लेईने सुकामे आव्या, एटले
गमणागमण आलोवतां थकां चेलाये देरुकीनी वात गुरुने सं-
नारी आपी. गुरुए कळुं जे, अमे नथी मारी. चेलाये विचार्युं
जे, सांजे पडिकमीने आलोवशे. पठी ज्यारे सांजना पकि-
मणे पडिकमती वेलाये साधुये अथथी मांडीने ईति सुधी पडिक-
मणानी विधि करी पण पेली देरुकी आलोवी नही; तेथी चेलाये
पोताना मनमां विचार कर्यों के, गुरुने साथे पंचेंद्रि हत्यानो
पार रहे अने संयममां खंडना लागे तेथी आत्मानो अर्थ ब-

गडे, ए ठीक नहीं. गुरुनी वृद्धावस्था होवारी ते चूकी गया हशे. माटे महारे ते संचारी आपी एमने दोष मुक्त करवा जोईये. एम धारीने तेणे देरुकीविषे कछुं. ते सांचलतांज गुरु क्रोधाय-मान थईने उंधो लेई चेलाने मारवा दोड्या. जुळ ! जीवने उ-गारवानुं उपकरण जे उंधो, तेने आ वखत जीवहींसा रूप करी हाथमां लेईने गुरु पोताना हितचितक चेलाने मारवा धाया. चेलो अवसर विचारी त्यांथी पलायन करी गयो. गुरु तेनी पढ-वाडे मारवाने दोड्या. ते वखत वचमां अंधाराने लीधे थांचलो न देखवारी ते गुरुना मर्मस्थानके कपालने विषे वाग्यो. तेने जोगे करी साधु मरीने ज्योतषी देवतामां जई उपन्या. त्यांथी चवीने ते चंडकोसीयो तापस थयो. त्यां तेणे फल फूलनी वाडी वावी हती. ते वाडीनेविषे आवीने घणा राजाजना कुमार फल फूल चूटी जता हता. केटलीक वार तेणे मना कर्पा ठतां पण राजकुमारो चूटी जता वंध थया नहीं, तेथी तेउंना उपर रीसे जराई एक वखत हाथमां फरसी लेई तेमने (राजकुमारोने) मारवा माटे तापस दोड्यो. तेवामां कईक कर्मना योगे करी व-चमां खाड हती तेमां पडता वेंतज तेने पोतानी फरसी पोताना पेटमां वागी. तेना योगथी मर्ण पामीने ते चंडकौसिक सर्पपणे उपन्यो. ए महा विषधर थयो. एना विषनी ज्वाला एवी तो तीव्र हती, के जे लोक तेनी दृष्टीए परुता ते तत्काल वलीने जस थता. एवो ते दृष्टीविष सर्प हतो, तेथी तेनो राफनो हतो ते मार्ग बांडीने लोको वीजे मार्गे थई आव जाव करता हता. एवा समयनेविषे श्री महावीरस्वामी जगवान ब्रह्मस्थावस्थाये विहार करता करतां त्यां पधार्या. चंडकोसीयानो राफडो हतो एज मार्गे ज्यारे जगवान जवा लाग्या ल्यारे लोकोये तेमने वार्या जे, स्वामी ए मार्गे न जशो. परंतु सर्पने प्रतिबोधवा माटे वीर जगवान ए मार्गे जईने ज्यां

चंडकोसिया सर्पनुं वील हतुं त्यां काजसग करी रह्या. एटले चंडकोसीये वीलमांथी नीकलीने प्रचुना सामुं जोई ज्वाला मुकी. पण ते प्रचुने न लागी. वीजी वार तेणे प्रचुने डस्या. ते वखत प्रचुना शरीर थकी दूधनी धारा बूटी. सर्प विचारमां पळ्यो के, ए शुं ? वीजाने डसु बुं त्यारे तो तेमांथी लोही नीकले ठे अने एहुने तो दूध नीकल्युं ! ए ते शुं अचरीज ? एवुं ते विचारतो हतो एटले प्रचुजीये कळुं के, हे चंडकोसिया ! बुज ! बुज !! अरे जुंडा ! ए क्रोधनां फल माठां ठे, ए क्रोध थकीज तुं ए अवतार पाम्यो बुं. माटे जुंडा ! संसार तरीने उत्तम पदने पाम. जेम संसार रजलवो न पडे. प्रचुना मुखथी आवां वचन सांजली (जातिस्मरण ज्ञान थवार्थी) चंडकोसिक दरमांथी बाहार नीकलीने प्रचुने पाखले त्रण आंटा (प्रदक्षिणा) देई, त्रण वार फण नीची नमावी पगे लागीने प्रचुना सन्मुख फण उची राखीने बोळ्यो के, हे स्वामी ! हे शरणागत वत्सल ! हवे मुजने तुं तार ! तार ! हे अनंता कालनी जावठना टालणहार ! तमे संसारसमुद्रमां पडता प्राणीने उधरवा समर्थ ठे, अने महारा जाग्यना योगे पधार्या ठे; ते माटे मुजने अणसण करावो. प्रचुये तेने पंदर दीवसनुं अणसण कराव्युं. ते अणसण करीने पठी तेणे पोतानी काया वोसरावी जे, हवे ए काया साथे ममत्व न राखवो. ए शरीर अनित्य ठे. एम विचारीने तेणे पोतानुं मुख वीलमांहे घालीने बाहिर बधुं शरीर प्रठव्युं. पठी कोई जीवने पराजव करतो नहोतो. एम जाणीने लोक कहेवा लाग्या जे, हवे तो नागदेवता आपणा उपर तुष्टमान थया, माटे आपणे एमने पूजीये. पठी लोको नागदेवताने पूजवा लाग्या. आहीर लोक जे आवे ते कोईक घी, दूध, मांखण, तेना शरीर उपर चढावे. तेना योगे करी कीनी घीमेल आवीने तेने करुवा लागी. तेनुं

शरीर चालणी सरिखुं कर्युं. पण ते चंक्रकौसिक सर्प समता परिणा-
ममां रह्यो. तेथी मर्ण पामीने आठमा देवलोकमां देवपणे उपन्यो.

आ कथामां सार ए ग्रहण करवानो ठे के, जगवान श्री
महावीर स्वामीचे सर्पनो उद्धार करवा माटे पोते वेदना सहन
करी. तेम जे प्राणी बीजाने उपकार करवाने तत्पर रहे ठे अने
पोतानुं दुःख गणकारता नथी तेवा परहितचिंतक प्राणीनी
क्रोड क्रोड वार बलीहारी जईये. माटे परहित चिंतक थवुं.
वली चंडकोसियानी पेठे जे कोई प्राणी समता आदरशे ते
सुखी थरो. माटे आवी पडेवुं दुःख समताजावे सहन करवुं. ५

॥ अथ लक्ष्मी विषे ॥

हरि सुत रति रंगे जे रमे रात सारी, शिवतनय कु-
मारो ब्रह्म पुत्री कुमारी ॥ हितकरि दृग्वलीला जेहने

लक्ष्मि जोवे, सकल सुख लहे सो सोहि विख्यात होवे ६

जावार्थः— हरिसुत कहेतां ईडनो पुत्र जयंत लक्ष्मी आपीने
रती राणीनी साथे आखी रात रंगे रमण करतो हतो, शिवत-
नय एटले महादेवनो पुत्र जे गणपति ते ब्रह्मानी पुत्रीनो संगम
पाम्यो ते पण लक्ष्मी वडेज, अर्थात् ए बे कुमर कुमारी पण
लक्ष्मीना जोगथी संगने पाम्या, वली जे पुरुषने लक्ष्मी दृष्टीना
वीलासे करीने जोवे ते सकल सुखने पामे तथा ते लक्ष्मी थकी
जगत्रने विषे विख्यातपाणुं पामे, अर्थात् लक्ष्मीवाननी ख्याती सर्व
स्यले थाय ठे. लक्ष्मीना विलास उपर मिथ्यात्विना ग्रंथमां घणां
संबंध कह्या ठे. माटे लक्ष्मी जे संपदा ते जगत्रने विषे घणी वात ठे. ६

लखमि बल यशोदा नंदने विश्व मोहे, लखमि विण
विरूपी शंभू जिधु न सोहे ॥ लखमि लहिय रांके जे
शिलादित्य जंज्यो, लखमि लहिय शांके विक्रमे विश्व रंज्यो ७

जावार्थः— लक्ष्मी मली अने ते सदा सहचारी हती अर्थात् लक्ष्मीनुं बल हतुं तेथी यशोदानंद एटले श्रीकृष्णे आखी पृथ्वी वश करी, अने लक्ष्मी विना विरूपी एटले कद्रुपो शंभू (महादेव) जीखारीनी परे शोच्यो अर्थात् जीखारीनी पेठे लक्ष्मी वगरनो महादेव शोचा पाम्यो नही, अने लक्ष्मी पाम्याथी रांके पण म्होटा शिखादित्य जेवा राजाने जांज्यो एटले नाश पमाळ्यो, वली लक्ष्मी पाम्याथी विक्रमराजाये बधुं जगत् रिजवीने पोतानो शक प्रवर्ताव्यो, एवा संबंघ मिथ्यात्मां घणा ठे. ७

॥ अथ कृपण विषे ॥

कण कण जिम संचे कीटिका धान्यकेरो, मधुकर मधु संचे जोगवे को अनेरो ॥ तिम धन कृपणनो नोपकारे दिवाये, इमहि विखय जाए अन्यथा अन्य खाए ॥ ८ ॥

जावार्थः—कृपण केवा ठे ? तो के—जेम कीडी एकेको दाणो वीणी वीणीने दरमां लावी एकठो करे, ते पोते पण न खाय अने कोई बीजाने पण न खावाये, वली मधमाखी मध नीपजावे (जेगु करे) पण तेनो जोक्ता कोई बीजो थाय अर्थात् पोते उत्पन्न करेलुं मद मधमाखी खाय नही पण ते बीजो कोई खाय, तेम कृपणे एकतुं करेलुं धन ते खाई शके नही, तेमज खरची पण शके नही, परोपकारमां पण देवाय नही, परंतु ते कोईक बीजो खाई जाय अथवा तो ते धन लेई कोई नाशी जाय, के कोई यद्द लेई जाय, ए प्रकारे करपीनुं धन नाश पामे ठे. पण तेनो उपयोग तेन करी शके. ८

॥ कृपणता उपर मधमाखीनो दृष्टांत ॥

एक दातारे ज्ञानीने पुब्धुं जे, हे स्वामी ! कृपणने मधमाखी जेवा केम कहो ठो ? ज्ञानीए जणाव्युं जे, कृपणने मधमाखीनी

उपमा आपवानुं कारण ए ठे जे—माखी ज्यां त्यांथी उद्यम करीने रस लावी एकठो करेठे. एटले जेना रसमध्ये मीठास ठे ते रसरूप लह्मी ते माखीने ठे. ते एक पुडो बनावी तेनी नीचे कोकडु करीने तेमध्ये मधनो संचय करे ठे. जेम ड्रव्य जरवानी कोथली होय तेमध्ये ड्रव्य लावी लावीने सींचे (जरे) तेम एणे पण रस सींचिने एकठो कर्यो ठे. ते पोते पण न खाई शके अने बीजाने पण खावा न घे. एवामां पारधी आवीने नीचे घुमाडो करी माखीठने उगाडी मुकी तेणे नीपजावेहुं मध लेई जाय. पढी ते स्थानके माखी आवीने जुए तो पोतानो सींचिलो रस रूप ड्रव्य (मध) न देखे; तेथी ते पोताना बे हाथ एकठा करी घसवा लागे. तेम कृपणे पण जे धन एकठुं कर्युं होय ते पोते खाई न शके तेमज खरची पण न शके. कदापि कोई जीव ते धन खाई जाय अथवा कोई लेईने नाशी जाय त्यारे ते कृपण माखीनी पेठे हाथ घसवा लागे. माटे कृपणने मधमाखीनी उपमा आपीठे ते वास्तविक ठे. ७

॥ कृपण पणुं धरंतां जे नवे नंद राया, कनक गिरिक-
राया ते तिहां अर्थनाया ॥ इम मज्जत करंतां (इमजमति
धरंतां) दुःख वासे वसीजे, कृपण पणुं तजीजे मे-
घज्युं दान दीजे ॥ ए ॥

ज्ञावार्थः—जे कृपण कळुं ते कोनी परे ? तो के—जे नव नंद
राजा थया तेणे जुदी जुदी नव हुंगरीयो सोनानी करावी; ते
हुंगरीयो मुकीने हींमता थया, पण ते तेमने काम न आवी,
एवी रीते जे करे ठे ते दुःख पामे ठे, माटे कृपणपणुं बांडीने
जेम मेघ (वर्षात) दान आपेठे तेम दान देवुं. ए

॥ अथ याचन विषे ॥

निरमल गुण राजी त्यां लगे लोक राजी, तब लग कहि
जीजी त्यां लगे प्रीति छाळी ॥ सुजन जन सनेही त्यां
लगे मित्र तेही, मुख थकि न कहीजे ज्यां लगे देहिदेहि १०

भावार्थः—ज्यांसुधी निर्मल गुणनी श्रेणी होय त्यांसुधी लोक
घणा राजी रहे, अने ज्यांसुधी (सदा) जीजी कहे त्यांसुधी
प्रीती पण वधे, वली सज्जन वाहाळां सर्गां संवंधी अने मित्र
पण त्यांसुधी जाणवां, के ज्यांसुधी आप आप करे, कदापि को-
ईक वार कोई दीवस न अपाय तो तेनी साथे मलवुं, मलतुं
अने मेलाप तेमज कोई दीवसतुं उलखाण पण जाणे ठेज
नही. माटे जे कांई आपवुं ते योग जाणीने आपवुं. १०

जई वडपण वांढे मांगजे तो न कांई, लहु पण जिण
होवे केम कीजे तिकाइ ॥ जिम लघु थइ सोमे वीरथी
दान लीधुं, हरि बल नृप आगे वामना रूप कीधुं ॥११॥

भावार्थः— हे जाई! जो तुं म्होटाईपणुं वांढतो (ईढतो)
होय तो कांई पण मागीश नही, केमके जेनाथी लघुपणुं
पमाय ठे ते केम करीये ? मागणहार हलुआथी पण हलुउं
जाणवो. ते कोनी पेठे ? तो के— जेम सोमिल ब्राह्मणे हलुउं थ-
ईने श्रीवीर पासेथी दान लीधुं अने हरिकहेतां श्रीकृष्णे वलिरा-
जाना माँ आगल वामणनुं रूप कर्युं. ते माटे जगतने विषे
मागवुं ते हलकामां हलकुं ठे. ११

॥ अथ निर्धन विषे ॥

धनविण निज बंधू तेहने दूर बांडे, धनविण गृह प्रार्या
भृत्त सेवा न मंडे ॥ निरजल सरजेवो देह निर्जीव जेवो,
निरधन तृण जेवो, लोकमें तें गणवो ॥ १२ ॥

ज्ञावार्थः—द्रव्य विना सगोत्राई पण (पोताना चाईने) न माने— दूर तजी दे, अने द्रव्य विना पोतानी परणत स्त्री पण जर्तारनी सेवा न करे, अर्थात् निर्धन जर्तारने पोतानी चार्या लाज मेर्यादा मुकीने एवां वचन बोले के, जा जा रे हाल, तने शुं करुं ? तुं तो हमेशां एवोने एवो रह्यो ! एम पासे रहे- नारा पांच पाकोसी अथवा अर्धी सेरी जाणे जे आज फलाणाने घरे फलाणी स्त्री बढे ठे, बली निपट निर्बजपणे सदाय निरं- तर स्वामी साथे बंगालीने बोले बोले जे— ॥ दोहा ॥ एकन पूरी होवत सूरी, नवी पहोंचाडे आस ॥ झम उठे चूकी कहे सुखी (शंखणी), शो तुज्जुं घरवास ॥ १ ॥ जुळ ! पोतानी नारी, ते पण द्रव्यरहित स्वामीने निच्रंठे ठे. बली पाणी विनानुं खाली सरोवर जेम न शोत्रे तथा जीव वगरनो देह अर्थात् जीव नीकली गये थके काया जेम न शोत्रे तेम निर्धन— द्रव्यरहित प्राणी शोत्रा पामे नही, लोकनेविषे एने तरखला वरोवर गणे ठे. १२

सरवर जिम सोहे नीर पूरे जरायो, धन करि नर सोहे
तेम ते जे उपायो ॥ धनकरिय सुहंतो माघ जे जाण
हूतो, धनविण पग सूजी तेह दीठो मरंतो ॥ १३ ॥

ज्ञावार्थः—जेम सरोवर पूरेपूरुं पाणीथी जरायुं होय तो शोत्रे, तेम जे मनुष्ये धन उपार्जन कर्युं होय, अर्थात् जेनी पासे धन होय, ते मनुष्य शोत्रा पामे ठे. जुळ ! धनबडे शोत्रा मळे ठे एवुं जाणनारो माघ जेवो महान पंडित ते पण धन विना द- रिद्री थई पग सूजवाशी मर्ण पामेलो दीठो. अर्थात् मर्ण पाम्यो माटे धन ए घणी वात ठे. १३

॥ अथ राजसेवा विषे ॥

सुजनसुं हित कीजे दुर्जना सीख दीजे, जग जन वश
कीजे चित्त बांढा वरीजे ॥ निज गुण प्रगटीजे विश्वना
कार्य कीजे, प्रभु सम विचरीजे जो प्रभुसेव कीजे ॥१४॥

ज्ञावार्थः—जे सज्जन माणस होय तेनो विनय करे अने दु-
र्जन एटले बंठ, बांठीया, उच्चका, जे होय तेउने सीखामण दे,
तथा जगतवासी लोकने वश करे अने चित्तनेविषे (पोताना
मनमां) काई पण बांढा (ईढा) न राखे, वद्वी दुनीयानां
एटले सर्व लोकनां काम करे तथा जो प्रभुनी सेवा करे तो पो-
ताना गुण प्रगट थाय अने प्रभुनी परे विचरे अर्थात् प्रभुता
पामे एटले जे माणस उपर जणाव्या प्रमाणे वर्त्तन करे ते ते
माणस प्रभु समान थाय (पूजाय) ठे. १४

जगतिकरिवडानी सेव कीजे जिकाई, अधिक फल न
आपे कर्मथीते तिकाई ॥ जलधि तरिय लंका सीत सं-
देस लावे, हनुमत करमे ते रामकळोट पावे ॥ १५ ॥

ज्ञावार्थः—आपणाथी जे वडा एटले म्होटा होय तेनी जक्ति
(जाव) सहित सेवा करीये, पण कर्ममां जेटळुं लख्युं होय
तेटळुं फल आपे (मळे), जुळ-समुद्र तरीने लंकामां जई ह-
नुमान सीतानो संदेशो लाव्यो, तेने रामचंद्रे ज्यारे नावामां
वेठा त्यारे सीतानी वधामणीमां कळोटी (लंगोट) आपी.
माटे कर्म प्रमाणे फल मळे, परंतु वद्वानी जक्ती करवी. १५

* बीजी प्रतमां “ विश्वमां कार्य सीजे ” एवुं पद ठे तेनो अर्थ “ लो-
कमां पण काम थाय ” एवो थाय ठे. * “ तिकाई ” शब्दने ठेकाणे
बीजी प्रतमां “ नकाई ” शब्द ठे. तेनो अर्थ पण एज थायठे.

ज्ञावार्थः— द्रव्य विना सगोचार्ई पण (पोताना चार्ईने) न माने— दूर.तजी दे, अने द्रव्य विना पोतानी परणत छी पण जर्तारिनी सेवा न करे, अर्थात् निर्धन जर्तारिने पोतानी जार्या लाज मर्यादा मुकीने एवां वचन बोले के, जा जा रे हाल, तने शुं करुं ? तुं तो हमेशां एवोने एवो रह्यो ! एम पासे रहे- नारा पांच पाकोसी अथवा अर्धी सेरी जाणे जे आज फलाणाने घरे फलाणी छी वढे ठे, वली निपट निर्लजपणे सदाय निरं- तर स्वामी साथे वंगाळीने बोले बोले जे— ॥ दोहा ॥ एकन पूरी होवत सूरी, नवी पहाँचाडे आस ॥ इम उठे चूकी कहे सुखी (शंखणी), शो तुजशुं घरवास ॥ १ ॥ जुळ ! पोतानी नारी, ते पण द्रव्यरहित स्वामीने निच्रंठे ठे. वली पाणी विनानुं खाली सरोवर जेम न शोचे तथा जीव वगरनो देह अर्थात् जीव नीकली गये थके काया जेम न शोचे तेम निर्धन— द्रव्यरहित प्राणी शोचा पामे नही, लोकनेविषे एने तरखला वरोवर गणे ठे. १५

सरवर जिम सोहे नीर पूरे जरायो, धन करि नर सोहे
तेम ते जे उपायो ॥ धनकरिय सुहंतो माघ जे जाण
हूतो, धनविण पग सूजी तेह दीगो मरंतो ॥ १३ ॥

ज्ञावार्थः—जेम सरोवर पूरेपूरुं पाणीथी जरायुं होय तो शोचे, तेम जे मनुष्ये धन उपार्जन कर्युं होय, अर्थात् जेनी पासे धन होय, ते मनुष्य शोचा पामे ठे. जुळ ! धनवडे शोचा मळे ठे एवुं जाणनारो माघ जेवो महान पंडित ते पण धन विना द- रिड्री थई पग सूजवाथी मर्ण पामेलो दीगो. अर्थात् मर्ण पाम्यो माटे धन ए घणी वात ठे. १३

॥ अथ राजसेवा विषे ॥

सुजनसुं हित कीजे दुर्जना सीखं दीजे, जग जन वश
कीजे चित्त वांछा वरीजे ॥ निज गुण प्रगटीजे विश्वना
कार्य कीजे, प्रभु सम विचरीजे जो प्रभूसेव कीजे ॥१४॥

भावार्थः—जे सज्जन माणस होय तेनो विनय करे अने दु-
र्जन एटले लंठ, लांठीया, उच्चका, जे होय तेउने सीखामण दे,
तथा जगत्वासी लोकने वश करे अने चित्तनेविषे (पोताना
मनमां) कांई पण वांछा (ईछा) न राखे, वही दुनीयानां
एटले सर्व लोकनां काम करे तथा जो प्रभुनी सेवा करे तो पो-
ताना गुण प्रगट थाय अने प्रभुनी परे विचरे अर्थात् प्रभुता
पामे एटले जे माणस उपर जणाव्या प्रमाणे वर्त्तन करे ते
माणस प्रभु समान थाय (पूजाय) हे. १४

प्रगतिकरिवडानी सेव कीजे जिकाई, अधिक फल न
आपे कर्मथीते तिकाई ॥ जलधि तरिय लंका सीत सं-
देस लावे, हनुमत करमे ते रामकछोट पावे ॥ १५ ॥

भावार्थः—आपणाथी जे वडा एटले म्होटा होय तेनी चक्ति
(जाव) सहित सेवा करीये, पण कर्ममां जेटळुं लख्युं होय
तेटळुं फल आपे (मळे), जुळ-समुद्र तरीने लंकामां जई ह-
नुमान सीतानो संदेशो लाव्यो, तेने रामचंद्रे ज्यारे नावामां
वेठा त्यारे सीतानी वधामणीमां कढोटी (लंगोट) आपी.
माटे कर्म प्रमाणे फल मळे, परंतु वरुानी चक्की करवी. १५

* वीजी प्रतमां “ विश्वमां कार्य सीजे ” एवुं पद हे तेनो अर्थ “ लो-
कमां पण काम थाय ” एवो थाय हे. * “ तिकाई ” शब्दने ठेकाणे
वीजी प्रतमां “ नकाई ” शब्द हे. तेनो अर्थ पण एज थायहे.

॥ अथ खलता विषे ॥

रस विरस प्रजे ज्युं अंब निंब प्रसंगे, खल मिलाण हुवे त्युं
अंतरंग प्रसंगे॥ सुण सुण ससनेही जाणि वे रीति जेही,
खल जन निसनेही तेहशूं प्रीति केही ॥ १६ ॥

जावार्थः—खल लोक केवा ठे ? तो के— जेवी रीते आंबानुं
अने लींबकानुं जाड जोडे होवाची आंबानो रस विरस थाय ठे
एटले आंबानी केरीठनो खरो मीठासंनो खाद फरी जई लीं-
बडानी करुवासनी असर तेमां थाय ठे, अर्थात् लींबडानी कु-
संगते आंबो बगडे ठे, तेवी रीते सज्जन मनुष्य खलनी संगते-
करी ख्वार थाय ठे, ते माटे हे ससनेही वाढ्हा ! सांजल !
सांजल ! निःसनेही एवा जे खल मनुष्य तेनी साथे प्रीति न क-
रवी, अर्थात् खलनी संगत टालवी. १६

मगर जल वसंतो ते कपीराय दीठो, मधुर फल चखावी
ते कस्यो मित्र मीठो ॥ कपि कलिज प्रखेवा मत्स खेळी
खलाई, जलमहि कपि बुद्धि ठांडि दे ते जलाई ॥ १७ ॥

जावार्थः— पाणीमां रहेनारा मगरने मीठां फल खवरावीने
वांदराये तेने पोतानो मित्र कर्यो, त्यारे वांदरानुंज कालजु खा-
वानी खलाई तेणे (मगरे) करी, परंतु वांदरो पोतानी बुद्धिये
करी जलमणसाईनो त्याग करी मगरने पाणीमां मुक्ती पोते
बाहार नीकली आव्यो. माटे नीचनी सोबत करवी नही, का-
रण के कोईक दीवस एण ए खत्ता खवरावे. क्वचीत एवो जोग
वनी गयो होय तो वांदरानी पेठे विचार करीने तेवा खलनो.
तत्काल त्याग करवो. ११ स्पष्ट समजवा माटे आ नीचे मगर
अने वांदरानो प्रबंध लखीये ठीये.

॥ खलई उपर मगर अने वांदरानो प्रबंध ॥

समुद्रना पाणीमां रहेनारा एक मगरमहने वांदराए दीगे. तेनी साथे मोहोबत करी पारस जांबु विगेरे उत्तम फलो वांदराए तेने खवराव्यां. स्वाद लागवाथी ते दररोज कांठा उपर आवी बेसतो हतो, ते वखत वांदरो तेने मीष्ट फल लावी आपतो हतो. एक वखत खातां खातां केटलांक फल वध्यां ते खेई जई मगरे पोतानी मगरीने आप्यां. मगरीए फल खाधां. ते घणां स्वादिष्ट लागवाथी तेणीये मगरने पुब्युं के, आवां उत्तम फल क्यांथी लाव्या ? मगरे जणाव्युं के, एक महारो मित्र ठे, तेणे आप्यां. ते वखत मगरी कहेवा लागी के, स्वामी ! जे प्राणी आवां उत्तम फल हमेशां खातो हशे तेनुं कालजुं तो जेने बीजी उपमा अपाय नहीं तेवुं अमृततुल्य मीष्ट हशे ! माटे तेनुं कालजुं मने लावी आपो. ते खावानी महारी ईंठा ठे; ते पूर्ण करो ! वली मने गर्जनं कारण पण ठे अर्थात् हुं गर्जवती हुं अने ए खावानी मने ईंठा थई ठे माटे हरकोई पण प्रकारे (बल जेद प्रपंच कुरु कपट कावित्रुं खल खंचपणे) एने जो-लवीने तेमज एनी खीजमत करीने पासमां नाखी महारी पासे लावो. पठी हुं तेना कालजानुं जहाण करी महारी ईंठा पूर्ण करीश. मगरे विचार्युं जे, ए काम कांई सरख नथी, परंतु गर्जवती मगरीनी ईंठा पूर्ण करवा माटे एने जेम तेम समजावी वने तेदहुं खलपणुं करीने पण मगरी पासे लाववो जोइये. पठी ते कांठा उपर आव्यो. त्यां तेने हमेशनी माफक फल खेई आवी वांदरो मळ्यो. मगरे तेने कहुं के, अरे चाई ! आज तो आ तहारां लावेलां मिष्ट फल खावानी मने वीलकुल ईंठा थती नथी. केमके महारुं मन घणुं व्यग्र थयेहुं ठे. वांदराए

पुब्बुं जे, एम थवानुं कारण शुं ठे ? मगरे कब्बुं के, आज महारे मगरी साथे राड थई ठे. में तेने घणुंए समजावी पण ए महारुं कहेवुं मानती नथी अने महारी साथे बोलती पण नथी, तेथी घणो दीलगीर थयो बुं. अहीं आववा जेवो समय पण नहोतो परंतु तमारा लेहने लीधे तमारो आववानो बखत थयो ठे एम जाणी फक्त तमारा दर्शन माटे ज हुं आव्योबुं. ज्यांसुधी अमो स्त्री जर्तार वच्चे थयेली राड जागरो नहीं त्यांसुधी महारा जीवने निरांत थरो नहीं, तेमज खावुं पीवुं पण जावरो नहीं. हुं धारुं बुं के, तमारा सीवाय महारुं ए दुःख दूर करनार बीजो कोई नथी. तमे महारा दीलोजान दोस्त ठो, माटे महारी साथे आवीने तमारी जाजीने मनावी अमारी राड जागी आपो. वांदराए मगरनां वचन सांजली विचार्युं जे, कोई जीव दुःख न पामे अने कोईनी राम मटे, एम करवुं ए उत्तम प्राणीनुं लक्षण ठे. पढी तेणे मगरप्रत्ये कब्बुं के, महारा बनता प्रयत्ने हुं तमारी राड जागी आपीश, तमे चिंता न करो. परंतु महाराथी तमारे त्यां पाणीमां शी रीते आवी शक्याय ? मगरे कब्बुं के, तेनी फीर करशो नहीं. तमे महारा वांसा (पीठ) उपर बेसो, हुं तमने सुखरूप तेडी जईश. वांदरो मगरना कहेवा मुजब तेना वांसा उपर बेठो. एटले ते पाणीमां तरतो चाब्यो. केटलेक दूर नीकली गया पढी वात चीत करतां मगरे वांदराने कब्बुं के, हे चाई ! महारी स्त्रीने तहारुं कालजुं जोईये ठीये. ते सांजली वांदरो पोताना मनमां विचारवा लाग्यो के, आतो महारो उपाय करवा मांब्यो दीसे ठे अर्थात् मने मारवो धार्यो ठे. माटे हवे हुं बुद्धि केखवुं तोज उगरीश. पढी तेणे मगरने कब्बुं के, अरे चाई ! अरे जुंका ! ए वात तें

मने अत्यारे केम कही ? अमे शुं ते (कालजुं) अमारी साथे साथे लेईने फरीये ढीये ? अरे ! एतो अमे जानु उपर मुकीये ढीये ! जो पाठा जईये तो लेई आवीये. वली जो ए लीधा विना जईशुं तो तहारी स्त्री मनाशे नहीं. माटे पाठा कांठा उपर चालो. जाड उपरथी ते लेईने वगर विलंबे तहारी स्त्री पासे जई तेने मनावी तहारी रानु जागी आपीश. मगर तरत पाठो वलीने कांठा उपर आव्यो. तेनी पीठ उपरथी कुदको मारी वांदरो जानु उपर चढी बेठो. मगर तेना सामुं जोईने जलदी आववानो ईसारो करवा लाग्यो. एटले वांदराए कहुं के, तहारे महारे किआ दिवसनी असनाई (मित्राई) ! तुं जलवासी अने हुं थलवासी. तेमठतां वली में तहारी साथे स्नेह बांधी तने मीष्ट फल खवराव्यां, त्यारे तुं महारुं कालजुं खवराववा तैयार थयो. माटे चाढ्यो जा. ए वखत वही गयो. तहारुं खलपणुं हवे काई पण काम आवनार नथी. पढी मगर निरास थईने चाढ्यो गयो. आ वातथी ए सार लेवानो ठे के, मगर जेवा खल प्राणीनी सोबत न करवी, केमके कोईक दीवस ए खत्ता खवरावे अने सुख टाले तथा कष्टमां नाखे. माटे तेवाथी दूर रहेवुं. १७

॥ अथ विश्वास विषे ॥ उपजाति बंद ॥

विश्वासिसाथे न-बले रमीजे, नवैरि विश्वास कदापि कीजे ॥ जो चित्त ए धीरगुणे धरीजे, तो लज्जि लीला जगमां वरीजे ॥ १८ ॥

जावार्थः—जे मनुष्य विश्वास राखतो होय तेनी साथे बल (कपट) नी वात न करवी, अने वैरी एटले शत्रुनो कोई पण वखत विश्वास करवो नही, वली ए (शत्रु) आवीने मित्रनी

माफक मल्ली जाय अने तेथी एम जणाय के हवे कसी फीकर चिंता लेश मात्र नथी तो पण ते दुश्मननो विश्वास न करवो, जो चित्तनेविषे ए धैर्यतानो गुण धारण करीये अर्थात् विश्वासी साथे कपट न करे, दुश्मननो विश्वास न राखे, धीरपणुं धरे अने कायरपणुं न करे तो जगत्नेविषे लीला एटले सातेकमां लक्ष्मी पामीये. १८

(इंद्रवज्रा ढंद) ॥ चाणायके ज्युं निज काज साख्यो, जे राज जागी नृपतेह माख्यो ॥ जो घूअडे काक विश्वास कीधो, तो वायसे घूकने दाह दीधो ॥ १९ ॥

भावार्थः—जुठ !—विश्वास पमाडीने चाणाक्ये पोतानो मित्र पर्वतराजा, के जे राज्यनो जागीदार हतो तेने मारीने पोतानुं काम साथी लीधुं, अने घूअडे कागडानो विश्वास कर्यो तो ते (घूअड) मृत्यु पाम्यो. ए घूअरु अने कागरानो संबंध स्पष्ट समजवा माटे नीचे लख्यो ठे. १९

॥ कागरानो विश्वास करवाथी मृत्यु पामनार घूअरुनो प्रबंध ॥

एक घूअरु दररोज राते कागडाउने विपत पाडतो हतो. तेथी सर्व कागडाए जेला थई विचार कर्यो के, घूअरुनी साथे वाकरी बांधवाथी आपणुं दुःख दूर थशे नहीं, पण जो आपणे एनी साथे मल्ली जईने विश्वास पानीये तो आपणुं धार्यु करी शकीशुं; अर्थात् आपणे एने जे करवुं हशे ते करीशुं. आपणा उपर विश्वास बेठा सिवाय एने कांई पण करी शकीये तेवुं नथी, माटे ए एम जाणे के आतो आपणा ज ठे, लेशमात्र

* आ चाणाक्य अने पर्वत राजाना संबंधनी संपूर्ण हकीकत आ पुस्तकना ६३ मा पृष्ठमां मनुष्यजवनी दुर्बलता उपर वीजा दृष्टांतमां आवेदी ठे त्यां जोई लेवी.

जीवन्नाव एना अने आपणा वच्चे नथी, एवो आपणा उपर एनो संपूर्ण विश्वास बेसाडवो. आ वात बधाने पसंद पढी तेथी तेज घूअडराजा पासे आव्यां. विनय सहित नमस्कार करीने बेठा पढी एक वडेरो कागडो बोळ्यो जे-हे पंखीराज ! तमे तो अमारा राजा ठे. अमे सघला तमारा सेवक ठीये. खरा बपो-रनी चाकरीमां हमेशां हाजर ठीये. माटे मनमां कसी वातनी वीक न लावशो. अम बेठे थके तमारूं नाम लेनार कोण ठे ? तमारे माटे अमारा प्राण पण आपवा पाठी पेनी करीये तेवा नथी. पण महाराजा ! तमारी अमारा उपर कृपा दृष्टी जोई-ये ! अमारे तो तमारोज आधार ठे. अमारा उपर महेरबानी करी तमे अमने चूंथशो मां. एटले अमे एम जाणीशुं जे, तमे अमने जीवतदान आप्युं. कागरानी आवी नम्र वाणी सांचळी घूअडे कळुं के, तमो महारी लेशमात्र धास्ती राखशो नही. जाउं, महारी चोकी करो. कागडाए तेम करवानुं कबुल कर्युं. पढी घूअड ते दहाडे पर्वतनी गुफामां रह्यो अने कागडा गुफाने बारणे चोकी करवा रह्या. हवे कागडाए विचार्युं जे आवो अव-सर अने आवो लाग फरी फरी नहीं आवे. पढी तेमणे (का-गराए) आस्ते आस्ते त्यांथी वारा फरती एके एके उडीने पोतानी चांचमां दातणनी चीरीउं सलेखकां विगेरे लावीने ते गुफानुं बारणुं बुखुं. त्यारपढी मसाणमांथी अधबढ्युं लाकडुं लावीने तेमां मुकी दीधुं. एटले चीरीउं विगेरे सलगी उठ्युं, तेथी तेनी अंदर रहेलो घूअरु मण पाम्यो; तेमज त्यां आगल जालां जां-खरामां जराई रहेलां जेटलां घूअड हतां ते सघलां बलीने जस थयां. पढी तेनुं लान करी कागरा पोताने ठामे जतां मांहे-मांहे कहेवा लाग्या के, केवी जावठ कहाकी ठे ? विश्वास पाड्या सिवाय एनो नाश कदी थवानो नहोतो. आ वातथी

सार ए खेवानो ठे के, घूअडे पोताना दुश्मन कागमानो विश्वास कर्यो तेशी प्राण खोया. माटे खलनो विश्वास कदापि काले पण न करवो.

॥ अथ मैत्री विषे ॥ माखिनी बंद ॥

करि कनक सरीसी साधु मैत्री सदाई, घसि कसि तप वेधे
जास वाणी सवाई ॥ अहव करहि मैत्री चंद्रमा सिंधु
जेही, घंट घट वध वाधे सारखा बे सनेही ॥ १० ॥

ज्ञावार्थः—सदाय सोना सरखी साधु (उत्तम जला पुरुष)
नी मित्राई करवी. केमके सोनाने कसोटी उपर घसे ठे त्यारे
तेनी कीमत थाय ठे अने ज्यारे एने अग्निमां नाखे ठे त्यारे
तेनी सवाई कीमत थाय ठे, अर्थात् जेम जेम सोनाने ताप दे-
वामां आवे ठे तेम तेम तेनी कीमत वधती जाय ठे, ए पो-
तानो (निज) गुण पालटतो नथी, तेम खरो मित्र होय ते
अणीनी वखते आवीने उजो रहे, एनेज- खरो मित्र जाणवो.
पण पीतल सरखो जे मित्र होय ते कशाये कामनो नही, जे काम
पड्ये मों संताडे ते पीतल समान मित्र जाणवो. जेम शुद्ध अ-
शुद्धपणानुं सोनानुं अने पीतलनुं पारखुं अग्नि करी आपे ठे,
तेम परीक्षा करीने सोना समान मित्र करवो. वली कछुं ठे
केः—“ सज्जन तब लग जाणीयें, जब लग पड्यो न काम; हेम
हुतासन परखियें, पीतल निकसे श्याम ॥ १ ॥ ते माटे मित्राई
ते उत्तम साधुजननी जली. साधुनी मित्राईथी सुखज थाय,
पण दुःख न थाय. वली कछुं ठे— ॥ यदूक्तं ॥ साधु मले सुख
उपजे, जल मले मल जाय; साहमाने पावन करे, पोते पावन थाय.

*“ घट घट वध वाधे सारखा बे सनेही ” ए चरणने बदले बीजी प्र-
तमां “ घटी घटी बुधी वाधे जास घोति सुघोती ”.

॥ १ ॥ ते माटे साधुनी संगत ते सोना जेवी जाणवी, सोनु जेम रंग न पालटे साहामो रंग वधे, तेम साधुजनने कांई पराजव करीये तोपण तेने क्रोध न चढे, साहामी संजमगुणनी वृद्धि थाय जे, मुजने साहाज्यकारी मळ्यो. एम अपकारीनो गुण ले ठे अने परिसहना करनारनुं साहाज्य माने ठे; माटे साधुजननी मित्राई करवी. वली जेम पूर्णमासीना चंद्रमाना जोगथी समुद्रनी वेल वधे ठे अने चंद्रनी ज्योत्स्ना एटले कांति अने जलजोग मलवाथी ते बन्नेनी एटले चंद्रनी अने पाणीनी अधिक अधिक शोभा वधे ठे तेवी मित्राई करवी. अर्थात् दीवसे दीवसे अधिक हेत थाय एवा सोना सरखा साधुजननी मित्राई करवी ए जावार्थ ठे. १० आ वात दृढ करवा माटे अत्रे सहस्रमल्ल साधुनो वृत्तांत कहीये ठीये.

॥ मैत्री उपर सहस्रमल्ल साधुनो प्रबंध ॥

अवंती देशना जितशत्रु राजानी पासे वीरसेन नामे क्षत्री चाकरी करवा आव्यो. तेने घणा दीवस थया, एवामां कालसंदिप नामे राजानो एक वयरी हतो ते महा अनाडी अने अजिमाना होवाथी तेना सामो थई नमतो नहोतो. राजाये तेने पकडी लाववा माटे सज्जामध्ये वीडुं फेरव्युं, कोई पण राजकुलीये तेना सामुं सरखुं पण न जोयुं. सर्व नीचां मां करी बेसी रह्या. एवुं जोईने वीरसेन क्षत्रीये तत्काल उठीने राजाने प्रणाम करी वीडुं लेईने कळुं के, हूं एकलोज जईने एने बांधी लावीश. राजाये तेने आज्ञा आपी. एटले हुकम प्रमाण करी ते त्यांथी चाली नीकळ्यो. केटलेक दीवसे कालसंदिपने नगरे जई बल बल करी तेने पकडी लाव्यो. राजा एना उपर घणो खुशी थयो; तेथी एने एक देश (प्रांत) नुं राज्य आपीने एनुं सहस्रमल्ल नाम स्थाप्युं. एना उपर पूर्वे राजानो राग हतो तेना करतां पण अधिक राग वध्यो, राजाए कालसंदिपने

पोतानी आण मेनावी सरपाव आपीने तेने नगरे मोकळ्यो. राजानी अति घणी महेरबानी थवाथी सहस्रमह्ण खेष्टाये फरवा लाग्यो. कोईने खात्रमां गणतो नथी, एकदा त्यां आगल चार ज्ञानना धारक श्रुतसार सूरी आव्या. तेमनुं आगमन सांचलीने राजादिक वांदवा आव्या. सहस्रमह्ण पण पोतानो परिवार लेई वांदवा आव्यो. सर्वे सूरीमहाराजने वंदन नमस्कारादि करी उचित स्थानके वेठा. आचार्यजगवाने जवीक जीवने उद्देशीने देशना दीधी केः—

“ यतः—नरणेनीरणेनीरजतेसूरो ॥ दाताजोक्ताजयप्रद ॥ नचा-
कपटुत्वेन तत्वंवेत्तिसंपन्तितः ॥ १ ॥ अर्थ—सूरो कोई नथी, दातार
पण कोई नथी, वाचाल पण कोई नथी, अने पंडित पण कोई
नथी. ” गुरुना मुखथी एवां वचन सांचलीने सहस्रमह्ण बोड्यो
के, “ गुरुजी महाराज ! तमारा मुख आगले हुं हाजर तुं. शुं
कहो ठे ? साहिबनो सेवक सूरो ते आ हुं वेठा ! एकलो हुं
कालसंदिपने बांधी लाव्यो. महारा समान कोण वलीयो ठे ?
” तेवारे गुरू बोड्या— ॥ गाथा ॥ “ जेअप्पाचेवदमेअव्वो,
अप्पाहूखलु दमो; अप्पादंतोसुईहोई, असंलोएपरत्थय ॥१ ॥ अर्थ—
अप्पा कहेतां आपणो जे जीव तेने आत्मकहीए ते आत्माने जे दमे
ते जलो. एवुं गुरूए कह्युं त्यारे सहस्रमह्णे विचार्युं जे, “ कोई
जीवने दमे शुं थाय ? पोताना आत्माने ज दमवो. ” पढी ते
(सहस्रमह्ण) गुरू समीप चारित्र ग्रहण करीने कालसंदिपकने
नगरे जई त्यां काळसंगे रह्यो. एवामां रयवानीथी पाठा आ-
वतां कालसंदिपके एने काळसंगध्यानमां रहेलो दीठो. तेने
उंजलीने ते पोताना मनमां विचार करवा लाग्यो के, आतो मने
वांधीने महारा वैरी कने लई गयो हतो ते महारो डूश्मन ठे.
वलीकोईक प्रयोजनार्थे आवो वेश धारण करीने आव्यो लागे ठे.

माटे हवे एने जवा देवो नही. पढी तेणे सेवकोने कछुं जे, एने गरदन मारो. हुकम मलतां तरतज सेवकोए सहस्रमल्ल साधुने लाकनीयो, वंडुकनी मोहरीयो, अने तरवारनी मुठो वडे मारवा मांड्यो; तथा धूलनी पोटलीज, डेफां अने डेखाळे करी सहन न थईं शके एवो उपसर्ग कर्यो. साधु ठे तो घणायें बलवंत ! जो ए पूर्वनी परें पराक्रम करे तो राजाना सघला सेवको भूरस्वाननी पेठे नाशी जाय. परंतु एटली शक्ति ठतां पण ते फोरवता नथी तेनुं कारण ए ठे जे, चारित्रना घरमां रखेने निजगुणमां खामी लागे, एम विचारीने समतावंत थयाठे. जेटला पराजव थया तेटला तेमणे सहन कर्या. वेशमात्र क्रोध कर्यो नही. एम समता परिणामनी सेठीये चढतां चढतां सहस्रमल्ल साधु अंतगरु केवली थईने मोहे पधार्या. कछुं ठे के, एवा साधुजीने ठ कायना जीव साथे मित्राईं ठे. माटे साधु जननी साथे मित्राईं करवी. १०

इह सहज सनेहे जे लहे मित्रताई, रवि परि न चले
ते कंजज्युं बंधुताई ॥ हरि हलधर मैत्री कृशनेजे ठमासे,
हलधर निज खंधे ले फिख्यो जीव आसे ॥ ११ ॥

ज्ञावार्थः—जेम सूर्य चलावानो नही (चलायमानथतो नथी) तेम सहज खजावीनी साथे जे मित्राईं होय ठे ते मळ्या पठी विठडे नही; अर्थात् मित्राईं न ठांडे, ते कोनी परे ? तो के—कृश अने बलजडनी परे, एटले जेम बलजड ठ मास सुधी कृश जीवता ठे एवी आशाए तेमना सबने पोताना खजा उपरले-ईने फर्या, खरी मित्राईं राखी, तेवी रीते सर्व मनुष्ये मित्राईं राखवी.

+ बीजीप्रतमां “ लहे ” ने वदले “ वधे ” अने * “ कंजज्युं ” ने वदले “ काजज्युं ” शब्द ठे.

॥ मैत्रि उपर बलजड अने कृशने प्रबंध ॥

द्वारिकानगरीनो दाह थयो त्वारे कृश अने बलजड (वे बांधव) त्यांशी नीकलीने चालता चालता एक अटवीमां गया. त्यां कृशने पाणीनी घणी आकरी तृषा लागी. तेमणे बलजड पासे पाणी माग्युं, एटले श्रीकृशने मुकीने ते पाणी लेवा गया. तेमने रस्ते जतां सामा वैरी मढ्या. तेनी साथे युद्ध करवामां ते रोकाया. अहीं अटवीमां एक जामनी नीचे पग उपर पग चढावीने श्रीकृश सुई रहा. तेमना पगनेविषे पन्न हतुं तेनो जलकाट डूरशी देखातो हतो. एवामां जराकुमार नामे तेमनो लघु बांधव, के जे पोताने हाथे कृशतुं मृत्यु थशे एवी ज्ञानीनी वाणी सांचलीने तेम न थाय तेटला सारू एकाकी वनमां रहेतो हतो, तेणे केटलेक डूरशी कृशना पगमां रहेला पन्नने जलकतुं दीतुं तथा पगने योगे करी त्यां पडेलां सुकां पानडां खरखरतां सांचल्यां, तेथी त्यां कोई सावज वेतुं ठे तेनी आंख जलके ठे एम धारीने तेना उपर ताकीने बाण मुक्युं. ते वाण कृशने पग वच्चे वाग्युं. तेवारे श्रीकृशे, अरे ! एवो उच्चार कर्यो. जराकुमार पोतानुं बाण शीकार उपर सचोट लाग्युं ठे एम विचारी ते जोवा माटे आव्यो, तो तेणे पोताना प्रिय बांधव श्रीकृशने दीठा. कृशे पण एने उलख्यो. घणो दीलगीर थतो जराकुमार ते वखते श्रीकृशप्रत्ये सविनय हाथ जोकीने कहेवा लाग्यो के; हे स्वामी ! तमने में न जाण्या ! सावजनी संज्ञाने जरूसे अजाणते में ए काम कीधुं ठे. माटे महारो अपराध खमशो ! एम कही पगे लागीने श्रीकृशने खमाव्या. कृशे कहुं के, तुं अहींशी चाढ्योजा. केमके आ वखते जो बलजड आवशे तो तने मारशे. जार्हुं वचन प्रमाण करी जराकुमार त्यांशी चाली नीकल्यो. पठी कृशने पोताना पगमां वागेधुं बाण खेंची कहाडतां

घणीज सहन न थई शके तेवी वेदना थई; तेथी जराकुमारने जवा दीधो ते माटे सोच करता अने तेने मारवाने उत्सुक थता कृशपोतानुं आजखुं संपूर्ण थवाथी दूरध्याने मरीने नर्कने विपे पधार्या. त्यारपठी बलजद्र आव्या. ते कहे के, हे जाई ! हुं पाणी लाव्यो हुं. उठो, जल पीउं ! एम घणीवार कछुं पण कोण उठे ? तेवारे बलजद्रे चिंतव्युं जे—मने पाणी लावतां बहु वार लागी तेथी बंधव वोलता नथी. एम जाणीने वली घणुंए कही कहीने बोलावे, पगे लागे, पण ते बोले नहीं. त्यारे विचार्युं जे, मूलतो ए रीसाल ठे तेथी रीसने लीधे अगार घणी नीद्रा आवीठे तेथी नथी बोलता. एम करतां घणो वखत वीतीगयो. पण स्नेहने लीधे समज न पनी के आ तो शब ठे. पठी ते (बलजद्र) पोतानी खांध उपर कृशने उपाडी त्यांथी आगल चाट्या. फरतां फरतां ठ मास थया त्यांसुधी खजा उपर महुं फेरव्युं. पण मुक्युं नहीं. अहीं कोई एवी शंका करे के, महुं बगड्युं नहीं होय ? तेने जणाववानुं के, एवा उत्तम (शलाका) पुरुषनुं शरीर ठ मास सुधी बगरतुं नथी. बलजद्र पोताना जाई श्रीकृशनुं सब खजे लेई फरे ठे, तेनो संस्कार करता नथी, एम जाणीने तेने समजाववाने वास्ते देवताए मनुष्यरूपे घाणी मांणीने तेमां वेळु पीलवा मांणी. ते जोई बलजद्रे तेने पुळ्युं जे, तमे वेळु केम पीलो ठो ? तल तो पीलता जाण्या ठे, केमके तेमांथी तेल नीकले ठे. परंतु वेळुमांथी शुं नीकलवानुं ठे ? के तमे ते पीलवा वेठा ठो ? मनुष्यरूप देवताए कछुं के, तेल नीकलशे तेल ! बलजद्र कहे जे, एमांथी तो धूल नीकलशे ! वली एवुं ते क्यांई साजद्व्युं ठे, के वेळुमांथी तेल नीकले ? अमथो खाळी प्रयास शुं करवाने करोठो ? तमे कोई वना (महा) सुख दीसो ठो ! जे देखी पेखीने कोई धूलने पीलतुं हशे ? देवता बोड्यो

जे-मूर्ख ते तुं के अमे ? जे तुं ठ ठ महीना थया ए माणसना मरुदाने फेरवे ठे. ते जो जीवतो थशे तो एमांथी तेल पण नी-कलशे. ते माटे पीलीए ठीये. बलजद्र तेने मूर्खना शीरदार ठो, एम कही त्यांथी आगल चाल्या. देवताए ए रस्तामां एक पत्थरनी शीला उपर पोयणी-कमल वाववा मांड्युं. बलजद्रे ते देखीने पुब्युं के, तमे आ शुं करो ठो ? देवताए कहुं के, पोयणी-कमल वावीये ठीये. बलजद्र बोड्या के, अरे ! तमे पण पेला तेखीनी माफक मूर्ख जणालं ठो ! शुं कांइ पत्थर उपर पोयणी उगी जाणीठे ? एतो म्होटां सरोवर, के ज्यां जल नयां होय त्यां निपजे. देवताए कहुं के, आपण बेहुमांहे कोईक तो मूर्ख हशे ? कोण जाणे जे ते तुं के हुं. बलजद्र कहे के, तुजथी ते कोण वधारे मूर्ख हशे ? जुळ नवांधुज आ पारखुं ! देवताए कहुं के, तुज समान हुं तो वीजा कोईने मूर्ख देखतो नथी; के-मके आ ठ ठ मास थयां तुं खजे उपाकीने मरुडुं फेरवे ठे ! ते जो जीवतुं थाय, तो ए पत्थर उपर पोयणी केम न उगे ? एतुं सांजलीने बलजद्रजी विचारवा लाग्या के, आ शुं खरी वात कहे ठे ? ए वखते अवध पण पूरी थई एटले शरीर पण वगरुतुं जाण्युं तेथी कृश्र मरी गयाठे एम बलजद्रनी खात्री थई. पठी देवताए कृश्रनुं शरीर खीरसमुद्रमां वहेवराव्युं. बलजद्र ते उपरथी मोह ठांकीने चारित्र लेई आत्मार्थ साधवा लाग्या. एवी रीते उत्तम पुरुष प्रीत पाले. चारित्र लीधा पठीनी बलजद्र-जीनी केटलीक कथा आ पुस्तकमां अगाळ आवी गयेली ठे त्यांथी जाणी लेवी, अने तेथी पण विशेष जाणवाना जीज्ञासुए अन्य ग्रंथोथी जाणी लेवी. अहीं तो मैत्रीभावानो जावार्थ हतो तेदलो ज मात्र जणाव्यो ठे. ११

॥ अथ कुव्यसन विषे ॥

नखिन मखिन शोभा सांऊथी जेम थाए, इह कुवस-
नथी त्यूं संपदा कीर्ति जाए ॥ कुविसन तिण हेते स-
र्वथा दूर कीजे, जनम सफल कीजे कीर्ति कांता वरीजे ९२

त्रावार्थः— कमलवन, के, जे दहाडे शोभावंत दीसे ठे पण
ते (कमल) सांऊनी वेलाये जांखां थाय ठे, तेम माठा व्यस-
नथी प्राणीनी संपदा (पैसा टका) कीर्ति (जस) ते पण
जाय, ते माटे हे प्राणीयो ! कुव्यसन ठांडो. अने जनम जे
अवतार तेने सफल करीने कीर्तिरूपी स्त्रीने वरो, एटले जस
प्रतिष्ठा मेळवो. (वली मोक्षनां सुख प्रत्ये पामो). ९२

॥ अथ द्युत विषे ॥ द्युतविलंबित बंद ॥

सुगुरु देव जिहां नवि लेखवे, धन विनास हुए जिण
खेळवे ॥ जव जवे जमवूं जिण जवटें, कहिनि कोण
रमे तिण जूवटे ॥ ९३ ॥

त्रावार्थः— जुवटाना व्यसनीने एटले जुगारीने शुद्ध देव,
शुद्ध गुरु अने शुद्ध धर्म, ए त्रणे तत्व न गमे; अर्थात् ते (जु-
गारी) सन्मार्गथी वेगलो होय, वली जुगार रमवाथी धननो
नाश थाय अने जेथीकरी जवोजव जमवुं पडे, माटे हे जाई !
तुं कहेने ! के एवां जुवटे कयो पुरुष रमे ? अर्थात् डाहो प्राणी
होय ते तो जुवटे न रमे. जुळ, जुवटुं रमवाथी नलराजा वधुं
राज्य हारी गया अने दमयंती जेवी सती स्त्रीने लेई वनवास
जवुं पड्युं, वली पांच पांरव सीता जेवी महासतीने पण राज्य
उपरांत कौरवो साथे जुवटे रमवाथी हास्या, सीताने पोतानी
सन्मुख कौरवे करेलो पराजव सहन करवो पड्यो, राज्यलक्ष्मी

खोई बेठा, अने तेर वर्ष सुधी वनवासनी पीना जोगववी पढी. जुवटुं रमवुं ए महा हानीकारक ठे तेथी तेनो त्याग करवो. वली जेणे ए जुवटुं महेद्वयुं अर्थात् जुवटुं रमवानो त्याग कर्यो ते पुण्यसारकुमारनी पेटे सुखीया थया. तेनो संबंध कहीये ठीये.५३
॥जुवटुंरमवानो त्याग करवाथी सुखीथनार पुण्यसारकुमारनी कथा॥

जरत क्षेत्रमध्ये गोपाल नामे नगरमां धने करी धनद सरखो तथा सर्व लोकने मानवा योग्य तेमज जेने राजादि प्रधान पुरुष पुढीने कामकाज करे ठे एवो पुरंदर नामनो शेठ रहेतो हतो. तेने शीलगुणे करी शोभायमान पुन्यसीरी नामे जार्या हती. पण पुत्र परिवार कोइ न होवाथी शेठ शेठाणी घणां चिंतातुर रहेतां हतां. एक वार तेमनां सगां संबंधीउण मलीने कहुं के, तमे गोत्रदेवीने आराधो. ए तमारी श्वा पुरी पाडशे. शेठे तेमनुं कहेवुं मान्य करीने कुलदेवीतुं आराधन करवा मांड्युं. तेनी पूजा ऋक्ति विशेष प्रकारे करवा लाग्या. एम ऋक्ति करतां करतां एक दीवस तुष्टमान थइ थकी कुलदेवी प्रत्यक्ष थइने बोली के, माग माग, जे जोईये ते माग, महारं वचन ठे. शेठे पुत्रनो वर माग्यो. देवीए कहुं, तथास्तु. अर्थात् मागवा प्रमाणे तहारे पुत्र थशे. एम कहीने देवी अदृश्य थइ. पढी कोइक पुन्यवंत जीव पुण्यसीरीनी कुखे गर्भपणे आवीने उपन्यो. तेना प्रजावथी पुण्यसीरीए रुंडुं स्वप्न दीतुं. ते वात शेठाणीए शेठने कही. शेठे जणाव्युं के, आपणे घणो रुनो पुत्र थशे. त्रीजे मासे शेठाणीने साहामीवत्सल, संघपूजा, जिनऋक्ति इत्यादिक साते क्षेत्रे वित्त वावरीये एवा उत्तम डोहला उपन्या. ते सर्वे शेठे पूर्या. एम करतां नव मसवाका पूर्ण थये पुत्र प्रसव्यो. सावित्रे घणो ठठव महोत्सव करी पुत्रजुं नामा-

“ कीर्ति ” ने बदले बीजी प्रतमां “ मुक्ति ” ठे.

त्रिधान 'पुण्यसार' स्थाप्युं. अनुक्रमे वृद्धिपामतां ज्ञाणवा योग्य उ-
म्भरे निशालगरणानो उठव करी अध्यापक पासे ज्ञाणवा मुक्यो. तेणे
सर्व शास्त्र शीखी पुरुषनी बोहोतेरे कलानो संपूर्ण अज्यास कर्यो.

हवे ए गोपाल नगरमां रत्नसार नामे शैठ वसे ठे. तेने
'रत्नवती' नामे पुत्री ठे. तेने पण एज अध्यापकनी निशाले
ज्ञाणवा मुकेली हती. त्यां ते पण चोंप राखीने ज्ञाणी हती. एक
वखत तेने अने पुण्यसारने ज्ञाणतां ज्ञाणतां विवाद थयो. मांहोमांहे
हुंकारे तूंकारे आव्या. बीजा निशाह्याए वार्या पण कोइनुं क-
हेवुं न मान्युं. त्यारे पुण्यसार बोड्यो जे, " हे रत्नवती ! तुं
टक टक शुं करे ठे ? जो, हुं तोज खरो, के तुजने परणीने दासी
करी राखुं ! अने महारूं नाम पुण्यसार पण त्यारेज खरूं ! ते
वचन सांजलीने रत्नवती बोली, जे—" तुज सरखा कंगालने हुं
नही वरूं ! तुज सरीखा तो महारे पोताने घेर पाणीना
चरनारा ठे. माटे जो हुं परणीश तो कोइक पुन्यवंत पुरुषने व-
रीश. पण तुज सरीखा अजागीयाने नहीं परणुं. ए वातनी तुं
खातरजमा राखजे. " पुण्यसारें ते वखत कळुं के, परणीश तो
हुं ज परणीश ! तुंए पण ए वातनी खातरजमे राखजे. पठी ते
अध्यापके ते बन्नेने बोलतां वंध करी एकेकने जुदा कर्या.
त्यारपठी ते वे जण हसे नहीं, बोले पण नहीं, साथे जणे, पण
एक वीजाना सामुं सरखुं पण न जूए.

पठी पुण्यसार पोताने घेर आव्यो. त्यां पण आमण डूमण
थयो थको कोइ साथे बोले नहीं, वात नहीं तेम विचार पण
नहीं, मनमां फक्त एज विचारे ठे जे, ए रत्नवतीने हुं क्यारे
परणुं ! एनो एज विचार तेना चित्तमांशी खसतो नहीं. वली
रत्नवतीए कहेलां वचनना रुंकनो जाटको तेने अंगुठेची ते माथा

सुधी लागेबोते परण्या सिवाय रूजाय तेम नहोतो. पण परहस्ते विधानाने हाथ ए वात होवाची ते गमगीनीमां पकी एकांतमां गयो. एवामां तेना पिता पुरंदर शेठ घरे आव्या. जमवानी वेला थई एटले पिताये पुत्रने जोवराव्यो. ते माळूम न पळ्यो एटले पोते तेने खोलवा लाग्या. तेने खोलतां खोलतां एकांत स्थानके अलायधी जगामां कोझने माळूम न पडे त्यां तूटीशी ढोळणी उपर सूतो दीठो. एटले ढंढोळीने उठाडी कळुं के चालो, जमवानी वेला थई ठे माटे जोजन करवा बेसीये. पुण्यसारे कळुं के, पिताजी ! तमे जमो, हुं तो हमणां नही जमुं. पिताये पुब्युं जे, शा माटे ? पुत्रे जणाव्युं जे, “ मँ महारा मनशी एवी प्रतिज्ञा करी ठे जे, रत्नवती कन्याने परण्या विना जमवुं नही, माटे नही जमुं. प्रतिज्ञा पूर्ण थया विना केम जमाय ? आ महारो पंड पडी जाय तो बहेतर ! पण प्रतिज्ञा पूर्ण थये ज जमीश. ” ते सांजळी शेठ बोळ्या जे, हे पुत्र ! हमणां तो जणवानो समय ठे, माटे जणो. वखत थये तमे कदेशो तेनी साथे पाणीग्रहण करावीशुं. चालो-उठो, आपणे जमीये. पुत्र कहे जे, परणुं त्यारेज जमुं. शेठ कहे के, हमणां ए वातनो इठ न करो. तुं कहीश शुं अने अमे परणाव्शुं शुं ? तने परणाववानो तो अमने घणो मनोरथ ठे. पुन्यसार कहे के, ते तो ठेज. पण रत्नवतीने परण्या विना हुं जल अन्न लेवानो नशी. ठेवट पिताए कळुं जे, हमणां तो तुं जमीले, पठी हुं जझने ए कामनी तजवीज करीश. एवुं सांजळी पुन्यसार जमवाने उळ्यो. पिता पुत्र जमी उळ्या. पठी पुन्यसारे पिताने कळुं जे, हवे तमे जाठ. पुरंदर शेठ परिवार लेझने रत्नसारने घेर गया. रत्नसार उठीने सामा आव्या. आदर सत्कार सहित आसन बेसण आपीने पुब्युं जे, स्वामी ! केम पधारवा कृपा क-

रीठे ? जे कारज होय ते कहो ? पुरंदर शेठे कीधुं के, अमारो पुत्र अने तमारी पुत्रीनो विवाह मेखवो तो रुहुं. रत्नसारे हा कही. ते वखत रत्नावली पासे बेठी हती तेणीये ते वात सांजली तेथी त्रटक्रीने बोली जे, ए पुन्यसारने हुं नहिं परणुं. वीजाने परणवानी हा, पण एनी साथे ना. अथवा परण्या विना रहु. पण सर्वथा प्रकारे करी एने तो हुं नही परणुं. कन्यानुं बोखवुं सांजलीने पुरंदर शेठ बोळ्या जे, ए पुत्री अत्यारथी एम करेठे तो आगल ए शो उघाड करशे ? रत्नसार शेठे तेमने कहुं के, शेठजी ! आप घरे पधारो. ए बालीका जोली ठे, कांई समजती नथी, माटे एनां कहेण मनमां न लावशो ! अर्थात् एना बोळ्या सामुं न जोशो. हुं ए पुत्रीने समजावी हा जणावुं हुं. एम दीलासो देई शेठने शेरी सुधी बोलावी आव्या. पुरंदर शेठे घेर आवी त्यां बनेली सघली हकीकत पुत्रने कही संजलावी. पुन्यसार पोताना मनमां समज्यो के, ए मने परणशे नही. माटे हवे तो एने परणी शकाय एवो कांईक उपाय करवो जोईये. पठी तेणे पोताना बापने कुलदेवीनुं आराधन करवाथी तेणीये प्रसन्न थई पुत्र आप्यो हतो एवुं लोक वाक्ये सांजलेखुं होवाथी विचार्युं जे, हुं ए मातानो आपेलो दीकरो हुं, माटे माता पुत्रनी सार करशे. तेथी तेनुं आराधन करुं तो महारुं कार्य निःसंदेह सिद्ध थशे. एम धारीने धूप दीपादिकनी सामग्री मेखवीने तेणे देवीनुं आराधन कर्युं. देवीए प्रत्यक्ष थई पुब्युं के, हे पुत्र ! शुं कहे ठे ? मने केम आराधी ठे ? पुन्यसारे जणाव्युं जे, हे माता ! तमे मुजप्रत्ये रत्नवतीने परणावो. देवीए कहुं के, जा, तुं एने परणीश. पुन्यसार कहे के, जोज्यो मा, वचनमां खामी न पडे ! देवीए कहुं के, जा, ए कन्या में तुजने आपी. ते वचन लेई पुन्यसार उठ्यो. पाठो

मन देखेने जणवानो उद्यम मांड्यो. त्यारपठी तेने जुगारीनी सा-
 बत थई. एक वखत राजाए पुरंदर शेठने लाख ड्रव्यनुं घराणुं
 सोपीने कळुं के तमारे त्यां आ अनामत राखी मुकजो. ज्यारे अ-
 मारे जरूर हशे त्यारे मगावी लेईशुं. शेठे ते घराणुं पूर्ण चोकसीथी
 अलायधुं मुक्युं. पुन्यसारे ते मुकतां दीतुं. पठी बुपी रीते घराणुं
 काढी लेई ते जुवटे रम्यो. तेमां वधुं हास्यो. त्यारपठी केटकेक
 दीवसे राजाए शेठ पासे घराणुं माग्युं. शेठ ते लेवा सारू घेर
 आव्या. जोयुं तो एक बालनी वींटी जेटळुं पण न दीतुं. एटले
 पुत्रने पुळ्युं जे, तमे आ ठेकाणेशी आचूषण लीधां ठे ? ए
 घराणुं तो राजानुं ठे. माटे साचे साचुं कहो ? पुन्यसारे उत्तर
 वाड्यो जे, हा, में लीधुं ठे. शेठे कळुं के, जाळ, घराणुं लेईने
 घेर आवजो. एम कही पुन्यसारने तेना पिताए समीसांजनी वे-
 लाये घर थकी बाहिर काढी मुक्यो. आमण डुमणो थयो थको
 ते घरथी नीकली जागोले आव्यो. तेणे विचार्युं जे हवे हुं रा-
 त्रिने विषे क्यां जाळ ? एम चिंतवीने ते एक वरुना कोटरमां
 पेठो. शेठानीए रात्रि पनी पण पुत्रने न दीठो तेथी शेठने
 पुळ्युं जे पुन्यसार क्यां गयो ठे ? शेठे कळुं के, में राजानुं घ-
 राणुं लेई गया माटे तेने सीखामण वलवा वास्ते घर थकी काढी
 मुक्यो ठे. शेठानी बोली जे, आ रात्रिनी वेलाये पुत्रने काढी
 मुकीने तमे घरमां नचित बेठा ठो, ए शुं ? जाळ, एने ज्यां
 होय त्यांथी घेर तेडी लावो. स्त्रीनुं वचन सांचली पुन्यसारने
 जोवा सारू शेठ घर थकी नीकल्या. बधु नगर जोई वड्या पण
 क्यांई न दीठो. रात्रिना चारे पहोर एमना एम फर्या पण पत्तो
 न लाग्यो; त्यारे शेठे. विचार्युं जे, उघडते दरवाजे रखेने ए
 क्यांई जतो न रहे ! एवुं चिंतवीने प्रजातमां नगरना बाहार
 आवी तेने जोवा लाग्या. हवे पुन्यसार जे वडना कोटरमां पेठो

हतो ते वरुना उपर बे स्त्रीं आवीने वेठी. तेमांनी एके वीजीने कळुं के, हे वहेन ! चालो, आपणे आज कांई तमासो जोवा जईये. वीजीये कळुं के, क्यां जईशुं ? प्रथमनीए कीधुं के, “ अहींथी चारसें कोस उपर वल्लजीपुर नामे नगर ठे. त्यां धनप्रवर नामनो शेठ वसे ठे. तेने सात पुत्रीं ठे. ते परणाववा योग्य उम्मरनी थवाथी तेउने माटे वरनी चिंता करतां शेठे लंबोदरनुं आराधन कर्युं. ते देवताये प्रत्यक्ष थईने कळुं ठे के, अमुक दीवसे पहोर रात्रि जतां आ नगरना दरवाजामां बे स्त्री-उंनी पाठल एक पुरूष आवशे, ते तहारी पुत्रीयोने योग्य वर ठे. तेने तुं तहारी कन्यां परणावजे. ते सारू विवाहनी सर्व सामग्री तैयार कर. देवताना कहेवा प्रमाणे शेठे महोठो मंडप रची विवाहनो आदर मांड्यो ठे. आथीकरीने एटले वरनुं कांई ठाम ठेकाणुं नथी तेम ठतां शेठे विवाहनो समारंज कर्यो ठे तेथी ते नगरमध्ये तमासो थई रह्यो ठे. देवताए बतावेलो दीवस आज ठे. माटे त्यां शुं थाय ठे ते जोवा सारू आपणे आ जाऊने मंत्रवडे मंत्रीने उडाकी त्यां जईये तो ठीक ! एम हुं धारुं बुं.” वीजी स्त्रीए ए वातने अनुमोदन आपवाथी वडना जाऊने मंत्र्युं. एटले ते आकाशे उड्युं. पुन्यसार ए जाडना कोटरमां रह्यो थको चिंतवे ठे के, जो अहींथी पशुं तो महारी शी वळे थाय ? हवे ते जाड सायतवारमां वल्लजीपुरने परिसरे आवीने उतर्युं. ते बे स्त्रीयो जाड उपरथी उतरीने चालीं. तेनी केडे कोटरमांथी नीकलीने पुन्यसार पण चाड्यो. दरवाजा समीप शेठना सुचट राह जोई वेठा हता तेमणे देवताना जणाव्या प्रमाणे वे स्त्री-ओनी पाठल दरवाजामां पेसता पुन्यसारने दीगो. तेउ तेने सन्मानी शेठनी पासे तेकी गया. शेठे घणो आदर दीधो. पुन्य-सार विचार करवा लाग्यो जे, महारे अने एमने शुं ? जे मु-

जने एटलो आदर करे बे. शेठे कछुं के, महारी सात पुत्री-
 उने परणो. पुन्यसार ते सांजलीने मनमां खुशाल थयो. शेठे
 तेने जलां वल्ल तथा उत्तम आचूषण पहेराव्यां. वरघोडो चढ्यो.
 साते कन्याउनां पाणीग्रहण कर्यां. करमोचन वेलाये शेठे घणुं
 धन आप्युं. पढी सुवा सारु सात मजलानो आवास आप्यो.
 सातमे माल स्त्रीं सहित पुन्यसार गया. त्यां कला विकलानी
 वात, बहिर्लापिका अंतर्लापिका, काव्य, चतुर संगीत सरस
 वचन चतुरार्इनी वात स्त्रीं करे बे, पण पुन्यसारने ते कांई
 गमतुं नथी. कारण के, आ वखत तेना मनमां एवो विचार
 उत्पन्न थयो बे के, में राजानुं आचूषण बगाड्युं बे अर्थात् रा-
 जानुं घराणुं जुगारमां हुं हारी आव्यो हुं; तेथी रखेने ! राजा
 महारा बापने मातुं (शिक्षा) करे. वली जाड उपर आवेली
 बे स्त्रीं जाती रदेशे तो हुं शुं करीश ? एवुं आहट दोहट
 चिंतवे बे. स्त्रीं वारंवार बोलावे पण बोले नही. चिंताग्रस्त
 थई, सून्य मुन्य बेसी रह्यो बे. तेवारे स्त्रींए पुब्युं जे, शुं
 स्वामी ! आपने कांई चूख लागी बे ? तेणे ना कही. त्यारे शुं
 बे ? केम बोलता नथी ? एम स्त्रींए सवाल कर्यो. एटले तेणे
 जणाव्युं जे, देहशंका टालवी बे. तत्काल सातमी गुणसुंदरी नामे
 स्त्री घणी चतुर हती ते जारीमां जल लेईने तेनी साथे थई. उठतां
 उठतां पुन्यसारे विचार कर्यो के, हुं आ स्त्रींने मुकी जईश, ने तेउं
 महारुं नाम नीशान जाणती नथी; तेथी एमनी शी गति थनो ?
 माटे कांईक जणावुं तो ठीक. एम धारीने खडीना कटका वडे
 चावार्थ जणाववा माटे चारवटे लखतो थको नीचे उतर्यो. तेमां
 लख्युं जे- यतः ॥ किहां गोवालय वलही, किहां लंबोदर देव;
 आव्यो वेटो बहि वसण, गयो सत्ते परणेव. १॥ पढी बाहिरली
 चूमीकाये आवीने साथे आवेली स्त्री प्रत्ये कछुं जे, तुं वेगली

रहे. स्त्री तेना विश्वासे वेगली जोती उन्नी रही. पुन्यसार तेनी नजर चुकावी जेम वनी तेम ऊडपथी वडना जाड पासे आवी तेना कोटरमां पेठो. त्यारपठी नगरचर्चा जोई पेळी बे स्त्रीउं आवीने जाड उपर वेठी. एटले ते उड्युं. ऋणेकवारमां ते गोपालपुरे आवीने जे स्थानके पूर्वे हतुं त्यां रहुं. पेळी बे स्त्रीउं जाड उपरथी उतरिने पोताने घेर गईयो. पठी पुन्यसारे कोटरमांथी नीकलीने नगर जणी हींडवा मांड्युं. एटलामां तेनी शोध करवा आवेला तेना पिता मळ्या. ते हर्षवंत थया थका पोताना पुत्रने घेर तेडी लाव्या. पठी सघळी वात तेणे पुठी. पुन्यसारे जुगारी पासेथी राजानुं घराणुं लावी आप्युं. शेठे ते राजाने पाहुं सोंप्युं.

हवे वल्लजीपुरमां वेगली उन्नी रहेली गुणसुंदरी देहशंका टालवा गयेला पतिने घणी वार थई पण आव्या नही तेथी चारे वाजु निहाली निहालीने जोवा लागी. पण किहांये दीठा नही. तेथी सातमे माल पाठी आवीने पोतानी सकल बहेनोने जणाव्युं. ते सांजलीने सर्वे चिंतामां पनीयो. अने बोळी के, अरे चूंकी ! तुं तो महा डाही ठे, तेम उतां तने ठेतरि ! ए शुं ? एम विचार करतां ज्यारे प्रजात थयो त्यारे चारवटे लखेलो श्लोक तेमना जोवामां आव्यो. ते वांची जोतां मालम पळ्युं के, " ए व्यसनी ठे अने परणीने गोपाल पूरे गयो. " पठी ते स्त्रीउंना पितादिके ए वात जाणी. गुणसुंदरीए तेना पिताने कळ्युं के, मने नरनो वेष आपो. हुं महारा चर्तारिने खोळी काहुं. तेना पिता धनप्रवर शेठे घणो साथ मेलवी सजाई करी मालनां गाडां, पोठी तथा उंट चरी आपी पुरुषवेशे पोतानी पुत्री गुणसुंदरीने तेना पतिनी शोध करवा सारु वीदाय कीधी. तेणे पोतानुं ' गुणसुंदर ' नाम राख्युं. ते केटलेक दीवसे गोपालपुरने परिसरे आवी उतर्या. पठी राज्य योग्य चेटणुं

जेईने ते राजाने मढ्यो. राजाए तेनो सारो सत्कार करी उत-
 रवाने माटे आवास प्रमुख आप्या. त्यां रही सुखरूप व्यापार
 करवा मांड्यो. तेने घेर घणा लोक माल लेवा माटे आववा
 लाग्या. तेमां पुन्यसार पण आवतो हतो. अणसारे तेने उल-
 खवाथी पुरती तपास करी तेथी गुणसुंदर (स्त्री)नी खात्री
 थई के तेने परणनार पति एज ठे. पढी तेनी साथे प्रीति
 बांधी. एटले ते निरंतर आववा लाग्यो. दीवसे दीवसे गुणसुंदरनी
 ख्याती घणी थई. रत्नवतीये ए वात जाणी तेथी तेणीये पो-
 ताना पिताने कळुं के, हुं गुणसुंदरने परणीश. अवरने नही
 परणुं. पुत्रीनी प्रतिज्ञा सांजली तेनो पिता रत्नसार शेठ पोताना
 परिवार साथे गुणसुंदर पासे आव्या, अने पोतानी रत्नवती कन्यानुं
 तेनीसाथे पाणीग्रहण करवानी ईढा जणावी. गुणसुंदर विचारमां
 पकी गयो, पण ना कहेतां न पूरव्युं. त्यारे महारी वळे ते एनी
 वळे, एम विचारीने हा कही, रत्नवती साथे पाणीग्रहण कर्युं.
 पुन्यसारे ए वात जाणी कुलदेवी पासे जेईने विनती करी
 कळुं जे, देवताउंनां जे वचन ते पण खोटां पढ्यां ! देवी कहे
 जे अमारां वचन खोटां न थाय ! पुन्यसारे कीधुं के, ए
 परस्त्री थई एटले महारे शा कामनी ? ए महारे खप नावे. देवी
 कहे-घणुं बोड्युं ते शा कामनुं ? जा, ए में तुजने आपी. ए
 सांजली पुन्यसार देवी पासेथी उठीने पोताना कार्यमां खवड-
 दार थयो, अर्थात् काम काजे वळग्यो. ते हमेशां गुणसुंदर पासे
 आवतो जतो तेथी, अने एक बीजाना खजाव मलता आववाथी,
 तेमने नखमांसनी परे प्रीति थई. एक बीजा वगर घरी पण
 चेन परतुं नहीं. परंतु पति पत्निपणानो पडदो खुल्लो थयो न-
 होतो. एकदा गुणसुंदरीए विचार्युं जे,—“ निःसंदेह ए महारो
 स्वामी ठे, तेम उतां दुःख शा सारू जोगववुं. ? वली हुं, जो मने

ठ मासनी अंदर तनार न मले तो अग्रिमां प्रवेश करवानी प्र-
 निज्ञा करी आवी तूं. ते अवध पाण पुरी थवा आवी ठे, माटे
 दवे तो पतिने प्रकट करवो. " पठी तेंणे काष्टनी चिना खड-
 काणी तेमां पाने वली मरवा तेंवार थडे. वधा नगरमां वान वि-
 न्तारी जे. गुणसुंदर सार्धनाद वली मरे ठे. राजा. प्रधान. न-
 गरजंत पुरंदरजंत. स्वामार जंत. पुण्यसार जंत विंगेरेण. पाण
 ए वान सांजली. ते सधे एकठा थडे सांजसांज विचार करवा
 लाग्या जे. जूं दज ? ए सार्धनाद वली मरवा कंस नत्पर थयो
 ठे ? पाण तेतो तेंद नमजाया नही. राजाने विचार्यु जे-सहाग
 नगरने अने सने ग्यामी लागशे जे-फलाणा राजाना फलाणा
 नगरमां फलाणा व्यवहारीयां वली मुठे. वली गुणसुंदर जेवा
 मुटाने साथे ग्यी शी आपदा आवी दशे के ते वली मुठे.
 ग्यी वान थनां मर्चीन राज्यनी ग्यामी कदेवाशे. माटे तेम न
 थवा देवुं. एम धार्मीने राजा पाने गुणसुंदर पाले आव्यो. तेने घाणुं
 घाणुं पुत्र्युं पाण कांई जवाच न डीधां. तेंवारे कांईएक पुरूपे कळुं
 जे. एने पुण्यसार साथे वणी मित्राई ठे. माटे तेनी पासे कहे-
 वरायां. ए तेंनुं कदेवुं मानशे. पठी राजाण पुन्यसारने कळुं के.
 ए तमारो मित्र शा माटे मरंठे ? तम तेनें कंस वारता नथी ? कहेता
 नथी ? तेंनुं जूं कारण ? राजानां वचन सांजली पुन्यसारे गुणसुंदर
 पाण जडेने पुत्र्युं जे-हे मित्र ! योवन वयसां तमे मरण पाम-
 वाने सादसीकयणुं धरो ठो ते शा माटे ? शा कारण एम क-
 रवुं पडे ठे ? तेंनुं जे कारण हांय ते मुजप्रत्ये कदो ? लौकीकमां
 पाण कळुं ठे के. ॥ यतः ॥ प्रीत तिहां परुदो नही, पडदो
 तिहां शी प्रीत; प्रीत वचे पडदो करे. एह वनी विपरीत. १ ॥
 ग्युं सांजली गुणसुंदर नीसासो नाखी वोट्यो जे-हे मित्र ! तुज-
 प्रत्ये हूं जूं कहुं ? जां कोई महारा दुःखनां जाण (जागनार)

होय तो तेना मुख आंगल वात कहीये ते प्रमाण. पुन्यसारे कहुं के, तमारे जे दुःख होय ते अमने कहो. कह्या विना शी खबर पडे कोईने कोईना मननी ? गुणसुंदरे कहुं के—जारवटे श्लोक तमे लख्यो तो खरो ? पुन्यसारे जणाव्युं जे—ए वात तो खरी. पढी तेणे बधी वातनो जेद कह्यो. ते सांजली. पुन्यसारे पोताना घर थकी स्त्रीनो वेष मगावी आप्यो. सघली वातनी खबर पढी तेथी राजादिक सर्वे विस्मय पाभ्या अने खुशी थया. तेवारे रत्नसार शेठे राजाने विनती करी जे, हवे महारी पुत्रीनी शी बद्धे. राजाए जणाव्युं के, ए पण पुन्यसारनी स्त्री थई. एवो न्याय थवाथी रत्नवती पण पुन्यसारनी चार्या थई. पुन्यसारे तेने सन्मानीने घणो मान मर्तवो बधार्यो. तेउं पूर्वनी वार्त्ता जाणे झूली गयां होय तेम लेश मात्र पण संचारता नहोता. पढी गुणसुंदरीने पति प्राप्त थयानी वार्त्ता बद्धजीपुरे गई. त्यां रद्देली तेनी ठण बद्देनो पुन्यसारने त्यां आवी. ते मली आठे स्त्री-जनी साथे दोगंदक देवतानी परें पुन्यसार सुख जोगवे ठे. आखा नगरमां तेमज आसपासना मुलकमां पुन्यसारनो जस घणो विस्तारवंत थयो. एवे अवसरे चार ज्ञानना धरण-हार शीलंधराचार्य आवीने ए नगरना उद्यानने विषे समो-सर्या. वनपालके बधामणी कही. तेने राजाए घणुं द्रव्य आ-पीने खुशी कथ्यो. पढी सर्व परिवार लेई राजा गुरुने वांदवा आव्यो. राजा, पुरंदर शेठ, पुण्यसार आदि सर्वे विधिपूर्वक गुरुने वांदीने यथोचित स्थानके बेठा. गुरुए धर्मदेशना दीधी. तेमां एम जणाव्युं जे — “ यतः ॥ अपारे संसारे, कथमपीस-मासाद्यनृजवं ॥ नधर्मयत् कुर्यात्, विफलजन्म निगमयतिर्व ॥१॥ देशना सांजलीने पुरंदरशेठे गुरु महाराजने प्रब्युं जे— स्वामी ! पुन्यसारने पामतां एवढी विमासण केम थई ? गुरु कहे के—

“ देवाणु पीयाड ! ए पुन्यसार पूर्व ऋवे चारित्र पावतां का-
यानी गुति साहसिकपणे पाळी शक्या नही. सात प्रवचन माता
सुखे पाळवाशी आ ऋवे सात स्त्रीड सुखरुप पाम्या. अने आ-
ठमी स्त्री मळतां एवनी वार लागी; तेनुं कारण एक आठमी
कायगुति संबधी जाणुं. ” गुरुमुखे पुन्यसारना पाळवा ऋवनी
हकीकत सांजली वैराग्यवंत थया थका पुरंदर शेठे चारित्र
ग्रहण कर्युं. ते शुद्ध मुनीनो धर्म आराधी स्वर्ग प्रत्ये पधार्या.
पुण्यसार नगरशेठ थया. ते पण न्याय धर्म सम्यक् प्रकारे
पाळी पुत्रने घरनो चार आपी आठ स्त्रीडनी साथे संयम
आराधी देवलोक पाम्या. आ पुन्यसार शेठनी कथाची सार
मात्र ए ग्रहण करवानो ठे जे, प्रथम ते जुवटीया थया तेथी
चोरी जेवो म्होटो गुन्हो कर्यो. राजानुं घराणुं लीधुं ते
हारी बेठा. पिताए घरमांथी कहाणी मुक्या. संताई पेसवुं पड्युं,
अने पोताने लीधे पितानी अवदशा थशे एवो मनमां जय उत्पन्न
थवाशी प्रथम समागमे स्त्रीड साथे एक शब्द पण उच्चार करी
शक्या नही. वली परणेत स्त्रीडने मुकीने नाशी आववुं पड्युं. ए
विगेरे दुःखो फक्त जुगार रमवाशीज उत्पन्न थयां. अने ज्यारे
ए व्यसन ठोड्युं अर्थात् जुगार रमवो बंध कर्यो त्यारे सुखी थया.
यश कीर्ति वधी अने ठेवडे आत्म हितार्थे संयम पाळीने देवग-
तिनां सुख पाम्या. माटे कोईए जुगार रमवो नही. ए सात
व्यसन मध्येनुं पहेळुं व्यसन निषेध करवानो अधिकार कळो. ३३

॥ अथ मांस ऋक्षण तथा चोरी विषे ॥ उपजाति ठंड ॥

॥ जे मांस लुब्धा नर ते न होये, ते राक्षसा मानुष
रुप सोहे ॥ जे लोकमां नर्ग नीवास ओरी, निवारीये
ते पर अव्य चोरी ॥ १४ ॥

जावार्थः—जे मनुष्य मांसना लालची थाय ते मानवी नही पण माणसरुपे राक्षस जाणवा, वली तेवा (मांस जक्षण करना) मनुष्यने लोकसां नर्कना वसनारा कहीये, अर्थात् नर्कवासी जेवा तेमने जाणवा, माटे मांसनुं व्यसन टालवुं अने परद्रव्य पण न लेवुं. एटले चोरी न करवी. (मांसना जक्षणने मने तो ते सोंधुं ठे पण जे प्राणीनो वध करी मांस जखे अर्थात् खाय तेने एटले ते प्राणीने मने तो मोधुं ठे. पोत पोताना जीव सौने वाहाला ठे. माटे मांस जक्षणना त्याग करवो. ते उपर दृष्टांत कहे ठे.) १४

॥ मांस सोंधुं ठे ए सिद्ध करनार अज्ञयकुमारनो प्रबंध ॥

मगध देशमां राजगृही नगरीनेविषे श्रेणीकराजा राज्य करता हता. तेमने अज्ञयकुमार नामे प्रधान हतो. एकदा राजसजा मलीने बेठी ठे त्यां वात विचार करतां मांसना लालची हता ते बोळ्या जे, “ आजकाल मांस सोंधुं मखे ठे. ” अज्ञयकुमारे ते सांजली पोताना मनमां विचार कर्यो के, जेने मारीने ते मांस जक्षण करता हशे तेने मने तो सोंधुं ठे; माटे आ जे उमरावो मांस सोंधुं कहे ठे तेमने प्रतिबोध देवो योग्य ठे. एम धारी ते वखते मौन रह्या. थोडीवारे दरबार विसज्यो. राजा महेलमां गया. उमरावो पोतपोताने घेर गया. सांज पडी एटले अज्ञयकुमार, जे उमरावे दरबारमां मांसनी वात कहानी हती तेने घेर गया. तेणे आदर दीधो अने बोळ्यो जे, हे महाराज ! केम पधार्या ? धणी कृपा करी, जे कारज होय ते कहो. अज्ञयकुमारे कहुं जे— हे जाई ! राजाने शरीरे अकस्मात् रोग उत्पन्न थयो ठे अने त्यां वैद्य आव्या ठे. तेणे कहुं के— काल-जातुं सवाटांक मांस आवे तो करार थाय. तमे कहेता हता जे मांस सोंधुं ठे, माटे हुं ते लेवा सारु तमारी पासे आव्यो हुं. तमे राजाना मानीता ठो, माटे ते आपो. उमराव विचारमां

पढी गयो. पढी बोळ्यो जे, महाराज ! ए काम केम थाय ? कहो तो द्रव्य आपुं. ते द्रव्य आपीने वीजा पासेथी द्यो. अन्नयकुमारे कळुं के, मांसनुं काम ठे. वली ते तमारा कहेवा प्रमाणे सोंधुं ठे तो आपवामां शी हानी ठे ? उमराव लाचारी करी बोळ्यो के, साहेव ! लाख बे लाख द्रव्य द्यो, पण मांस तो वीजानुं लेवा महेरवानी करो. अन्नयकुमार तेनी पासेथी द्रव्य लेईने तेनी वातनो हाजीयो पुरनार वीजा उमरावने त्यां गया. तेनी पासे सवा टांक मांस माग्युं. तेणे पण मांस आपवानी ना कहीने द्रव्य आप्युं. तेनुं द्रव्य लइने वली वीजा पासे गया. तेणे पण द्रव्य आप्युं. एम जे जे उमरावादि मांस सोंधुं मखवानुं कहेता हता तेउने त्यां आखी रात्रि सुधीमां फर्या. को-ईये पण मांस आप्युं नही. लाचारी जणावी सघलाए द्रव्य आप्युं. एम लाखो गमे द्रव्य जेगुं करीने प्रजाते अन्नयकुमार दरवारमां आव्या. सघला सामंत उमरावो आवी राजाने कुशल खेम पुढवा लाग्या. राजा विस्मय थया. एमणे अन्नयकुमार सामुं जोयुं. अन्नयकुमार बे हाथ जोडी बोळ्यो जे,— महाराज ! गई काले राजसजामां आपना उमरावो कहेता हता जे, “ आज काल मांस सोंधुं मळे ठे. ” तेनी खात्री करवा माटे गई रात्रे मांस लेवाने अर्थे हुं गयो हतो. सघला सामंत उमरावे मुजने द्रव्य आप्युं, पण कोईए तमने सुख करवा माटे फक्त कालजानुं सवा टांक मांस माग्युं ते पण न आप्युं. माटे कहो महाराज ! “ ए ते मांस सोंधुं थयुं के सोंधुं थयुं ? जो सोंधुं होय तो सवा टांक माटे कोई लाख बे लाख द्रव्य आपे ? ” अन्नयकुमारनां एवां वचन सांजली त्यां आवेला सर्वे सामंत उमरावो नीचुं घाली रह्या. पण कोई कांई प्रत्युत्तर देई शक्या नही. सघला वचमां बंधाणा अर्थात् सांकडे आव्या;

तेणेकरी नीचुं जोई रह्या पण उचुं जोई न शक्या ! पढी सघळाए मांस खावानां पन्नखाण कर्या. ते माटे मांस वस्तु ए सर्व जीवने वाहाली ठे. केमके, सर्व जीव जीवुं वांहे ठे. पण कोई मरवुं न वांहे. माटे मांसनो सर्वथा प्रकारे त्याग करवो. ए बीजुं व्यसन तजवुं. १४

हवे तेनो वली पाढो उपनय कही देखाडे ठे जे, जुळ-वली जे जीव मांसना लाळची ठे ते जीव महामहा दुःखी थाय ठे अने मरीने नके जाय ठे. ते कोण गया ? तो जुळ-कालिक-सुरीआनी पेठे घणा गया ठे.

॥मांसनी लाळचथी नके जनार कालिकसुरीउंतथा तेनो त्याग करी॥

॥ धर्म आराधन करनार तेना पुत्र सुलसनी कथा ॥

राजगृही नगरीने विषे कालिकसुरीउं कसाई रहेतो हतो. ते मांसनी लाळचे करी नित्ये पांचसे जेंसा (पाना) नो वध करतो हतो. तेनो आखो जन्मारो एम वध करतां करतां गयो. ज्यारे तेने कालधर्मनो समय आव्यो अर्थात् तेनुं मर्ण नजीक आव्युं त्यारे ते महा महा दुःख पामवा लाग्यो. तेनो पुत्र सुलस पोताना बापना सुखने वास्ते जे जे उपाय करे तथा जे जे वस्तुथी तेने समाधि थाय ते ते वस्तु तेना वपरास माटे लावे ते ते सघळाथी सुख थवाने बदळे तेने पापना उदयथी घणुं दुःख थतुं जाय. तेवारे सुलस अज्ञयकुमार प्रधान पासे आव्यो, अने पोताना पिताने सुखने वास्ते जे जे कारण करीये ठीये ते ते दुखरूप थाय ठे; एनुं शुं कारण हशे ? ते माटे आप कही ते करूं, एम पुळ्युं. अज्ञयकुमारे विचार्युं जे, ए जीव महा पापना जोग थकी नियमा नर्कगामी ठे. माटे एने सुंआली सुखसैच्या न जोईये, शीतल पाणी तथा बावनाचंदन प्रमुखनां विलेपन पण एने न जोईये. जेम खर, उष्ट्र, अज, वायस, सु-

अर विगेरेने चूंकी वस्तुनो चाह होय तेम एने पण एवां कारण जोईये ! एथी ए शाता पामशे. एम मतिकल्पनानी बुद्धिएकरी तेना पुत्रप्रत्ये अन्नयकुमारे कहुं जे, -हे सुलस ! जमीन उपर कांटा पाथरीने ते उपर तहारा बापने सुवाड. तेथी तेना जीवने सुख उप जशे. वली टाढा पाणीने बदले तुं तेने तडतडतुं पाणी पाजे. अने एना शरीर उपर विष्टानुं विलेपन करो. ते सांजलीने घेर आवी सुलसे सर्वे अन्नयकुमारना कहा प्रमाणे करणी करी. एथी काळिकसुरीआने शाता थई. तेवारे ते कहेवा लाग्यो जे, हे दीकरा ! एटला दी-वस एवी सुंहाली सेज क्यां घाली मुकी हती ? वली तें आज मने आवुं शीतल पाणी पायुं तथा विलेपन पण घणुंज रूहुं कर्धु. एम ते मागने सारुं मानतो आयुना दयथी मरीने सातमी नकें गयो.

तेनां लोकीक कारज कर्या पढी सर्व तेनां सगां संबधी मली सुलसनी पासे आवीने कहेवा लाग्या के, हे सुलस ! ते तहारा बापनुं काम तुं ले. ए सर्व कुटुंबनी वृत्ति तुं हवे चलाव. सुलस बोदयो जे-हुं लेज तो खरो ! पण में महारा बापनी अवस्था दीठी ठे, तेथीकरी महाराथी तो ए काम न लेवाय. सघलां सगांए कहुं के, तहारे जे पाप आवशे ते अमे सर्व कुटुंब वहेची लेईशुं. तेवारे नजीकमां फरसी पनी हती ते लेईने सुलसे पो-ताना पग उपर नाखी. एटले वेदना उपनी. सुलस कहे जे, अरे जाईयो ! अरे जाईयो ! अरे बाई ! अरे बाई ! अरे बहेन ! आ अत्यंत महा मुजने दुख अने वेदना जे थाय ठे ते मुजथी खमी नथी जाती. माटे चूंको ! तमे थोकीथोडीये पण वहेची द्यो, तो ते तेटली वेदना तो मुजने उठी थाय ! संबधी बोदया जे, तें तहारे हाथे करी जेम पेट चोलीने शूल पेदा करे तेम वे-दना पेदा (उज्जी) करी. ते पढी तुं अमने कहे ठे जे हवे

तमे वेदना ह्या, ते अम थकी केम लीधी जाय ? सुलस कहे जे, - वेदना तुमथी लीधी नथी जाती त्यारे तमे पाप ते शी प्रकारे करी वहेची लेशो ? जो तमारथी आ आटली वेदना न लेवाय तो तमे पापना संविज्ञागीया केम थारु ? ते माटे आ जेवे अने परजवे सुख अने दुःख ते पोते. (पोतानो) आत्माज जोगवे. सुख दुखनो वेत्ता ते एहज जीव ठे. माटे जे जेवां कर्म करे ते तेवां ते प्राणी जोगवे. ए वात सांचलीने सगां विचारवा लाग्यां के एकहे ठे ते पण खरुं ठे. शायी जे, ए कहे ठे जे तमे आटला कुटुंब परिवार मळ्यां थका पण तमारथी ज्यारे कांइ लेवातुं नथी त्यारे मर्ण पाम्या पठी कोई कोईने एकठो न थाय, त्यां ए वहेची लेवाने कोण आवे ? जेम पंखी सांज वेलाये एकठां थाय अने प्रजाते सर्व उनीने दीसोदीसे जता रहे, तेम आपणो मेलो पण एमज जाणवो. जेम ते पंखी पाठां एकठां न मळे तेम, आपणा कुटुंबनो पण मेलो फरी न मळे. सुलसे उपर प्रमाणे सर्व स्वरूप कळुं, ते तेनां सर्व सगां सांचलीने एवा निश्चय उपर आव्यां के, ए सर्वथा प्रकारे करी पाप नहीं करे, केमके ए धर्म पाम्यो ठे. त्यारपठी सुलस अजयकुमार पासे गयो. तेमने पुठीने धर्म प्रत्ये पाम्यो. पठी ते दृढ मने करी धर्मारधन करवा लाग्यो. आयु क्षय थये मर्ण पामीने धर्मना प्रजावथी ते (सुलस) देवता थयो. अहीं कहेवानुं प्रयोजन ए ठे जे, मांसनो लालची थयो ते कालकसुरिउं सातमी नके गयो अने सुलस के जेणे मांसनां पञ्चखाण कर्यां ते देवलोके गयो. ए वीजुं व्यसन जाणवुं, शहवे परद्रव्य न लेवुं ते उपर दृष्टांत कहे ठे.

॥ त्रीजा चोरीना व्यसन उपर मंकीक चोरनो प्रबंध ॥

वेना नदीना तटने विपे मसाण भूमीकाए मंकीक नामे चोर बुपु-पाताळ घर बांधीने रह्यो हतो. तेने एक वहेन हती. ते

बने सबाह संपथी रहेतां हतां मंडीके पोताना घरमां एक कुवो वनाव्यो हतो. तेज्यारे चोरी करीने साणसनी पासे माल उपकावी लावतो त्यारे तेनी बहेन ते आवनार पुरुषने पग धोवाने बाहाने कुवा उपर लइ जइ तेमां ढोली पाडती होती. पठी ते कुआमांथी नीकळी न शके एवुं तेणे करी मुक्युं हतुं. मंडीक हमेशां राजदरवारनी पोळे पगे पाटो बांधीने तुनवाने काजे बेसतो. ते लोकोनां वख तुनी आपवाने लेतो, अने तुनीने तेने घेर आपवा जतो. त्यां तेने घेर दृष्टचर्या जोइ आवी लाग मळे ते घरमांथी चोरी करतो हतो. एम करतां करतां घणो वखत वही गयो. आखुं नगर तेणे दुटी लीधुं. लोकोए तेमज कोटवालादिए घणी तपास करी पण ते पकनायो नही. ठेवट सर्व पुरजन जेगा थइने ए नगरना राजा मूलदेव पासे फरिआदे गया. फरिआद सांजलीने राजाए चोरने पकडवा माटे बीडुं फेरव्युं. ते कोइए न लीधुं त्यारे राजाए पोते वीडुं ठव्युं. निरंतर चोरने पकडवा माटे राजा संका पकतां सर्व स्थले फरवा लाग्यो. नवा नवा वेष बदलीने राजा रात्रि दीवस चोरनी शोध करतो हतो. एक वखत सामान्य वेष धरी रात्रे तापसने आश्रमे आवी खड्ग संताकीने राजा सुतो हतो. त्यां मजुरने माटे मंडीक चोर आव्यो. तेणे सामान्य वेषे सुतेला राजाने जगाड्यो. मजुरी परठीने चोरी लावेलो माल तेनी पासे उपडावी तेने बेइ पोताना पाताळ घरमां आव्यो. माल तेनी पासेथी लेइने मंडीके पोतानी बहेनने बोलावी कळुं के, तमे एना पग धुओ. बहेन एने कुआ कांठे बेसाडी पग धोवा लागी. पगनां तलांए हाथ फरसतां ते तेने घणा सुकमाल जणाया. तेना मनमां आव्युं जे, आ महारो जाइ हमेश मजुर लावे ठे तेना पगमां अने आ पुरुषना पगमां तो घणो फेर जणाय ठे. माटे एने मारवो नही. एवुं राजानी पुन्याइये

करी ते चोरनी बहेनना मनमां आव्युं. तेवारे तेणीये समस्यामां ज-
 णाव्युंजे, तहाराथी नसाय तेम नाश. ते समजीने राजा नाठो.
 एटले चोरनी बहेन पोकार पाडती उठी. हे जाई! हे जाई! चार-
 वाह हतो ते नाठो. पढी मंडीके केडे धाउं, धाउं, जालो, जालो,
 पकडो, पकडो, एम पोकार पाडी तेनी पुंठ पकडी. राजा जपा-
 टाबंध दोडीने पोताना आवासे आवी सुतो. चोरे पाठल दो-
 रतां आवी राजद्वार आगल पत्थरनो पुरुषाकारे थांजो हतो ते
 झान्तिये करी ठेद्यो अने जाण्युं जे में नाठो ते पुरुषने हण्यो.
 एम विचारी चोर पोताने ठामे आव्यो. पढी प्रजाते मंकीक
 हमेशनी माफक पगे पाटो बांधीने राजपोखे बेसी तुनवा लाग्यो.
 मूलराजाए पोतानो चाकर मोकली तेने तेडाव्यो. तेथी ते च-
 मक्यो ! पढी राजा पासे आव्यो. राजाए तेने पोतानी पासे बे-
 साड्यो. विश्वास पमाड्यो. पढी कछुं जे - तहारी बहेनने म-
 हारी साथे परणाव. चोरे पोतानी बहेनने परणावी. पढी स्त्री
 चर्तारनी रंग वार्त्तामां राजाए स्त्रीने पुढीने मंकीकनुं सघळुं धन
 लीधुं. पढी काई न दीतुं अर्थात् काई न रछुं त्यारे मंकीक चो-
 रने राजाए कदर्थना पमाडीने कालधर्म पमाड्यो. ते मरीने
 नकें गयो. ए वातथी सार ए ग्रहण करवानो ठे के, मंकीक
 घणो वखत चोरी करी हजारनुं धन लूटी लाव्यो पण ते तेना
 जोग पड्युं नही. मरजी नही ठतां बहेनने परणाववी पढी. ए-
 कलो थयो. आखरे सघळुं जेगुं करी राखेळुं धन गयुं अने वीटं-
 बना पामी मरीने नकावास दुःखनी परंपरा पाम्यो. तेना जी-
 वने उरुद्वारनो दीवस नाव्यो. एम जाणीने अरे जव्य प्राणीयो !
 ए चोरीनुं व्यसन ठांडो, जेथी मोक्षनां सुख पामो. ए त्रीजुं
 चोरीनुं व्यसन जाणवुं. ३४

॥ अथ मद्य विषे ॥ जुयंगप्रयात ढंद ॥

सुरापानथी चित्त संघ्रांत थाये, गळे लाज गंजीरता शील जाये ॥ जिहां ज्ञान विज्ञान सूळे न बूळे, ईशू मद्य जाणी न पीजे न दीजे ॥ ९५ ॥

ज्ञावार्थः— मदिरा पीवार्थी जीव परवश थाय ठे, लाज घटे ठे तथा गंजीरता अने शील पण जाय ठे, वली जेणे करी ज्ञान के विज्ञान कांई सुजतुं नथी अने समजातुं नथी, एवो मदिरा जाणीने ते पीवो नही, तेमज कोईने पावो पण नही. १५.

॥ मदिरानुं व्यसन सेवनार जीतशत्रु राजानो प्रबंध ॥

वसंत नगरनो जीतशत्रु राजा तथा तेनी सुकमालीका राणी निरंतर मद्यपान करे ठे. बन्ने स्त्री जर्तार मद्यमां मस्त थईरहे ठे. राज्यनी पण चिंता करता नथी, एवुं जाणीने तेना पुत्र तथा प्रधाने विचार्युं जे, व्यसन विद्वुद्धो आ राजा आपणा कामथी गयो, तेथी तेउए राजाराणीने एक दहामो चंद्रहास्य मदिरा पाईने परवश करी सैय्या उपर सुवाडीने तेमां खरची मुकी ते (सैय्या) मनुष्य पासे उपडावी एक अटवीमां मुकावी. त्रीजे दीवसे ज्यारे मदिरानी ठाक उतररी त्यारे तेमणे आंख उघाडीने जोयुं तो जंगल जूमीका अने स्वापदादि घणां जीव तेमना जोवामां आव्यां. एटले जयघ्रांत थकां उठ्यां. पठी पोतानी सैय्या संचालतां थकां तेमां जोयुं तो संबल दीठामां आव्युं तेथी तेउ घणोज हर्ष पाम्यां. राजा विचारवा लाग्यो जे, मद्यपानथी मने दूर कर्यो, हुं दुखीयो थयो. पण जलुं थज्यो ए प्रधाननुं अने पुत्रनुं, जे मुजने मार्यो नही. माटे हवे महारे ए (मद्यपाननुं) व्यसन न सेववुं. एवो एटले मद्यना व्यसननो मन साथे परित्याग करी राजा राणी सहित त्यांथी चाली नीकळ्यो. रस्तामां राणीने तरस

लागी. तेणीए कहुं जे-स्वामी! पाणी विना महारो जीव जाय ठे. राजाए पाणी माटे घणी खोल करी पण किहांये न मढ्युं. त्यारे तेणे अलगो जई पांदडांनो दडीयो करी तेमां पोतानी जांग कापी-ने लोही वडे ते दडीयो चरी छी पासे आवीने कहुं जे, आ पाणी लाव्यो तुं, एना उपर घणां पांदनां पडेलां ठे माटे ए जोवानी जरूर नथी. तुं आंख मीचीने पीजा. छीए ते पीधुं. वली आगल जतां छीने चूख लागी; एटले तेणे राजा पासे खावानुं माग्युं. राजाए पोतानी जांग कापीने तेनां न्हानां खंड करी करीने मांस आप्युं. ते राणीए न्हण कर्युं. आगल जतां कंचनपुर नगरे आव्या. त्यां घर चाडे लेईने तेउं रह्यां. राजाए विचार्युं जे खातां थकां तो कुआ पण खाही थाय. तेथी ते हाटवाडामां (चौटामां) हाट मांडी व्यापार करवा लाग्यो. राणीए कहुं के, घरमां मने एकलां गमतुं नथी. राजाए विचार्युं जे, ए छी कहेठे ते पण खरुं ठे. केमके, ए घणी दासीउं साथे (एकठी) रहेली ठे. तेथी एने एकलां रहेवुं गोठे नही ए वास्तविक ठे. पठी तेणे छीने कहुं के, तहारी पासे रहेवाने योग्य माणस खोली लावी राखीशुं. एवामां एक वखत तेना हाट पासे वेसीने एक पांगलो गायन करतो हतो. तेनो स्वर सारो हतो. राजाए तेने कहुं जे-हे पांगु ! तुं महारा घरनेविषे छी ठे तेनी पासे रही तेने तहारुं गायन संजलावजे तथा तेनी साथे वात चीत करी तेनुं मन रं-जन करजे अने त्यां वेसी रहेजे. अमे तहारुं उदर चरण क-रीशुं. वली वस्त्रादिक पण आपीशुं. ते पंगुने पण एटलुंज जो-ईतुं हतुं, तेथी तेणे तेने त्यां रहेवाने हा चणी. एटले तेने ते पोताने घेर तेडी लाव्यो; अने छीने कहुं के, तहारी पासे रहेवा माटे आ पंगुने लाव्यो तुं. तेनी साथे-वार्तालाप करी तथा तेनुं गायन सांजली सुखरूप दीवस निर्गमन करज्यो. हवे ते पंगु

निरंतर त्यां रहे ठे. राणीने गीत ज्ञान गाईने संजलावे ठे. वात विचार करे ठे. राजा आखो दहानो पोताना व्यापारार्थे हाटे (डुकाने) रहे ठे. पंगु अने राणी सिवाय त्रीजुं कोई घरमां न होवाथी ते बेनो एक बीजा उपर राग वधतो गयो. राणी पंगु साथे लुब्ध थई. तेनी साथे घणोज स्नेहराग बन्यो. तेना खरे मोही थकी कहे जे-हे वल्लज ! हे प्रीय ! तुं मुजने जोगव्य, एवुं वचन स्त्रीए विषयनी लालचे पंगुपत्ये कळुं. ते सांजलीने पंगु स्त्रीप्रत्ये कहेवा लाग्यो जे-तहारा जर्तारथी हुं बिहु तुं. तेवारे स्त्री बोली जे-तेमनी तुं चिंता न करीश. पढी तेनी साथे विषयसुख जोगवतां केटलाक दीवस वित्या, एहवे ते नगरे गंगानदीनो जंढव आव्यो. त्यां घणा लोकनां वृंद मळ्यां ठे. राजा राणी पण ते जंढवस्थानके आव्यां. राणीए राजाप्रत्ये कळुं के, ज्यां कोई न देखे त्यां सर्व लोकथी अलग आपणे जईये तो सारुं. राजा सरलपणे तेनुं कहेवुं मान्य करी स्त्रीने साथे लेई घणी वेगली झूमीकाये गया. त्यां चिहुंदिशे जोतां कोई दीठामां ना आव्युं एटले स्त्रीए पोताना जर्तार (राजा)-ने ड्रहमां नाख्यो. राजाने तरतां आवडतुं होवाथी ते कोईक तटनेविषे तरीने बाहार नीकळ्यो. तेवा समये ए नगरनो अ-पुत्रीयो राजा मर्ण पास्यो हतो. तेथी प्रधानादि पंचदीव्य मेलवी वाजिन्न वागते थके फरता फरता नगर बाहिर ज्यां ते राजा ठे त्यां आव्या. हाथणीए राजा उपर कलस ढाढ्यो. घोडे पण मंगलीकना हेषारव शब्दना शुकन आप्या. सेवके साथे ठन्न धर्युं. चामर विंजावा लाग्या. पढी हाथणीए पोतानी सुंढे करी मस्तक उपर बेसार्या. त्यांथी नगरमां आवी सिंहासन उपर बेसार्या. ओठव कर्यो, ते राजानुं 'पुन्याढ्य' नाम स्थाप्युं. त्यां ते राज्यविलास जोगवे ठे.

पेली स्त्री (राणी) राजाने ड्रहमां नाखीने घरे आवी लोकोने कहेवा लागी के, कोण जाणे जे महारो स्वामी क्यां गयो ? गंगातटे उठवमां अमे बन्ने गयां हतां. त्यां मने सुकीने कांईक कौतुक जोवा ते गया, त्यांथी पाठा आव्याज नहीं. में तेमनो घणो तपास क्यों अने कराव्यो पण मने मळ्या नहीं; तेथी थाकीने आखरे हुं घेर आवी. महारा उपर कृपा करी, कोई महारा स्वामीनो पत्तो मेलवी आपणे तेनो उपकार मानवा साथे सारी बहीस आपी तेनुं मन हुं राजी करीश. आ प्रमाणे लाकोने कही दीलगीरी देखाकती ते घरमां गई. पढी पंगुने बुपी रीते जणाव्युं जे में आ प्रकार करीने काशल काढी ठे. हवे आपणने कोईनी वीक नथी. एम कही मन मानती मोज मारवा लागी. बन्ने जण सुखे जोग जोगवे ठे. खाय ठे, पीए ठे. एम करतां करतां जे ड्रव्य हतुं ते खुटाड्युं. किसीए वस्तु मात्र न रही. एटले बन्ने जण विचारवा लाग्यां जे हवे आपणे शुं करीशुं? पांगलो बोळ्यो जे-मुजमांहे गायानी सामर्थाई ठे, पण पग नथी. तेवारे राणी शु-कमालीका बोली जे-हुं तुजने खजे बेसारीने फेरवीश, पढी पांगलाने खजे बेसाडीने शु-कमालिका नगरमां फरवा (जीहावृत्ति करवा) नीकली. पांगलो खजे बेठो बेठो गाय ठे. ते सांजलीने आखा नगरनां लोकोनां वृंद जोवा माटे मळ्यां. केटलाक लोक पांगलाना स्वरथी मोह पामी तेनी पुंठे पुंठे फरवा लाग्या. केटलाक पुरुष स्त्रीना रुप उपर मोह्या थका तेनी पाठल पाठल फरे ठे. केटलाक एम कहे ठे जे, आ पांगलो, अने एने आवी अश्रुत कन्या न जोईये ? एम जे जेना चितमां आवे ते कहे ठे. पढी लोको आपेठे तेमां तेउं जरण पोषण करवा लाग्यां. एवी रीते दररोज पांगलाने खजा उपर उपाडी ते स्त्रीने त्रवटे, चोवटे, चाचरे फरतां फरतां घणा दीवस थया-पढी वली नगरने बा-

हार पखो गामडे पण फरवा मांड्युं. "पांगलो गाय, आंधलो दळे ने कुतरुं खाय." एवुं देखीने लोक जोवा मले. वली लोक स्त्रीनी प्रशंसा करे जे पांगला जर्तारने तो एहज सेवे. एम प्रशंसा थतां थतां तेनुं "पतिव्रता" नाम पळ्युं. त्दारपठी थोडे थोडे दूर गामकांमां फरतां फरतां तेउं पुन्याढ्य राजाना मुलकमां आव्यां. ठाम ठाम तेनो जस विस्तार पाभ्यो. ते वात दरबार सुधी गर्ड. एक सेवके पुन्याढ्य राजाने कळुं के - "महाराज ! एक स्त्री महा रुपवंत ठे, तेनो जर्तार पांगलो ठे, तोपण ते तेनी घणा रुडा प्रकारे चाकरी करे ठे. पोताना खजा उपर बेसारी फेरवे ठे. पांगलो गायन घणुं सारुं करे ठे. लोकमां ते स्त्रीनी पतीव्रता रुपे ख्याति फे-
 लाई ठे. ए बन्ने फरतां फरतां अहीं आवेलां ठे" राजाए ते सांजलीने पोताना मनमां तोल बांध्युं जे, मूल तो आपणावली आशामी अने पंगु पण तेज हशे ! होय ते खरुं ! जोईये ! कोण ठे ? पठी राजाए सेवक साथे ते बन्नेने तेमाव्यां. तेउं खुशी थयां जे आपणने जोई तथा पंगुनो स्वर सांजलीने राजा जरुर नीवाजशे. पठी ते बन्ने जण दरबारमां आव्यां. वेगलां उजां रहां. तेमणे राजाना तेजे करी तेने उंलख्यो नहीं. पण राजाए तो तेउंने उं-
 लख्यां. राजा बोड्यो जे- ॥ यतः ॥ वाप्यो रुधीरमापीतं, ज-
 द्दीतं मांसमुरुजं ॥ जागीरथ्यां पतिद्दीत, साधूसाधूपतीव्रते
 ॥ १ ॥ ते श्लोक सांजलीने समजी ते स्त्री वीलखी थई. पठी राजाए ते स्त्री अने पंगु बन्नेने पोताना देश वाहार कर्या, देशवट्टो दीधो. राजाने ते स्त्रीनां एवां माठां लक्षण देखी संसार उपर वैराग्य उपन्यो. आ संसारने असार जाणी राजाए चारित्र लीधुं. पाताना आत्मानुं कारज समारीने सुखीयो थयो. ते क्यारे सु-
 खीयो थयो ? ज्यारे एणे मदीरा बांडी त्यारे ते सुखने पाभ्यो. एम जाणीने वीजा प्राणीए पण ए मदीरानुं व्यसन टालवुं. मदी-

रानुं व्यसन महा मातुं जाणवुं. वली एहंज उपर बीजो वृत्तांतकहेठे.
॥ मदीराना व्यसनथी द्वारीका नगरीनो दाह थया विषे प्रबंध ॥

एकदा श्रीकृष्णे श्रीनेमीनाथजीनी देशना सांजळ्या पठी एवुं पुढ्युं जे-स्वामी ! ए द्वारीका नगरीनो विनाश क्यारे थवानो ठे ? जगवाने कळ्युं के-“तहारा पुत्र साम्ब अने प्रद्युम्न मद्यपान करी द्वीपायन तापसने संतापशे, तेणे करी तापस नीयाणुं करीने द्वारीकानो दाह करशे.” एवुं सांजळी श्रीकृष्णे मदीरानां ज्ञान मात्र उपडावी वनमां मुकाव्यां. नगरमध्ये पडहो वजडावी सर्वने मदीरापान करवानी मना करी. थोकोक समय गया पठी साम्ब अने प्रद्युम्न कुमारादि रमतां रमतां ते वनमां आव्या. त्यां तेमने मद्यनो गंध आव्यो. एटले ते पीवानी होंस थई. त्यां आवेला सर्वे जादवे ते मद्य पीधो. सर्वे पीने ठक्या. मदोन्मत थया. त्यां नजीकमां द्वीपायनरुषी तप तपतो हतो. तेने देखीने तेउ संतापवा लाग्या. वली तेने कुठ्यो. बीजा कोईए जेम तेम समजावीने तापसने मुकाव्यो. पठी ते तापसे क्रोधवंत थईने नीयाणुं वांध्युं. ते मरीने अग्निकुमार देवता थयो. पठी ते पूर्वज-वनुं वैर संचारी द्वारीकाने दाह देवा तत्पर थयो. परंतु द्वारीका नगरी मध्ये तेनी वीके करी लोकोए घर घरनेविषे आंबीलनो तप करवा मांड्यो ठे. ते तपना प्रजाव थकी बार वर्षे सुधी ते देवतानुं कांईये न चाड्युं. बार वर्षे कोईने पण तप करवानुं मन न थयुं. अर्थात् नगर मध्ये कोईए आंबील न कर्युं. जेम सुष्ठुम चक्रवर्तीनुं चरमरत्न समकाले मुकी देवानुं देवतानुं मन थयुं ने ते मुकी दीधुं; तेम अहीं पण समकाले सर्वेए तप करवो मुकी-दीधो. ते वखते ते देवताए समय उलखीने द्वारीका नगरी उपर अग्नि बुकुर्वि. तेना प्रजावथी द्वारीका नगरी प्रज्वळीत थई. पण

तेणे एटलुं विशेष कर्तुं जे-जेठ दीक्षा वेईने नीकल्या तेउने जीवता मुक्या. साधु तथा श्रीकृष्ण अने बलजड्जजी सिवाय बीजा सर्वे लोकने तथा आखा नगरनां मकानादि सघली वस्तुने बाढी जस करी दीधी. ए शा कारणथी थयुं ? तो के-मदीराना व्यसनथी थयुं. केमके मदीरा पीवाथी जीव परवश थाय ठे. तेनाथी सहेजमां पण अकार्य बनी जाय ठे. गमे तेवो काह्यो होय, पण ए नीच वस्तु (मदीरा) ना संसर्गेकरी नीच माणस कहेवाय. गमे तेवो उत्तम होय, पण ते मध्यम कहेवाय. माटे ए मध्यम वस्तु जे मदीरा तेनुं व्यसन तजवुं. ए तजे थकेज जीव सुखीयो थाय; माटे मद्यपान न करवुं. ए चोथुं मदीरानुं व्यसन कळुं. १५

॥ अथ वेस्या गमन व्यसन विषे ॥

॥ कहो कुण वेस्या तणो अंग सेवे, जिणे अर्थनी लाजनी हाणि होवे ॥ जिणे कोश सिंही गुफाये निवासी, बढ्यो साधुनेपालग्यो कंबलासी ॥ १६ ॥

चावार्थः—अरे जाई ! कहो, के जे गणिकाथकी अर्थ परिग्रह अनेकुलनी लाज मर्यादा जाय एवी वेस्याना अंगनुं सेवन कोण करे ? जे प्राणी मूर्ख होय ते गणीकानुं गमन करे. जुठ, कोश्या(वे-श्या)नी संगते शूलिजड्जजीना सिंह गुफावासी गुरुजाई चोमासाना काळमां विषयनी लालचे करी वेस्याना वचनथी कांबल लेवानी आशाये नेपाल देशमां गया. तेनो संबंध लखीये ठीये. १६

॥ विषयनी लालचे वेस्यानां वचनथी कांबल लेवाने ॥

॥ नेपाल देशमां जनार सिंहगुफावासी साधुनो प्रबंध ॥

पारुलीपुर नगरना पति नंदराजाना प्रधान सकलाळना पुत्र श्युलिजड्ज कोशा नामनी वेस्याने त्यां बार वर्ष सुधी रहा. तेने

सामा चार क्रोरु ड्रव्य खवराव्युं. एवा अवसरने विपे एक वररुची ब्राह्मणना योगे सकमाल मंत्रीनुं मरण निपज्युं; त्यारे नंदराजाए प्रधानपदवी आपवा माटे गणिकाने त्यांथी स्थुलिज्ज-द्रने तेडाव्या. गणिकाए त्यां जवा माटे ना पामी. तेने समजा-वीने नंदराजाने मदी तरत पाठा आववानो कोल आपी स्थु-लिज्जद्र राजा पासे जवा नीकल्या. रस्तामां तेमने तेरुवा आवनार पोताना चाई सरैयाथी पिताना मर्णनो सघलो संबंध तेमणे जाणी लीधो. राजा पासे आवी विनय सहित पोताने तेडवानुं कारण पुब्बुं. राजाए तेमना पितानी प्रधान पदवी लेवा कळुं. स्थुलिज्जद्र आलोची आववानुं जणावी त्यांथी अशोक वनमां आव्या. त्यां संसारनी असारता चिंतवी समतत्व विचारीने तेमणे स्वहस्ते मस्तकनो लोच कर्यो, अने रत्नकंबल जे पोतानी पासे हतुं तेनो उधो करी राजसन्नामां आवी धर्मलाज दीधो. त्यांथी संश्रुतीविजयाचार्यनी पासे आवी दीक्षा लीधी.

वर्षाक्रुतु आवर्ता चोमासु रहेवा माटे संश्रुतीविजयाचार्ये पो-ताना चार चेलामांथी स्थुलिज्जद्रजीने ते जे कोशा वेश्याने त्यां रहेला हता तेनेज त्यां चारमास रही संयमाराधन करवानी आझा आपी. बीजा एक चेलाने सिंहनी गुफाए चारमासना उपवास करी रहेवानी आझा आपी. त्रीजा शिष्यने कूवाना चारवट उपर चतुर्मास रहेवानी आझा आपी. अने चोथा शिष्यने सर्पना बील उपर चार मास रहेवानी आझा आपी. चारे शिष्य गुरुआझानुसार गया. स्थुलिज्जद्रजी राजाने त्यां जईने आववानुं कही गया हता त्यारथी वेश्या तेमनी राह जोई रही हती. ते ज्यारे चोमासा उपर स्थुलिज्जद्रजी तेने घेर आव्या त्यारे घ-

* कूआना मां उपर वचो वचन एक जाहु वाकहु नांखवामां आवे ते तेने कूवानो चारवट कहेवाय ते.

णोज हर्षे पामी अने सत्कार सहित तेमने रहेवा माटे चित्र-
शाला आपी, वली स्थुलिज्जजीनो साधु वेष जोई ते मुकवा
माटे घणुं समजाव्युं. घणा हाव जाव कर्या. जोग विलास माटे
प्रार्थना करी. स्थुलिज्जजी पोताशी साना त्रण हाथ अलगी
एटले दूर रहींने दील चाहे ते (चेन चालादि) करवानुं वेश्या
पासे कबुल करावी चोमासु रह्या. वेश्याए खटरस जोजन कं-
राव्यां, बत्रीसबरु नाटक कर्या, वली कामराग उत्पन्न थाय
तेवी औषधीठ पण जोजनने विषे आपवामां वेश्याए मणा
राखी नहीं. परंतु मेरु पर्वतनी परे निश्चल चित्तवाला, के जेणे
कामदेवनुं मूल सील संयमरुपी कुहाडे करी ठेदी नाख्युं ठे
एवा स्थुलिज्जजी लेशमात्र कग्या नहीं. चित्रशालाने विषे
आलेखेलां चोरासी जोगासन हतां ते उपरलेश पण लक्ष दीधुं
नहीं. वली पूर्वे जे रंगजोगनी शालानेवीषे विषयसुख जोग-
वेलां ठे तेज रंगशाला ठे अने तेनी तेज वेश्या ठे, तेमज ते
पोताना उपर पूर्ण रागवती ठे तोपण तेने निच्रंढी; अर्थात् तेना
सामुं सरखुं पण जोयुं नहीं; एटखुंज नहीं परंतु एवा दृढचित्तवाला
सीयल सुरंगी साधु श्रीस्थुलिज्जजीए संसारनी असारता तथा
तेनुं स्वरूप बतावीने ए कोशा वेश्याने प्रतिबोध पमानी श्रावकनां
बार व्रत उचराव्यां. शुद्ध श्रावीका करी.

चोमासु उतरे स्थुलिज्जजी वेश्यानी आज्ञा मागी गुरु स-
मीप आव्या. गुरुए सामा जई त्रण वार डुकर डुकर, डुकर-
कार कही बोलाव्या. एटलामां सिंहगुफावासी चार मासना
उपवासी बीजा शिष्य आव्या, तेमने गुरुए एकज वार डुकर-
कार कही. तेमज कूआना जारवट उपर चतुर्मास रहेला शिष्य
आव्या, तेमने पण एक वार गुरुए डुकरकार कही बोलाव्या.
वली तेवीज रीते सर्पना बील उपर रहेला चोमासी शिष्य

आव्या, तेमने पण गुरुए एकज वार डुकरकार कहीने बोलाव्या. ए चारे गुरुजाई एकठा थया. तेमां सिंहगुफावासी साधुना मनमां खेद उपन्यो. के, जुळ ! हजी मूल खजाव तो नथी मुक्यो एवो जे सकडालमंत्रीश्वरनो वेढो स्थुलिज्जद्र दीळे (शरीरे) रातो मातो ठे, तेम ठतां तेने गुरुए त्रणवार डुकर डुकर डुकरकार कहीने बोलाव्यो ! गुरुए तेना मननो आशय (जाव) जाणीने कळुं के, हे महानुजाव ! तमारे खेद करवानुं कांई कारण नथी. में जे कळुं ठे, ते योग्यज कळुं ठे. तमे त्रणे जणे जे काम कर्युं ठे ते काम एकला ए स्थुलिज्जद्रे कर्युं ठे. सांचलो- १, कूआनो जारवट तजुप तो चित्रशाली जाणवी. के-मके जे जे दिशाए जूए ते ते दिशाए चोरासी जोगासनने जोवां तेम ठतां पण ते देखीने चढ्या नही. माटे एतो कूआनो जारवट जाणवो. २, दृष्टिविषरुप ते साप एटले गणिकानी जे नजर ते साप सरखी जाणवी. तेना पण गंज्या न गया. माटे ए सर्पनो बील जाणवो. अने ३, सिंह ते खटरस सरस आहार कर्या अने ते जीरव्या. माटे सिंहगुफा समजवी. ते माटे त्रणे जणानुं काम एकला स्थुलिज्जद्रे कर्युं तेथी एने अमे त्रण वार डुकर डुकर डुकरकार कह्या. ए रीते त्रणे शिष्यने समजाववा सारु गुरुए कहीने जणाव्युं के, तमे ए उपर खेद न करो. तो पण सिंहगुफावासी साधुने स्थुलिज्जद्री उपर खेद आव्यो जे, एमां ते शुं डुकर ठे? एवुं तो द्योने अमे पण ते गणिकानी जे बहेन उपकोशा ठे तेने घेर चोमासुं करीशुं. आ प्र-माणे वात थया पढी कार्तिक अने फादुगुन चोमासु विततां आषाढ चोमासु आव्युं त्यारे ए सिंहगुफावासी साधुए गुरुनी पासे वेश्याने त्यां चोमासु जवानी आजा मागी. गुरु अण-चोढ्या रह्या. हा के ना, कांई पण गुरुए कळुं नही. एटले फरी

गुरुने पुढ्या विना ए सिंहगुफावासी साधु उपकोशाने घेर जवा नीकळ्या. ते वखत ए गोखमां वेठी हती. तेणे साधुने आवता देखीने एना चहेरा उपरशी अनुमान कर्युं के, स्थुलि-
 चडनी होरु करीने आव्या दीसे ठे. माटे हुं पण त्यारेज खरी के एनी परीक्षा जोउं ! साधुए तेने मंदिरे आवी घरना बारणा आगल गाढे स्वरे धर्मलाज कळो. उपकोश्या कहे- अर्ही धर्म-
 लाज श्यो ? इहां तो अर्थलाज होय तो आवो. एवुं वचन सांजलीने साधुए ते गणिकाना सामुं जायुं. तेनुं मुख निहाल-
 तांज तेनुं चित्त डामामोल थयुं अने वोढ्यो जे- तमारे शो अर्थलाज जोईये ? उपकोशा कहे के, रत्नकंबल जोईये. ते वस्तु क्यां मलशे ? एवुं साधुए पुढतां गणिकाये जणाव्युं जे-ते तो नेपाल देशमां मळे ठे. त्यांनो राजा सवालाख ड्रव्यनुं एक अ-
 मुलीक रत्नकंबल तमारा जेवो वेपवालो जे ज्नीह्नु जाय तेने आपे ठे. तमारे पण ए वस्तुनो जाव होय अने विषयसुख जोगववानी वांढा होय तो त्यां जईने ते लेई आवो. एवुं सांजलीने साधु चोमासु ढतां पण नेपाल देशे गया. राजा पासे जईने आशीर्वाद देई वधाव्या. राजाये पोताना नियम प्रमाणे साधुने सवालदानुं रत्न-
 कंबल आप्युं. ते लेईने पाढो वळ्यो. मार्गे आवतां चोरपल्ली आवी. तेमां चोर हमेशां बुपाई रहेता हता. तेउए एक पालेला सूडानुं पांजरुं जाढे लटकावी राख्युं हतुं. ते सूडो, जे कोई ए मार्गे थई माल अथवा रोकड ड्रव्य लेईने जतुं होय तेना परि-
 णाम सहित बोलीने पालमां संताई रहेला चोरोने जाण करे ठे जे, आटलो ड्रव्य जाय ठे. ते सांजलीने चोर छुटवाने तत्पर थई लोकोनो माल पढावी लेता हता. साधु ए मार्गे नीकळ्या. एटले सूडो बोढ्यो के-धाउं धाउं रे जाईयो ! सवालदानो माल लेईने जाय ठे. ते सांजलीने बुपाई बेठेला चोरे आवीने साधु-

पासेथी रत्नकंबल पनावी लीधुं. रत्नकंबल विना वेश्याने त्यां जई शुं मोहोडुं देखाडुं ? माटे फरी लेई आवुं. एम विचारीने साधु त्यांथी पाठो वली नेपाल देशना राजा पासे जई आशीप वचन देई उजो रहो. राजाये तेने उलख्यो. वीजी वार आववानुं कारण पुब्युं. मुनीए बुटी लीधानी हकीकत निवेदन करी. राजाये रत्नकंबल वांसनी लाकडीमां घाली आप्युं. ते लेई पाठो चोरपट्टी नजीक आव्यो; एटले सूनाए लक्ष्मण जाय ठे ! लक्ष्मण जाय ठे ! एवी बूम मारी, चोरे आवीने साधुने पकड्या, पण तेनी पासे कांई दीठामां आव्युं नही. तेशी कहुं जे—“अमारो ए सूडो कदीए जूठो नथी पड्यो, अने ए आज जुठो पडे ठे. माटे तमारी पासे जे कांई होय ते अमे तमने बद्दीये ठीये. अमारुं आ वचन ठे. माटे साचुं बोलो, के तमारी पासे शुं ठे ? अने ते क्यां ठे ? ” साधुए चोरना बोलवा उपर विश्वास आणीने कहुं जे—आ वांसनी लाकडीमां ठे. चोरे तेजोयुं. चोरे एवी रीते सूमानुं वचन प्रमाण करावी साधुने ते लेई जवानी रजा आपी. त्यांथी चाली चोमासाना अंते साधु गणिकाने घेर आव्या. गणिकाए पुब्युं के, लेई आव्या ? साधु कहे, हा, लाव्यो. गणिका कहे, लावो. साधुए तेणीने रत्नकंबल आप्युं. पठी गणिकाए स्नान करी पोतानुं आखुं शरीर ते रत्नकंबल वडे लूसीने खालनी कुंडीमां नाख्युं. ते देखीने पोताना घरनी छीने जेम ठबको द्ये, तेम ते गणिकाने ठबको देतां साधु बोल्या के—अरे रांड ! फट्य रे अजागिणी ? ए तें शुं कर्तुं ? हुं महा महा दुःखी थई कचरो कादव खुंदतो बे वार नेपाल गयो, ल्यारेज ए लावी शक्यो हुं. अने तें तो दील लूसीने अशुची स्थानकमां फेंकी दीधुं. एथी वली वधारे मूर्ख ते कोण हशे ? खचीत तुं अजागिणीज दीसे ठे. गणिका साधुनां वचन सांजलीने बोली के, अजागिणी ते हुं ?

के अज्ञागियो ते तुं ? जे तुं स्थुलिजद्रजीनी होड करवाने आव्यो हतो, ते तहारी होड क्यां गई ? क्यां सिंह अने क्यां सीआल ? माटे चूना ! तुं मूर्ख थई एनी तनोवड (सरखाई) करवा आव्यो ठे. पण ते कोठ नही, जे वाए पडे. वली तहारी नजरे तो ए रत्नकंबल लाख ड्रव्यनुं आव्युं. पण पंच महाव्रत तद्रूप जे चिंतामणी रत्न ते तें कचरामांहे नाखी दीधुं. आ चोमासाना चार मासमध्ये समुर्धिम जीवनी हिंसा करी. वली ठ काय जीव विराधी तें पापनुं पोटां बाध्युं. हवे अज्ञागिणी ते हुं ? के अज्ञागियो ते तुं ? एवां पाप करवावडेकरी तहाराथी अधिक अज्ञागियो ते कोण हशे ? महारा धारवा प्रमाणे तो तुज समान वीजो कोई अज्ञागियो हशेज नहीं ! उपकोशाना एवां वचन सांजलीने साधु प्रतिबोध पास्या. पठी तेमणे स्थुलिजद्रनी पासे आवी अपराध खमावी फरीथी चरित्रव्रत आराध्यां. आ कथाथी सार ए ग्रहण करवानो ठे जे-वेश्यानो संग करवानी अजिलाषा थई तेथी सिंहगुफा-वासी साधु चिंतामणी रत्न सरखां पांच महाव्रतने ठोडी चोमा-साना कालमां नेपाल के जे घणो दूर देश ठे त्यां ठ काय जीवनी विराधना करता कचरो कादव खुंदता गया, दुःखी थया. वली बुटाया. फरी दुःख वेठी गया. ज्रीहा मागी लाव्या, तथापि वेश्याए नित्रंठना करी. माटे वेश्यानो संग करवानी पण अजि-लाषा मात्र डाह्या पुरुषे करवी नहीं. तो वली वेश्या गमन तो करवुंज नहीं; एमां ते शुं समजवानुं अने शुं समजाववानुं ठे ? गणिकाना संगे प्राण। खूआर थाय अने वेश्यानो त्याग करवाथी स्थुलिजद्रनी पेठे सुखी थाय. माटे गणिकानो संग न करवो. ए पांचसुं वेश्या गमन व्यसन कळुं. १६

॥ अथ खेटक (आहेमा) व्यसन विषे ॥ वंद ॥

मृगयाने तज जीव घात जे, सघले जीव दया सदा

ऋजे ॥ मृगयाथी दुख जे लह्यां नवां, हरि रामादि

नरेंद्र जे हवा ॥ १७ ॥

ज्ञावार्थः— जीवनों घात करनार जे मृगया एटले शीकार (आहेडी कर्म) ठे तेने तुं तजी ये, अने सर्व स्थले हमेशां जीवना उपर दया जाव लाव, अर्थात् जीवदया कर. मृगया कहेतां आहेनाना व्यसनथी केई जीव हरी राम वीगरे राजानी पेठे महा दुखीया थया. अने मृगया करवानो निषेध एटले त्याग करवार्थी संजतिराज जेवा सुखीया थया. माटे खेटक व्यसन निवारवुं ॥१७॥ आ संजतिराजानो संबंध श्री उत्तराध्ययन सूत्रना अठारमाध्ययनने विषे ठे त्यांथी विशेष वार्त्ता जाणवाना जीज्ञासु-ए जोई लेवी. अहीं तो आहेडा व्यसन संबंधे लेश मात्र लखीये ठये.

॥ आहेडा व्यसन निवारक संजति राजानो प्रबंध ॥

संजति नामे राजाने आहेनानुं (शीकार करवानुं) घणुं व्यसन हतुं. ते हमेशां आहेडे जतो हतो. एक वखत ते मृगया माटे गयो. तेने देखी मृगलां वनना गवरसां नाठां. तेमांथी एक मृगलो नासीने त्यां आगल गर्दजादिनामे मुनी काउसगध्याने उजा हता तेमना चरण वच्चे पेठे. एवामां राजाये वाण नाख्युं, ते मुनी पासे जई पळ्युं. राजा डोडीने त्यां आव्यो, तो साधु दीठा. तेथी मुनी श्राप देशे एवो जय पामीने ते मुनीने नमस्कार करी तेणे कळ्युं के, महाराज ! अजय दान आपो. हुं जेवो तेवो (साधारण) नथी. संजति नामे नगरनो राजा हुं. महारा पाठल घणा प्रवर्त्ते ठे. मुनीये कळ्युं जे—तने तहारो जीव वहालो ठे, तेम सौने जाणजे. माटे तुं पण अजयदान आप. तने पण ए वाते अजय ठे. एवुं सांजलीने राजाये ठ कायने अजयदान आप्युं, अने चारित्र. लेई विहार कर्यो. मार्गे

जतां बीजा द्वत्रीय साधु मढ्या. संजति राजरुपीये पुढ्युं जे, तमो कोण ? द्वत्रीय साधु बोढ्या जे, तमे एम न जाणशो के, शासनमां तमे अमेज थया ठीये. पूर्वे केई केई महा पुरुष थया ठे. ते उपर जरत चक्रवर्त्ति, सनतकुमार, शांतिनाथ, कुंथुनाथ, अरनाथ, दशार्णचद्र विगेरे घणाना संबंध कही देखाड्या. ते सांचलीने संजति साधु दढ थया. संयम आराधी मुक्तीपद प्रत्ये पाम्या. संजति राजाये आहेमानुं व्यसन मुक्युं तो परमपद मे-लव्युं. माटे आहेमानुं व्यसन तजवुं. ए ठहुं आहेमानुं व्यसन कहुं. १७

॥ अथ परस्त्री संग विषे ॥ चौपाई ठंड ॥

स्वर्ग सौख्यत्रणि जो मन आशा, ढंडे तो परनारि
विदासा ॥ जेण एण निज जन्म दुःखए, सर्वथा न
परलोक सुखए ॥ १८ ॥

ज्ञावार्थः— जो स्वर्गनां सुखनी मनमां आशा होय तो पर-
नारिना विलासने ढांको; जेणे करीने एटले परस्त्रीना संगे क-
रीने (प्राणी) आ जन्मने विषे दुःख पामे, अने वली निश्चे
करीने परलोकमां सुख न मळे. १८

ते कोनी परे ? तो के— परस्त्रीनो अर्थी जे रावण ते सीतानुं
हरण करी लाव्यो तेथी तेनां दस मस्तक रणनेविषे रमवड्यां.
राज्य खोयुं अने मरीने चोथी नके गयो. ए सातमुं व्यसन कहुं.

॥ अथ ए विषयोनां उदाहरणो ॥ शार्ङ्गलविक्रीमित ठंड ॥

जूवा खेलाण पांडवा वनप्रम्या, मध्ये बली द्वारिका ॥

* “ ढंडे तो परनारि विलासा ” ए चरणेने वदले बीजी प्रतमां
“ ढोरुतो अपरनारि तु विलासा ” अने + सर्वथा न परलोक सुखए ”
ए चरणेने वदले बीजी प्रतमां “ सर्वलोक विरुयां तजे सुख जे ” एवां चरणेने.

मांसे श्रेणिक नारकी दुख लह्यां, बांध्या नरे चोरिका ॥
 आखेट दशरथपुत्र विरही, केवल वेश्या घरे ॥ लं-
 कास्वामि परत्रिया रसरमे, जे ए तजे ते तरे ॥ १९ ॥

ज्ञावार्थः— जूवटुं रम्याश्री पांचे पांडवोने वननेविषे वार
 वर्ष सुधी ज्रमण करवुं पड्युं, मदिरापान कर्याश्री द्वारिका नग-
 रीनो मनुष्यो समेत दाह थयो; मांस जक्षण थकी श्रेणिकराजा
 नर्कनां दुःख प्रत्ये पाम्यो, चोरीना व्यसन थकी रोहिणी चोर
 पकनायो; आहेडाना व्यसने करी दशरथ राजाना पुत्र जे
 रामचंद्रजी ते सीताना वियोग प्रत्ये पाम्या, वेश्याना व्यसन
 थकी केवल साधन रहित दुखीयो थयो; अने परस्त्रीना र-
 सनो लीधो रावण नर्क गति पाम्यो, एवी रीते साते व्यसने
 करी ए प्राणी दुख प्रत्ये पाम्या, माटे ए व्यसनने जे ठांडे
 ते तरे; अर्थात् ए साते व्यसन तज्या थकी संसारसमुद्र तरीये. १९

॥ अथ कीर्त्ति विषे ॥ माखिनी ठंड ॥

दिशिदिशि पसरंती चंद्रमा ज्योतिजैसी, श्रवण सुणत
 लागे जाण मीठी सुधासी ॥ निशिदिन जन गाये राम-
 रार्जिद जेवी, ईणि कलि बहु पुण्ये पामिये कीर्त्ति एवी ३०

ज्ञावार्थः— दीशोदिशे एटले सर्व दिशाए चंद्रमाना जेवी
 उजळी तेजस्वी, अने सांजलतां काननेविषे अमृत सरखी
 मीठी लागे, तथा रातदिवस मनुष्यो रामचंद्रजीना जेवी गाय
 एटले बोले, एवी कीर्त्ति आ कलिकालने विषे घणा पुन्येकरीने
 पामीये. ३० तेवी कीर्त्ति जीमोसा वणिक अने तेनी स्त्रीनी थई
 तेनी कथा नीचे प्रमाणे ठेः—

+ 'नरे' ने बदले वीजी प्रतमां 'नर्के' शब्द ठे.

॥ कीर्ति मेलवनार ज़ीमोसा वणिक अने तेनी स्त्रीनो प्रबंध ॥

ज़ीमोसा नामे वणिक घणुं दान पुन्य करे ठे. चाट ज़ोजक विगरे जे कोई जाचे तेने मां माग्युं आपे ठे. एम करतां केटलेक दीवसे त्यां एक चारण आव्यो. सेवके तेने कछुं के, शेठ तो उघराणी गया ठे. ते सांजलीने चारण दीलगीर थयो. पण मनमां विचार्युं जे, ज़ोऊ तो खरो ! जे एना घरनी स्त्री केवी ठे? एम चिंतवी ज़ीमोसाने नामे आशिर्वाद देतो देतो आवीने आंगणामां उचो रह्यो. स्त्रीए तेने आसन आपी बेसाढ्यो. घोमीने खाण दाण आप्युं. पढी तेने सुंदर रीते जमानीने शे-ठाणीए कछुं जे, शेठ तो घरे नथी. सीखंतो शेठ घरे आवशे ल्यारे आपशे. अने हमणां तो हुं तमने पाननुं वीरुं आपुं ते तमे ल्यो. चारण बोढ्यो जे, माता लक्ष्मी ! एमज हो. एटले आपनी मरजी माफक आपो. शेठाणीये पोताना काननी त्रोटी पानना वीरामां मुकीने ते गढवीने आप्युं. चारण ते लेईने आशीष देतो सीख मागी त्यांथी चाली नीकढ्यो. पण पानना बीडामां घणो चार लाग्यो तेथी ते उकेलीने ज़ोयुं तो अंधारे अजवालुं थयुं. अर्थात् अमूढ्य काननी त्रोटी तेणे दीठी. तेथी पाठो फरी आ-शीष देतो देतो शेठाणी पासे आव्यो. अने बोढ्यो जे—॥ गाहो ॥ जे पण सुवन्नह रयण कीचुन्नह, मांहे मेढ्यो फोफल वन्नह ॥ अवरराय जो मागुं सोलह, तोहि न पोंहोंचे ज़िम तंबोलह ॥ १ ॥ एवुं कही चारणे प्रतीत कीधी जे, ज़ीमोसा विना कोई आगल हाथ न मांरवो. एवा उत्तम जीवनी कीर्ति अने जस विस्तार पामे ठे. माटे सर्व प्राणीये पोतानी कीर्ति विस्तार पामे एवुं कार्य करवुं. ३०

॥ अथ प्रधान विषे ॥

॥ सकल व्यसन वारे स्वामिसूं ञ्जितधारे, स्वपर-
हित वधारे राज्यना काज सारे ॥ अनय नय विचारे
क्षुद्रता दूर वारे, निजसुतजिम धारे राज्य लक्ष्मी वधारे. ३१

ज्ञावार्थः—प्रधान केवो होय ? तो के—जे सघलां व्यसनथी वेगलो रहे तथा पोताना स्वामी (राजा) नी ञ्जित करे, वल्ली पोतानुं तेमज परनुं हित वधारे अर्थात् जेम वनेनुं परस्पर हित वधे एवुं कार्य करे अने राज्यनुं जे काम होय ते साधीले, अन्याय करतां विचारे, अर्थात् अन्याय न करे, अने क्षुद्रताने दूर वारे एटले खोटुं काम करवाथी वेगलो रहे, अने पोताना पुत्रना जेम धारीने राज्यलक्ष्मीनो वधारो करे. अर्थात् पिता जेम रात दीवस व्यापारादिक करी पोताना पुत्रने लक्ष्मीनो वधारो करी आपे ठे तेम प्रधान अहोनिश राजकाजमां सावधान रही राज्य-लक्ष्मीनो वधारो करी आपे. वल्ली जे पारकुं ध्यान पोताना चित्तमां धारीने प्रजानुं रखोपुं करे तेने प्रधान कह्ये. ३१ ॥ एवा कोण थया ? तो के—अजय कुमारादिक थया ठे ते अत्रे जाणवा माटे अजयकुमारनो संक्षित प्रबंध लखीये ठीये.

॥ प्रधान पद उपर अजयकुमार मंत्रीनो प्रबंध ॥

राजगृहि नगरने विषे राजकर्ता प्रसेनजित राजाए पोताना सो बेटामांथी राज्य करवाने योग्य कोण ठे ? तेनी परिक्षा करी श्रेणिकने योग्य जाणीने तेनी कोई ईर्ष्या करी तेने परा-जव न करे माटे तेने देशवद्धो देई पोताना राज्यनी हद बाहार रहेवानो हुकम कर्यो. श्रेणिक पितानी आझा मस्तके चढावी राजगृहीथी नीकली केटलेक दीवसे सोईगाममां आवी धना-वह नामे श्रेष्ठिना हाट आगल बेठो. एवामां धनावह शेठे आ-

वीने दुकानमांथी कचरो काढी नाखवा मांड्यो, ते जोईने श्रेणिके विचार्युं जे-ए शुं करे ठे ? आते कांई एने घेलठा थई ठे के शुं ? जे आ " तेजमतुरी " सरखी वस्तु काढी नाखे ठे. पठी तेणे शेठने ते काढी नाखतो वायां. अर्थात् तेजमतुरी रखावी. धनावह शेठ तेने योग्य पुरूष जाणीने पोताने सोहोले तेकी गया. ' गोपालक ' एवुं नाम धारण करी श्रेणिक धनावह शेठने त्यां रह्या. केटलोक वखत गया पठी शेठे श्रेणिकने पोतानी पुत्री परणावी. ते त्यां सुखरूप रहे ठे अने शेठनी दुकाननो वहिवट चलावे ठे. त्यारपठी केटलेक समये एक वणजारो वसाणांनी सवा लाख पोठी लेईने ते गामे आव्यो. तेने तेजमतुरीनो खप हतो. तेनी खोल करावी पण आखा नगरमां ते जमी नही. पठी वणजारो जेटणुं लेई राजा पासे गयो. प्रणाम करी वेठा पठी राजाये तेने सुखवार्त्ता पुठी. क्यांथी आव्या ? कोण देश ? कोण नगर ? शुं नाम अने शुं काम ? एवुं राजाये कळ्युं. ते सांजली वणजारे सर्वे हकीकत कही अने तेजमतुरी जोईये ठीये एम जणाव्युं. राजाये ते माटे गाममां पडहो फेरव्यो. पण कोईना हाटमां ते न होवाथी कोईये ते परहो ठव्यो नही. ठेवट श्रेणिकना कहेवाथी धनावह शेठे पडहो ठव्यो. वणजारा पासेथी सघलां वसाणां लेई तेने साटे श्रेणिके धनावह शेठनी दुकानमांथी ते शेठ जे प्रथम कचरो जाणी काढी नाखतो हतो ते तेजमतुरी आपी. शेठ घणो खुसी थयो. वणजारो गामो गाम पोठी लेईने फरनारो हतो तेथी तेणे गोपालक नाम धारण करी रहेलो प्रसेनजित राजानो पुत्र श्रेणिक ठे, एम तेने ज्यारे ते पोताना पिताने त्यां हतो त्यारे जोयेलो तेथी अणसारे उलख्यो. तेजमतुरी लेई वणजारो त्यांथी चाली नीकळ्यो. ते केटलेक दहाके राजगृह. नगरनेविपे गयो.

त्यां प्रसेनजित राजा पोताना पुत्र श्रेणिकनी शोधमां पडेलो दीठो. वणजारे राजाने श्रेणिकना समाचार कइया.

अहाँ सोईगाममां वणजाराना गया पढी धनावहशेठनी पुत्री श्रेणिकनी स्त्री गर्जवती इती तेने “ अन्नयदान देवानो मोहोखो उत्पन्न थयो. राजाने केटलुंक जेटणुं आपी तेनी साह्य-ताये करी श्रेणिके पोतानी स्त्रीनो डोहोखो पूर्ण कर्यो. त्यारपढी प्रसे-नजित राजाए सोईगाममां श्रेणिक उपर पोतानी वृद्धावस्थाथवा-थीताकीदेआववाने हलकारो मोकइयाथी ते पोतानी गर्जवतीस्त्री-ने त्यां (तेना बापने घेर) मुकीने तेना वखने ठेडे “मगधदेशने विपे राजगृह नगरनो वासी तुं ” एवुं लखीने पिता पासे आव्यो. प्रसेनजितराजाये श्रेणिकने राज्यान्निषेक करी पोतानी गादीए बेसार्यो. त्यां ते राज्यलीला जोगवे ठे. पण तेने स्त्री विना सघलो संसार सूनो जासे ठे. श्रेणिकना गया पढी तेनी स्त्रीने पूर्ण मासे पुत्र प्रसव्यो. मोहोलानुसारे तेनुं नाम अन्नयकुमार पाड्युं. तेना मातामहे तेने जणाव्यो. ज्यारे ते बार वर्षनो थयो त्यारे तेणे पोतानी माताने पुब्युं के, महारा पितानुं नाम शुं ठे ? अने ते आटला वर्षथी क्यां गया ठे ? में तो तेमनुं मां सरखुं पण जोयुं नथी. माटे ते तुं मने बताव. माताए तेना पितानी स-घली वात कही. ते सांजलीने मातामहनी आज्ञा खेई पोतानी माताने तेडीने ते (अन्नयकुमार) राजगृह नगरे आव्यो. आ वखत पोताना राज्यने परिपूर्ण योग्य प्रधान राखवा सारु श्रे-णिक राजाये तेनी परीक्षा करवा माटे एक खाली (पाणी वि-नाना) कूआमां मुद्रिका नाखीने बधा नगरमां कहेवराव्युं इतुं के, जे कोई कूआमध्ये मुद्रिका पनीठे. ते कूआने कांठे रही तेमांथी कहाडीने पहेरे तेने प्रधानपदवी आपवामां आ-वशे. एवुं सांजलीने ते मुद्रिका काढवा सारु केई केई बुद्धि-

वान आवी गया. पण कोई कूआमांथी मुद्रिका काढी शक्युं नही. ए वात देश परदेश विस्तरी. तेथी घणा विद्वान आववा-
 लाग्या. हवे अजयकुमार पोतानी माताने उद्यानमां मुकी नग-
 रचर्चा जोवाने अर्थे आव्यो. त्यां तेषे कूआने कांठे मळेला
 लोकोनुं टोळुं दीळुं. अजयकुमार त्यां आव्यो. त्यां आवेला सर्व
 विद्वान कूआमां पडेळी मुद्रिका नीचुं मुख करीने नीहाली नी-
 हालीने पाठा फर्या, पण कोईनी बुद्धि कांठे उजा रहीने केम
 कहाढी शकाय ए विषे पोहोंची नहीं तेथी विलखा थई पाठा
 फरवा लाग्या. बुद्धिनिधान अजयकुमारे कूळ जोयो. पठी सेवकने
 वोलावी कूआमध्ये पडेळी मुद्रिका उपर ठाणनो पोदलो नखाव्यो.
 तेना उपर ताप (देवता) नखाव्यो. ते तापना जोगथी ठाण
 सुकार्युं. त्थारपठी ते कूआमां कांठा सुधी पाणी जराव्युं. सुकाएला
 ठाणनो पोदला ते पाणी उपर तरतो कांठा आगल आव्यो. ते
 लेईने तेमां चोटी गयेळी मुद्रिका कहाढीने अजयकुमारे
 पोताना हस्तमां पहेरी राजा श्रेणिकने नमस्कार कर्यो. राजाए
 तेनुं नाम ठाम पुढ्युं. अजयकुमारे सकल वृत्तांत मांडीने (सू-
 लथी) कह्यो. राजाये घणा सत्कार साथे पोतानी छीने बो-
 लावी लेई अजयकुमारने प्रधानवटी आपी. ते राज्यनो कारजार
 सुखे समाधे चलावे ठे. राजा पण पोतानी राणीयो सहित
 सुख वैजव जोगवे ठे. अजयकुमार महा बुद्धि निधान सर्व का-
 मकाज करवामां महा कुशल होवाथी राजाने कोई पण वातनी
 फीकर रही नथी. राज्यनो सघलो जार अजयकुमार प्रधान
 पोताने मस्तके लेई चलावे ठे. प्रजाने कोई पण प्रकारनी पीडा
 उपजती नथी. राजा तथा प्रजाने एकसरखो सुखरूप वहिवट
 चलावनार अजयकुमार जेवो प्रधान कोई थयो नथी अने थरो
 नही; एवी तेनी दिसोदिस ख्याति फेलाई गई ठे.

एवा अक्सरने विषे राजगृही नगरना उद्यानमां वीर जगवान आवीने समोसर्या. देवे समोवसरण रच्युं. ते उपर बेसी प्रभु देशना घे ठे. वनपालके प्रभु पधार्यानी वधामणी आपवाथी अजयकुमार सहितसपरिवारे श्रेणिक राजा वांदवाने गया. प्रभुनी देशना सां-जलीने अजयकुमारना मनमां वैराग्यनी वासना थई आवी. तेथी तेणे चारित्र लेवानी आझा मागी. राजाये कळुं, के हुं ज्यारे तने 'जा' कहुं त्यारे तुं जाजे. त्यारपठी वली केटलेक दीवसे फरीने श्री वीरप्रभु चौद सहस्र मुनिना परिवारे समोसर्या. तेमध्येथी एक साधु नदीने कांठे काडसग करी उजा रह्या ठे. महा म-हीनानी घणी सखत टाढ पडे ठे. एवामां रात्रिने समये चेलणा-राणीनो हाथ सोरु वाहार रही गयेलो; ते राणीए जागी उठीने जोयो तो टाढे करी ठरी गयेलो जणायो. ए वेळा पोते ते दीवसे श्री वीरप्रभुने वांदीने पाढा वळ्यां त्यारे नदीकांठे साधुने दीठा हता ते याद आव्या तेथी मुखोच्चार कर्योके "पेलो आ समयने विषे शुं करतो हशे ?" राजाने आ वचन सांजली तेनी (चेलणाराणी) उपर द्वेष उपन्यो जे-ए स्त्री कोईक अन्य पुरुष साथे व्यञ्जिचार सेवती दीसे ठे. माटे तेने ते आ समये सांजरी आव्यो लागे ठे. ए सिवाय बीजुं कांई कारण समजातुं नथी. एम आहट दोहट करतां राजाये बाकी रहेली तमाम रात्रि गमावी. प्रजाते अजयकुमारने वोलावी कळुं जे-तुं जईने अंतेउर प्रजा-लजे. अजयकुमारे विचार्युं जे राजाये हरकोई पण आवेशने लीधे अंतेउर प्रजालवानुं कळुं. लागे ठे. खरुं कारण कांई जणातुं नथी. परंतु हुकम पाळवो अने महोटी हानी नथाय एम करवुं योग्य दीसे ठे. पठी अंतेउरे आवी सर्व राणीउने वाहार काढीने ते (अंतेउर) प्रजलाव्युं. अजयकुमारने हुकम आपीने श्रेणिक-राजा श्रीवीर परमात्माने वांदवा गया. त्यां प्रभुने वांदी यथा योग्य

स्थानके बेसी प्रचुने पुबुं जे स्वामी ! महारी स्त्रीयो सती ठे के असती ठे ? वीरजगवाने जणावुं जे-हे श्रेणिक ! ए चेकारा-जानी साते पुत्रीयो महासती सीलवंती ठे, ते सांजलतां तरतज प्रचुने वंदना करी अजयकुमारने आपेलो हुकम रद करवा माटे उतावला नगरमध्ये आव्या. अजयकुमार हुकम बजावीने आवतां तेमने सामा मढ्या. राजाये कहुं के, “पेबुं करशो मां.” अजयकुमार कहे जे-हे राजाजी ! तमारी आज्ञानो लोपी केम थाऊं ! एवुं सांजली राजा क्रोधवंत थई रीस चढावी बोढ्या जे-“अंतेउर प्रजालीने मुख देखाकतां लाजतोए नथी ? माटे हुं कहुं हुं, ‘जा’ तहारुं मां लईने. राजाये आवुं वचन कहुं त्यारे अजयकुमारने पूर्वहुं वचन याद आवुं; तेथी तेमणे महा आनंदीत थई राजाने प्रणाम करी कहुं जे-हे तातजी ! एटलीज वाट जोतो हतो, जे क्यारे पिताजी आज्ञा आपे. ते वाट जोतां जोतां आज तमारी आज्ञा मली. आज महारो मनोरथ फढ्यो. एम कहीने पिताने प्रणाम करी आज्ञा पामी जतां जतां जणावुं जे, अमारी माताउने कळ्याण ठे. कुशल ठे. ए वातनो धोखो न गणशो. ते सांजली राजाये अजयकुमारने रद्देवा माटे घणुंए कहुं; पण पाखरेला सिंहने वकार्यो होय ते जेम जाळ्यो न रहे तेम ते रह्या नही. पढी श्री वीरप्रचु पासे जईने अजयकुमारने चारित्र ग्रहण करी आत्मसाधन कर्युं. अंत समये शुच परिणामना योगथी पांचमा अनुत्तर विमाने उपन्या. त्यांथी चवीने साहावि-देहे मोक्षपद पामशे. प्रधानपदने योग्य एवा पुरुष जाणवा. ३१

॥ अथ कलाविषे ॥

चतुर कर कलानो संग्रहो सौख्यकारी, इण गुण
जिण लाघी जौण संपत्ति सारी ॥ त्रिपुर विजय कर्ता
जे कलाने प्रसंगे, हिमकर मनरंगे ले धर्यो उत्तमांगे ॥३१

जावार्थः—हे चतुर प्राणी! सुखकारी एवो कलानो संग्रह कर, (अथवा चतुराई करी कलानो संग्रह करे ते प्राणी सकल संपदानो जोक्ता थाय), ए गुणथी एटले कलानो संग्रह करवाथी द्रोणाचार्यने सारी संपत्ति मळी, वळी सहदेवे उत्तमांग एटले मस्तकने विषे हिम कहेतां ताड तेनो कर्ता जे पाणी तेने कळुं त्यां धरी राख्युं तेथी एटले ते कलाने प्रसंगे त्रिपुरनो जय कर्यो. आ संबंध मिथ्यात्वना ग्रंथथी जाणवो. ३३ .

॥ कलावान द्रोणाचार्य तथा अर्जुन अने जिह्ननो प्रबंध ॥

द्रोणाचार्ये अर्जुनने बाणावलीनी संपूर्ण कला सीखवी. पठी अर्जुने पोतानी बराबर कोईने पण ते कला न सीखववा माटे गुरू पासे आखडी करावी. थोमोक वखत गया पठी एक जिह्न द्रोणाचार्य पासे बाणावलीनी कला सीखवा आव्यो. द्रोणाचार्ये ते सीखववानी ना पडी. तेथी जिह्ने पर्वतमां द्रोणाचार्यनी माटीनी मुर्ति स्थापीने फूल प्रमुखथी सेवा करी तेनी आगळ वे हाथ जोकी नमन करीने कळुं के, तमे मने बाणावलीनी कला सीखवो. तमारा प्रसादथी ते मने सिद्ध थरो. एम कही धनुष्य बाण लेईने आंबलीना जाडतले जई ते कला साधवा लाग्यो. एम दररोज द्रोणाचार्यनी मुर्तिने फूल चढावी नमस्कार करी कला साधतां साधतां बठे महीने ते संपूर्ण कला सीख्यो. आंबलीनां जेटलां पानडां हतां ते सर्व विंध्या. एवामां एकदा समये अर्जुन एज आंबलीनी तले थईने जतो हतो. ते आंबली सामुं उंचुं जोयुं तो तेणे आंबलीनुं एके पानकुं साजुं (आखुं) न दीतुं. तेथी द्रोणाचार्ये आ कला सीखवी हरो एवुं अर्जुन विचारवा लाग्यो. एटलामां तो पेलो जिह्न त्यां आगळ आव्यो. तेने अर्जुने पुळ्युं जे—केनी साहाज्य अने कोण उस्ताद ? ए विद्याना गुरू कोण ? जिह्ने कळुं के—महारा द्रो-

णाचार्य गुरुना साहाज्यथी अने तेना प्रज्ञावथी: पठी ते जि-
 ह्वने पोतानी साथे तेमी लावीने अर्जुने द्रोणाचार्यनी पासे आ-
 वीने कछुं के, आ जिह्वने तमे कला सीखवी ? द्रोणाचार्य कहे
 के, अमे तो ए जिह्वने जाणता नथी अने उलखता पण नथी.
 ए कोण अने अमे कोण ? नथी जाणता जे ए क्यां रहे ठे. ते
 सांजली अर्जुने जिह्वने कछुं के, तुं साचे साचुं बोल, जे ए
 कला क्यांथी सीख्यो ? जिह्व बोळ्यो जे द्रोणाचार्यथी: एटले
 अर्जुने द्रोणाचार्यने कछुं के, जोयुं ! आ शुं कहे ठे ? तमारुं
 नाम घे ठे. पठी जिह्वने उदेशी द्रोणाचार्ये कछुं के-अरे चुंडा !
 खोटुं शुं बोलेठे ? जिह्व बोळ्यो जे-आवो, हुं तमने द्रोणाचार्य
 देखाडुं. पठी ते जिह्व वने जणने पर्वतमां ज्यां माटीनी मूर्ति
 वनावी मुकी हती त्यां तेमी गयो. अने कछुं के, जुळ, आ रहा
 द्रोणाचार्य. ते जोई वनेए (द्रोणाचार्य अने अर्जुने) विचार्युं जे
 एणे खरे जावे करी साहात् एज स्वरुप ठे एम जाणी जक्ति करी
 तेशी ते फलीचूत थई. एने साचीजक्ति फली. विद्या पाम्यो.
 कहो के, एमां द्रोणाचार्य शुं करे ? एतो पोताना अंतःकरणना
 ज्ञावथी एवी जक्तिए करी फल पाम्यो. एवी धारणा करीने
 तेउं पोताने स्थानके गया. सुखीया थया. माटे साचा ज्ञावथी
 कला सीखे तेने सर्व संपत्ती आवी मले ठे. ३२

॥ अथ मूर्खता विषे ॥

वचन रस न जेदे मूर्ख वार्त्ता न वेदे, तस कुवचन खेदे
 तेहने सीख जे दे ॥ नृपशिर रज नाखी जेण मूर्खे व-
 हीने, हित कहत हणीज्युं वानरे सुग्रहीने ॥ ३३ ॥

ज्ञावार्थः-जे प्राणी मूर्ख ठे ते चतुरार्थनां वचनमां न जेदे,
 अर्थात् वचननो रहस्य समजे नही तथा सारी वातमां ध्यान

आपे नहीं, बली तेने जली सीखामण देतां थकां ते चूंडी
लांगे; ते कोनी परे ? तो के- जे मूर्ख हतो तेणे राजाने माथे
धूल नाखी, बली सुग्रीए वांदराने तेना हितनो जलो उपदेश
दीधो त्यारे तेणे ते सुग्रीने मारी. मूर्ख होय ते एवां काम करे
वे. ३३ ते उपर एक मूर्ख वणिकपुत्रनो दृष्टांत कहे वे.

॥ मूर्ख वणिकपुत्रनो प्रबंध ॥

कोशएक वणिकपुत्र जन्मथी मूर्ख हतो. ते कोईनुं कहेवुं मा-
नतो नहीं. बली ते सार असार कांई समजतो नहोतो. कोई
वखत मनमां आवे तो कहेला वचनने बलगी रहेतो. एकवार
तेनी माए कछुं के, दीकरा ! ज्यां जईये त्यां सोरवकोर करता
जईये. केमके कोई जेम तेम बेतुं उठ्युं होय ते चेतें. आ वात
ध्यानमां राखी ते एक वनमां पारधी घणा वनचरने घेरी बु-
पाई वेठा हता त्यां सोरवकोर करतो करतो आव्यो. तेनो
घोंघाट सांजलीने घेराएला जीव सघला नाशी गया. पारधीए ते
मूर्खने जाली कुट्यो. आजीजी करी बुट्यो त्यारे पारधीए तेने
कछुं जे घेला ! ज्यां जईये त्यां ठानामाना ठपी (बुपाइ) रहीये.
ए वात मनमां धारी त्यांथी एक सरोवर पास जई ठपी
रह्यो. त्यां एक धोबी धोतो हतो तेनां बुगडां कोईक चोर
नित्यप्रत्ये लेई जतो हतो. धोबी तेनी तपास करतो हतो, पण
चोर हाथ आवतो नहोतो. तेणे आज आ मूर्खने ठपी रहेलो
दीगो. तेथी हमेशां एज बुगडां लेई जता हतो एम धारीने
तेने कुट्यो. कालावाला करी तेनी पासैथी बुट्या, त्यारे तेणे
कछुं के, ठपी रहीये नहीं. पण ' सुधंजवतु सुधंजवतु ' कहीये.
ए बोल ध्यानमां राखी आगल चालतां एक गामनी जोगोले
आव्यो. ते वखते करसणी लोको पहेल वहेलाज हलोतरा करवाने
काजे मुहूर्त्त माटे जताहता. त्यां ते बोड्यो जे, ' सुधंजवतु सुधंजवतु, '

ते वचन सांजलीने करसणीलोकोए तेने मार्यो. जेम तेम तेमनी पासेथी जुटी नीकड्यो त्यारे तेमणे सीखव्युं के, “ बहुजवतु, बहुजवतु ” एम बोलीये. वली तेज मार्गे आगल जतां गाम-मांथी मरुडुं लेईने केटलाक पुरुषो आवता हता. तेमने देखीने बोळ्यो जे, “ बहुजवतु बहुजवतु. ” आवा शब्दो सांजली स्मसानीआए तेने खूब मार्यो. बोळवा चालवानी ढब उपरथी ज्यारे ते मूर्ख मालम पड्यो त्यारे तेने “ एवुं म जवतुं, एवुं म जवतु ” बोळवानुं सीखवीने जवा दीधो. त्यांथी वली आगल चालतां नगरमां कोईक वणिकने घेर विवाहनां धवल मंगलनां गीत गवाय ठे त्यां थइ नीकड्यो. एटले ‘ एवुं म जवतुं, एवुं म जवतु ’ बोळ्यो. ते सांजलतांवेतज वाणीयाउए मलीने तेने मार्यो. मूर्ख मालम पड्यो एटले “ आवुं हमेश जवतु, आवुं हमेश जवतु ” एवुं बोळवानुं वताथी तेने जवा दीधो. पढी तेमूर्खो रस्ते चालतां चालतां पण ‘ आवुं हमेश जवतु आवुं हमेश जवतु ’ एम बोळतो बोळतो अथमातो अथडातो राज्यद्वारे आवी उजो रह्यो. आ वेला कोई कार्य प्रसंगे राजा राणीने मांहोमांहे विवाद थतो हतो. तेमणे मूर्खना बोल सांजड्या. तेथी नित्यप्रते तमारे एवुं चालजो एटले हमेशां तंमे विवाद कर्या करजो, एवो परमार्थ समजीने राजाए तेने पकनी मगावी मराव्यो. पढी मूर्ख मालम पडतां राणीए तेने “ ठानामाना उजा रहीये, ” एवी सीखामण आपी दया आववाथी तेने पोतानी पासे राख्यो. पढी एक दीवस राजा राज्यसजामां बेठा हता, एवामां राज्य महेलमां आग लागी. राजाने खबर क रवा माटे मूर्खने मोकड्यो. ते राज्यसजामां आवीने ठानोमानो उजो रह्यो. राजाए मूर्खाने दीगो. तेने पोतानी पासे तेड्यो. एटले ठेक नजीकमां जई कानमां कहुं जे-घरमां आग लाग-

वाथी ते प्रजले ठे. राजाए कछुं के, अरे मूर्ख! ठानोमानो त्या-
रनो उजो शुं थई रह्यो हतो? सोर पाडीनेज कहेने, जे घर बले
ठे. तेना उपर धूल नाखवी हतीने! “ज्यां धूमको देखीये त्यां
धूल नाखीये.” एवी सीखामण देई राजाए घेर आवीने आग
होखवी नखावी. हवे एकदा समये राजानी राणी स्नान मज्जन
करीने पोताना माथानी वेणीने धूपे धूपती हती. मूर्ख तेनी
धूणी देखीने धूलनी पोश्य जरी लावी राणीना मस्तक उपर
नाखी. आ बनावथी राजाए तेने काढी मुक्यो. माटे एवुं मूर्ख-
पणुं काई कामनुं नही. कोई पण हकीकत सांजलवामां आवे
अगर कोई कहे तेनो परमार्थ समजीने दरेक काम करवुं.
परमार्थ समज्या विना कार्य करवुं, अगर बोलवुं, के कहेवुं, ए
मूर्खाईनुं लक्षण ठे. तेथी महा हानी पोहोचे ठे माटे एवीरीते
मूर्ख बनवुं नही. ३३

॥ मूर्खता उपर वांदरो अने सुग्रीनो दृष्टांत ॥

वनमां रहेनारो एक वांदरो ताढने लीधे धुजतो हतो. तेने
देखीने सुग्री, के.जेणे पोताने रहेवा माटे गुंथीने एवो मालो
वांध्यो हतो के, गमे तेवो वर्षाद वर्षे तोपण तेमां बींडु मात्र
न पडे; तेमां बेठी थकी वांदराने उदेशी बोली जे—॥ दो हत्था
दो पांजरा, दो लोयण दो कन्न; थरथर कंपे देहडी, कर घर रा-
खवा तन्न. ॥ १ ॥ वली ते (सुग्री) बोली जे—श्लोक ॥ द्रौहस्तौद्रौ
पादौच, दृश्यते पुरुषाकृति॥ गृहं कर्तुं न शक्तोपि, समर्थो गृहं जंजने॥ १ ॥
रेरे! वानर मूर्खोपी, गृहं किंन करिष्यति ॥ १ ॥ ते वचन सांजली,
ए रांडे मुजने मूर्ख कछ्यो, एस विचारी वांदराए रीस चढावीने
उठली (कुदको मारी) सुग्रीनो मालो चुंथी नाख्यो. सुग्री बी-
चारी नासवा लागी. एटले वांदरो बोदयो जे,— सुचिमुखी हू-

राचारी, रे रे ! पंमित वादनी ॥ असमर्थो गृहारंजे, समर्थो गृ-
हजंजनं ॥ १ ॥ रांड कहे ठे के, घर करवाने तो समर्थ नथी,
तो तुं खेती जा. एम कही वांदराए सुग्रीनुं घर (माळो)
जागी नाख्युं. मूर्खने सारुं कहे तोपण ते तेने जुंडं जजे. माटे
कह्युं ठे जे ॥ उपदेशो न दातव्यो, जाहशेताहशेनरे ॥ पश्वानं
वानरमुखेण, सुग्रही नीगृहीकृतं ॥ १ ॥ एटले जेवा तेवाने उ-
पदेश देवो नही, जेवी रीते मूर्ख एवा वानर पशुए सुग्रीने घर
विनानी करी. माटे मूर्खने उपदेश न लागे. उलटो वांदरानी
पेठे ते अवगुणनो करणहार थाय. ए दृष्टांत मूर्ख उपर जाणवो. ३३

॥ अथ लज्जा विषे ॥

॥ निज वचन निवाहे वाजिज्युं वाजि चाले, व्रत नय
कुलरीते मातज्युं लाजपाले ॥ सकल गुण सुहावे ला-
जथी ज्ञावदेवे, व्रत नियम ज्ञेयो जे ज्ञाई लज्जा प्रज्ञावे ॥ ३४

ज्ञावार्थः—पोतानुं जे वचन एटले बोलवुं तेने निवाहे अर्थात्
पोतानो बोल पाले अने वाजि एटले घोडानी परे सुपंथे चाले
वली कुलनी मर्यादा मुजब व्रतं नीयम करे अने मातानी परे
लाज पाले; कोनी पेठे ? तो के—ज्ञावदेवे लज्जाने लीधे पोताना
ज्ञाई ज्ञावदेवनी साथे दीक्षा लेई सकल गुण सुहावे कहेतां सर्व
गुण दीपाव्या. अर्थात् व्रत नियमादि पाठ्या एम लज्जाये करी
काम सिद्ध थाय ठे. माटे लज्जा राखवी. ३४

लज्जाये करी दीक्षा लेनार ज्ञावदेव तथा तेना ज्ञाई ज्ञावदेवनो प्रबंध.
सुग्रीव नामना ग्रामने विषे ज्ञावदेव अने ज्ञावदेव नामे बे ज्ञाई

१ बीजी प्रतमां “ वाजिज्युं वाजि चाले ” ने बदले “ लाज ग्युं राज
चाले ” एवा शब्दो ठे. तेनो अर्थ एवो थाय ठे के, लाज ए गयेलुं राज पाळं
मेळवी आपे. अने २ “ ज्ञेयो ” शब्दने ठेकाणे “ लह्यो ” शब्द ठे.

हता. तेमां ऋवदेवे दीक्षा लीधी हती. ते ऋवदेव विचरतां
 विचरता एकदा एज सुग्रीवग्रामे आब्या. त्यां वहोरवा गया
 तो पोताना जाइनो विवाह मंनूएलो दीगो. ऋवदेव साधुने
 आब्या देखी ऋवदेव जाइ सामो आब्यो. तेणे वोहोराव्युं तेथी
 चार घणो थयो. एटले ते उपाडी खेवाने ऋवदेवे विनती करवाथी
 ऋवदेव साधुए पोताना जाइने पातरां आप्यां. ते वन्ने जाइ ज्यां
 वनखंडमां बीजा साधु रह्या हता त्यां आब्या. तेमने जोइ साधु
 सामा आब्या अने बोळ्या जे-सावाश ठे जाइने ! जे पोताना
 जाइने पण प्रतिबोधीने खाव्या. ते वचन ऋवदेवे सांचद्वयुं.
 तेथी तेणे विचार्युं जे, रखेने ! महारा जाइनुं महात्म घटे, रखेने
 जाइनुं वचन खोटुं पडे. एम धारी ते वचन प्रतिबोध समान
 जाणी ऋवदेवे दीक्षा लीधी. साधु थया. ऋवदेव चारित्र पाळी
 आयु दय थये देवता थया. त्यारे ऋवदेवे विचार्युं जे-जाइनी
 लज्जाये करी घेर जवातुं नहोतुं, ते तो मर्ण पांम्यो. माटे घरे नव
 परणीत स्त्रीने मुकीने आब्यो हुं ते वाट जोती हशे तेथी घेर जाठं,
 अने स्त्रीने महुं. चारित्र ठोमीने. ऋवदेव पाठो पोताने घेर
 जवा माटे नगर पासे प्रासाद ठे त्यां आवीने बेगो. एवामां तेनी
 स्त्री नागीला त्यां आवी. तेणीये अंगीत आकारे पोताना चर्चरि-
 ने ओळख्यो. पठी तेनुं चित्त संज्रात जाणी प्रतिबोध देखेने ते
 स्त्रीए तेने संयममां स्थिर कर्यो. ए ऋवदेव ते जंबुस्वामीनो जीव
 जाणवो. एणे लज्जाये करी दीक्षा लीधी, अने आखरे, स्त्रीना
 वचनथी स्थिर थई पोतानो आत्मार्थ साध्यो. माटे लज्जा राखवी. ३४

॥ शालिनी ठंड ॥

एवा जे जे रुयडा ऋव राजे, एणे विश्वे अर्थथी तेह

गजें ॥ एवं जाणीने सार ए सौर्य्य केरो, जलो धीर ते
अर्थ अर्जे जलेरो ॥ ३५ ॥

जावार्थ:- एवा जे जे रुना जाव राजे कहेतां देखाय-शोचा
पामे, ते सर्व आ जंगतमां अर्थ एटले परिग्रह (लक्ष्मी) सं-
पत्तिथी थाय ठे; माटे हे प्राणी ! सुखनो सार एटले ए अर्थथी
सकल सुख थाय ठे एवं जाणीने जलो धीर हाय ते अर्थ जोडे,
अर्थात् धीरवीर प्राणी अर्थ जोडे ठे. अने अर्थ जोडे तेने जलो
धीरवीर कहेवाय, माटे अर्थ उपार्जवो. वली अर्थ एटले सं-
पत्ति - लक्ष्मी विना रामचंद्रजीने पंथीये पारधी कहा तेम क-
हेवाय. माटे अर्थ ए म्होटी वात ठे. ३५.

॥ लक्ष्मी विनाना देखी पंथीए रामचंद्रने पारधी कह्यानो प्रबंध ॥

रामचंद्रने राज्यासने वेसरुवाने अवसरे वनवासनो हुकम
थयो. त्यारे आज्ञा मागीने रामचंद्रजी पोतानी पत्नी सीतां
तथा बांधव लक्ष्मणने साथे लेई त्रणे जणा नीकट्या. वाटे जतां
एक पंथीए तेमने दीठा. तेणे वीजा पंथीने पुढ्युं जे ए कोण
हशे ? त्यारे एक पंथी बोळ्यो जे-कोई पारधी हशे. एवं वचनं
रामचंद्रजीए सांजद्व्युं. तेवारे बोळ्या जे- " लखमण लखमी
वाहिरा, नर लहू आदिसंत ॥ तुज सरीसा धणुहर धरे, पंथी
पारधी जणंत ॥ १ ॥ लक्ष्मीविना नर एम शोचा पामतो नथी.
माटे अर्थ उपार्जन करवो. ३५.

इति श्री सूक्तमुक्तावल्यां अर्थवर्गो द्वितीयः

सह प्राधान्तर समाप्तः ॥

॥ अथ कामवर्ग प्रारंभः ॥

॥ उपजाति उदः ॥

ग्राह्याः कियंतः किल कामवर्गे, कामार्जनादि (पाठां
तरे-कामो नृनार्यो) गुणदोषजाजो ॥ सुलक्षणौ-
र्योग वियोग युक्तैः, समातृपितृप्रमुखाः प्रसंगाः ॥ १ ॥

ज्ञावार्थः-काम एतले कंदर्प ते महा दूर्जय ठे, ते जीतवो
जगत्ने विषे महादूर्लभ ठे, ते कामे प्रश्या ठे. ते कोने ? तो
के-हरि हरादिक देव, ते सरखाने पण ए कामे विषयने विषे
वश्य करवाथी ते परवश्य पड्या. जीव महा दुखी थाय ठे. १
श्लोक-केचित्प्रचंड गजराज वधे पिदक्षा, कंदर्पदर्प दलने वि-
रला मनुष्या ॥ श्री श्रुलीचद्र मुनीराज शील उवंगे, व्रताधी-
राज धरतोडरंगे ॥ १ ॥ अर्थ-केईक पुरुष वलवंत हाथीना व-
धने विषे डाह्या ठे, पण कंदर्प दलवाने मनुष्य ते तो कोई वी-
रला होय; ए श्रुलीचद्र मुनीराज जेवा जाणवा, के जेमणे उमंग
आणीने सील पाढ्युं अने उडरंग सहित व्रत अंगीकार कर्या.
॥ १ ॥ वली कामना वश्ये करी नंदीखेण वार वर्ष सुधी गणि-
काने घेर रह्या, विषय सुख जोगवी पाठा संयमने विषे थीर
थया. काम जीतवो ए महादूर्लभ ठे. जे प्राणीये कामने वश्य
कर्यो अर्थात् काम जीत्यो तेनुं सर्व कार्य सफल थाय ठे. का-
मथी प्रशाया अने वली ते कामने वश्य करी आत्मसाधन क-
रनार नंदीखेण मुनीनो दृष्टांत उपयोगी होवाथी ते अर्ही बतावे ठे.
॥ कामथी प्रशाइ गणिकाने त्यां रहेनार अने वली तेनो त्याग ॥
करी संयमाराधन करनार नंदीखेण मुनीनो प्रबंध ॥
संगध देशने विषे श्रेणिक राजा राज्य करता इता. तेमने

नंदीखेण नामे पुत्र हतो तेने उत्तम कुलवंतनी पांचसें पुत्रीयो परणावी हती. तेउनी साथे विषय सुख जोगवे ठे. देवतानी परे विलास करे ठे. एवामां मगध देशनी राजधानी राजगृही नगरीना उद्यानने विपे गुणशील नामा चैत्य ठे त्यां श्रीमहावीर प्रभु पधार्या. त्यां भुवनपति १, व्यंतर २, ज्योतषी ३, अने वै- मानीक ४, ए चार नीकायना देवताये समोवसरण नीपजाव्युं. ते चूईथी अढी गाठ उंचुं अने तेना उपर चढवाने चारे दि- शाये हाथ हाथने ठेठे वीस वीस हजार पगथीयां वनाव्यां. ते समोवसरणमां पूर्व दिशे सिंहासनना उपर " नमो तीर्थस्स " कह्नीने श्री वीर जगवान विराजे ठे, अने वीजीत्रण दिशाये प्र- भुजीना स्वरूप सरखुं प्रतिबिंब करीने व्यंतर देवता स्थापन करे ठे. एम तादृश चिहूं मुखे करी श्री प्रभुजी देशना प्रकाशे ठे. ए चारे दान, शीयल, तप अने जावनारूप मुक्तिमार्गना चारे दरवाजा वखाण्या ठे. वनपालके श्री वीर प्रभु समोसर्यानी वधामणी श्रेणीक राजाने दीधी. हर्षवंत थई राजाये वधाम- णीमां तेने घणुंज धन आप्युं. प्रभुनुं आगमन सांचळी राजाना उठ क्रोर रोमकूप उजां थयां. हर्षोत्कर्षे करी प्रीतिदान आ- पीने नंदीखेण पुत्र तथा अजयकुमार प्रधान प्रमुखने संघाते लेई श्रे- णीक राजा प्रभुने वांदवा गया. ठेठेथी समोवसरण देखतां राजाये खड्ग १, ठत्र २, चामर ३, उपानह ४, अने मुकुट ५, ए पांच राज्यचिन्ह अलगां मुक्यां. पढी समोवसरणमां आवी प्र- भुजीने त्रण प्रदक्षणा देई वांदी, एक हजारने आठ काव्ये स्तवी उचित स्थानके बेठा. सर्व परखदा पण बेठीठे. श्रीवीर प्रभुजीए धर्मदेशना प्रकाशी. ते नंदीखेणने परगमी. पढी प्र- भुने वांदी घेर आवीने मातपितादिक तथा स्त्रीयोनी आज्ञा लेई नंदीखेण श्रीवीर जगवान पासे चारित्र लेवा आव्या. आ वखते

આકાશ વાણી થઈ જે, હે નંદીચેણ ! તહારે જોગકર્મ વાકી છે, માટે તે જોગવ્યા પઠી ચારિત્ર લેજે. એવું સાંજદ્યા ઠતાં પણ જોગકર્મ મુજને શું કરશે ? એમ વિચારી નંદીચેણે દીક્ષા લીધી. (ત્યારપઠીનો વિશેષ અધિકાર આ પુસ્તકમાં અગાઉ લલ્લિના વિષયમાં નંદીચેણનાજ પ્રબંધમાં લખાઈ ગયો છે ત્યાંથી જોઈ લેવો. તોપણ અહીં આ વિષયનો જાવાર્થ સમજવા માટે ટુંક લખવામાં આવ્યો છે.) પઠી અજાણતાં ગણિકાને ત્યાં વહો-રવા ગયા. જોગાવલીના હૃદયથી બાર વર્ષ તેને ત્યાં રહ્યા. પઠી તેનો ત્યાગ કરી સંયમ આરાધી આત્મહિત સાધ્યું. એવા સાહસિક પુરુષને પણ કામ કંદર્પે એકવાર પાઠી દીધા તો સામાન્ય મનુષ્યનો શો આશરો ? માટે તેથી અલગા રહેવું. ?

॥ અથ કામ વિષે ॥

કંદર્પ પંચાનન તેજ આગે, કુરંગ જેવા જગજીવ લાગે
॥ સ્ત્રીશસ્ત્ર લેઈ જગ જે વદીતા, જેણે દેવા
જનવંદ જીતા ॥ ॥ ૨ ॥

જાવાર્થ:-કંદર્પ જે વિષય તે પંચાનન સિંહ સમાન જાણવો. (જેમ સિંહને પાંચ આનન કહેતાં મુખ છે, એટલે ચાર હાથ અને એક મુખ એ પાંચ જણવાં.) તેના એટલે સિંહના તેજ આગલ જેમ હરણ લાગે છે તેમ કામના તેજ આગલ સંસારી જીવને જાણવા; અર્થાત્ સિંહથી જેમ હરણ દબાઈ જાય છે તેમ સંસારી પ્રાણી કામથી દબાઈ જાય છે એટલે તેને વશ્ય થઈ જાય છે. એ કંદર્પનું શસ્ત્ર સ્ત્રી છે તેણે દેવતા જેવાને તેમજ મનુષ્યના વંદને પણ જીત્યાં, પરંતુ એ સ્ત્રીશસ્ત્ર પ્રત્યે કોઈ રીતે

* બીજી પ્રતમાં 'લાગે' ને વદલે 'જાગે,' તથા + 'જેણ' ને 'વદલે' 'તિણ' શબ્દ છે.

काई न चाह्युं. ए तो जे बलीया थया तेमणेज स्त्रीरूपीया पासने जीत्यो, काह्यरनो काई आशरो नही; अर्थात् आत्मा बलीयो न करे ते कंदर्पना स्त्रीरूपी शस्त्रने जीती शकतो नथी. एतो शूरवीरनुं काम ठे. २

॥ माखिनी ठंद

मनमथ जगमांहे दुर्जयी जे अद्यापी, त्रिचुवन सुर-
राजी जासशस्त्रे सतापी ॥ जलज विधि उपासे वा-
द्धिजा विष्णुसेवे, हर हिम गिरिजाने जेण अर्धांग देवे ॥ ३

भावार्थः—मनमथ एटले कंदर्प जे जगत्मां हजु सुधी दुर्जयी कहेतां जीताएळो नथी अर्थात् काम जीती शकाय तेवो नथी, केमके त्रण चुवनमां सुरनी जे श्रेणी तेने पण ए कंदर्पदेवना शस्त्रे संताप्या ठे; कोनी परे ? तो के-विधि जे विधाता ते मज श्रीकृष्णे समुद्रनी उपासना करी अने महादेवे अर्धांगने विषे पारवती नारी राखी. ३

॥ शाईलविक्रीकृत ठंद ॥

जिह्वीजाव ठंद्यो महेश उमया, जे काम रागे करी ॥

पुत्री देखि चढ्यो चतुर्मुख हरी, आदेरिका आदरी ॥

इंहे गोतमनी त्रिया विलसिने, संजोग ते उलव्या ॥

कामे एम महंत देव जग जे, ते जोलव्या रोलव्या ॥ ४ ॥

भावार्थः—महेश एटले महादेवने उमयाए जीलनी थईने उढ्या, अर्थात् जीलनी देखीने कामना वश थया थका महादेव चली गया, चतुर्मुख कहेतां ब्रह्मा पोतानी पुत्रीनुं रूप देखीने चढ्या, अने श्रीकृष्ण आहिरणी एटले जरवारुणने देखीने चढ्या,

* ' उढ्यो ' शब्दनी जगोए बीजी प्रतमां ' चढ्योः ' शब्द ठे. ए बेनो भावार्थ उपर दर्शाव्यो ठे.

बली इंद्रे गौतमनी चार्याने देखी (तेना उपर मोह पामी) तेनी साथे संजोग कर्यो, एम कामे (कुचेष्टायै) जगतने विपे एवा म्होटा देव जेवाने पण जोलव्या अने रोलव्या एटले जोलवीने रोली नाख्या. ४

॥ जीलकीने देखी विषयनी प्रार्थना करनार महादेवनो प्रबंध ॥

एक वखत महादेव तपश्चर्या करवा माटे वनमां गया हता. तेमना सीखनी परीक्षा करवा सारू तेमनी अर्द्धांगना पारवती जीलकीनो खांग पहेरी ते वनमां गई. तेणीने महादेवे दीठी. तेनुं रूप जोई तथा तेना कटाक्ष बाणे अने हाव जावे करी महादेव मोहपासमां पळ्या. तेनी पासे विषयनी प्रार्थना करी. जीलकीए कळुं जे-हे शीवजी ! जो तमे एक हाथ मस्तके अने एक हाथ पढवाडे मुकीने नाचो तो हुं तमारी साथे काम सेवुं. चित चक्षित थया थका महादेवे जीलडीनुं एवुं वचन पण मान्य कर्युं. तपश्चर्या तपश्चर्याने ठेकाणे रही. एम कंदर्पे महादेव जेवाने पण जोलवी रोली नाख्या तो बीजा साधारण मनुष्यनो तो तेना आगल शो आशरो ? माटे कामने जीतवो ए महा कठिन बे. तेने जीते एज खरो शूरवीर समजवो, अने तेज पोताना आत्माने तारी शके बे. ४

॥ कंदर्पना उन्माद विषे ॥ मालिनी बंद ॥

नल नृप द्रवदंती देखि चारित्र चाळे, अरहन रहनेमी
ते तपस्या विटाळे ॥ चरमजिन मुनी जे चिह्नणारूप
मोहे, मयण रस व्यथाना एह उन्माद सोहे ॥ ५ ॥

जावार्थः—चारित्र लीधा पढी नल राजानुं चित्त दमयंती साधवीने देखी चलायमान थयुं, श्रीनेमीनाथना जाई रथनेमी काठ सग ध्याने रहेला ते राजीमतीनुं वख रहित अंग जोईने ध्या-

नथी चुक्या, वली वीर जगवानना एक मुनी श्रेणीकराजानी
स्त्री चिह्नणानुं रूप देखीने व्यामोह पाम्या, एटले ए गुण जेने
उपजे ते सघला अर्थात् स्त्रीने देखीने चित्त चलित थाय ते स-
घलो ए कामनी पीमाना रसनो उन्माद जाणवो. ५

॥ दमयंती साधवीने देखी नल राजर्षिनुं चित्त चलित थयानो प्रबंध ॥

नैषध नामा नगरने विषे नैषधराजा राज्य करता हता. तेमने
नल अने कुबेर नामे बे पुत्र हता. नैषधराजाये वैराग पामी नलने
राज्यगादीये अने कुबेरने यौवराज्यपदे स्थापीने चारित्र लीधुं.
पढी नलराजाने कुबेर चाईये जुवटे रमाकी राज्य लीधुं. नल-
राजा पोतानी पत्नि दमयंतीने साथे लेई वनवासे गया. रस्तामां
तेनो त्याग करी एकला चाली नीकल्या. कुबडुं रूप थयुं. दमयं-
तीने शीर खोटी चोरी चढी. फरी स्वयंवरे गया. दमयंतीनो
मेलाप थयो. अनुक्रमे वनवास जोगवी आवी फरीने पोतानुं राज्य
पाम्या. ते राज्यसुख जोगवीने वैराग पामी नलराजा तथा दम-
यंतीये चारित्र लीधुं. चारित्र पालतां थकां एकदा समये दमयंती
साधवीने देखी नलराजर्षिनुं चित्त चलायमान थयुं. दमयंती
उपर राग उपन्यो. पण दमयंती साधवीये तेमने प्रतिबोधीने
ठेकाणे आष्या. अर्थात् चारित्रमां स्थिर कर्या. ५

॥ राजिमतीने वल्ल रहित देखी काउसगग ध्यानथी चूकी काम ॥

॥ सेववानी प्रार्थना करनार रथनेमीनो प्रबंध ॥

श्रीनेमीनाथ जगवानना चाई रथनेमीये नेमी प्रचुनी दे-
शना सांचली प्रतिबोध पामीने दीक्षा लीधी. पढी ते पर्वत-
मांहे काउसगग ध्याने रहे ठे. एकदा श्री नेमीनाथने वांदी
मार्गे पाठा आवतां पर्वत उपर वर्षाद वरश्यो तेथी राजिमतीनां

* नलराजानो कथा संबध घणो ठे पण अहीं कंदर्प संबधमां लेशमात्र
जाणवा योग्य लख्यो ठे. विस्तार कथा तेमना चरित्रादिक ग्रंथोशी जाणी लेवी.

वस्त्र जीजाणा. ते सुकववा सारु साधवी गुफामांहे गयां. त्यां वस्त्र उतारी सुकव्यां. तेवारे वस्त्र रहित राजिमतिनां अंगोपांग रूप अवयव देखीने रहनेमी काजसग थकी कामे विह्वल थया. जे ध्यान हतुं ते तो विसरी गयुं. अशुद्ध्यानने विषे. तेमनो आत्मा मग्न थयो. ते विषयरूप मदिरानी ठाकमां चढ्यो थको मुखथंकी काम सेववानी प्रार्थना करवा लाग्यो. वली तैणे कळुं के, अरे राजिमती ! आवुं तहारुं अद्भुत रूप ठतां तुं तहारो न-कामो जन्म अफल करे ठे. अकस्मात् आवां वचन सांजली रा-जिमतीये पोतानां अंगोपांग गोपव्यां. पढी रथनेमीने खाना-दिकनां केटलांक दृष्टांत देई ठेवटे कळुं के, अहो अंगधकुलना जात थकी शुं निपट थईने बोलतां लाजतो पण नथी ? अर्थात् अंगधकुल जातिनो सर्प वस्युं विष जीव जतां सुधी फरी चू-सतो नथी तेम ठतां तुं उत्तम कुलमां उत्पन्न थयेलो संसार रुपी विष अर्थात् विषयरुपी वमेली विषनी वांछना करतां तुं केम लाजतो एटळे शरमातो नथी. ? सतीना-मुखथी एवां वचन सांजली रथनेमी मनने विषे विचारवा लाग्यो जे- आवी यौ-वन मदमाती स्त्रीए पण पोतानो परिणाम लगार मात्र न रु-गाव्यो; तो मुजने धिःकार हो ? जे चाईनी चार्या, तेनो में अजिलाष कीधो. एम प्रतिबोध पामी श्रीनेमीश्वर जगवान पासे जई प्रायश्चित्त लेई फरी चारित्र ग्रहण करीने ते ' आरा-धन करी सद्गति पाम्या. एवा वीर पुरुषने पण ए कामदेवे चलाव्या तो बीजानो शो आशरो. ? माटे तेनाथी दूर रहेवुं. तेना पासमां न परवुं, ए मनुष्य जवतुं सार्थक ठे, अने तेवाज नर अद्भय सुखने सुखरूप मेलवे ठे. ६

वीर जगवानना साधु चेलणा राणीने जोई चक्षित थया हता तेनो संबंध ग्रंथांतरे जाणी लेवो.

॥ अथ गुणदोषोद्भावन विषे ॥ रथोद्भूता वृन्द ॥

उत्तमा पण नरा न संजवे, मध्यमा तिम न योषिता
हुवे ॥ एह उत्तमिक मध्यमी पणो, बेहुमांहि गुण
दोषनो गिणो ॥ ६ ॥

ज्ञावार्थः— उत्तम ते जे पोताने गुणे शोभे, मध्यम ते बापने
नामे करी जे उल्लखाय; ए बेमां एटले एक जे पोताने प्राक्रमे
करी उल्लखाय अने बीजो जे बापना नामथी उल्लखाय तेमां
जेम घणो अंतर ठे तेम उत्तम मध्यमनो पण एमज अंतर
जाणवो. एटले जे मनुष्यमां जेवो गुण अथवा दोष होय तेवी
रीते ते उल्लखाय. ६

॥ अथ पुरुष गुण विषे ॥ शार्ङ्गलविक्रीकित वृन्द ॥

जे नित्ये गुण वृन्द ले परतणा, दोषां जे न दाखवे ॥

जे विश्वे उपगारीने उपगरे, वाणी सुधा जे लवे ॥

पूरा पूनिम चंद्र जेम सुगुणा, जे धीर मेरु समा ॥

जेह गंज्जीर सायर जिस्या, ते मानवा उत्तमा ॥ ७ ॥

ज्ञावार्थः— जे पुरुष हमेशां पारकाना गुणना समूह ग्रहण
करे, अर्थात् परनो थोनो थोनो पण गुण होय ते ले अने अवगुण
होय ते हांके, जगतने विषे जे उपकार करे अने बीजानो उप-
कार माने तथा अमृत समान मीठी वाणी बोले; जे उत्तम
होय तेना मुखमांथी अशुच वासना न नीकले, वली उत्तम
केवा होय ? तो के, सोल कलाये संपूर्ण चंद्रमा सरखा सारा
गुणवान तथा मेरु पर्वत कदापि चलाव्यो चले नहीं एवा एटले
मेरु सरखा धैर्यवान होय, वली समुद्र जेवा गंज्जीर होय, अ-

* ' न संजवे ' ने बदले बीजी प्रतमां ' स संजवे ' एवो पाठ ठे.

थात् हजारो नदीजनुं पाणी समुद्रमां मलवा ठतां पण ते पोतानी मर्यादा मुकी बलकाई जतो नथी तेम सत्पुरुष कोई पण वाते बलकाई जाय नही-गंजीरता मुके नही, तेवा मनुष्यने उत्तम जाणवा. ७ ॥

परनो थोडो पण गुण ग्रहण करी अवगुण ढांकनार श्रीकृष्णनोप्रबंध.

सौधर्म इंद्रे एक वखत पोतानी सजामां वेठा थका वखाण कर्युं के मृत्युलोकमां आ समयने विषे श्रीकृष्ण जेवो गुणग्राहि कोई नथी. ते वातने अणसदहतो एक मिथ्यात्वी देवता तेनी परिहा जोवा सारू मृत्युलोकमां आव्यो. आ वखत श्रीकृष्णजी. रयवाकीथी पाठा फरी पोताना नगर जणी आवता हता. ते-मना मार्गने विषे देवताये एक दुर्गंधमय सडेलो, के जेमां क्रोक गमे कीना तरवरी रह्या ठे एवो कुतरो विकुर्वीने मुक्यो. तेनी दुर्गंधे करी हाथी घोडा सर्वे रस्तामां थंज्या, मनुष्यो नासि-काये वस्त्र देई उजा रह्या. परंतु कोई मनुष्य के पशु मात्र ए मार्गे जवाने शक्तिमान न थया, एटली वधी दुर्गंध उठलती हती. सर्व स्वारीने टटस्थ स्थंजी रहेली जोई श्रीकृष्णे तेनुं का-रण पुठवार्थी सेवके कछुं जे-महाराज ! मार्ग वच्चे एक सड्यो कोह्यो कुतरो पड्यो ठे तेनी दुर्गंधता अतिशे उठले ठे. तेणेकरी कोई आगल जई शकतो नथी. ते सांजलीने पोते हाथी हल-कारी आगल आवीने हेठि दृष्टीये करी विलोकीने कहेवा लाग्या जे-अरे जाईयो ! एनो गुण तमे केम लेता नथी ? सेवक क-हे जे-स्वामी ! एमांहेशो गुण ठे ? श्रीकृष्णे कछुं जे, जुठने ! तेना दांतनी श्रेणि केवी ठे ? जाणे हीरानी अथवा मुक्ताफलनी पंक्ति ज-होयनी ! एनाथी पण उजली केवी ते सुंदर दीपेठे ? श्रीकृष्णे कुतरानो कोई पण अवगुण जोयो प्रकाश्यो नही. परंतु तेनामां जे काई थोडो पण वखाणवा योग्य गुण हतो ते कही

देखाड्यो. गुणग्राहक ते कदी पण दोष जोता नथी, ए तो गुणज प्रगट करे ठे. पठी देवता प्रगट थई श्रीकृष्णने पगे लागी इंद्र पासे गयो. त्यां तेणे श्रीकृष्णजीनो जेवो गुण हतो तेवोज वर्णन कर्यो. माटे उत्तम पुरुषे गुणग्राही थवुं. ७

॥ अनुष्टुप ढंद ॥

जे रुप सौभाग्य संपन्नाः, सत्वादिगुण शोचनाः ॥

ते लोके विरला धीराः, श्रीराम सदृशा नराः ॥ ८ ॥

भावार्थः— रुप अने सौभाग्ये करी संपूर्ण तथा प्राक्रमादि गुणे करी शोचा पामनारा एवा धीर पुरुष आ लोकने विषे थोका होय; ते कोनी परे ? तो के—श्री रामचंद्रना जेवा उत्तम पुरुष थोका होय, घणा न होय. ८

॥ अथ पुरुष दोष विषे ॥ शार्ङ्गलविक्रीनित ढंद ॥

लंकासामि हरंति राम तजि जे, शीतातणी एवकी ॥

स्त्रीवेची हरिचंद्र पांडव नृपे, कृष्णा न राखी सकी ॥

रात्रे गंडि निज प्रिया नल नृपे, ए दोष मोटा जणी ॥

जोवो उत्तम मांदि दोष गणना, का वात बीजा तणी ॥ ९ ॥

भावार्थः—लंकाना स्वामी प्रतिवासुदेव रावणे रामचंद्रनी शि-
खवंत स्त्री सीतानुं हरण कर्युं, तेथी रावणे राज्य अने जीव, ए
वन्ने खोयां. वली हरीश्वंद्र राजाये पोतानी स्त्रीने वेची अने दुं-
वने घरे पाणी वहुं, वली जुठ—पांरव जेवा काह्या पुरुष पोतानी सती
स्त्री द्रौपदीने जुगारमां हार्या, कृष्ण जेवा झाई पण तेने राखी शक्या
नही, अने नलराजा दमयंती सरखी स्त्रीने वनर्मा एकली मुकीने
रात्रे नासी गया. तो जुठ एवा महान उत्तम राजाठमां पण एवा
उपर जणाव्या मुजब दोष पड्या तो सामान्यनी शी वात करवी. ए

॥ अथ स्त्रीना गुण विषे ॥ उपजाति ढंद ॥

मुसीख आले प्रिय चित्त चाले, जे शील पाले गूढ
चित्त टाले ॥ दानादिं जेणे गृहधर्म होई, ते गेहि
नित्ये घर लहि सोई ॥ १० ॥

जावार्थः— जे स्त्री जळी होय ते पोताना जर्तारने रुडी री-
तनी सीखामण आपे अने तेना मननी ईंछा पूर्वक चाले, तथा
शुद्ध सीखनो गुण पाले अने गृहस्थधर्म पालतां घरनी चिंता
टाले, अर्थात् कोई जाततुं दुषण लगाडे नही, वली दानादिके
करी गृहस्थनो धर्म साचवे, एवी स्त्री ते लक्ष्मी कहीये, अर्थात्
एवी जळी स्त्री होय ए घरमां लक्ष्मीनो वासो ठे एम जाणवुं. १०

॥ अथ स्त्रीना दोष विषे ॥ उपजाति ढंद ॥

जर्ता हणयो जे पति मारकार्ये, नाख्यो नदिमां शुक्र
माखिकार्ये ॥ सुदर्शन श्रेष्ठि सुशील राख्यो, ते आल
देई अजयाय दाख्यो ॥ ११ ॥

जावार्थः— जे स्त्रीये पोतानो जर्तार हणयो, शुक्रमाखिकार्ये
पोताना पति जितशत्रु राजाने गंगा नदीमां नाख्यो (ए संबंध
पूर्वे आवी गयो ठे तेथी अहीं पण एमज जाणवो); वली सु-
दर्शन श्रेष्ठे शील गुण राख्यो तेने अजयाराणीए कळंक चढाव्युं ११
॥ सुदर्शन श्रेष्ठेने अजयाराणीए कळंक चढाव्या संबंधी प्रबंध ॥

पाढलीपुर नगरमां सुदर्शन नामे श्रेष्ठ रहेता हता. ते महा
रुपवान हता. ए नगरना राजानी अजयानामा राणी तेने जोइ
मोह पास्याथी तेणीए पोतानी मनोवृत्ति तृप्त करवा माटे कुंड
कावित्रुं करी सुदर्शन श्रेष्ठेने पोताने महेले बोलावी मगाव्या.

* “ गृह चित्त-टाले ” ने बदले बीजी-प्रतमां “ गृही दोष टाले ”
एवा शब्दो ठे.

घणा हाव जाव सहित तेने अजयाराणीए पोतानी साथे जोग जोगववानी प्रार्थना करी, सांकडे आवेल होवार्थी प्रोतानुं सील साचववा माटे सुदर्शन शेठे “ हुं, पुरुषातनमां नथी ” एम जणाव्युं, तेथी अजयाए शेठने काढी मुक्या. पढी केटलेक दीवसे ए नगरनी बाहार म्होटो मेलो हतो. त्यां जवां सारु सुदर्शन शेठना देवकुमार सरखा ठ पुत्र राज्यमहेखने रस्ते थई जता हता, तेमने अजया राणीए दीठा. ते वखत प्रधाननी स्त्री तथा कपीला दासी त्यां हाजर हतां. तेमने राणीए आ कोना पुत्र ठे ? एम पुठवार्थी कपीला दासीए जणाव्युं जे “ ए ठए पुत्र सुदर्शन शेठना ठे ”. अजयाए कछुं के, ए तो पुरुषातनमां नथी, तेम ठतां एने पुत्र केवा ? कपीला बोली जे, एणे तुजने ठेतरी. पढी कपट कला केलवी अजया तथा कपीलाए मदी शेठने खोटुं कळंक चढाव्युं, जे राणीनी लाज बुटवाने अर्थे सुदर्शन शेठ महेलमां आव्यो हतो. तेने महा मुश्केलीए काढ्यो. एवुं राजाने जीन्वावार्थी तेणे कोपायमान थई सुदर्शन शेठने शूलीए चढाव्यो. शेठना शीलना प्रजावार्थी शासना देवीए तत्काल आवीने शूली मिटावी सोनानुं सिंहासन कर्युं. सर्व नगरजनोने तथा राजाने ए वातनी खबर थई. पढी सुदर्शन शेठने हाथी उपर बेसारी म्होटा आमंवर उठव सहित वाजते गाजते नगरमां तेनी लाव्या. सुदर्शन शेठना शीलनो महिमा घणो विस्तार पाम्यो. अजया जोंठी पढीगइ. राजाए तेने डूर करी. माटे जूमिने विषे एवुं कृत्य करनारी दुष्ट स्त्रीं जाणवी. ११.

॥ वसंततिलका ठंड ॥

माख्यो प्रदेशि सुरिकांति विषयावलीए, राजा यशोधर

हण्यो नयनावलीए ॥ दुःखी कख्यो स्वसुर नूपुर पंफि-
ताए, दोषी त्रिया इम जणी इण दोषताए ॥ १२ ॥

जावार्थः—विषयने वश थके सुरीकांता नामे स्त्रीए पोताना पति प्रदेशी राजाने विष देई मार्यो, वली नयनावली (घना वली) नामे राणीए पण विषय वासनाये करी पोताना जर्तार यशोधर राजाने गले फांसो देई मार्यो; एक नूपुर पंडिता सोनारणे पोतानुं दुश्चरित्र बुपाववा माटे जर्तारने जोलवी ससराने दुःखी कर्यो, ते माटे एवा दोषोए करी स्त्रीउने दोषीत कही ठे. अर्थात् एवा दुष्कृत्यथी स्त्रीउने दोषीत जाणवी. १२

॥ यशोधर राजाने मारनार नयनावलीनो प्रबंध ॥

यशोधर राजाने नयनावली नामे राणी होती. ते स्त्री पोताना जर्तार साथे सुखे विलास जोगवतां ठतां राजाना सुणेर बाहिर चरवादारथी लुब्ध थई तेनी साथे विषयसुख जोगवती होती. एम करतां केटलाक दीवस गया पठी एकदा नयनावली राजाने निद्रावश थयेलो जोई चरवादारनी पासे गई. ते वखत एक वर्षीक पुत्र, के जेने चोरी करवानुं व्यसन पळ्युं हतुं ते रात्रे नगरमां चोरी करवा नीकलेलो हतो. परंतु कोई स्थले तेनो लाग फावेलो नही तेथी आ नयनावली जे मार्गेथी गई होती ते मार्गे थइ ते राजमहेलमां आवी राजानी सैच्या तले पेठो. दीवानी ज्योत जगजगी रही होती. राजा निद्रामां हतो; पठो नयनावली चरवादार साथे विषय सेवीने सैच्याए आवी. ए-टले राजा जागी उठ्यो. तेणे स्त्रीने पुळ्युं के क्यां गई होती ? स्त्रीए जणाव्युं जे, लघुबाधा टाली आवी. फरी राजा उंधी गयो. स्त्रीए पोताना मनमां विचार कर्यो के, महारां चरित्र राजाए जाण्यां. ए अत्यारे बोड्यां नथी पण प्रजाते खरा-

+ " नयनावलीए " एने वदले बीजी प्रतमां " घनावलीए " एवो पाठे.

खरी करशे. माटे ते पहेलांज हुं एनो घाट घनी नाखुं तो जावठ जाय अने मनमानती मोज मराय. एवुं चितवीं निद्रा-वश थयेला पोताना पति (राजा) ने गले फांसो देइ तेना प्राण लीधा. पठी सोर बकोर पानी उठी रोवा ककलवा लागी. ते सांजली सर्व चोकीदार त्यां आव्या. शुं ठे ? एम पुठवाथी तेणीये कळुं जे, अकस्मात् चूक आववाथी राजाजी मर्ण पास्या. हाय हवे हुं शुं करुं ? वीगेरे घणा विलाप करी ठाती कुटी स्त्री चरित्रवडे लोकोने पोतानुं निर्दोषपणुं जणाव्युं. प्रधानाद्रि राजपुरुषो तथा नगरजनोए मळी राजाने संस्कार कीधो. पेलो जे वणीक पुत्र चोर सैय्या तले हतो तेणे स्त्रीनुं अघोर कर्म जोयुं हतुं तेने जयअने लालच देइ काढी मुक्यो. माटे स्त्रीनो विश्वास न राखवो. स्त्रीमां एवा अनेक अवगुण होवाथी तेने दुष्ट जाणवी.

॥ ससरानी लाज पाडी फजेत करनार ॥

॥ नुपुर पंरिता सोनारणनो प्रबंध ॥

राजगृही नगरीने विषे एक जर्जर सोनार रहेतो हतो. तेणे पोताना एक दीकराने परणाव्यो. तेनी स्त्री घणीज व्यञ्जिचारणी ठे. एक वखत रात्रे तेनो जर्त्तार घरमां उंध्यो हतो. त्यारे तेणीये पोताना जार पुरुषने बोलावी घरनी वानीमां अवल (घणो रुडो) पळंग बीठावी तेनी साथे विषयनी वार्त्ता करी. पठी ते बेहु जणां निद्रावंत थयां. आ वेला पेलो जर्जर सोनार जागतो हतो. तेणे आवुं असमंजस देखी त्यां आवीने हळुये-सेक कल बल करी बहुना पगथकी नेउर काढा लीधुं. ते गुप्त मुकीने पाठो पोतानी सैय्याये आवि सुतो. पठी सातेके सोनारण जागी. पगने विषे जुए तो नेउर न दीतुं. तेणीए विचार्युं जे, ए ससरानुं काम ! अहीं बीजुं कोइ नथी. एणे कांश्क. महारुं चरित्र जा-

एयुं, तेथी एणेज महारुं नेजर लीधुं जणाय ठे। एना सिवाय वीजानुं
ए काम नथीज । माटे हवे हुं स्त्रीचरित्र करुं तोज महारी आ-
वरु रहे, एम विचार करी पेला जार पुरुषने कलवकल करी
वारीयेथी काढी मूकी पोते पतिनी पासे आवी सुइ रहीं, थोडीक
वार पठी जर्तारने जगानी वाडीमध्ये तेडी गइ. त्यां जार पुरुषने पलंगे
वन्नेसुतां, जर्तार उंघाबुजं हतो तेथी ते तत्काल उंघ्यो. एटले स्त्रीच-
रित्र करी तेणी वुम पाडती उठी के, हे स्वामी! जुळं! जुळं! आ तमारो
बाप, अहीं आपणा लज्याना स्थानके आवी आ महारा नावा
पगनुं नेजर लेई नासी गयो. जर्तार जवकीने आकल वीकल
थयो थको उठ्यो अने पितानी पथारी पासे जइ तेने कुठ्यो.
वली कहेवा लाग्यो के, अरे पापीष्ट ! तुं त्यां आवेज केम ?
मोसाए कळुं के, तुं तो नहोतो. वीजो पुरुष हतो. ठोकरो कहे
के, हुं हतो. वीजो कोण होय ? आ कोलाहल थवाथी पाडो-
सीथो जागी उठ्या. तेठ त्यां आव्यां अने सर्वे हकीकत सां-
जली मोसाने ठपको देवा लाग्यां, सौए तेने घेहेलामां गण्यो.
कोसो मनमां विचारवा लाग्यो जे, महारी खरी वात ठतां ब-
धाए महारो दोष काढ्यो. आ ते शुं कहेवाय ? ए चिंताये क-
रीने डोसानी निद्रा गई. चूख पण गया जेवी थइ. पठी प्रजाते
उठिने स्त्रीए पोतानां पीहरीयांने तेडाव्यां. दातण पण कर्तुं
नहीं. पीहरीयां आव्यां एटले गदगद रोती थकी तेमने रा-
त्रिनी वात कही. ते सर्वे डोसाने वढवा लाग्यां जे, अमारी
पुत्रीने तुं कलंक केम आपे ठे ? पठी ते स्त्री कहे के हुं तो
सौना देखतां धीरज (धीज) करीश. लोको कहे जे, तुं शी
धीरज करीश ? स्त्री बोली जे, आपणा नगरनी वाकीमध्ये साच-
वाइ जवानीनी मूर्ति ठे, ते साच जूठनी परिक्षा तत्काल देखा-
ड्यो. ते सांचली सौ लोके ठीक ! बहु सारुं ! एम कहीने जणाव्युं

जे, जो साची हशे तो वाडीमध्ये जवानीनी उज्जी मूर्तिठे तेना पग वच्चे सुंसरी नीकली जशे अने जूठी हशे तो जराइ रहेशे. एवो निश्चय कर्यो.

हवे स्त्रीए मनमां विचार करी पोताना जीवन प्राण जार पुरुषने कोइक कन्हे कहेवराव्युं के, सौ लोक जोवाने अर्थे मले एटले तेनी जीडमां तुं घेहेलो थईने मुजने आवी वलजजे. एटले देवी आगल हुं धीरज करीश. आवो प्रपंच साधीने ते धीरज करवाने तैयार थइ. घरवालाए तेणीने घणीए नाकही. त्यारे ते कहेवा लागी के, महारे ए कर्मा विना बूटको नथी, केमके खोटो पण लोकापवाद हुं सहन करी शकुं तेम नथी. तमेज विचार करीने जुळ ! जे पहेलां पण उत्तम स्त्रीजने माथे जुळां जुळां आल आव्यां ठे त्यारे तेणींए पण लोकापवाद दूर करवा माटे धीरज करेला ठे. तेथी महारे पण कर्मा विना बूटको नथी. माटे हुं तो करीश. पठी सर्व सगां संबंधीने तेडीने ते चौटामां आवी. लोकोनी ठठ ते जोवाने जामी गई ठे. एटले एनो यार संकेत प्रमाणे घेहेलो थइ आवीने तेणी (स्त्री) ने गले वलगी पड्यो. लोकोए तेने ढोडावी हांकी काढ्यो. पोतानुं धार्युं थवाथी मनमां महा हर्ष पामती ते वाडीमध्ये देवी पासे आवी. पगे लागीने सघलां लोकना सांजलतां ते एम कहेवा लागी जे, हे माता ! आ महारे ससरे महारा उपर जुतुं आल चढाव्युं ठे; पण ते लोको शुं जाणे जे खरूं ठे के खोटुं ? तेनी धीरज (खात्री) करवा सारू हुं आवी हुं. ते माटे जेवुं हशे तेवुं तहारा मां आगल कहुं हुं. जे मार्गे आवतां एक घेहेलो अने परण्यो; ए बे विना मुजने कोइ अब्यो होय तो हे माताजी मने दाबज्यो. " एवुं सांजली देवी तो विचारमां पडी. एटले ते स्त्री मातानी मूर्तिना. पग वच्चे थइने नीकली गई. लोकोए ते-

एनीने साची सांची कही. कोसो तो मानजंग थयो. घेर आब्यो. पण तेनी उंघ गई. थोडेक दीवसे श्रेणिक राजाये सांचड्युं के, मानजंग थयेलो जर्जर सोनी रात्र दहानो जागृतनो जागृत रहे ठे. बीलकुल उंघतो ज नथी. तेथ्री तेने तेकावीने राजाए जंडार उपर चोकी करवा सारू राख्यो. ते महेले महेले जंकारनी चोकी करे ठे. एकदा समये एक महेलमां राणीनुं डूश्ररित्र तेना देखवामां आब्युं. डोसो विचारवा लाग्यो जे, " सर्वनुं जरण पोषण अने संजाल करनार महा प्रतापी राजांज जेनो पति ठे. तेनीज राणी ज्यारे महावत साथे जोग जोगवे ल्यारे सोनीनी जे स्त्री ते तो शा देखामां ? एटले ते कोण मात्र ? ते कोण गणतिमां ? अर्थात् सोनीनी स्त्री परपुरुष जोगवे तेमां नवाई जेवुं मने तो राजानी राणीनुं करतव्य जोई कांईज लागतुं नथी. " एम विचार करतां करतां ते वात विसारे पडी, एटले ते डोसाने ठ महीने उंघ आवी गई. ते केवी आवी के, जेम मुनीराज मोक्षपद साधवाने काजे पांच निद्राने तजे तेम ए सोनी कोसे पोतानी वहुनुं अकार्य देखी निद्रा परिहरी हती, तेज कार्य पाबुं राजाना आवासमध्ये देखीने ते डोसाने उंघ आवी. ते जाणे एणे राणीने माटे ठ महीनानो अजिग्रह न धार्यो होय ! ते अजिग्रह पूरो थयो जाणी आहट दोहट बांकीने ते निर्वितपणे सुतो. अर्थात् ठ महीनानी सामटी उंघ करतो होयनी ! एम लसलसाट घोरवा लाग्यो. पढी मोकी रात्रिये नगरचर्चा जोतो जातो राजा कोसानी पासे आब्यो, तो तेने उंघतो दीठो. राजा पाठो गयो. बीजे दीवसे राजाए प्रधानने कछुं जे, —सोनी डोसो बीलकुल उंघतो नथी एवुं तमे कहेता हता पण रात्रे हुं तेनी पासे गयो ल्यारे ते उंघतो हतो; ते हजुसुधी जुळ उठ्यो नथी. तेनुं कारण शुं ? पढी राजा तथा प्रधाने कोसो उंघतो हतो त्यां आ-

धीने तेने जगाम्ना मांड्यो अने कळुं के, हे डोसा ! तुं आज अत्यारसुधी दोढ पोहोर दीवस चढ्यो तो पण उठतो केम नथी ? तोहे पण ते जाग्यो नही. पढी तेने घणो घणो धूणाव्यो (ढं-ढोढ्यो) ल्यारे ते जाग्यो. तेने पुढ्युं जे, आज आम केम आवडी उंधमां घेराई गयो ? डोसो वोढ्यो जे-तमने ते शुं कहुं ? काई कहेवा जेवुं नथी ! पढी वारंवार बलात्कारे करी पुढवाथी कोसाए जणाव्युं जे, “ हे राजाजी ! आज रात्रिने समये तमारो हाथी गोख तले आव्यो, राणीने सुढे करीने लीधी, त्यां तेनी साथे महावते जोग जोगव्यो, पाढी वली हाथीये सुढवडे उकाकीने गोखमां मुकी. ” एवुं कारण देखीने में मनमां विचार्युं जे, राजाउंना घरमां आवा घोटाला ठे, तो हुं सोनी ते शा ही-सावमां ? ए धारणा धारतां धारतां मने आज केढलेक दीवसे फीकर (सोच) मढवाथी निचिंतपणे उंध आवी; तेणे करीने हे राजाजी ! करारे करीने उंध काढी.

ते वात सांजलीने राजाए ते राणी, महावत अने हाथी, ए त्रणने वैजारगिरि पर्वत उपर चढावीने ढोली पामवानो सेवकोने आदेश (हुकम) आप्यो. ते सांजलीने नगरना महाजन लोकोए राजा पासे आवी विनती करी के, महाराज ! एमां हाथीनो शो वांक ? ते तो तमे तमारा दिलथकी विचारी जुढ ? ए तो तिर्यच ठे. एने आपणे जेम सिखवीये तेम ते सिखे. माटे एनो वांक नथी. राजाए महाजननी वात मन उपर लेइने हाथीनो गुन्हो माफ कर्यो. हाथीने पर्वत उपरथी हेठो उतारवानुं कळुं. ते वखते महावते राजाने कळुं जे, अमे बेहुने अजयदान आपो तो हाथीने हेठो उतारुं. राजाए त्रणेने अजयदान आप्युं. पर्वत परथी त्रणे उतर्या. हाथीने पाढो आलान ढालान स्थानके बांध्यो. महावत तथा राणीने काढी मुक्यां (देशपारकर्या). तेउ

त्यांघी चाळी नीकळ्यां. रात्रि परतां एक देहेरुं आव्युं तेमां तेउं
 सुतां. महावत उंघी गयो. तेवामां त्यां चोर आव्या. ते चोरना
 नायकने देरामां तापणी करतां थुंकतां थकां छीए दीठो. तेना
 रुप उपर मोही थकी ते तेने कहेवा लागी के, हुं तो तमारी
 साथे आवीश. पठी महावत शा कामनो ठे ? एम विचारी राणीए
 चोर पासे तेने हणाव्यो. ते महावत मरीने व्यंतरो थयो.
 छीने शृंगार सजेळी जोइ चोर मनमां विचारवा लाग्यो जे, आ
 छीए आगल रहीने पुरुष प्रत्ये हणाव्यो. ते कोण जाणे एनो
 जर्तार हशे अथवा कोइ जार पुरुष हशे ? बेमांथी गमे ते हो.
 पण ए एनी थइ नही, ने मुजथी बुब्ध थइ, तो ए महारो शो
 उघाड करशे ? ए छीथी आपण कांई नफो न पामीये ! शा-
 माटे जे एनी वळे तेआपणी पण एक वखत एज वळे समजवी.
 आवुं धारीने चोरे छी प्रत्ये कळुं जे, आ आपणा रस्ता आगल
 नदी आवे ठे तेमां घणुं पाणी ठे माटे जे कांइ तहारी पासे
 होय ते मने आप, के ते हुं पेळे पार मुकी आवीने तने तेकी
 जइश. (मनने विषे एम कहे जे खेइने हुं हींडतो थइश. त-
 हारुं महारे कांई काम नथी.) पठी ते छीए वखाजरण प्रमुख
 जे तेनी पासे हतुं ते बधुं चोरने स्वाधीन कर्युं. एटळे ते खेइने
 चोर चाड्यो गयो. छी तेनी वाट जोतीने जोती रही. एवामां
 महावत के जे व्यंतरो थयो ठे तेणे एक सीयाल अने तेना
 मुख आगल एक मळ विकुव्यो. जह माटे मळ उपर सीयाल
 ताके ठे. एटळामां तो आकाशमांथी एक गीध पंखी आवीने
 ऊपट मारी मळने खेइ गयो. सीयाल त्यां जोताने जोतो रह्यो.
 एटळे पेळी छी (राणी) ए हसीने कळुं के, अरे चूका !
 सीयाल, तुं तो चूळ्यो तो. ते सांजळी राणी प्रत्ये उत्तर वा-
 लतां सीयाले कळुं के, हुं तो एकथी चूक्यो, पण तुं तो त्रणथी

चूकी, ते तो विचार ! जंबुकना मुखथी एवं वचन सांजली
राणी बोली के, तुं तिर्यचपणे ए केम जाणे ? पढी सीयाळे
राणी प्रत्ये सर्व संबंघ मांडीने कळो. तेथी बोध पामीने रा-
णीये विषयवासना तजी दीधी. तेणेकरी पढी ते सुखणी थइ.
तेम बीजी स्त्रीये पण विषयने ठांरवो, ए नेपूर पंफितानो द-
ष्टांत कळो. जुळ नारीजनां एवां एवां चरित्र ठे. १२

॥ अथ सुलक्षणी स्त्री विषे ॥ शार्दूलविक्रीकित उंद ॥

॥ रुढी रुपवती सुशील सुगुणी, लावण्य अंगे लसे ॥

॥ लज्जालु प्रियवादिनी प्रियतणे, चित्ते सदा जे वसे ॥

॥ लीला यौवनं उद्धसे उरवंसी, जाणे नृलोके वंसी ॥

॥ एवी पुण्यतणे पसाय लहिये, रामा रमा सारसी ॥ १३ ॥

भावार्थ:- रुढी एटळे सारी रुपवंत, जळा शीलगुणे करी
सहित, सदगुणी, लावण्य गुणेकरी जेनुं अंग शोची रहुं ठे
एवी, लज्जावंत, मीठावोली, जर्तारना चित्त केडे चालनारी, अ-
र्थात् पोताना पतिनी अनुजाइ (मरजी) मुजब वर्तनारी,
अने हमेशां जर्तारना मनमां वास करे एवी, वली लीलाए करी
उद्धसायमान थता यौवनवाली, जाणे देवलोकमां वसनारी उ-
र्वशी देवांगनाज होयनी शुं! एवी लक्ष्मी सरखी स्त्री पुन्यने जोगे
करी पामीये. एवा गुणवाली होय तेने सुलक्षणी स्त्री जाणवी. १३

॥ अथ उत्तम सुलक्षणी स्त्रीनां थोडां नाम ॥ उपजाति उंद ॥

सीता सुजडा नवराय राणी, जे जौपदी शीलवती

वखाणी ॥ जे एहवी शीलगुणे सराणी, सुलक्षणा

ते जगमांही जाणी ॥ १४ ॥

+ " यौवन " ने बदले बीजी प्रतमां " लावण्य " शब्द ठे. * " सराणी " ने बदले " समाणी " शब्द ठे.

जावार्थः— रामचंद्रनी स्त्री सीता, के जेने दस मस्तकवाला रावणे अपहरीने लंकामां लेइ जइ ठ मास राखी पण सीयल खड्युं नही अने खेरना अंगारा जरेली खाइमां पडतां तुरत ते तेना-सीलना प्रजावधी पाणी थइ गयुं, लोकापवाद टाळ्यो, ए महासती सीता; सुजद्रा सती के जेणे काचे तांतणे चालणी वंधीने कुश्रामांथी जल काढीने चंपानगरीनी पोलो (दरवाजा) उघारी पोतानुं सतीपणुं सिद्ध करी आप्युं; नलराजानी स्त्री दमयंती, के जेने अटवीमां एकली मुकी पति चाळ्यो गयो, घणुं दुःख पड्युं, कष्टमां आवी पड्या ठतां पण सीयलधी न चली अर्थात् पोतानुं सीयल साचव्युं; वली पांनवनी स्त्री द्रौपदी, के जेनां चीर नरसजामां दूर्योधने खेंचाव्यां, ते तेना सीयलना प्रजाव थकी पूराणां; वली शीलवतीए पण पोतानुं शील राख्युं. एवी जे जे स्त्रीं शीलगुणे करी वखणाएलीं ठे तेने(तेना जेवीने) जगत्मां सुलक्ष्मी एटले उत्तम जला गुण लक्षणवाली जाणवी. १४

॥ अथ खेरना धगधगता अंगारा जरेली खाइ ॥

॥ सीताना सीलगुणे पाणी थयानो प्रबंध ॥

सीतानुं हरण करीने रावण तेने लंकामां लेई गयो. त्यां तेना मकानमां ते ठ मास सुधी रह्यां. तेना पति रामचंद्रजी रावण साथे युद्ध करी तेने मारी सीताने पोताने घेर लाव्या. ते अंतेउरमां रहे ठे. त्यां तेमने वीजी सोक्ये पुढ्युं जे, हे बहेन ! ते रावणनुं रूप केवुं हतुं ? सीताए जणाव्युं जे, में तेना सामुं उंचुंए जोयुं नथी, तो हुं तेना रूपनी बात शी जाणुं ? हुं तो महारा अने एना पग सामुं जोई रहेती हती. एवुं वचन सांजलीने सोक्ये पाटलो लावी ते उपर जीकाळो (ढेखालानो जीणो चालेळो चूको) पाथरी तेनी आगल मुक्यो. ते उपर सीताए रावणना पग आलेख्या. ते पाटलो एमनो एम हाथो हाथ सोक्ये आघो

लेई तेना उपर फूळ मुकीने रामचंद्रजीने देखाव्यो; अने कळुं के, जुठ-तमे तो कहोवोने ! जे महारी सीता जेवी कोइये गुणवन्ती नथी. पण एतो नित्ये आवी रीते रावणनां पगलां आलेखी आलेखीने पूजे ठे ! ते सांजली तथा रावणनां पगलां जोईने रामचंद्रजीने शंका उपनी. वली एकदा रामचंद्रजी पोते रात्रे नष्टचर्याये नगरमां नीकल्या हता. बारे बारे (घेरे घेर) जोता जायठे अने त्यां जो कांई वात थती होय तोते सांजलता जायठे. ते फरता फरता घांचीना महोद्धामां आव्या. एवामां कोई एक घांचण कामने अर्थे बाहार गई हती, तेने घणी वेला थइ गया ठतां ते घेर नहीं आव्याथी तेनो घणी घांची घर जीकीने बेठो हतो. त्यारपठी घांचण आवी, तेणीए पोताना स्वामीने घांटो पाडी कळुं जे, बार उघाडो. बारणां केम दीधां ठे ? घांचीए कळुं जे, “ तुं क्यां गई हती ? तने आवडी (आटली बधी) वार केम थइ ? ते मने कहे. तुं तहारा मनमां एस जाणती हशे जे जर्तार मने शुं करनार ठे ? पण ते हुं नहीं ! ते तो रामचंद्रजी एस करे. हुं कांई तेनी पेठे मूर्ख नथी, जे तुजने संग्रहुं. एतो ठ मास लगी जे सीता रावणने घेर रही तेने देखी पेखीने एज रामचंद्रजी संग्रहे ! हमणां बाहार पकी रहे ! वाहाणुं वासे एटले तेनी तजवीज करीने पठी हुं तने घरमां पेसवा देईश. ” घांचीनां आ सघलां वचनो रामचंद्रजीए सांजल्यां, अने घेर आव्या.

पठी सीतानुं सतीत्व जोवा सारू अने लोकापवाद डूर करवा माटे रामचंद्रजीए त्रणसें गज लांबी पोहोली खाई खोदावीने तेमां खेरना धगधगता अंगारा जरावी तेमव्ये सीताने खुद्धे पगे चांली जवाने कळुं. आ धीरज करवा माटे सीताजी पोताना लव अने अंकुश नामना वे पुत्रने साथे लेई खाई पासे आव्यां. लो-

कौनी म्होटी मेदनी (टोलांटोलां) चारे बाजु जोवासारू मली
 ठे. आकाशने विषे देवताळ पणः पोतपोताना विमानमां बेसी
 जोवा आव्या ठे. ते वखत सीताजी मुख थकी बोळ्यां जे- ॥
 यतः ॥ “ मनसी वचसी काए जागरे स्वप्न मार्गे, जदी मम पती-
 ज्ञावो राघवादन्यपुंसी ॥ तदपी दहसरिरं मामकं पावकत्वं, सु-
 कृत-विकृत ज्ञाजां तुंही लोकेत्र साक्षी ॥ १ ॥ अर्थः-मने, व-
 चने अने कायाए करी जांगतां अथवा उंघतां स्वप्नने विषे पण
 रामचंद्रजी विना जो में अन्य पुरूषने चितव्यो होय तो,
 हे आग देवता! तुं मुजने बालीने जस करजे. एटळे राख क
 रजे.” एवुं कहीने सीताजी खाईमां पेठां एटळे तत्काल (तेज व
 खते, तेना सीतना प्रजावे करी अग्नि टळीने पाणीना प्रवाह थया-
 तेमां नाहीने नीतरते चीरे सीताजी नीकळ्यां. लोके अने देव-
 ताए जय जय शब्द करीने वधाव्यां. फूलनी वृष्टी थइ. आ प्र-
 माणे लोकापवाद डूर करीने सीताजी वैराग्यवंत थया थकां
 चारित्र लेवा उत्सुक थयां. रामचंद्रजीए घरमां रहेवामाटे घ-
 णुंए कळुं. पण न रखां. पठी रामचंद्रजीने बन्ने पुत्र जलावी
 (सोंपी जलामण करीने) सीताजीए जयचूषण मुनीपासे जई
 चारित्र लीधुं. सुप्रजा साध्वीना संगालामां रखां. समाधीपणे संयम
 आराधीने ते बारमे देवलोके बावीस सागरोपमने आजखे इंद्रपणे
 उपन्यां. त्यांथी चवी महाविदेह क्षेत्रे मनुष्यपणुं पामीने चारित्र
 पाली मोक्षपद पामशे. एवी उत्तम सुलक्षणी स्त्री पुन्ये पामीये. १४

॥ अथ (संयोगीनी यथा) संयोग विषे ॥ माखिनी ठंद ॥

प्रियसखि प्रिययोगे उल्लसे नेत्र रंगे, हसित मुख श-
 शीज्युं सर्व रोमांच अंगे ॥ कुच इक मुकु वैरी नम्रता
 जे न दाखे, प्रिय मिलण समे जे अंतरो तेह राखे ॥१५॥

जावार्थः— जे स्त्रीनां नेत्र चर्त्तारने देखी आनंदे सहित उ-
द्वसायमान थाय अने जेनुं चंद्रना जेवुं हसतुं मुख होय अने
जेनां अंगने विषे सर्व रोमराजी (रुवाडां) उजां थयां होय,
एवी स्त्री कहे (जाणे) ठे जे हे प्रियसखी ! एक कुच महारां
वैरी ठे, के जे नम्रता बतावता नथी अने चर्त्तारने मलवानी व-
खते ते अंतरो राखे ठे. अर्थात् वचमां आडा आवे ठे. (अं-
तरो देखाडे ठे.) १५.

॥ अथ (वियोगीनी यथा) वियोग विषे ॥

दिन वरस समाणे रैणि कटपांत जाणे, हिम कर क-
दली जे तेह जाला प्रमाणे ॥ रैसिक कर शशि जे स-
रस्यो सोई लागे, प्रिय विरह प्रियाने दुःख स्यां ते
न जागे ॥ १६ ॥

जावार्थः— पतिथी विरहणी स्त्रीने दीवस वर्ष बराबर अने
रात्रि कटपांत सरखी जणाय ठे, अने हिम कर एटले ताढक
करनार जे कदली वन, ते तो जाला एटले सखगता जाज्वल्य-
मान अग्नि सरखुं लागे ठे; वली आनंदने आपनारो चंद्र ते
सूर्य समान तापकारी लागे ठे. अर्थात् क्रोध उपजावनारो थइ
पडे ठे. माटे पतिथी वियोग पामेली (विरहणी) स्त्रीने शुं शुं
न थाय ? अर्थात् सर्व दुःखकारी थइ पडे. १६

॥ अथ माता विषे ॥ इंद्रवज्रा बंद ॥

जे मातनो बोल कदा न लोपे, ते विश्वमां सूरज जेम
उपे ॥ ज्यां धर्म चर्या बहुधा परीखी, त्यां मातपूजा
सहुमां सरीखी ॥ १७ ॥

बीजी प्रतमां † “ कर ” ने बदले “ रज ” अने “ रशिक कर शशि ”
ने बदले “ शशिरसिकरसो ” एवा शब्द ठे.

ज्ञावार्थः— जे उत्तम मनुष्य होय ते पोतानी माता. (मा) नुं वचन लगार मात्र कोइ पण दीत्रस न लोपे एटले उल्लंघन न करे, (माताना कहेवा प्रमाणे सर्व कार्य करे) ते मनुष्य जगतने विषे सूर्य समान दीपे एटले सर्व स्थले उल्लंघाय— तेनी यज्ञ कीर्ति गवाय; विशेषे करीने वली ज्यां धर्म चर्या अर्थात् धर्म नाम मनाय ठे त्यां सर्व जगोए (शास्त्रमां) मातानी पूजा एक सरखी वर्णवेली ठे. अर्थात् सर्व दर्शनवालाए मातानी सेवा करवानुं कहेलुं ठे. १७

जे मात मोहे जिन एम कीधो, गर्जे वसंतां व्रत नेम
लीधो ॥ जे मात ज्ञा वयणे प्रबुधो, शीला तपंते
अरहन्न सिद्धो ॥ १८ ॥

ज्ञावार्थः— माताना मोहे करीने गर्जमां रह्या थकां वीर जिनवरे एवो नियम लीधो एटले निश्चय कर्यो जे मावित्र जीवतां होय त्यां सुधी महारे व्रत एटले चारित्र न लेवुं; ज्ञा माताना पुत्र अरहन्नके माताना कहेवार्थी धखंधखती शीला उपर अणसण कर्युं अने मोह पांम्यो. १८

॥ माताना कहेवार्थी शीला उपर अणसण ॥

॥ करनार अरहन्नकनो प्रबंध ॥

तंगरपुरी नगरीमां दत्त नामे शेठ रहतो हतो. तेने ज्ञा नामनी जार्या अने अरहन्नक नामनो पुत्र हतो. एकदा गुरु पासे देशना सांजलीने शेठे, पत्नि तथा पुत्र सहित दीक्षा लीधी. चोखुं चारित्र पालवा लाग्या. परंतु दत्त साधुने पुत्र उपर घणो मोह होवार्थी तेने बेसानी मुकता हता. आहार पाणी पण पोते पुरू पाडता हता. मूलगे बाहार काढता नही ताढे

ठांयडे राखता हता. एम करतां केटलेक दीवसे दत्त मुनी(पिता)-
ये काल कर्यो. अने साधवी (माता) नो आय्यो आहार तो
कल्पे नही. तेथी अरहन्नक मुनी दुखीया थया. वोहोरवानी
वेला थइ त्यारे बीजा साधुए पात्रां करीने अरहन्नकने कळुं के
वोहोरवा सारू चालो. अरहन्नक तेमनी साथे गया. बीजा साधु
आगलं चालता हता ते आगल (दूर) नीकली गया. अरह-
न्नक पठवाडे रही गया. तेमने तरुको लागवाथी माखणनी परे
उंगल्या. एवामां मार्गेनेविषे एक म्होडुं मंदिर आव्युं तेनी नीचे
ठांयडे आवी उजा रह्या. ते वेलाये एक विरहणी स्त्री गोखमां
वेठी हती. तेणी रूपे करी काम कंदर्प जेवा आ अरहन्नक मुनीने
जोई मोहित थइ तेथी तेमने तेरुवा सारू दासी मोकली. तेनी
साथे ते घरमां गया. एटले स्त्रीए कळुं के, आ कंचनवर्णि काया
शा सारू बालो ठो ? अहीं सुखरूप रहो. स्त्रीनुं कहेण मानीने
ते त्यां रह्या. पण उग्यो आथम्यो न जाणे. अर्थात् घरमां
ताडे ठांयडे रहेते.

हवे पेला वोहोरवा गयेला जे साधु आगल नीकली गया
हता ते वोहोरीने उपाश्रये आव्या. जडा साधवीए तेमने पुब्युं
जे महारो पुत्र क्यां ? साधुए कळुं जे, महारे पठवाडे तो हतो,
पण पठी ते क्यां गयो तेनी मने खबर न रही. ए सांजली साधवी
मातानी कागली चली गई. ए अरहन्नक अरहन्नक करती आखा
नगरमां फरवा लागी. केटलाक लोको अने बालको कौतुक जेवुं
देखी तेनी पुंठे पडवा लाग्या. एम फरतां फरतां जे मंदिरमां
अरहन्नक हतो तेना गोख तले घणा लोकना वृंदे परवरी थकी
आवी. अरहन्नके माताने दीठी. महारा वियोगे एम घेहेली
थईने फरे ठे एम जाणी तरत ते गोखथी उतरी माताने पगे
लाग्यो. एटले मानुं मन पावुं ठेकाणे आव्युं. माता बोली-हे

पुत्र ! तुजने ए वधु वरवी न घटे. ए चारित्र चिंतामणी रत्न
समान ठे. माटे हे. पुत्र ! तुजने हुं शुं कहुं ? ते सांजळी पुत्र
बोळ्यो जे-हे माता ! निरंतर परिसहनी फोज साथे वढवुं, ए
महाराथी न थाय (बनी शके एवुं नथी), अने तुं कहे तो
आ शीघ्रा पकी ठे तेना उपर हुं अणसण करुं. माताए कहुं
जे- हे पुत्र ! ए वातनी महारे हा ठे. पढी अरहन्नके मातानी
आज्ञा मस्तके चढावी एटले प्रमाण करीने धख धखती शीघ्रा
उपर अणसण कर्युं. तेना प्रजावथी ते काल करी सुरपदवी
पाभ्या. माटे एवा पुत्रने पण धन्यठे अने माताने पण धन्यठे !
जुळ - पुत्र उपर वहालपण हतुं तेशी तेने दूर्गतिए जतां रो-
कीने सन्मार्गे चढावी सुखी कर्यो. १५

॥ अथ पिता विषे ॥

जे बाल जावे सुतने रमाडे, विद्या जणावे सरसुं ज-
माडे ॥ ते तातनो प्रत्युपकार एही, जे तेहनी जक्ति
हिये वहेही ॥ १६ ॥

जावार्थ:- जे पिता पुत्रने न्हानपणे रमाडे, केडे तेडे, उत्तम
सार वस्तु खवरावे, वली विद्यानो अज्यास करावे; ते तातनो
प्रत्युपकार एटले पिताए करेला तेवा उपकारनो बदलो तो
हृदयनेविषे तेनी जक्ति करवाने तत्पर थई रहे-पितानी जक्ति
करे त्यारे तेनो गुण उंसीगल थाय, अपितु न थाय. ॥ १६ ॥

॥ माखिनी ठंड ॥

निषध सगर राया जे हरीजड चंडा, तिम दशरथ रा-
या जे प्रसन्ना मुनिंडा ॥ मनक जनक जे ते पुत्रने मोह
जाखा, स्वसुत हित करीने तेहना काज साखा. ॥१७॥

जावार्थ:- निषध राजाने, सगर चक्रवर्तिने, हरीजडने, चं-

ड्रने, तेमज वली दंशरथ राजाने, अने प्रंसन्नचंद्रने, पुत्र उपर मोह घणो हतो; वली मनकना पिता सिय्यंचव सुरी ब्राह्मणने पण पुत्र उपर घणोज मोह हतो, तेमणे पोताना पुत्रनुं हित चिंतवीने तेमनां काम सुधार्या ठे. १०

॥ सगर चक्रवर्त्ति अने तेमना साठ हजार पुत्रनो प्रबंध ॥

सगर चक्रवर्त्तिने साठ हजार पुत्र हता. तेउंए अष्टापद तीर्थना रखोपा माटे खाई खोदवा मांकी. ते वखत तेमने ज्वलन-प्रज्ञ नागदेवताये कळुं के, महारा चुवनमां रजना अंबार पडे ठे, माटे हवे ए कामथी निवर्त्तो. ते सांचलीने ते वेलाये तेउं उंसर्या. अर्थात् नागदेवताना कहेवाथी तेउंए ते काम बंध राख्युं. पढी केटलेक दीवसे तेउंनो विचार एवो थयो के, खो-दाएली खाई कोइक काळे बुराई जवानो संजव ठे, माटे ते खा-ईमां जल जरीये तो आगल कोई तीर्थनी आशातना न करे. एवुं धारी खाईमां पाणी वाड्युं. वली कोइक प्रकारना फीटण काळे ते साठे हजार पुत्रनी मती एक थवाथी तेउंए दंकरले करी साढीबासठ जोजननो गंगानो प्रवाह आयो. तेणे करी केइक मुलक तणावा मांड्या. एवी रीते पाणीना प्रवाहे खाई पूरी अ-र्थात् पाणीथी बलोबल खाई जराणी एटले ते (पाणीना प्रवाह) ज्वलनप्रज्ञ नागदेवताना चुवन मांहे पडवा लाग्या. तेथी ते देवताए कषायने वश थया थका मनने विषे विचाळुं जे, पूर्वे में एमने वार्या हता. तेम बतां वार्युं न कर्युं. अर्थात् महारुं क-हेवुं मान्युं नही अने पोतानुं धार्युं कर्युं. माटे हवे एमने जी-वता न मुकुं. एवुं धारी क्रोधातुर थई त्यां आवीने तेणे तेउंना सामुं जोई दृष्टिविष वीकुर्वि. तेने योगे करी साठ हजारना समु-

* आ नीशानवालोउंनी कथाळं ग्रंथांतरथी जाणी लेवी. ग्रंथगौरव-ताना कारणे अहीं दखी नथी.

दायने वाली जस कर्या. ते सर्वेनो राखनो ढगलो थयो. पढी ते राजपुत्रोनी साथे आवेला वत्रीस हजार राजा अने प्रधाने रात्रिने विषे विचार्युं जे, अहीं तो आ कारण (आवो योग) वन्युं, तो हवे आपणे महाराजा (सगर चक्रवर्ति) पास जईने शो जवाव देईशुं ? ते एम कहेशे जे अमारा सघला पुत्रने मर्ण पमाड्या अने तमे केम जीवता आव्या ? एवो सोच करता करता तेठे सर्वे सेना सहित त्यांथी नीकलीने नगर थकी अलगा आवीने उतर्या. ए वेलाये सौधर्म इंद्र ब्राह्मणने रुपे ए नगरना चौटामां एक बालकनुं रुप वीकुर्विने तेने पोताना खंधोले नाखी रुदन करतो अने मुखथी 'आ महारा एकनाएक (फक्त एकज ठे ते) पुत्रने सर्प रुसवाथी ते मर्ण पाम्यो ठे' एवुं कहतो कहेतो आव्यो. लोको तेने क्यां ? कई वेलाये अने केवी रीते करज्यो ? एम पुढवा लाग्या. तेठेने कहे जे अरे जाईयो ! महारे तो ए म्होदुं दुःख ठे, तमे वारंवार शुं मने पुढो ठो ? तुम थकी कांई जगरे एवुं ठे ? लोक कहे जे, तुं रो मां, चक्रवर्ति पास जा. केम जे तेमनी सजामध्ये साठ हजार वैद्य ठे. गमे ते उपाय करशे, पढी ते (ब्राह्मण रुपे बनेलो इंद्र) दरवारनी पास आवी रोवा लाग्यो. चक्रवर्तिए तेने तेनावीने पुढवाथी तेणे दुखनी वात कही. चक्रवर्तिये वैद्यने बालाव्या, अने कहुं जे, तमे महारो मुसारो खाळ ठो, माटे ए ब्राह्मणना बालकने जीवाडो. वैद्यो हवे शो उपाय करवो ? एवा विचारमां पढी गया. केमके मर्ण पामेलो बालक जीवानी शकायज केम ? पढी तर्क बुद्धि वापरी तेठेए कहुं के, महाराज ! जेना घरनो कोई न मुळ होय तेना चूलानी राख आवे तो हमणां जीवे. चक्रवर्तिये तेवी राख सारु सघले तपास करावी पण ए जोग तो न मदयो. एटले त्यांथी उठी तेणे पोतानी मा पास आवीने राख

मागी. मा कहे जे तमारो बाप मुठ ठे. चक्रवर्तिये विचार्युं जे ए वात पण खरी. पढी सजामां आवी ब्राह्मणने सिखामण देवा मांनी, जे जावी आगल सर्वे निरुपाय ठे. कोई पण प्रकारे मर्ण पामेलो जीवतो नथी,तो एनो सोच करवाथी शुं वले ? फो-कट कर्मबंधन थाय ठे. माटे हवे एनो शोक तजी, रुता रहो. एवो प्रतिबोध पमानी चक्रवर्तिये ब्राह्मणने ठानो राख्यो. तेने ब्राह्मणे कहुं जे, महाराज ! जेवुं कहो ठो तेवुं पालज्यो. “तमारा साठ हजार पुत्र अष्टापदे बली मुआ.” ते सांजली चक्रवर्ति मु-र्गगत थया. शीतल उपचार करवाथी सज्ज थया एटले वि-दाप करवा लाग्या. तेवारे इंद्र (पेलो ब्राह्मण) मूलरुपे थई सिखामण देई चक्रवर्तिने ठाना राखी देवलोक प्रत्ये पाठा गया. पढी चक्रवर्तिण पोताना पुत्र जहनुनो पुत्र जगीरथ घेर हतो तेने सर्व सैन्य सोंप्युं. ए पुत्रमोहनो अधिकार कह्यो. १०

॥ अथ सिध्दयंजव सूरी अने तेमना पुत्र मनकनो प्रबंध ॥

श्री महावीर स्वामीना पाटे श्री सुधर्मा स्वामी थया. तेमना पाटे श्री जंबुस्वामी अने तेमना पाटे श्री प्रज्जवा स्वामी थया. तेमणे पोताना पाट योग्य शासनमां कोई न देखवाथी यज्ञ क-रता सिध्दयंजव ब्राह्मणने योग्य जाणी तेमने प्रतीबोधवा माटे वे साधुने मोकली कहेवराव्युं जे- “ अहोकष्टं महोकष्टं तत्त्वं न ज्ञायते.” साधुनां आवां वचन सांजली सिध्दयंजवे पुब्बुं जे तमे शुं कहो ठो ? साधु बोल्या जे, बीजुं तो अमने कांई कहुं नथी. पढी यज्ञस्थंज उपाब्ब्यो. ते तले जोयुं तो श्रीजिने-श्वर जगवाननो बिंब दीठो; तेथी प्रतिबोध पामी घरे छीने गर्ज-वती मुकी सिध्दयंजवे चारित्र लीधुं. निरतिचारे चारित्र पाळे ठे. आचार विचार सिख्या, अनुक्रमे आचार्यपद. पाम्या. घरे मुकी

आवेळी गर्जवती स्त्रीए नव मसवाडे पुत्र जणयो. तेनुं “ मनक ” नाम स्थाप्युं. लोको कहेवा लाग्या जे आज ए बालकनो बाप घरे होय तो घणो उठव करे. अनुक्रमे ते पुत्र म्होटो थयो. तेणे पोतानी माने पुढवाथी तेणीए तेना बाप संबंधी सर्व वीना कही. ते सांजलीने मानी आझा मागी जे नगरें सिय्यंजव सूरी हता त्यां ते तेमनेज थंडीले जतां पगे लाग्यो. आचार्ये आगम उपयोगे (ज्ञाने करी) उठवख्यो. पुढ्युं जे तुं कोण ठे ? तेणे पोतानी बात जणावी. आचार्ये कहुं जे. — तुं कोईने बतावे (कहे) नही तो कहीये. मनके कहुं जे, हुं नही कहुं. आचार्य बोल्या जे, तुं पुत्र अने हुं पिता, बन्ने मढ्या. पढी तेने उपाश्रये तेडी गया. आगम उपयोगे तेनुं थोडुं आयुष्य जाणीने सूरी महाराजे विचार्युं जे एटला (थोना) वखतमां एनाथी बधुं जणाय नही. माटे एने उद्धरवा सारु सवारमां करवा मांडी सांजे दश वैकाखिक सूत्र दश अध्ययननुं रची पूरुं कर्युं. मनक ते ब महीने पूरुं जणया. आउखूं पूरुं थवाथी काल कर्यो. आवके अग्निसंस्कार कर्यो. पढी उपाश्रये आव्या. श्लोक कहेतां गुरु सूरी महाराजनी आंखेआंसु आव्यां. संघे पुढ्युं—हे स्वामी ! तुम सरखा चौद पूर्वधारीने आ मोह शो ? गुरु बोल्या जे—हे महानुजाव ! अमारे पुत्रने संबंधे करी एह साथे स्नेह हतो. सांधु-उए ते सांजद्वयुं, तेथी कहेवा लाग्या जे— स्वामी, जो अमे पहेलां जाण्युं होत तो एमनी पासे मल मात्रा परठवा देवारुत नही. गुरु बोल्या जे— ए साधुनुं वैयावच्च विनय न करत तो एनो अर्थ केम सरत ! जूळ एवा महापुरुषने पण पुत्रनो मोह सांज्यो, तो बीजा बद्धस्थ जीवने सांजरे तेमां तो शुं आश्चर्य ! माटे मोहने तजवो. ए मोह तजेज सुख थाय. पितानो प्यार पुत्र उपर केवो होय ठे, ए आ प्रबंधथी जाणी लेवुं. १७

॥ अथ पुत्र विषे ॥ स्वागता ढंद ॥

माय ताय पद पंकज सेवा, जे करे तस सुपुत्र क-
हेवा ॥ जेह कीर्ति कुललाज वधारे, सूर्य जेम जर्गि
तेज सधारे ॥ ११ ॥

त्रावार्थः— जे पुत्र सुविनित होय ते नित्ये माता पिताना पगने
पूजे, अने कुलनी लाज तथा कीर्ति (सुजस) वधारे, वली
जगतने विषे सूर्यनी परे तप तेज सुधारे एटले दीपावे. एवा
होय तेने सुपुत्र कहिये. ११.

॥ अथ सुपुत्र कोण थया ते विषे ॥ शाळीनी ढंद ॥

गंगापुत्रे विश्वमां कीर्ति रोपी, आझा जेणे तात
केरी न लोपी ॥ ते धन्या जे अंजनापुत्र जेवा, जेणे
कीधी जानकी नाथ सेवा ॥ १२ ॥

त्रावार्थः— गंगाना पुत्र गांगेये (श्रीष्मपिताए) पोताना
पितानी आझा उत्थापि नही, विश्व एटले संसारमां पोतानी
कीर्ति रोपी— वधारी, वली अंजनाना पुत्र हनुमंत के जेणे जा-
नकी नाथ एटले सीताना स्वामी रामचंद्रजीनी सेवा करी,
ज्यारे रावणे सीताने अपहस्यां ल्यारे हनुमंते लंकानगरी प्र-
जाळी, रामचंद्रजीना दूत थया. एवा हनुमान कुमार मुक्ति-
गामी जाणवा. एवा सुविनित पुत्र पूर्ण पुन्याईये पामीये. अने
तेवाज सुपुत्रने धन्य ठे. (अंजना अने हनुमंत तथा तेना
पितानो विशेष वृत्तांत आ पुस्तकना ७० मा पृष्ठने विषे
सज्जनता उपर अंजनाना प्रबंधमां आवी गयो ठे त्यांधी
जाणी लेवो.) १२

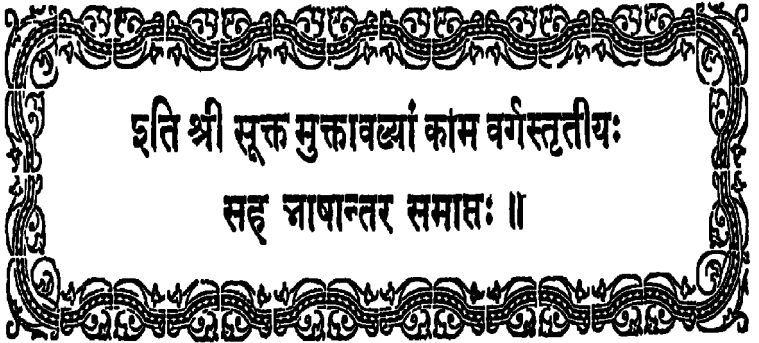
॥ गंगाना सुपुत्र गांगेय कुमारनो प्रबंध ॥

शांतनुराजानी गंगा नामे स्त्रीनो गांगेयकुमार नामनो पुत्र हतो. एक वखत शांतनुराजा वनक्रीडा करवाने गंगानदीने कांठे आब्या. त्यां एक माठीनुं वाहाण हुतुं. तेमां एक वका माठीनी रत्नवती नामे पुत्री हती. तेने राजाए दीठी. तेना रुप उपर ते मोह पाम्यो. पठी घेर आववाने पाठो फरी आगल चाले ठे तथापि मन त्यां वलगी रळुं हुतुं. जेम तेम पराणे घरे आवीने राजाए मंत्रीने बोलावी कळुं जे— गंगा कांठे रहेला वाहाणवाला माठीनी कन्यानुं मागु करो. मंत्रीए माठी पास जई तेनी कन्या मागी. माठीए कळुं जे— ए कन्या आपुं तो खरो ! पण गंगानो पुत्र बलवान ठे माटे महारी पुत्री दुखणी थाय. जो ए राजा महारी पुत्रीना पुत्रने राज्य आपवा कबुल थाय तो हुं ए कन्या आपुं. नहिंतर न देउं. ते वात मंत्रीए राजाने कही. राजा ते सांजली खेद पाम्यो जे, गंगापुत्रने ए वात केम थाय ? एम मनमां उदासी पाम्यो. गांगेये राजाने उदासी चहरे बेठेला जोया तेशी पुळुं जे, हे पिताजी ! आज उद्वेग चित्त केम ठो ? पिताए सर्व वात कही. ते सांजली गांगेय बोड्या जे, हे तात ! एमां शुं डुकर ठे. ए राज्य एना पुत्रने आपजो. महारे तो राज्यनो खप नथी. पुत्रे आ प्रमाणे कळुं, परंतु पिताने प्रतित न आवी. तेवारे गांगेय कुमारे पिताने प्रतित उपजाववाने सारु पोताने हाथे लिंग ठेयुं. सर्व लोक आ बनाव जोई आश्चर्य चकित थया. पठी माठीए शांतनु राजाने कन्या दीधी. तेने बे पुत्र थया. तेमने राज्य आप्युं. ते जगतमां जसवाद पाम्या. आवा आझांकित सुविनित सुपुत्र पूर्ण चाग्योदयेज प्राप्त थाय ठे. अने एवाज पिताना मननी धारणा परिपूर्ण करनार जगतने विषे खरेखरा सुपुत्र कहेवाय ठे. ११

॥ तोटक ढंद ॥

इम काम विलास उवास तए, रसरतीति हदे अनु-
जावतए ॥ जिमचंदन अंग विलेप तए, हिय होय
सदा सुख संपतए ॥ १३ ॥

जावार्थः— एम कामनो विलास उवासे करी हृदयने विषे
रसरतीति करी अनुभव्यो कहेतां आचर्यो प्राणीने केवो थाय ?
तो के— जेम अंगने विषे चंदननुं विलेपन करवाथी ताढक उ-
पजे ठे तेम प्राणीने एनाथी (कामविलासथी) सुख संपत्ति थाय.

इति श्री सूक्त मुक्तावल्यां काम वर्गस्तृतीयः

सह जाषान्तर समाप्तः ॥

॥ अथ मोक्षवर्ग प्रारंभः ॥

॥ उपजाति बंद ॥

ग्राह्याः कियंतः किल मोक्षवर्गे, कर्मदयासंयम ज्ञा-
वनाद्यैः ॥ विवेकनिर्वेद निज प्रबोधा, इत्येवमेते
प्रवर प्रसंगाः ॥ १ ॥

ज्ञावार्थः— मोक्षमार्गे शुं ग्राह्य ठे ? तो के- पहेली तो दमा,
पढी संयम पालवुं, वली ज्ञावना, विवेक गुण, सद् अने अस-
द्वनो विवरो करवो, वली विवेक एटले आ करवा योग्य काम ठे
अने आ न करवानुं ठे एवुं जाणपणुं, निर्वेद एटले संसार उपर
खेद उपजे, इत्येव कहेतां ए आदि मोक्षनां कारण जाणवां. ॥१॥

॥ अथ मोक्षार्थ विषे ॥ मालिनी बंद ॥

इह जव सुख हेते के प्रवर्ते जलेरा, परजव सुखहेते
जे प्रवर्ते अनेरा ॥ अवर अरथ बंडी मुक्ति पंथा अ-
राधे, परम पुरुष सोई जेह मोक्षार्थ साधे ॥ २ ॥

ज्ञावार्थः— आ जवना सुखना वांछक जीव तो घणा ठे,
अने केटलाएक परजवना सुखना वांछक एवा जीव पण घणा
ठे; परंतु उत्तम कोण ? तो के- सघलाये अर्थ बंडीने मोक्षना
अर्थने साधे, ते उत्तम पुरुष जाणवा. जे आ लोकने वांछता
नथी, तेमज परलोकने पण वांछता नथी, ए बेनी ईडा तजीने मोक्ष
मार्गे प्रवर्त्या ते उत्तम डाह्या (जंबूखामी जेवा) जाणवा. २

तजिय जरत केरी जेण ठे खंड जूमी, शिव पथ जिण
साध्यो सोलमे सांति सामी ॥ गजमुनि सुप्रसिद्धा जेम
प्रत्येक बुद्धा, अवर अर्थ बंडी धन्य ते मोक्ष बुद्धा ॥३॥

बीजी प्रतमां १ “ किल ” ने बदले “ प्यथ ” अने २ “ द्याः ” ने ब-
दले “ थां ” शब्द ठे.

जावार्थः— आ चरत क्षेत्र मध्येनी ठ खंरु पृथ्वी ठोनीने जेणे मोक्षमार्ग साध्यो एवा सोलमा तीर्थकर श्रीशांतिनाथ जगवान तथा गजसुकमाल अने प्रत्येकबुद्ध जे जगतने विषे सुप्रसिद्ध अर्थात् घणा जाणीता ठे तेउ बीजा अर्थ ठंडी कहेतां तजीने मोक्षमार्गने विषे ब्रुब्ध थया एटले मोक्ष मार्ग साध्यो, तेउने धन्य जाणवा. ॥ ३ ॥

॥ अथ कर्म विषे ॥

करम नृपति कोपे दुःख आपे घणोरा, नरय तिरय केरा जन्म जन्मे अनेरा ॥ शुभ परिणति होवे जीवने कर्म तेवे, सुरनरपति केरी संपदा सोइ देवे ॥ ४ ॥

जावार्थः— कर्मरूप राजा कोपे तेवारे ए जीवने दुःखनी परंपरा प्रत्ये आपे, शां दुःख आपे ? तो के— नर्कनां अने तिर्यचना जवो जवने विषे जूदां जूदां घणां जे दुःख कहेवाय ठे, ते ए जीव पामे; अने एज जीव ज्यारे शुभ परिणते परणमे एटले जीवनी शुभ परिणति थाय त्यारे ते देवपणानी तथा मनुष्यपणानी (इंद्र अगर राजाठना जेवी) संपदा प्रत्ये पामे. अर्थात् कर्मरूप राजा ज्यारे रीफे त्यारे सुख संपती आपे ठे. ४

करम शशि कलंकी कर्म त्रिधू पिनाकी, करम बलि नरेंद्रा प्रार्थना विष्णुराकी ॥ करम वश विधाता इंद्र सूर्यादिहोई, सबल करम सोई कर्म जेवो न कोई ॥ ५ ॥

जावार्थः— कर्म ते प्रधान तद्रूप मुख्य ठे, कर्म करी शशि जे चंद्रमा तेमां पण कलंक ठे, वली कर्म करी पिनाकी चीखारीपणुं पाम्यो, अने कर्म करी रांकपणे विष्णुए बलिराजानी प्रार्थना करी; (वली आ चरणनो बीजो एवो जावार्थ पण नीकले

बीजी प्रतमां ? “ देवे ” ने बदले “ पावे ” शब्द ठे.

हे के- कर्म करी. जीखारीपणुं पामे, कर्म करी पिताकी कहेतां .
 देवतापणुं पामे, वली कर्म करी वलवंतपणुं पामे, नरेंद्रा कहेतां
 राजापणुंपामे, विष्णुपणुं पामे, अने रांकपणुं पण पामे) वली
 कर्मना वश थकी एटले कर्मने योगे करी विधात्रापणुं पामें,
 इंद्रपणुं पामे, सूर्यादिपणुं पामे, ए एटलो वधो कर्मनो सबल
 जोरो जाणवो, एटले ए कर्म समान कोइ वलवंत नथी. ॥ ५ ॥

॥ अथ द्दमा विषे ॥

डुरित जर निवारे जे द्दमा कर्म वारे, सकल सुख सुधारे
 पुन्य लक्ष्मी वधारे ॥ श्रुत सकल आराधे जे द्दमा मोक्ष
 साधे, जिण निज गुण वाधे ते द्दमा कां न साधे ॥ ६ ॥

जावार्थ:- डुरित कहेतां माठां जे कर्म तेना समुहने टाळे
 एवी जे द्दमा ते कर्मने वारे कहेतां रोके, वली ते सकल एटले
 समस्त - सघलां सुख सुधारी आपे अने पुन्यरूप लक्ष्मी व-
 धारे; वली श्रुतज्ञान प्रत्ये आराधे अने मोक्ष मार्गने साधे
 अने जे निज एटले पोताना गुण अर्थात् आत्माना गुण जे ज्ञान,
 दर्शन अने चारित्र तेने वधारे, एवी जे द्दमा तेने हे जाई !
 तुं केम साधतो नथी ? अर्थात् तुं द्दमागुण केम धारण करतो
 नथी ? ए द्दमागुणवडेज सर्व कार्यनी सिद्धि थाय ठे, माटे
 द्दमा गुण आदर. ॥ ६ ॥

॥ द्दमागुण आदरनार विषे ॥

सुगति वहि खिमाए (द्दमायां) खंध सुरीस सीसा, सुगति
 दृढ प्रहारी कुरगडु मुनीसा ॥ गज मुनिस खिमाए मूक्ति
 पंथा आराधे, तिम सुगति खिमाए साधु मैतार्य साधे ॥७॥

१ बीजी प्रतमां " सुख सुधारे " ने वदले " तप सधारे " ठे.

ज्ञावार्थः— खंधक सूरीना पांचसैं शिष्य द्दामागुणे करी मुक्ति पद पाम्या, अने खंधक सूरी पोते द्दामा नही धरवाशी दुःखनी परंपरां पाम्या, वली दृढप्रहारी अने क्रूरगडु मुनीजं पण द्दामागुणे करी केवलज्ञान पामी मोक्षप्रत्ये पाम्या; तेमज गजसुकमाल अने मेतार्य मुनिवर द्दामा गुणे करी अंतगड केवली थई सिवसुख पाम्या. (गजसुकमाल मुनिवरनो प्रबंध आ पुस्तकमां प्रथम आवी गयो ठे त्यांशी जाणीलिवो अने खंधकसूरी तथा तेमना शिष्य, दृढप्रहारी, क्रूरगडु अने मेतार्य मुनीना प्रबंध जाणवा योग्य अहीं लख्या ठे) ७

॥ अथ द्दामागुणे करी मोक्षपद पामनार खंधकसूरीना

पांचसैं शिष्य अने द्दामा नही धरवाशी दुःखनी

परंपरा पामनार खंधकसूरीनो प्रबंध ॥

कांतिपुर नगरना जितशत्रु राजाने खंधककुमार नामे पुत्र अने पुरंदरयशा नामे पुत्री हतां. ते कन्या दंरुक राजाने परणावी हती. एकदा ते दंडकराजानो नास्तिकवादी पालक नामे प्रधान कोई कार्य प्रसंगे जितशत्रु राजा पासे आव्यो. ते वखते खंधककुमार राज्यसजामां बेठा हता. त्यां धर्म चर्चा चालतां नास्तिकवादी पालक प्रधानने खंधककुमारे हराव्यो. ते समय तो ते मंत्रीनुं कांई न चाड्युं पण तेना मनमां ए हास्या संबंधी सड्य घणो सालतो रह्यो. पठी काम करीने ते पोताने मूलके गयो. ल्यारपठी कांतिपुर नगरना उद्यानने विषे बीसमा तीर्थकर श्री मुनीसुव्रत स्वामी समोसर्या. वनपालके जितशत्रु राजाने वधामणी दीधी. तेने घणुं ड्रव्य आपी खुंशी कर्यो. पठी चतुरंगी सेना अने सर्व परिवार साथे खंधककुमारने लेई जितशत्रु राजा जगवानने वांदवा आव्या. वांदीने यथोचित ठेकाणे बेठा. प्रचुना मुखनी देशना सांचली खंधककुमारं प्रति-

बोध पान्या. घेर आवीने तेमणे मात पितानी आझा मागी पांचसें कुमरो संघाते चारित्र लीधुं. निरतीचारपणे चारित्र पालतां एक वखत खंधक मुनीये प्रजु पासे दंरुक राजाना देश जणी विहार करवानी आझा मागी. प्रजुए कळुं जे, त्यां तने मरणांत कष्ट उपजशे. खंधके पुढ्युं के, स्वामी ! हुं आराधक तुं के विराधक तुं ? उत्तर आपतां जगवाने जणाव्युं जे, तुज टाळी (तहारा विना) सधला साधु आराधक ठे. हवे जवितव्यताये करी खंधक मुनी विहार करतां पांचसो मुनीनो परिवार लेई दंरुक देशे आव्या. ते खबर पालक प्रधानने थई. तेणे ए (साधु) वनमां ऊतरशे एवी पोताना मनमां धारणा बांधीने ते मुनीउंना आव्या पहेळांज त्यां केटलांक शस्त्र जमीनमां दटाव्यां. साधु एज वनमां आवी उत्तर्या. राजादिक तेमने वांदवा आव्या. देशना सांजली सौ पोताने घेर गया. पढी पालके दंरुक राजा पासे आवीने कळुं जे - "खंधक, मुनीनो वेष धारण करी पांचसें थोळाने साथे लेई तमने हणवा अने तमारुं राज्य लेवाने आव्यो ठे, शस्त्र पण पूरां लाव्यो ठे." राजाए कळुं के, शस्त्र कयां ठे ? पालके जणाव्युं जे, ज्यां ए उत्तर्या ठे त्यां ते वनमां ठे. राजा कहे के, जो ते मने देखानो तो हुं मानुं. पढी पालक पापीए मुनीउं ज्यां वनमां बेठा हता त्यांथी तेउंने खसेडावीने पोते जे शस्त्र जूमीमां घाड्यां हतां ते काढी. राजाने देखाड्यां. ते देखीने राजानुं मन फर्युं. तेणे पालक प्रत्ये कळुं के हवे जे तहारा मनमां आवे ते कर. राजाए अधिकार आप्यो एटले ए अजव्ये मनुष्य पीलवानो यंत्र मंगाव्यो. पेला पांचसो साधु सुधां खंधकाचार्यने बोलावी तेमां एक एकने पीलवा मांड्या. एम चारसें नवाणु मुनीउंने घाणीमां पीलतां ते दरेक साधु चार आहार पचरकी समाधीपणे हमा

जावतां अंतगरु केवली थई मोक्ष प्रत्ये पाम्या. त्यांसुधी तो खंधकाचार्यने दामा रही. पण पठी फक्त एक न्हानो चेलो अने पोते रक्षा ल्यारे तेमणे पालकने कळुं जे- हवे तुं मने प्रथम पील, पठी जेम तने फावे तेम करजे. डुष्ट पालके कळुं जे- आगलथी (प्रथम) ए ठोकराने अने पठी तने पीलीश. एतुं कठोर वचन सांचलवाथी खंधकाचार्यने दामा न रही. वली पूर्वे पण श्रीमुनिसुव्रतस्वामीए कहेळुं इतुं ते वचन वृथा केम थाय ? नज थाय. तेथी तेमणे (खंधकाचार्ये) नीयाणुं कर्तुं जे; " ए दंरुक नृपना देशनो हुं वालनार थज्यो." पालके लघुमुनीने पीढ्या, ते पण अंतगड केवली थई मोक्ष पाम्या अने खंधकाचार्यने पीढ्या ते मरीने अशिकुमार देवता थया. एवामां एक गीध पंखी मांसनी त्रान्तिए करी तेमनो लोहीथी खरडाएलो उंधो त्यांथी लेईने उढ्यो. ते अकस्मात् दंडक राजानी राणी अने खंधकाचार्यनी संसारीपणानी बहेन पुरंदरयशाना आंगणामां पढ्या. उंधो देखी राणीए राजाने पुढ्युं जे आवडो उपसर्ग मुनीने कोणे कर्यो ? बरोवर प्रत्युतर नही मलवाथी राणीए नगरमां खवर कढावी तेथी मुनीने पालक पापीए पीढ्यानुं जाणवामां आवतां ते घणुं डुख पामी अने राजाने कळुं जे हवे तहारुं मुख महारे जोवुं योग्य नथी. पठी वैरागवंत थई पुरंदरयशाए चारित्र लेई विहार कर्यो खंधकाचार्य जे अशिकुमार देवता थया हता तेमणे उपयोग दीधो तेथी द्वेष जाग्यो. तेमणे दंरुक राजानो बधो देश वाली दीधो. ते हजी सुधी दंडकारण नामे उल्लखाय ठे. त्यां किरीयातु थाय ठे. समेत शिखर जणी जतां ए अरण्य आवे ठे.

आ कथाथी सार ए ग्रहण करवानो ठे के, खंधकाचार्यना चेलो पांचसो साधुए दामा करी तो अक्षय सुख पाम्या अने

आचार्य पोते कृमा न करवाथी दुःखनी परंपरा पाम्या. माटे
कृमागुण आदरवो ए श्रेयस्कर ठे. ७

॥ अथ कृमा आदरवाथी मोक्षपद पामनार
दृढप्रहारीनो प्रबंध ॥

दृढप्रहारी जाते ब्राह्मणनो एक साते व्यसनमां पूरो पुत्र
हतो. तेने मावित्रे घरमांथी काढी मुक्यो त्यारे ते चोरनी पाले
गयो. चोरना नायके तेने कामनो जाणी पोतानो पुत्र करी
राख्यो. ते केटलोक वखत वित्या पढी पालनो स्वामी थयो. ते
ढातीनो काठो माठा कर्मनो करणहार हतो. तेणे घणा जीव मार्यो.
एकदा धारु लेई ते कुशस्थलंपूर जागवा माटे गयो. नगर
बुढ्युं. दृढप्रहारी एक ब्राह्मणना घरमां पेठो. त्यां ते ब्राह्मणना
घरमां घणे मनोरथे खीरनुं हांडळुं चूले चढाव्युं हतुं. ब्राह्मणनां
ढोकरां तेने वीटाई वळ्यां हतां. दृढप्रहारी हांडले वळगवा
गयो. एटले ब्राह्मणी बोली जे- हांमलां अजडाव्यामां आव-
शे तो पढी अमारो काम नही आवे. तेवारे ते दुष्टे ब्राह्म-
णीने मारी. ए वेला ब्राह्मण न्हातो हतो ते बंडुक लेई धायो.
तेने पण मार्यो. एवामां तेना घरमां एक गाय हती ते सींगडां
मारवा आवी, एटले ते दुष्टे तेने पण मारी. ए गाय गर्जवती
होवाने लीधे तेना पेटमांथी बच्चु निकली पळ्युं. ते त्रनफरुवा
लाग्युं. ते देखीने दृढप्रहारीना मनमां पस्तावो थयो जे, धिः-
कार ठे मुजने ! में ब्राह्मण थके घणी हिंसा करी. वली आ
चार हत्या म्होटी करी. तो हवे महारो क्याई पण बुटकवारो
नथी. एवी जावनाए दृढप्रहारीए पंचमुष्टीलोच कर्यो. पढी
जागोळे आवी काजसगो रह्यो. त्यां थई जता आवता लोको-
ए तेने देखी आ लूटनारो ठे एम तेना उपर द्वेष लावी प-
त्थरे, ईटाले, धूले, लाकनीए, बंडुकनी मोहरी विगेरेए तेने.

घणो पराजव कर्यो. एम दोढ मास थयो, पठी लोको थाकीने सामुं जोवा न लाग्या. ते वेला काउसग्ग पारी बीजी जागोले (पोले) जईने काउसग्गे रखा. त्यां पण ते दिसीना लोकोए एमज दोढ मास पराजव कर्यो. ते पण थाकीने ठेठे रखा. ए-टले त्रीजी जागोले जई रखा. त्यां लोकोए घणा घणा परिसह कर्या; ते सघला दोढ मास सुधी त्यां रहीने सहन कर्या. ते तरफना लोकोए केरु मुकी, तेवारे चोथी जागोले गया. त्यां पण दोढ माससुधी एमज पराजव खम्यो. एम करतां दामाए करी ठेठे महीने केवलज्ञान पाम्या. आ कथाथी सार ए ग्रहण करवानो ठे जे, दृढप्रहारी जेवा चोरी, धारुपाकु अने बुटारानो धंधो करनार तेमज म्होटी गाय, ब्राह्मण, स्त्री अने वाल गर्ज विगेरेनी हत्या करनार एज जवमां दामा गुणे करी आठे कर्म खपावी मोक्ष सुख पाम्या. माटे दामा ए म्होटांमां म्होटी गुणकरठे. जेथी दामा आदरवी.

॥ अक्ष दामा गुणे सिव सुख मेलवनार

कूरगकु साधुनो प्रबंध ॥

कूरगकु साधुने निरंतर गामुळ जरी कूर (जात) जोईतो हतो. वीजा सर्व साधु तेमने कहेता हता के तपनो म्होटी लाज ठे. पण तेमनाथी तप थतो नही. परंतु ते नित्ये तपीया साधुनी जावना जावता हता. एम करतां ज्यारे संवहरीनो आगलो दिवस आव्यो त्यारे सर्व साधुए तप कर्या हता, त्यां शासन देवीए आवी प्रथम कूरगकु साधुने वाद्यां. ते देखीने मास खमणवाला साधुने क्रोध उपन्यो. एमना मनमां. एम आव्युं जे—“अमने मुकी ए पेट जराने केम वांदि ठे? अमे मास खमणना करवावालाने प्रथम केम न वांद्या? एवो कषाय लावी ते बोड्या जे - हे श्राविका! तुममां विवेक कांई नथी;

जे तपीयाने मुकीने तमे नित्ये पेट चराने वांदो ठो. तेवारे शासनदेवी बोढ्यां जे, एमनामां घणा गुण ठे. हे साधुजी ! तमने तपीयाठने एम बोलवुं घटमान (योग्य) नथी. वली कहुं जे “काले एमने केवलज्ञान उपजवानुं ठे तेथी घणा घणा जीव, सुर, असुर, किन्नर, विद्याधरादि एमने वांदवा आवेशे. तेणेकरी घणीज त्रीनात्रीरु थशे, माटे मुजथी वांदी नही शकाय एम विचारीने एमने में आज वांचा.” ते सांजलीने साधु बोढ्याजे “एमने न केम उपजे ?” त्वारे तमेज कहोने जे कोने उपजशे ? एम कहोने देवी त्यांथी गयां. बीजे दिवसे एटले संवठरीने दिवसे वेला थइ त्वारे कूरगुरु साधु कूरनो गाडुठ वहोरीने आव्या. तेमणे सर्व साधुने निमंत्रणा करी. तेवारे जे साधु क्रोधी हतो ते आवीने ते आहारमां थुंभ्यो. थुथुकार कयों. कूरगुरुए विचार्यु जे आज दुखो आहार हतो तेमां धीरूप साधुनुं थुंक पड्युं, ए घणुं सारुं थयुं. एवी शुभ जावना जावतां जावतां कूरगुरुजीने केवल ज्ञान उपन्युं. देवतादिनां वृंद तेमने वांदवा आव्या. ते जोई लघला साधुए विचार्यु जे, ए एटले गई काले जे स्त्री आवी हती ते सामान्य स्त्री नही, पण कोई देवरूप खरी. पठी सर्व साधु पोते करेला तेमना तिरस्कारनो पश्चात्ताप करता तेमने नम्या. नमतां सर्वने केवलज्ञान उपन्युं.

आ कथाथी ए सार ग्रहण करवानो ठे के समजावथी वर्तवुं, कोई उपर क्रोध न करवो, अने जो तपस्यादि व्रत अनुष्ठान पोताथी न बनी शकतुं होय तो ते करनारनी अनुमोदना करवी अने एवी जावना जाववी तथा तपस्वी अने मुनीना कार्यने मस्तके चढावी तेमनो अवगुण न विचारतां क्षमा आदरवी. तेथी जेम कूरगुरु मुनी केवली थई मोक्ष पाम्या तेम सर्व सुखसंपत्ति मले. क्षमा ए म्होटांमां म्होटी लाजदायिनी ठे. माटे क्षमा आदरवी.

॥ अथ क्षमागुण वडे मेतार्य मुनीए

मोक्ष मेलव्यानो प्रबंध ॥

पहेला जवने विषे बे गोवाळीया गायो चरावतां जाकतले वेठा हता. एवा अवसरने विषे त्यां थडने साधु जता हता, तेमने तरुकाने लीधे घणी धख लागी हती. गोवाळीयाडए साधुने गायतुं दुध पाई तृषा मटाडी. साधुए धर्मदेशना प्रकाशी. गोवाळीयाडने धर्म रुच्यो, तेथी तेमणे (बन्ने जणे) दीक्षा लीधी. ते बे जण चारित्र पावता थका विचरे ठे. तेमांथी एक गोवाळीया साधुए दुगंठा करीजे, साधुपणामां हाथ पग धोवाय तो सारा. एवुं चिंतव्युं. पण नाह्या धोया नही, तेम. खमाव्युं पण नही. हवे ते बे गोवाळीया साधुए एवो संकेत कर्यो के, आपण बे देवतांनी गति पाम्या पठी त्यांथी जे पहेलो चवे तेने देवगतिमां रहेला देवताए प्रतिबोध पमाडवो. ते बे साधु आयु क्षय थये कालधर्म पामीने देवता थया. त्यां सुख विलास जोगवतां थकां स्थिति पूर्ण थये एक गोवाळीया साधुनो जीव के जेणे चारित्रनी दुगंठा चिंतवी हती ते चवीने राजगृह नगरने विषे मेहरने घरे मेती चंडालणीनी कुखे पुत्रपणे जपन्यो. तेनी पनोशमां एक. व्यवहारीयो रहतो हतो. तेनी स्त्रीने मृतवंठा दोष होवाथी ते मुआं (मरीगचेलां) बालकने जणती हती. ते स्त्रीने अने मेती चंडालणीने बहेनपणां हतां. एकदा ते बे जणीठ मांहोमांहे (गर्जसंबंधी) वात करती हती. ते वखते व्यवहारीयानी स्त्रीए नीसासो नाख्यो. ते जोई चंडालणी बोळी जे, हे बहेन ! आ शुं ? व्यवहारीण जणाव्युं जे, महारे तो जारचूत ठे, कांई एमज (फोकट) जारे मरुं बुं. ते सांजळी चंडालणीए कळुं जे, चिंता शी करे ठे ! महारो पुत्र तुं लेजे. तहारो मुठ बालक हुं राखीश. महारे पुत्र घणा ठे. हुं कांईने नहीं कहुं. पण नाम

महारुं राखवुं. आ प्रमाणे वन्ने स्त्रीजंए निश्चय कर्या पठी केट-
 लेक दिवसे ते वन्नेने साथे (एकज दीवसे) प्रसव थयो. चंडा-
 लणीए पोताना पुत्रने ठानो व्यवहारणीने सौप्यो, ने तेनो मृत
 बालक पोते लीधो. एम प्रबन्नपणे ते वन्ने स्त्रीजंए पोताना बालक
 उलटपुलट कर्या. व्यवहारीयाए पुत्रनुं नाम "मेतार्थ"
 स्थाप्युं. उठव कर्यो. जणवा योग उम्मर थतां तेने निशाले
 मुक्यो. ते सारी रीते जण्यो. वार वर्षनी उम्मर थई ल्यारे आठ
 व्यवहारीयाए पोतानी एकेक कन्या मली आठ कन्यानो तेनी
 साथे विवाह कर्यो. त्यां परणाव्यानो उठव मंकाणो ठे. नोवतो
 गडगनी रही ठे, धवल मंगल गवाय ठे. सर्व स्थले आनंद वर्ताई
 रह्यो ठे. एवा समयने विषे पूर्वना संकेतीक देवताए विचार्युं
 जे, ए जो संसारनी मोह जालमां वंधाशे, तो पठी ते एनाथी
 मुकाशे नही. माटे पाणीग्रहण थया पहेलांज तेनी पासे ज-
 ईने प्रतिबोधुं तो ठीक ! पठी देवताए आवीने मेतार्थने कळुं,
 पण तेणे मान्युं नही. ते वेला देवता मेतार्थना शरीरमां सं-
 क्रम्यो. मेती चंडालणी रोवा लागी अने व्यवहारीयाने घेर
 आवी पुत्र (मेतार्थ) ने पोताने घेर लेई गई. तेणीए पोताना
 चर्तारने कळुं जे, ए आपणो पुत्र ठे, माटे ए व्यवहारीयो
 श्यानो परणावे ? आ वात बधे फेलातां पेला कन्याजना
 बाप आठ व्यवहारीया जांखा थया. फरी देवताए आवी मेता-
 र्थने कळुं जे, कां शुं थयुं ? मेतार्थ बोड्यो जे, तमे ए शुं कर्युं ?
 देवताए जणाव्युं जे- तें महारुं कहेवुं केम न मान्युं ? मेतार्थ
 कळुं जे- तमे कहेशो तेम हुं करीश. पण महारी लाज वधारी
 राजा श्रेणीकनी पुत्री मने परणावी आपो. हुं चारित्र लेईश.
 देवताए ए वातनी हा जणीने तेने एकबोकनो आपीने जणाव्युं :
 जे, ए बोकनोरब हगशे. तेनो थाल जरी तहारा बाप साथे राजाने

जेट मोकलजे. ते वखत राजा तेने कार्यप्रसंग पुढे ल्यारे ते एवुं कहे जे, तमारी पुत्री महारा पुत्रने परणावो. आ प्रमाणे कही देवता निजस्थानके गयो. मेतार्ये ए सघली वातथी पोताना बापने वाकेफ कयों. हवे बीजे दीवसे रत्ने जयों थाल लेईने मे-तार्यनो बाप राजा पासे आव्यो. सर्व विनय साचवी ते रत्न जरेलो थाल राजा आगल मुक्यो. राजादिक सर्वे सज्जनोए ते रत्न जोयां. राजाए पुब्युं जे, तुं शुं कहे ठे ? चंडाल बोदयो जे- महारा पुत्रने तमारी पुत्री परणावो. ते सांचली राजाए अजयकुमार (पोताना मुख्य मंत्री अने पुत्र) सामुं जोयुं. अजयकु-मारे चंडालने पुब्युं जे, तहारे घेर एवां रत्न क्यांथी ? चंडाले जणाव्युं जे, महारे घेर बोकडो लींनीने ठामे रत्न बाहीर जाय (हगे) ठे. अजयकुमारे कहुं जे, महाराज ! ए मनुष्यनुं क-र्तव्य नही. ए देव प्रकार जाणवो. जोईये तो खरा ! एम वि-चारी चंडालने कहुं के एकवार ए बोकडो अहीं लावो. चं-दाले ते लेई आवी तेमनी पासे बांध्यो. त्यां ते बोकडे दुर्गंध विष्टा करी. अजयकुमारे निर्धार कयों के, देवमाया तो खरी ! नहिंतर चंडालथी राजकन्या मगाय नहीं. तेम बर्ता एणे मागी, तो ए दुस्तर काम कहीये. एम विचारी अजयकुमारे कहुं-सांचल रे चंडाल ! तहारा पुत्रने राजकन्या तो ज आपे, के जो तुं एक रातमां हुं जणावुं एटलां कार्य करे. ते ए के:- एक तो वैचारगिरिए पाज बांधे, के जे उपर ठोकरां दोडतां चढे; बीजुं ए के- आ राजगृह नगरनो कोट सुवर्णमय करे; त्रीजुं ए के - खीर समुद्रनुं पाणी आणे; अने गंगा सरस्वतिने जले न्हवरावे; तो पढी एने (तहारा पुत्रने) राजकन्या परणावीये. चंडाल ते सांचलीने गयो. रात्रे अजयकुमारना कहेवा प्रमाणे देवताए सघलुं कयुं. चंडालने न्हवरावी चोस्को कयों. बीजे दि-

वसे राजानी बेटी तथा आठ व्यवहारीयानी पुत्रीजं मली नव-
कन्याजं साथे उठव सहित मेतार्यने पाणीग्रहण कराव्युं. ते
वेला देवता आवीने ऊजो रह्यो. अने कळुं - कां हवे शुं कहे
ठे ? मेतार्य बोड्यो- चाई ! हुं तमने नमीने कहुं हुं के ताजो
परख्यो हुं, माटे मने सुख जोगववा थो. देवताए वार वर्ष आप्यां.
ते पण पूरां थयां. एटले देवता आव्यो. ते वखते नवे स्त्रीजं
ऊठीने पगे लागी. तेजने वार वर्ष आप्यां. ते पण सुखविलासमां
पूरां थयां. तेवारे वली देवता आव्यो. एटले मेतार्ये स्त्रीजं पासे
आज्ञा मागीने श्रीवीर प्रचु पासे जई चारित्र लीधुं.

हवे ते मेतार्य मुनीराज जिनकळपीपणे मास मासखमण
करतां एकदा पारणाने दीवसे राजग्रह नगरे सोनीने पाडे गो-
चरीये आव्या. त्यां एक सोनीए सोनाना एकसो आठ जव घ-
डीने मेहेड्या हता. तेने वारणे मेतार्य मुनी ऊजा रह्या. एटले
सोनी ऊठीने घरमां गयो. ते वखते त्यां आवी चढेलो क्रौंच पंखी
(पेला जवने) असी कणीया जाणीने गली गयो. त्यांशी ते
उड्यो, पण पेटमां चार घणो थवाशी आगल वधारे जवाणुं नहीं;
जेथी त्यां नजीकमां जाऊ हुतुं तेना उपर वेगो. मेतार्य मुनीए
आ सघलो बनाव त्यां ऊजां ऊजां जोयो. हवे घरमांशी सोनी
आव्यो. तेणे मुकेला स्थानके जव न दीग, तेथी साधुने पुळ्युं
जे - आ स्थानके जव मुक्या हता ते क्यां गया ? तमारा
आव्या पढी वीजो तो कोई आव्यो नथी. माटे तमेज लीधा
ठे. जेथी ते मुजने आप. ए जव तुजने नही पचे. राजा श्रेणी-
कना ठे. माटे वारंवार कहुं हुं जे आप. ते सांजळी साधुए वि-
चार्युं जे, जो हुं पंखीनुं नाम देईश तो ए विचाराने मारशे.
माटे ते तो न कहेवुं. एवुं धारीने मुनि मौन करी रह्या. वली
सोनी बोड्यो जे- लाव, लाव, अह्या मुंड ! वारंवार कहीये

ठीये तेम ठतां तुं केम नथी मानतो ? केम नथी सांजळतो ?
 आपीदे, लाव. केटली वार कहीये ! जो हवे नहीं आपे तो हुं
 तने मारीश. एवुं सांजळीने वली साधुए विचार्युं जे, यतां
 थाय ते खरुं ! पण पंखी तो उगरशे, एज लाज. परना प्राण उ-
 गारवा ए महा लाजदायी ठे. पोतानो जीव परजीवने माटे खुरबान
 करे ए उत्तमनुं लक्षण जाणवुं. एवुं विचारीने वली ते मौनपणे
 रखा. पठी सोनीने अति क्रोध चढ्यो. तेणे नीलो वाधर मुनीने
 माथे बांधी तरुके उजा राख्या. वाधर खेंचाणो. ते वेदनाए
 करी मुनीनी आंखो नीकली पडी. समता जावे क्षमा सहित ते
 सहन करतां मेतार्य मुनी अंतगड केवली थई मोक्ष पद
 पास्या, ते वेलाए त्यां एक कठीयारे माथा उपरथी काष्टनो
 चारो नाख्यो. तेना धबकारे करी कौंच पंखीए जव गढ्या हुता
 तेम पाठा वस्या. सोनी, पंखीए जव वस्याते देखी जयत्रांत थयो
 थको विचारमां पड्यो के, ए राजा श्रेणिकनो जमाई अने वली
 साधु, तेने 'मार' शब्द कहेवा कोइ न पामे; तेम ठतां में दुष्ट काम
 कर्युं. तो हवे साधुवेषना शरणविना उगरवानो एके आरो
 नथी. एम विचारी तेना घरना सर्वे माणसो साधुनो वेष पहे-
 रीने बेठा. त्थारपठी मेतार्य मुनीने दुःख देई मार्या संवंधीनी
 वात राजाए जाणी. एटले सोनीने घेर धुंस आवी. अर्थात् राजपु-
 र्षो सोनीना घरना सघला माणसोने पकडवा आव्या. तेउए
 त्यां आगल सघला साधु बेठेला दीठा. पठी राजा पासे जई
 सेवके जणाव्युं जे, महाराज ! त्यां तो सर्व साधु ठे. मुनी सी-
 वाय बीजुं कोई देखातुं नथी. ते सांजळी राजा पोते त्यां आव्या.
 तेउ सघलाने साधुवेषे जोई बोळ्या जे- अरे सोनीठ ! तमे स-
 बल काम कर्युं. साधुना शरण विना तमे बुटत नही. ते वेष
 वांदीने राजा घेर आव्यो. ते सोनीठ मुनीपणुं लेई चारित्र पा-

लीने सुखी थया. ए मेतार्य मुनीनो अधिकार क्हांमां उपर कह्यो. उपदेश मालामां कहुं ठे जे:— शीसा वेढेनसीरंसी, वेढएनिगा-याइं ॥ अषिणीमेअजस्स जगवळ, नियसोमणसाविपरिकुविळ ॥

आ कथाथी सार ए ग्रहण करवानो ठे के चारित्रनी दुगंठा मनथी पण चिंतववाने लीधे गोवालीया साधु चंमाल कुले उ-पन्या. माटे कोइए कदीपण चरित्रनी कोइ पण प्रकारनी दुगंठा मात्र चिंतववी नहि. वली मेतार्य मुनीए परजीवनी दया चिंत-वीने पोताना प्राण जतांसुधी द्दमा धारण करी तेथी मोक्ष मेलव्युं. माटे सर्व प्राणी उपर दयाभाव लाववो अने द्दमा आदरवी. के जेथी करीने मेतार्य मुनीनी पेठे सिद्धनां सुख पण तत्काल मेलववाने जाग्यशाली थईं शके ठे. ॥ ५ ॥

॥ अथ संयम विषे ॥ स्वागता ठंड ॥

पूर्व कर्म सवि संयम वारे, जन्म वारिनिधि पार उतारे ॥ तेह संयम न केम धरीजे, जेण मुक्ति र-मणी वश कीजे ॥ ८ ॥

जावार्थ:— चारित्र ते शुं कह्ये ? चय जे आठ कर्म तेने रिक्त कहेतां खाली करे ते चारित्र कह्ये. ते चारित्र पूर्वे क-रेलां सर्व माठां कर्मने वारे, एटले माठां कर्मनो नाश करे, अने संसारसमुद्रथी पार उतारे; एवा संयम एटले चारित्रने केम न आदरीये ? अर्थात् संयम आदरवुं. केमके, ते संयमथी तो मुक्तिरूपी नारिने वश करीये एटले वरीये. ॥ ८ ॥

हवे संयम एटले जे चारित्रथी लब्धि उपजी ते अने ते वडे पंखी जनावर चतुष्पद वाघ, सिंह जेवा हिंसक प्राणी पण मांस ठांकी समकित पाम्या. तेवा चारित्रवंत. बलदेव साधुनो दृष्टांत कहे ठे.

तुंग शैल बलदेव सुहायो, जेण सिंह मृग बोध-
तायो ॥ तेम संयम लह्यीय अरायो, जेण पंचम
सुरालय पायो ॥ ए ॥

जावार्थः— तुंग नामे पर्वत उपर बलदेव साधु रहा, तेमणे
सिंह अने मृग विगेरेने प्रतिबोधी समक्रीत पमाड्या; तेउण
संयम पामीने आराध्यो, जेशी करीने पांचमा देवलोकना
सुखप्रत्ये पाम्या. ॥ ए ॥

॥ चारित्रनी लब्धि करी सिंहादिक पशुने
बोध पमाकनार बलदेवमुनीनो प्रबंध ॥

कृष्णे काळ कर्या पठी बलदेवजीए चारित्र लीधुं. तेउ अति-
रुपाला हता. एक वखत मध्याने नगरमां गोचरीए आवतां कु-
आने कांठे उजेळी स्त्रीए तेमने दीठा. तेमना रुप पर मोही
थकी ते स्त्रीए ज्ञान जूळीने घडाने बदले त्यां ठोकरो बेठेलो
हतो तेना गलामां दोरमानो गालो घाली तेने कुआमां फांसवा
मांड्यो. साधु ते जोई बोड्या जे, ए शुं करो ठो ? तेवारे स्त्रीने
ज्ञान आव्युं, अने ठोकराना कंठमांथी गालो काढी घनो
फांस्यो. बलदेवजीए आ वनाव पोताने लीधे बन्यो एम जाणी
पोताना मन साथे निश्चय कर्यो जे, “ आज पठी नगरमां न
आवतुं. वनमां आहार मळे तो लेवो. नहिंतर तपनी वृद्धि थरो.”
त्यारथी तेउ वननेविषे सर्वदा रहेवा लाग्या. त्यां तेमने तपशक्ते
लब्धिउं उपनी, तेणे करी तेमनी देशना सांचलतां मृगलां, ससलां,
सूअर, वाघ, सिंह विगेरे पशुओए मांसनां पच्चस्काण कर्या. तेउं
पश्चादिकने देशना देता हता. एम करतां एक दीवस काष्ट ठेदक

बीजी प्रतमां + ‘अरायो’ ने ठेकाणे ‘आराधे’ अने * ‘पायो’ ने
ठेकाणे ‘साध्यो’ शब्द ठे.

आव्यो. तेणे जाऊनी अर्ध ढाली कापी तेवारे नूख्यो थयो. एटले रसोई करवा मांकी. तेनो धूआडो मृगले दीगो. मृगे मुनी आगल आवी पुंढडी हलावी. साधु पात्र पडीलेहि मृगनी केडे केडे गया. ते ज्यां सुत्रधार अथ कापी ढाली आगल रसोई करतो हतो त्यां आव्या. सुत्रधार उठी साधुना सामो आव्यो अने पगे लागी वोळ्यो जे - स्वामी पधारो, हुं पावन थयो, कृतपुण्य थयो. मृगलो पोताना मनमां चिंतववा लाग्यो जे, हुं मानव अवतार पाम्यो होत तो लोहो लेत. धन्य माणसना अवतारने ! में शुं कर्तुं जे तिर्यचपणुं पाम्यो हुं. एवी जावनाए वासीत थयो ठे. एवे समये उदंड वायरो वायो. तेथी अधकापेली ढाल त्रणे (मुनी, सूत्रधार अने मृगला) ने माथे पडी. त्रणे ते नीचे चंपाणा. तेउ मरीने पांचमे देवलोके देवता थया.

॥ अथ द्वादश जावना विषे ॥

॥ तत्र ॥ प्रथम अनित्य जावना विषे ॥ मालिनी ठंड ॥

पल पल तनु जीवी बीज जात्कार जेवी, सुजन तरुण
मैत्री स्वप्न जेवी गणोवी ॥ अहव मगनताए मूढता कांई
माचे, अथिर अरथ जाणी एणशुं कोण राचे ॥ १० ॥

जावार्थ:- संसार स्वरूप केवुं ठे ? पले पले आउखुं घटे ठे; आउखुं केवुं ठे ? जाणे बीजलीनो जवकार होयनी शुं ! अर्थात् जेस बीजली अद्वय समय मात्र देखवामां आवे तेवुं आउखुं ठे; तेस स्वजन सर्गा संबंधीनो मित्रपणो पण तेवो स्वप्न समान जाणवो; पण चेतननी गुढताए मग्नपणे अथीरने थीर करी जाणे, एवा कारमा उपर मूर्ख होय ते राचे पण पंडित होय ते न राचे.

बीजी प्रथमां १ "पल पल"-ने बदले "घण कण"; २ "सुजन" ने बदले "स्वजन" ३ "अहव मगनताए" ने बदले "अहमत मसताए" एवा शब्दो ठे.

अर्थात् एवा वीजलीना जवकार जेवा आयुष्य अने स्वप्नवत् सगां संबंधी अने मित्रो तथा कारमा धनादिक, के जे अर्थीर ठे, तेना उपर मूर्ख होय तेज मग्न थईने राची माची रहे, डाह्यां-पंडित होय ते तेमां राचे नहीं. ॥ १० ॥

॥ अनित्य जावना- संसार स्वरूप उपर जीखारीनो दृष्टांत ॥

कोई एक कलबणने घेर दहीनुं जाजन उघाकुं रही गयेकुं हतुं. ते खातां जीव न चाह्यो, तेम नाखी देवानुं वन्युं नहीं. तेवामां एक जीखारी आव्यो. तेने बोलावीने दहीए खप्पर च-राव्युं. जीखारीए खुशाल थई गाममांथी टुकटा मागीने जेला कर्या. पढी तलावनी पाखे जई टुकडा साथे दहीं खाधुं. तेनो मेणो चढवाथी ते त्यांज उंधी गयो, ते जीखारी उंधमां राज्य पास्यो. ते राज्यमां रंजा जेवी स्त्री पग चांपे ठे, घणा अरजदार अरज करे ठे. घणा हाथी, घणा घोना, पार विनानुं पायदल, एम अनेक राज ऋद्धिनो धणी थईने वेगो ठे. एवामां आकाशने विषे काटको थयो तेथी ते जीखारी जन्कीने जाग्यो. जुए तो राज्ये नहीं, लक्ष्मीए नहीं अने स्त्री आदि कांइ पण नहीं. फक्त फूव्युशुं ठीकरुं अने जागीशी लाकडी पढेली दीठी. तेम आ संसारनुं स्वरूप पण एवुं जाणवुं. ॥ १० ॥

धरणि तरु गिरिंदा देखिए जाव जेई, सुर धनुष्य परे ते जंगुरा जाव तेई ॥ इम हृदय विमासी कारमी देह माया, तजिय भरतराया चित्त योगे लगाया ॥ ११ ॥

जावार्थ:- जे जे वस्तु दृष्टीए देखीए, शुं देखीये ? तो के-पृथ्वी, जाड, अने पर्वत ए सर्वना जाव केवा ठे ? तो के- इंद्र धनुष्यना जेवा क्षणजंगुर साथतवारमां जागतां वार लागे नहीं एवा

ठे; एम हृदयमां विचारीने जे कारमी देहनी माया ठे तेने तजवी, कोनी परे ? तो के-जरत चक्रवर्त्तिए जेम कायानी माया मुकीने योगधी मन लगाव्युं; तेनी परे कायानी माया तजवी. ११

॥ अथ अनित्य ज्ञावना-कायानी माया तजनार

जरत चक्रवर्त्तिनो प्रबंध ॥

जरत चक्रवर्त्तिने राज्य जोगवतां चक्ररत्न उपन्युं अने आ-
दिश्वरजीने केवलज्ञान उपन्युं, ए वे वावतना वधामणीया जर-
तराय पासे एकी वखते आव्या. एके चक्ररत्ननी अने बीजे के-
वल ज्ञाननी वधामणीआपी. चक्रिए वत्रेने घणुं द्रव्यआपी सन्-
मान्या. पठी विचाखुं जे चक्र तो आलोके समर्थ ठे, परंतु ता-
तजी रुषजदेवजी तो आलोके अने परलोके एम उन्नय लोके
समर्थ ठे; माटे प्रथम तातजीनी जक्ति करवी. एम निर्धार करी
मरुदेवा माताने हाथीए वेसारी प्रजुने वांदवा गया. मरुदेवाजी-
नी आंखे रुषजदेवजीना विरहे वर्ष दीवस सुधी रोइ रोईने परुल
वख्यां हतां. एमणे देवडुंडुजिना जय जयारव शब्द सांजली
पुब्युं जे, हे जरत ! आवो मधुर वाजानो शब्द शानो वागे
ठे ? जरत बोदया जे - हे माताजी ! तमे मने उलंजो देतां
हतां के तुं राज्यनो लोलपी थयो थको महारा रुषजनी खवर
मंगावतो नथी, ते तमारा पुत्रनी आ संपदा जुळ. एवुं सांजलतां
हर्षोत्कर्षे मरुदेवा मातानां परुल बेराणां (फाटीगयां). पठी
माताए प्रगटपणे रत्नमय, सुवर्णमय अने रुपामय, एवा त्रण गढ
तेजे ऊलामल देखीने विस्मय थतां विचार्युं जे, कोना बेटा ?
सर्व कारमुं ठे. कोई कोईनुं नथी, हुं रोई रोईने अंधमय थई.
पण ए पुत्रे संदेशो मात्र कहेवराव्यो नही, तो धिःकार ठे सं-
सारने अने ए एक पखा रागने. एवी ज्ञावना ज्ञावतां हाथी
उपर बेठेलां मरुदेवी-माता अंतगड. केवली थई मुक्ति पद

पाम्यां. इंद्रे आवीने तेमनी कायां क्षीर समुद्रमां न्हंवरावी. पठी इंद्र महाराज जरतेसरजीने तेडी समवसरणमां आव्या. प्रचुनी देशना सांचली गतशोक थई श्रावकनां बार व्रत उचरी जरतराये पोताना नगरमां आवी चक्रनो अछाई महोत्सव कर्यो. चक्रनी पूजा थया पठी ते (चक्र) पूर्व दिशाए आकाशे चाढ्युं. चक्रवर्तिण पूर्व दिसीने. दरीये आवी लश्कर सहित मुकाम कर्यो. त्यां अछम तप करी मागध तीर्थना देवनुं ध्यान धरी रथे बेसी समुद्रना रथनी नाजि सुधी रथ राखी बाण महेढ्युं. ते महा नामांकित बाण अरुतालीस गाड सुधी जई सिंहासने लाग्युं. मांहेथी अग्निना कणीया खस्यां. ते बाण देखी देवताने क्रोध उपन्यो. प्रधाने कळुं जे, महाराज! कषायनुं काम नही. बाण जोईळ्यो. जुळ तमाराथी वलीए बाण नारुयुं हरो. तेणे नाम वांच्युं. जरत चक्रि थया जाण्वा. तेनो क्रोध शम्यो. सार जेटणुं लेई आवी पगे लाग्यो. देवता कहे— महाराज, एटला दीवस अनाथ हतो, हवे हुं सनाथ थयो हुं. चक्रवर्तिण तेने वांसे हाथ मुक्यो. देवता पाठो गयो. चक्रिण अछमनुं पारणुं कर्युं. त्यारपठी उत्तर दक्षिण तिमिश्रा गुफानां द्वार उघाडी तेने पेळी दीसे त्रण खंड म्लेढना साधी बार वर्ष सुधी लडाई करी तेने जीती गंगा नदीए आव्या. त्यां हजार वर्ष सुधी रही पाठा वलतां नव निधान प्रगट थयां. तेनो उठव कर्यो. ते निधान बार योजन लांबां अने नव योजन पहोलां चूमी-मांहे चाले. ते नवे निधान पेटीने आकारे चक्रवर्तिना घरमां वारणा आगल होय. पण कोई चक्रवर्तिना निधानमां पेठां नथी, अने पेससे नहीं. पण ते मूर्ठा रुप ठे. ए चक्रवर्तिने वीस हजार तो सोनाना, रुपाना, अने रत्नना आगर जाणवा. ठ खंडनी साम्राज्य घणी, एवी प्रचुता कोईने नही. अरुतालीस हजार पाटण, बहोतेर हजार म्होटां नगर, वीस हजार खेडा, कर्बट, मंरुप,

द्रोण प्रमूख ठनु क्रोन गाम, चोरासी लाख हाथी, चोरासी लाख घोना, चोरासी लाख रथ, ठनु क्रोड पायदल, साठ हजार पंडित, दश कोडी धजाधारी, पांच लाख दीवीधरा, एक लाख बाणु हजार स्त्री परिवार, बत्रीश हजार देश, बत्रीश हजार मुगटवळु राजा जेने सेवे ठे. एवी समृद्धि मेळवी संपदा लेई चरत चक्रवर्ति अ-योध्याए आख्या. त्यां बार वर्ष सुधी उठव कर्यो. एवी साम्राज्य लक्ष्मी घणा काल सुधी जोगवी. एकदा आरीसा जुवनमां वेठां थकां पोतानुं अंग जुए ठे. त्यां आंगुली अरुवी देखी सकल शणगार उतार्या. ते पर पुज्जली माया देखी अनित्य जावना जावतां चरत चक्रवर्तिने केवल ज्ञान उपन्युं. शासन देवताए उंधो मुहुपति (साधु वेष) आप्यां. राज्य बांडीने दश हजार राजा साथे नीकड्या. श्रुमीतल पावन करता जव्य जीवोने प्रतिबोधी आयु पूर्ण थये मुक्ति वधु वर्या. अनित्य जावनाये चरत चक्रवर्तिए पोतानुं कार्य साध्युं. तेम वीजाए पण ए अनित्य जावना जाववी, के जेशी आत्महित अवश्य थाय ठे. ॥ ११ ॥

॥ अथ द्वितीय अशरण जावना विषे ॥

परम पुरुष जेवा संहर्या जे कृतांति, अवर शरण केनुं वीजिये तेह अंते ॥ प्रिय सुहृद कुटुंबा पास बेठा जि-कोई, मरण समय राखे जीवने ते न कोई ॥ १२ ॥

जावार्थः— परम पुरुष जे उत्तम तीर्थकर चक्रवर्ति जेवाने पण कृतांति संहर्या, तो अंत समये बीजुं एवुं कोण ठे के तेनुं शरण करीये; अर्थात् शरण करवा लायक तेवुं बीजुं कोई नथी; वली अंत काले माता, पिता, जाई, मित्र, सर्गां संबधी जे पासे बेठां होय ते एमने एम बेठां रहे अने ते संसारी जीव हींरु-तो थाय, अर्थात् जीव चाड्यो जाय, एमां कोईनुं कांई

चाले नहीं. माटे अंतकाले धर्म विना बीजुं कोई शरण नहीं. १२
 सुर गण नर कोडी जे करे जास सेवा, मरण जय न
 बूटा तेहें इंद्रादि देवा ॥ जगत जन हरंतो एम जाणी
 अनाथी, वृत ग्रहिय विबूटो जेह संसारमांथी ॥ १३ ॥

भावार्थः— देवतानां वृंद अने मानवीनां वृंद (कोडो माणस)
 पण एवानी (जेनी) सेवा करे, (तेवा) इंद्रादिक देवता जेवा पण
 मरण जयथी बूट्या नहीं; एवो जगतजीवने हणतो फरतो मरणजय
 जाणी अनाथी मुनि संसार मुकी पंच महाव्रत ग्रहण करीने
 संसार समुद्रथी तर्या. ॥ १३ ॥

॥ अथ अशरण जावना— धर्मनुं शरण
 करनार अनाथी मुनीनो प्रबंध ॥

कोसंबी नगरीना राजानो पुत्र जर योवनमां रोगे पीनातो
 हतो. राजाए घणा वैद्य तेडाव्या. जंसड उपाय घणा कर्या, पण
 कोईथी करार न थयो. तेनी माता घणा विद्याप करे, तेनी स्त्री पण
 जर्तारने दुखे दुःखणी थई फरे, तेनी बहेन पासे बेठी थकी
 कहे के, वीरा तहारी वेदना मने आवो. नयणे आंसु चाले,
 पण कोईनुं जोर न चाले. अर्थात् माता, पिता, बहेन, स्त्री आ-
 दिक सर्वे सगां संबंधीउण बनता सघला उपाय कर्या पण कोइ
 प्रकारे तेनो रोग मळ्यो नहीं. सर्व वैद्ये हाथ खंखेर्या. एकदा ते
 राजपुत्रे विचार्युं जे धर्म विना कोई शरण कामनुं नहीं. माटे
 धर्मनुं शरण करूं, एवुं चितवी रात्रे सुतो. एटले तेने शरीरे करार
 थयो. प्रजाते मंगलीकनां वाजां वाग्यां. परिवार सर्वे खुशी

बीजी प्रतमां १ “ जास ” ने बदले “ तास ” २ “ तेह इंद्रादि ”
 ने बदले “ जे सुरेंद्रादि ” ३ “ विबूटो जेह संसारमांथी ” ने बदले “ तरंतो
 जेह संसार सांथी ” एवा शब्दो ठे.

थयो. एहवे अनाथीजी (राजपुत्र) पंचमुष्टी लोच करी नी-
कल्या. मातपितादि परिवारे घरमां रद्देवाने घणुं कळुं. त्यारे ते-
मणे कळुं के, हे मात पितादि ! मुज अनाथीने नाथ ते धर्म
ठे. माटे ते धर्मनुं शरण में आदर्युं. त्यांथी नीकलीने विहार करतां
ते एक जाड नीचे आवीने वेठाठे. एवामां श्रेणीक राजा वीर प्रचुने
वांदवा जता हता तेमणे मार्गे आवतां जाऊ तले अनाथी मुनीने
दीठा. तेथी हाथी उपरथी उतरी त्रण प्रदक्षिणा देइ वांदीने ते-
मनी सन्मुख बेसी पुब्युं के, तमे काचीवये केस नीकल्या ? चूक्त
चोगी थई संसारनो लाहो लेई पठी अंत समये दीक्षा लेज्यो.
महारुं वचन मानो. ते सांजली साधु वोढ्या-हे मगध देशना
धणी ! हुं अनाथी होवाथी साधु थयो हुं. राजा श्रेणीक समज्या
जे ए वीचारो वापडो दीसे ठे, एने कोई सगो संवंधी जणातो
नथी. एम जाणी वोढ्या जे, हे साधुजी ! हुं तमारो नाथ हुं.
साधुए जणाव्युं जे, हे राजा ! तुंज अनाथ ठे, तो महारो नाथ केस
थईश ? राजा कहे-हे मुनी ! हुं अनाथ केस ? हुं मगध देशनो राजा,
श्रेणीक महारुं नाम ठे, कृद्धिचंत हुं, तेम ठतां तमे मने अनाथ केस
कहो ठो ? तमने मृषावादनो दोष लागे ठे. साधुए जणाव्युं
जे, एवुं नाथपणुं तो अमारो घरे पण हतुं. जुठ, सांजलो- “को-
संबी नगरीना राजानो हुं पुत्र, महारे घरे घणा हाथी, घणा
घोरुा, पायदल, नारी विलास, जला संयोगादि हताः जरयोव-
नमां मुजने रोग थयो. घणा वैद्ये उपाय कर्या. पण ते न मळ्यो.
वली कोईये महारी वेदना न लीधी. तेवारे मनमां वैराग्य उ-
पन्यो. आखी रात्री सुतां दुःख गयुं, अने शरीरे सुख थयुं.
प्रजाते चारित्रनुं शरण लेई नीकल्यो हुं. ” मुनानां आयां
वचन सांजली श्रेणीक राजा उचो थई मुनीने नमी, खमावी,
खामी माफ करज्यो, में तमने दूर्वचन कळ्यां ते खमज्यो. एम

कही वली वांदा. समकीत पाम्यो. पढी त्यांथीं श्री वीर पर-
मात्मा पासे जइ तेमने वांदी दृढ समकीती थयो. अनाथी मुनी
कर्म खपावी मुक्ते गया. अशरण जावनाए नीकलवाथी अनाथी
मुनी अहय सुख पाम्या. माटे अशरण जावना जावी धर्मनुं
शरण करवुं, के जेथी कर्म हय थतां शीव सुख मळे ठे. ॥१३॥

॥ अथ तृतीय संसार जावना विषे ॥ शार्दुलविक्रीकृत बंद ॥

॥ तिर्यचादि निगोद नारकितणी, जे योनि योनी रंहां ॥

॥ जीवे दुःख अनेक दुर्गतितणां, कर्म प्रजावे लह्यां ॥

॥ ज्यां संयोग वियोग रोग बहुधा, ज्यां जन्म जन्मे दुखी

॥ ते संसार असार जाणी एहवो, जे ए तजे सो सुखी ॥१४॥

ज्ञावार्थः— कर्मना प्रजाव थकी आ जीवे दुःख परंपरा अ-
नंत काल सुधी जोगव्यां, तिर्यच थयो, नारकी थयो, निगो-
दमां गयो, वलीजे जे योनीमां गयो त्यां त्यां अनेक प्रकारनां दु-
र्गतिना कर्म विलासथी, संयोगथी अने वियोगथी बहुधा कहेतां
घणीवार दुःख जोगव्यां, एवुं जाणीने जेणे ए संसार स्वरूपनुं
उल्लखाण करी संसारने असार जाणी तज्यो अने धर्म कर्यो ते
सुखी थया. अर्थात् योनी योनीने विषे अनंत काल सुधी कर्मना
प्रजावे करी घणां दुःख जोगव्यां एवा आ संसारने असार जाणी
जे प्राणी तजशे अने धर्मनुं शरण करशे ते सुखी थशे. ॥१४॥

(इन्द्रवज्राबंद) जे हीन ते उत्तम जाति जाए, जे उच्च
ते मध्यम जाति थिए ॥ ज्युं मोक्षमेतार्थ मुनींघ जाए,
त्युं मंगु सूरी पुरयद्द थिए ॥ १५ ॥

ज्ञावार्थः— जे हीन जाति होय ते मरीने उत्तम जातिमां

बीजी प्रतमां * “ रंहां ” ने ठेकाणे “ सहां ” अने “ + ज्यां ” ने
ठेकाणे “ या ” शब्दो ठे.

जाय, अने जे उंच होय ते मध्यमजाति थाय; जेम हीन जा-
तिमां उत्पन्न थयेला मेतार्यमुनीवर मोक्षे गया, तेम मंगु आचार्य
नगरयक्षानो अवतार पाम्या, १५ (मेतार्य मुनीनो प्रबंध प्रथम
आवी गयो ठे त्यांथी जाणी लेवो)

॥ अर्थ मंगु आचार्यनो प्रबंध ॥

मंगु नामे आचार्य पांचसैं शिष्यना गुरु, ज्ञानना दरीया, शुद्ध
मुनीमार्गना पालणहार, पंच सुमति सुमता, त्रण गुप्तिए गुप्ता, एवां
परिवारे परवर्या थका एकदा मथुरा नगरीथे आव्या. त्यांनो
घणो संघ तेमने वांदवा आव्यो. सूरी महाराजे देशना दीधी.
ते सकल संघने मन जावी. संघे आग्रह करी गुरुने नगरमां
आणी शुद्ध स्थानमां राख्या. संघे सेवा जक्ति युक्ति सारी करी.
सरस आहार वोहोराववा लाग्या, तेथी रस लोलपीपणुं थयुं.
एटले रसगारव थयो जे अमारा जेवो सरस आहार कोईने
मलतो नथी. वली पाथरणां, उंढणां, ऊरमर, चंडुआ, पाट,
पाटलादिनो रूझिगारव थयो. अने इंद्रिजनितसुखनुं वेदवुं थयुं.
ते शाता गारव कहीये. ए त्रणे गारवमां वर्त्ततां विहार पण
न करे. त्यां ने त्यां तेज नगरमां रह्या. एम करतां आयु पूर्ण
थतां मंगु आचार्य चवीने नगरने खाळे यक्षदेवता थया. यक्षे
ज्ञाने जोयुं. तेणे पूर्वजव जाणयो, जे में संयमयोग विराध्यो
तेथी देव दुर्गतिपणुं पाम्यो. तेणे वीचार्युं जे, रखेने ! ते चेला-
उंनी गति बिगडे. एवुं जाणीने तेणे साधुने स्थंमील चूमि
जतां देखी पोतानी जीज बाहार काढी साधुने देखाडवा मांकी
साधुए पुळ्युं जे, हे यक्षदेवता ! एम केम करो ठो ? यक्ष बोड्यो
जे, हुं तमारो मंगू नामे आचार्य हतो ते रसेंद्रियनो लालची
थयो हतो तेथी देवताउंनी गतिमांहे हीन देवगतिये उपज्यो.
नगरने खाळे अपवित्रमां उपन्यो. माटे तमने हुं कहुं हुं जे,

रखे तमे बालचमां पमता. साधुए समजीने त्यांथी विहार
 कर्यो. ॥ यतः ॥ पुरनिद्वमणेषो, महूरामंगुतहेवसोनीहसो ॥
 बोहे ईसुविहीयणं, दसूरईबहुतहायएणं ॥ १ ॥ वली कळुं जे-
 नीगाडुणघणघराळ, नकळधम्मोमएजिणस्काळ ॥ ईठिरसमाय
 गुरु, अतणेननयसोहीठअप्पा ॥ १ ॥ १५ ॥

॥ अथ चतुर्थ एकत्व ज्ञावना विषे ॥

पुण्ये अकेलो जिव स्वर्ग जाए, पापे अकेलो जिव नर्क
 जाए ॥ ए जीव जा आव करे अकेलो, ए जाणिने ते
 ममता महेलो ॥ १६ ॥

ज्ञावार्थः— एक जीव पुण्याईनो धणी अहीं सुख जोगवीने
 देवतापणुं पामे, अने एहीज जीव अहीं पाप प्रकृतिने पण
 जोगवी मरीने माठी गति पामे; अर्थात् पुन्ये करी जीव ए-
 कलो स्वर्ग जाय ठे अने पापे करी एकलो नर्क जाय ठे. एज
 एटले ए जीव आठ कर्मनी जे एकसो अठावन प्रकृति ठे तेनो
 संचय करवे करीने सुख दुःखनो ज्ञोक्ता थाय ठे. माटे हे जव्य
 जीवो! धर्म वस्तुनी अवहेलना न करशो, धर्मने आदरज्यो. जे ए
 धर्मथी सकल कर्मनी उपाधी टालीने मुक्तिए जाय, ज्यां अनंत
 चतुष्टयी पामे. अनंत चतुष्टय ते शुं? तो के—अनंतु ज्ञान, अनंतु
 दर्शन, अनंतु चारित्र अने अनंतु विरज, एवा सुखप्रत्ये पामशो.
 ए जीव एकलो जाय ठे अने एकलो आवे ठे एवुं जाणीने एनो
 मोह मुकी घो. एटले उपर जणाव्या प्रमाणे धर्म आदरी मुक्ति
 महोलमां वीराजशो. ॥ १६ ॥

(उपजाति बंद). ए एकलो जीव कुटंब योगे, सुखी छुखी
 ते तस विप्रयोगे ॥ स्त्री हाथ देखी वलयो अकेलो, नमी
 प्रबुद्धो तिणथी वहेलो ॥ १७ ॥

जावार्थः- ए सर्व कुटुंब सगां संवंधी मध्यां ठे पण चेतन एकलो तेहीज विप्रयोगे सुखी अने दुःखी थाय ठे. कोनी परे? तो के- नमीराजानी परे, ते नमी राजा त्रीजा प्रत्येक बुद्ध थाया, के जे स्त्रीना हाथनी बलयो कहेतां चुकीना निमीत्तधी एकला आपोआप तुरत प्रतिबोध पास्या. ॥ १९ ॥

॥ अथ एकत्व जावना उपर नमीराजानो प्रबंध ॥

विदेही देशमां सुदर्शन पुरनो मणीरथ नामे राजा हतो. तेनो न्हानो चाई युगबाहु हतो. तेने मयणरेहा नामे उत्तम शीलगुणे सहित महा स्वरूपवान स्त्री हती. तेना उपर मणीरथ राजा सोहो थको दासी साथे उत्तम उत्तम सार सार वस्तु नित्ये मोक-लतो हतो. ते वडेराए मोकली जाणीने तेना मान खातर मयणरेहा लेती हती. मणीरथ तेथी खुशी थतो हतो. एकदा मणीरथे दासी साथे जागुवचन कहेवराव्युं. ते सांजलीने सती बोली जे, हुं एमना चाईनी स्त्री हुं, राज्यनी खावन हुं, तेम बतां वली ए-मणे कहेवराव्युं जे तुने हुं घणुं मानीश. आ वडेराणा मुखधी नीकलेबुं अघटीत वचन नही सांखी शकाय तेवुं ठे. पण खेर! हवेथी महारे माटे तहारे काई पण लाववुं नही. वली कहे जे के, सूर्य पूर्वदिशा मुकीने पश्चिमे उगे नही, चंद्रमासां-हेथी अंगारा वरें नही, समुद्र मर्यादा मुके नही, तेम सती अवरने वांठे नही. आ हकीकत दासीए मणीरथराजाने कही. तेथी ते दुष्ट विषई मणीरथे पोताना मनमां विचार कर्यो जे, चाईने हणवो. एने हणया विना ए स्त्री महारे हाथ नहीं आवे. लारपढी केटलेक दिवसे मयणरेहा तथा तेनो स्वामी युगबाहु वने जण कारण प्रसंगे वासीमध्ये केलघरमां गयां हतां. त्यां रात्रे सुई रखां. मणीरथ, के जे मयणरेहाने मेलववा माटे यु-गबाहुने हणवानुं विचारी रह्यो हतो ते आवो अवसर फरी

१ अयोग्य कहेण.

फरी नही मले एम चिंतवी नगरमांशी अंधारी रात्रे एकाकी नीकली वाकीए आव्यो. त्यां रहेला चोकीदाराए टोकतां मणीरथे पोतानुं नाम जणाव्युं अने कच्छुं के, रात्रिने विषे केली-वनमां दोषी डूष्मननो जय जाणी आव्या ठीये. सेवके धार्युं जे एमज हशे. पढी मणीरथ केलना वनमां आव्यो, तेने जोई मयणरेहा वना जेठनी लाज करी अलगी जई उची रही. एहवे डूष्टे खड्ग काढी जाईना कंधरामां नाख्यो. अने सोर पानी उठ्यो जे महारा हाथथी खड्ग पड्यो ते जाइने वाग्यो. सेवक सौ समज्या जे आतो एज गमारनुं काम! आ विना अंबर कोई एनो डूष्मन नथी. पढी सेवके तेने केलना घरमांशी बाहार काढ्यो. हवे मणीरथने वानीनी बारीनी वाटे जातां थकां पापना जोगथकी कालो नाग डस्यो. तेथी मर्ण पामी ते नके गयो. नगरमांते वात फेलाई. एटले युगबाहुनो पुत्र चंद्रजसा राजकुमार पोताना पिताने साजा करवा सारु वैद्योने तेनी वाटीकाए आव्यो. घणा उपाय कर्या. पण ते कश्याए काम नाव्या. तेथी हवे एमने धर्मनो उपाय करवो योग्य ठे एम विचारी मयणरेहा जतरनी पासेआवी. तेणीए पोतानुं हैयुं दड करी पोतानो पति सांचले तेम तेना कान आगल मुख राखी ते सारी रीते सदहे तेम तेने अरिहंत, सिद्ध, साधु अने धर्म, ए चार शरण कराव्यां. व्रत पचस्काण कराव्यां. पंचपरमेष्टीनुं ध्यान कराव्युं. अने वली अढार पापस्थानक वोसराव्यां. ते सर्वे युगबाहुए सांचलीने सदह्यां. वली मयणरेहाए कच्छुं जे-हे स्वामी! तमे कोई उपर द्वेष न करशो, शामाटे जे कोई कोईनुं संसारमांहे नथी. तमारुं कोई नथी. तेम तमे पण कोइना नथी. एवुं मनने विषे समाधीपणे वर्त्ततां आयु पूर्ण थवाथी ते युगबाहु

मरीने पांचमे देवल्लोके देवतापणे उपन्या. हवे ते मयणरेहाए विचार्युं जे, ए जर्तारनुं महारे माटे मर्ण थयुं; तेम बर्ता हुं पाठी घरमां रहुं तो वली महारा पुत्र चंद्रजसानी पण खोटी वले थाय. एवुं विचारी मयणरेहा घेर न जतां बारोबार केलघरमांथी गर्जवंता बर्तां पण एकलां चाळी नीकड्यां. साथे पुन्य सखाई ठे. ते वनमां चालतां चाळतां एक सरोवरनी पाले आंव्यां. त्यां केलनुं वन ठे. ते स्थले पेटमां वेदना थई, अने वालक प्रसव्यो. ते पुत्रने हाथे मुडीका घाली तेने रत्न-कंवले वीटीने मयणरेहा सरोवरमां अंग सुश्रुषा करवा गई. त्यांथी तेणीने वनहस्तिए सुंदमां घालीने उठाली. एटले शीलना प्रचावथी विद्याधरे अधर विमानमां जीली लीधी. ते-णीना रुपने मोहे करी विद्याधर कामनी प्रार्थना करवा लाग्यो. सतीए पुब्युं जे तमे क्यां जाळुं बो ? विद्याधरे जणाव्युं जे, महारो बाप विद्याधर ठे, ते नंदीश्वर द्वीपे चारित्र पाले ठे, ते-सने वांदवा माटे हुं जाळुं तुं. ते सांजली सतीए, आना योगे करी साखता चैत्यनी जात्रा थई शकशे माटे एतो अवश्य क-रवी योग्य ठे एम विचारीने वली कळुं के, एक वार महारा पुत्रने मेलवो. विद्याधर बोड्या जे-मिथुलो नगरीनो पद्मरथ-राजा घोडे अपहृस्याथी ते वनमां आव्यो हतो. ते तहारा पु-त्रने पोताने घेर लेई गयो अने पोतानी स्त्री प्रत्ये तेने सोंप्यो ठे. ते पोताना पुत्रनी परे तेने पाले ठे. एवुं सांजली मयण-रेहा हर्षवंत थई जे, जळुं, कुशल तो ठे. हवे ते विद्याधर बोड्यो जे- महारो कहेण मानो. तेवारे सती बोली जे- एक वार आपण नंदीश्वर द्वीपे तो जईये ! पठे तमे कहेशे ते क-रीश. तमारी वात जे हशे ते हुं सांजलीश. विद्याधरे मन साथे विचार कयों जे, हवे ए स्त्री क्यां जशे ! पठी ते विमान

लेई नंदीश्वर नामे आठमो जे द्वीप ठे त्यां गयो. त्यांना देरासर मध्येना सर्वे सांस्वता बिंबने जुहार्यां. पढी देरासरनी बाहार साधु बेठा हता त्यां विद्याधर मुनीने वांदी यथोचित स्थानके बेठां. साधुए अवधीज्ञान वडे ए खोटा ईरादाथी स्त्रीने लाव्यो ठे एम जाणीने एने प्रतिबोध उपजे एवी देशना प्रकाशी. ते सांजलीने विद्याधर प्रतिबोध पाम्यो. पढी मयणरेहाए पोताना पुत्रनो संबंध पुढ्यो. साधुए कळुं के, ए तहारा पुत्र उपर पद्मरथने पूर्व जवना संबंधे करी मोह उपन्यो तेथी तेने लेई जइने स्त्रीने सोंप्यो. तेणी तेने हर्षवंत थईने पुत्रनी पेरे पाले ठे. एवा अवसरने विषे मयणरेहानो पति युगबाहु मर्ण पामीने पांचमा देवलोकने विषे उत्पन्न थयो हतो तेने त्यांनी देवीए जय जय शब्दे करी वधावीने कळुं के, तमे एवी शी पुन्याई करी के जेथी देवलोकमां उपन्या. ते सांजलतां युगबाहुदेवे पूर्वजव संजार्थो. तेवारे मयणरेहाने नंदिसर द्वीपे दीठां. तेथी ते देवता त्यां आव्यो. प्रथम ते स्त्रीनी पासे जई तेणीने पगे लाग्यो. पढी गुरु महाराजने वांदी उचित स्थानके बेठो. ते विपरीत देखीने विद्याधरे मनमां विचार्युं जे आ शुं ? देवता तो झूले नही, तेम ठतां आ झूट्यो केम ? पढी तेणे देवताने पुढ्युं जे, आम अनुचित केम कर्युं ? प्रथम गुरुने वांदवा घटे अने तमे स्त्रीने केम वांद्यां ? देवताए उत्तरमां जणाव्युं के, महारे धर्मगुरु ए ठे. माटे हुं जाणीने पगे लाग्यो हुं. धर्मगुरुने तो प्रथम वांदवा योग्य ठे. पढी देवताए मयणरेहाने कळुं जे तमे मुजने जे कहो ते हुं तमने हीत करुं. स्त्रीए कळुं जे मुजने पुत्र पासे मुको. पढी ते सती स्त्रीए साधुने नमन वंदन करीने विद्याधरनी शिख मागी. त्यारपढी देवताए तेणीने उपाकी मिथुला नगरीए लावी मुकी. देवता तेणीनी शिख मागी

देवलोक प्रत्ये गयो. मयणरेहाए साधवी पासे आवीने चारित्र लीधुं. पंच महाव्रत पाखे ठे. पद्मरथराजाए पुत्रनुं “नमीकुमार” नाम स्थापन कर्युं. ते नमी कुमार यौवन अवस्था पाम्यो. पद्म- रथ राजा पिताए तेने राज्याजिपेक करी गादीए वेसामी सर्व राज्यनो अधिकारी कर्यो. एकदा ते नमी राजानो पटहाथी आ- लानथंज थकी बूटीने नाठो. ते नासतां नासतां विदेह देशमां सुदर्शन पुरे आव्यो. त्यां तेने मणीरथ राजानी गादीए मयण- रेहानो पुत्र जे चंद्रजसा वेगो हतो तेने दरवारे वांध्यो. ते खबर नमीराजाने थई. एटले त्यां दूत मोकली तेने मुखे पट- हस्तिनी हकीकत कहेवरावी ते पोताने स्वाधिन करवानुं ज- णावराव्युं. ते सांजलीने चंद्रजसाए दूतने कळुं के- क्यां अमे तमारे त्यां लेवा आव्या हता ? माटे वीरजोग्या वसुंधरा, ए न्याय ठे. एवुं वचन सांजलीने दूत त्यांथी पाठो नमीराजा पासे आव्यो. चंद्रजसा राजाए कहेलां वचन तेणे नमीराजाना मुख आगल कही संजलाव्यां. तेथी क्रोधवंत थई चूकुटी च- ढावी नमीराजा पोतानुं विकट सैन्य लेई दर्शनपुरे चढी आव्यो. चंद्रजसा तेना सामो आव्यो. बन्ने राजानां दल सामा- सामी आवीने अक्यां. युद्धनो आरंज थयो. आ वात मयण- रेहा साधवीए जाणी तेथी विचार्युं जे युद्धमां घणां मनुष्योनो संहार थई जशे माटे जईने प्रतिवोधुं तो संग्राम न थाय. एम धारी त्यां जवा माटे गुरुणीनी आज्ञा मागी. गुरुणीए कळुं जे तमाराथी ते केम नीपजशे ? पढी मयणरेहा साधवीए सर्व वात मांडीने गुरुणीने कही. गुरुणीए जवानी आज्ञा आपी. साधवी प्रथम नमीराजा पासे आव्यां. नमीराजाए ऊचा थ- ईने वांध्यां, अने कळुं जे गुरुणीए उपकार केम कर्यो ? साधवी कहे जे- कोनाथी लढो ठो ? नमी कहे- वयरीथी. साधवी

बोल्यां जे- वयरी नथी, तमारो जाई ठे. पठी सघली वात मांडीने कहेवाथी समज्यो. पण मान न मुकाय ! पठी साधवी जठीने नगरमां आव्यां. त्यां तेमने सघलांए उलख्यां. पगे लाग्यां. पठी गर्ज संबधी हकीकत पुठतां साधवी बोल्यां जे तमो लडो ठो ते. चंद्रजसाए ए वात सांचली एटले दरवाजा ऊघामा मुकाव्या अने पोते तुरत जठीने जाईने मलवा चाढ्यो. नमीए ते वात सांचली तेथी ते पण बुटी चाळे आवी जाईने पगे लाग्यो. बन्ने जाई मढ्या. सकल वात विचार करी उत्सव सहित नगर प्रवेश कर्हो. नमीराजाने राज्य आप्युं. हजार स्त्रीं परणावी. त्यापठी नमीराजाने दाघज्वर उपन्यो. वैद्ये बावना-चंदननो उपाय कळो. हजारे स्त्रीं बावनाचंदन घसवा लागी. तेजनी चुडींनो कोलाहल नमीराजाने सुहाय (खमाय) नही. तेथी तेमणे कीधुं के तमे गुण करो ठो पण ते मने अव-गुणकर्ता थाय ठे. पठी सघली स्त्रींए चुडीं उतारी एकेक चुनी पहेरी राखीने चंदन घसवा मांड्युं. त्यारे राजाए कळुं के, चंदन केम घसतां नथी ? स्त्रीं बोली जे- घसीए ठीए. राजाए कळुं के जो घसो ठो तो शब्द केम थतो नथी ? स्त्रीं कहे- तमने सुहायो नही माटे एकेक वलय (चुनी) राखी बीजी उतारी नाखी ठे. आ हकीकत सांचली नमीराजा चिंतववा लाग्यो के एकाकीपणामां सार दीसे ठे. घणा मळे घणी उपाधी ठे. एवी एकत्व जावना जावतां सुतां ठतां तेमनो रोग गयो. प्रजाते मंगलीकनां वाजां वाग्यां. नमीराजाए चारित्र लीधुं. वनमां आव्या. त्यां ब्राह्मणरुपे इंद्र आव्या. घणुंए पारखुं जोयुं. शुद्ध जावना जोई ते सुधर्मदेवलोके गया, पठी नमीराजरुषी चारित्र पाली अनेक नव्य जीवोने उपकार करी

मोक्षे पधार्या. ए प्रकारे एकत्व जावनाएं नमीराजा प्रतिबोध
पामी परम पद पास्या ते संबंध कह्यो. १५

॥ अथ पंचम अन्यत्व जावना विषे ॥

जो आपणो देहज ए न होई, तो अन्य क्युं आपणो
मित्त कोई ॥ जे सर्व ते अन्य ईहां जणीजे, केहो
तिहां हर्ष विषाद कीजे ॥ १८ ॥

जावार्थ:- पोतानी काया ते पण पोतानी नही, तो अन्य
वस्तु आपणी केम थाय? तेमज कुल कुटुंब आपणो केम गणाय?
अने तुं कोईनो नही, तेम तहारुं पण कोई नही; जे सर्व
एटले बंधु अहींआं ठे ते बीजुं जुडुंज ठे, तो तेमां हर्ष अने
शोक शामाटे करवो जोईये. १८

देहादि जे जीवथकी अनेरां, स्यां दुःख कीजे तस नास-
केरां ॥ एम जाणीने वाघीणी प्रबोधी, सुकोसले स्वाः-
यते सार कीधी ॥ १९ ॥

जावार्थ:- काया अने जीव ए बने जुदां, अर्थात् काया वि-
गेरे जीवथी जुदां ठे तेना नाशथी एटले वियोगे दुःख कखुं शुं
कामनुं; एवं जाणीने वाघणने प्रतिबोधीने सुकोसल साधुए
स्वायतपणुं एटले आत्माने हित कर्युं. १९.

॥ अथ षष्ठ अशुचि जावना विषे ॥

काया महा एह अशुचितार्ई, जिहां नव द्वार वहे स-
दाई ॥ कस्तूरि कर्पूर सुजव्य सोई, ते काय संयोग म-
लीन होई ॥ २० ॥

बीजी प्रतमां १ “स्वायते” ने वदले “स्वांगत” अने २ “महा”
ने वदले “माया” शब्द ठे.

जावार्थः—ए काया महा अशुचिए चरेली ठे, पुरुषने नव द्वार अने स्त्रीने द्वार बार सदाई एटले हमेशां वहां करे ठे; ए कायानी संगते गमे तेवी कस्तुरी, उत्तम कपुर, बरास जेवी सार सार वस्तु वावरीये ते सर्वे मल रूप थाय, एवी ए अशुचिचरी काया ठे. १७

अशूचि देही नर नारि केरी, म राचजे ए मलमूत्र सेरी ॥ ए कारमी देह असार देखी, चतुर्थ चक्रिय पण ते जवेखी ॥ ११ ॥

जावार्थः— ए अशूचिए चरेली अपवित्र स्त्री अने पुरुषनी काया ठे, वली ए मल मूत्रनी सेरी एटले अशुचीने वसवानो मोहोद्धो ठे माटे तेथी तुं म राचजे एटले खुशी थईश नही; जे माह्यो मनुष्य होय ते एने विषे राचनही. ए कारमी मल मूत्रनी सेरी जेवी असार काया जाणीने चोथा चक्रवर्ति सनत्कुमारे तेने जवेखी अर्थात् ए कायामां कांईये माल दीगो नही तेथी तेनो मोह बोकी चक्रि चाली नीकल्या. ११

॥ कायानी अशूचिताई जाणी तेनो मोह बोकी चारित्र लेनार सनत्कुमार चक्रवर्तिनो प्रबंध ॥

चोथा चक्रवर्ति सनत्कुमारनुं महा मनोहर रूप हुंतुं. ते पाठला धर्म नामा शेठना जवने विषे शुद्ध संयम आराधी अर्थात् रुकी रीते चारीत्र पाखी आयु पूर्ण थये देवतापणे उपन्या हता. त्यांनां अपार सुख जोगवी चवीने चक्रवर्तिपणुं पाम्या. एकदा सौधमेंडे सजानी अंदर बेठा थकां चक्रवर्तिनुं रूप अने कांतिनां घणां वखाण कर्या. इंडे कहुंजे—आ जंबुद्वीपने विषे हालना समये सनत्कुमार चक्रिना जेवुं अवर कोइनुं पण रूप नथी. ते वात एक देवताए न सइही. पठी वे देवता विचार करीने त्यांथी जळ्या, ते बेहु देवता ब्राह्मणांनां रूप करीने चक्र-

वर्ति पासे आब्या. ते वखते चक्रवर्ति न्हावा बेठा इता. खेले
 नरी काया इती. पोतीळं पहेर्युं हतुं. तो पण तेमने अमृतपणे
 जोई जोईने तेजए माथु धूणाव्युं, अने विचार करवा लाग्या.
 तेमने जोई चक्रवर्तिए पुब्युं जे तमे शुं जुळं ठो ? ब्राह्मणरुपे
 आवेला देवताए कळुं जे- अमे महाराजनुं रुप सांजळ्युं हतुं
 तेवुं दीतुं. चक्रवर्ति बोळ्या जे-हवणां शुं जुळं ठो ! ज्यारे हुं
 मुगट, हारादि पहेरी ठत्र, चामर सहित सिंहासने बेसुं त्यारे
 तमे महारुं रुप जोज्यो. ते सांजळीने ब्राह्मण विचार करवा
 लाग्या जे- म्होटा पुरुष पोतानुं वखाण न करे, तेम ठतां ए
 करे ठे ए विपरीत ठे. पढी तेज वारु महाराज ! पढी आवीशुं,
 एम कही त्यांथी गया. त्यार पढी स्नान करी आचुषणादि
 सर्व पहेरीने चक्रवर्ति सिंहासन उपर आवीने बेठा, ते वेला
 वली ब्राह्मण फरीने आब्या, अने चक्रवर्तिने जोई माथु धूणाव्युं.
 चक्रवर्तिए ते जोई ब्राह्मणने पुब्युं जे- पहेलां पण तमे माथु
 धूणाव्युं हतुं अने हवणां पण तमे माथु धूणाव्युं तेनुं शुं कारण ?
 ते तमे अमने जेवुं होय तेवुं कहो. ब्राह्मण बोळ्या जे- हे महा-
 राज ! ते रुप अने आ रुपमां तो घणो तफावत पळ्यो. चक्रि कहे-
 ते केम ? ब्राह्मणे कळुं जे- पहेलां तमारुं शरीर अमृतपणे हतुं
 अने हवणां तो फेर रुप थयुं ठे- चक्रि कहे-ते केम जणाय ?
 विप्रे कळुं के-तमे तंबोल खाईने थुंकी जुळं, एटले एना उपर
 माखी बेससे ते तत्काल मर्ण पामशे. जेशी तमने खात्री थशे जे
 ए वात खरी. अने अमे ब्राह्मण जोसी देवता पण त्यारेज खरा,
 एम आपना समजवामां आवशे. अमे ए वात कही ते चळे नही.
 अर्थात् आधी पाढी थाय नही, खोटी पडे नही. वली बोळ्या
 जे, अमो देवता सत्य कहुं हुं. तमे खात्री पूर्वक मानजो के काया
 वगडी. ते वात सांजळीने चक्रवर्तिए तेमज (ब्राह्मणोए कळुं

तेवीरीते) परीक्षा करी जोई. एटले जेम कबुं हतुं तेमज वात मली. ते मांही एटले पान खाईने थुंकी जोतां ते उपर बेसतां तुरत माखी मुई. एवुं कारण देखीने चक्रवर्तिंए तत्काल खट खंमनी प्रचुता ठकुराई मुकीने दीक्षा लीधी. ते केनी परे ? तो के- जेम अही कंचुकी तजी जाय तेम चक्रवर्तिं राज्य रुद्धि तजीने नीकदया. बत्रीस हजार राजा तथा सुनंदा स्त्री रत्नादिके घणा विलाप कर्या पण चक्रि साधुए सामु सरखुं पण न जोयुं. पढी ठठे मासे सघला पाठा बळ्या. ते मुनि महाराजने सातसें वर्ष सुधी म्होटा म्होटा रोग उपन्या. ते वखत देवता तेमनी परिक्षा करवाने कारणे वैद्य थईने साधु समीपे आव्या. तेमने जोई साधुए पुबुं जे- हे देवाणुपीया ! तमे कोण ठे ? ते- मणे कबुं जे- महाराज ! अमो वैद्य हुं. अने अमे अमारा मन थकीं जाणुं हुं जे, तमारा शरीरमां रोग अत्यंत उत्पन्न थयो ठे. ते माटे तमे कहो तो वैद्युं करीये. साधु बोळ्या जे, कर्मरोग टालवानी सामर्थाई होय तो उपचार करो. देवता बोळ्या जे, ते तो सामर्थाई अमारामां नथी. पढी साधुए पो- ताना चारित्रे करी पोतानी टचली आंगलींए थुंक चोपनी तेने देखानी. ते जोतां साक्षात् कुंदन सरखी साव सुवर्णमय मालम पढी. साधुए कबुं जे- एटली सामर्थाई अमारामां ठे, पण बाह्य थकीं कांई आत्माना रोग नथी मटता, ए कीधायीं शुं थाय ? ते सांजलीने देवता साधुने वांदी देवलोके गया. साधु चारित्र पाली न्याल थया. आ अशूचि काया उपर सनत् च- क्रवर्तिंनो दृष्टांत कह्यो. तेवी रीते जे कोई कायानी माया तजशे तेनुं कार्य सिरू थशे. ११

॥ अथ सप्तमी आश्रव जावना विषे ॥ माखिनी ठंद ॥

इह अविरति मिथ्या योगं पापादि साधे, इण उण

जव जीवा आश्रवे कर्म बांधे ॥ करम जनन जे ते आ-

श्रवा कर्म रुंधे, समर समय आत्मा संवरी सो प्रबुद्धे १९

जावार्थः— अविरती १५, कषाय १६, मिथ्यात्व ५, अने योग १५, ए सर्व आश्रव द्वार कहीये, ते आश्रवे जीव कर्म बांधे; अने एज आत्मा बलीयो थाय तो आश्रवने रोके, आत्मा समतावंत थाय, तेवारे ए हित आत्मा संवरी कहीये, ए चेतन बोधी बीज पामे. १५

॥ इंद्रवज्रा ठंद ॥

जे कुंडरीके व्रत ठांनि दीधुं, चाईतणुं ते वलि राज्य

लीधुं ॥ ते दुःख पाम्या नरके घणोरा, ते हेतु ए आ-

श्रव दोष केरा ॥ १३ ॥

जावार्थः— कुंडरीके व्रत ठांनिने चाईतुं राज्य लीधुं; ते नरकने विषे घणां दुःख पाम्या, ए आश्रव दोषनो हेतु जाणवो, अर्थात् आश्रव दोषे करी कुंडरीक नरकनां दुःख पाम्या. १३ ॥

॥ आश्रव दोषे करी नरकनां दुःख पामनार

कुंडरीकनो प्रबंध ॥

महाविदेह क्षेत्रने विषे पुंडरीगीणी नयरीए कुंडरीक अने पुं-
रीक नामे वे चाई राज्य जोगवता हता. एवा अवसरने विषे त्यां
ज्ञानी गुरु आव्या. तेमनी देशना सांचली कुंडरीक प्रतिबोध
पाम्यो. घेर आवी कुंडरीके पोताना चाई पुंडरीकने पोतानो

बीजी प्रतमां १ “योग पापादि” ने बदले “जोगकोपधि” अने २
“करम जनन जे ते आश्रवा कर्म रुंधे,” ने बदले “करम जनक जेने आश्रवा
जे न रुंधे,” एवा शब्दो ठे.

राज्य जांग आपी चारित्र लीधुं. एमणे सरस नरस आहार कर्या तेथी रोगाक्रांत काया थई. तेणे करी परिणाम जाग्या. हजार वर्ष सुधी दीक्षा पाली पण पतित थवाने लीधे ते काम नावी. संयम मुकी घरने पठवाडे अशोकवानीमां आवी उंधो मुहपती जाडे बलगानी गलहत्थो देई विचारे ठे जे— जाई मुजने राज्य आपो के नही आपे ! ए वखते कोई काम प्रसंगे तेनी धाव त्यां आगल आवी. तेणीए कुंडरीकने उलख्या. तेथी पुंडरीक राजा पासे जईने तेणीए जणाव्युं जे तमारा जाई कुंडरीक जे साधु थया हता ते वाडीमां आवी आहट दोहट घ्याय ठे. ते सांजलीने पुंडरीक राजा जोडीने जाई पासे आव्यो अने कारण पुब्युं. कुंडरीके सकल मननी वात कही. ते सांजली पुंडरीके कुंडरीकने राज्य आप्युं. घेर आव्यो. पण पटावत सामंतादिक चाकर वर्ग कोईए तेने मान्यो नही. कहुं जे, धिक्कार पडो ! जे हजार वर्ष सुधी व्रत पाली पतित थयो. माटे कोई एनी पासे जशो मां. एम सघलाए विचार करी नक्की कर्युं. कुंडरीके राज्य लेई पेट चरी आकंठ लगण खाधुं. तेथी रात्रे महा दुखीयो थयो. तेने वमन थयुं. पासे कोई आवे नही. तेथी मनमां विचारे ठे जे—मुजने करार थाय तो प्रजाते प्रत्येक प्रत्येकने पुबुं, अर्थात् सर्वनी खबर लेउं. ते एवा झूध्याने मरी सातमी नर्के गयो. अपईठाण नामा नर्क पाथडे जईने तेत्रीस सागरोपमने आज्जखे आश्रव द्वारने प्रजावे करी पहाँच्यो. ए लक्षणने योगे कुंडरीकनी महा माठी गति थई. माटे आश्रव द्वारने रंधवुं. अने संवर आदरवुं ॥ ३३ ॥

॥ अथ अष्टमी संवर जावना विषे ॥

जे सर्वथा आश्रवने निरुंधे, ते संवरी संवर जाव सा-

धे ॥ ते भाववंदो गुरु वज्र स्वामी, जेणे त्रिया कंचन
कोणि वामी ॥ १४ ॥

ज्ञावार्थः— सर्व प्रकारे जे आश्रवने रोके अने संवरचावने
आदरे ते जीव सुखी, अर्थात् सुखनो जजनार थाय; एवा
कोण थया ? तो के— वज्रस्वामी, के जेणे स्त्री अने कंच-
ननी कोडी एटले कोड सोना महोरो रुप आश्रवनों
त्याग करीने संवर जाव आदर्यो, एमने जाव सहित हे प्राणी
तमो वंदो— नमस्कार करो. १४

॥ कोरु सोनामहोर अने रूपवती कन्यानो अनादर करी
संवरना सेवणहार श्री वज्रस्वामीनो प्रबंध ॥

पारुलीपुर नगरने विषे वसनार धनावह नामना शेठनी
रुकमणी नामे महा रूपवंती कन्या श्री वयर (वज्र) स्वामीनी
देशना सांचळी, तथा तेमनुं रुप देखी मोह पामी. तेणीए घेर
आवी पोताना पिताने कळुं जे, आ जवने विषे जो परणुं तो व-
यर स्वामीने. नह्तिर अन्य पुरुषनो महारे नियम. अर्थात् व-
यर स्वामी विना बीजा कोई पण पुरुष साथे हुं पाणीग्रहण
नहीं करुं एतुं रुकमणीए पोताना मावापने जणाव्युं. मावापे
कळुं जे, ए साधु होवाथी परणे नही. एमणे तो आ-
श्रव द्वारनां पञ्चस्काण कर्या ठे. आ प्रमाणे घणुं घणुं कहीने
समजावी, पण ते रुकमणीए मान्युं नही. वयर स्वामीनेज पर-
णवानी हठ लेई बेठी, ठेवट धनावह शेठ कंचननी कोडी अने
रुकमणी पुत्रीने लेई उपाश्रये आव्या, अने वयरस्वामीने कळुं
के, हे महाराज ! आ महारी पुत्रीने परणो, अने आ धन वा-
वरो. एम जणावी धनावह शेठ पोतानी पुत्री तथा धन मुकीने
घेर चाड्या गया. पठी ते रुकमणीए वयर स्वामीने चलाववाने

घणा उपाय कर्या. पण लोहनी परे ते गढ्या नही. कंदापि लोह तो गळे पण आश्रव द्वारनो सर्वथा रोध करनार वयर स्वामी न चढ्या. पढी थाकीने बोध पामी रुकमणीए पोताना बापे आपेखुं कंचन कोकी धन सात क्षेत्रने विषे वावरी चारित्र लेई आत्मानुं साधन साध्युं. ए संवर जावना जाणवी. ३४

वली आश्रवद्वारने विषे कुंढरीकनो जे प्रबंध कळो ठे तेमां जणावेला तेना जाई पुंढरीके संवरद्वार आदरी सर्वार्थसिद्ध विमाननां सुख अनुभववी एकावतारीपणुं मेलव्युं तेनो टुंक प्रबंध नीचे प्रमाणे ठे.

॥ अथ संवर द्वार आदरनार पुंढरीकनो प्रबंध ॥

कुंढरीके संयमथी पतित थई उघो मुहपति जाडे वलगाडी हती ते पुंढरीके त्यां आवीने कुंढरीकनीं वात सांचली तेने राज्य स्वाधिन कर्युं ते वखते उघो मुहपति लेई धार्युं जे गुरु पासे जाउं तेवारे अन्न जल खेउं. पढी ते (पुंढरीक) गुरु पासे जवा माटे त्यांथी चाली नीकळ्या. रस्तामां संवर जावथी अलु-आणे पगे चालतां कांकरादि खुंचे अने वागे, तेने योगे करी पगमांथी लोहनीनी धाराउं चाली. पण लेश मात्र संवरमां दोष लगाड्यो नही. एम चालतां चालतां त्रीजे दीवसे ते पुंढरीक साधु चवीने सर्वार्थसिद्ध विमाने तेन्नीस सागरोपमने आजखे उपन्या. माटे संवरमां माल घणो ठे तेथी ते आदरवो. आ प्रबंधनो प्रथमनो संबंध कुंढरीकना प्रबंधथी मेलवी जाणी खेवो. ३४

॥ अथम नवमी निर्जरा जावना विषे ॥ मालिनी ठंड ॥

इयदस तपन्नेदे कर्म ए निर्जराए, उतपति शिति नाशे लोक जावा जराए ॥ इरलज जग बोधि इर्लजा धर्म-बुधी, जव हरणि विजावो जावना एह शुधी ॥ ३५ ॥

जावार्थः— निर्जरा जाव ते शुं कहीये ? जे डुयदस एटले ठ प्रकारनो बाह्य अने ठ प्रकारनो अच्यंतर एम बारे जेदे तप कर्यो, अर्थात् बार जेदे तप ते निर्जरा जावना कहीये. तपना प्रकार विषे गाथा ॥ अणसणजणोअरिआ, वित्तिसंखेवणं रस-
च्चाउं ॥ कायक्खिसो सलीणयाय, बज्जोतवोहोई ॥ १ ॥
बार जेदे तप करवे करीने कर्मनी निर्जरा आय, उतपति अने स्थिती नाश पामे अने लोक जाव जराय; वली जगतने विषे बोधीपणुं अने धर्मबुद्धि जे दूर्लभ ठे तेनी शुद्धि करनार ए जवनो निस्तार करनारी निर्जरा जावना ठे तेने जावो. १५.

उपजाति ढंद ॥ बे निर्जरा अकाम सकाम तेही,
अकाम जे ते मरुदेवी जेही ॥ जे ज्ञानथी कर्मह नि-
र्जरीजे, दृढप्रहारी परिं ते तरीजे ॥ १६ ॥

जावार्थः— निर्जरा बे प्रकारनी ठे, एक सकाम निर्जरा अने बीजी अकाम निर्जरा, ते अकाम निर्जरा कई कहीये ? तो के-
मरुदेवी मातानी परे जे ज्ञानथी कर्म निर्जस्या ते, वली दृढ-
प्रहारी जे कर्म खपावी तरी पार पाम्या, ए निर्जरा जावना कही. १६

॥ अथ दशमी लोक जावना विषे ॥ माखिनी ढंद ॥

जिम पुरुष विलोये ए अधो लोक तेवो, तिरिय पण
विराजे थाल स्योवृत जेवो ॥ उरध सुरध जेवो लोक नाखि
प्रकास्यो, तिम त्रिचुवन जानु केवली ग्यान जास्यो ॥ १७ ॥

जावार्थः— जेम पुरुष केडे बे हाथ देई पग पहोला करी
उचो रहे तेम लोकनाखि जाणवी. तिरहुं वाटला आकारे क-
हेतां थालने आकारे ठे; उंचुं भूमि उपरे मुखुं जे मादल ते
सरुपे ठे; नीचे चुवनपति, व्यंतर अने साते नर्क अने त्रिहुं
अही द्वीप ठे; अने उंचुं बार देवलोक, नव प्रैवेयक, पांच अनु-

त्तर, ते उपरे सिद्धशिला ठे. ए वधुं कोणे प्रकाश्युं ? तो के-
त्रिचुवन जानु एटले स्वर्ग, मृत्यु अने पाताल ए त्रणे जगतने
विषे प्रकाश करनार सूर्य समान केवली जगवान ठे, तेणे ए
धर्म प्रकाश्यो एटले कह्यो ठे. १९

॥ अथ एकादश बोधि अने द्वादश धर्म जावना
विषे ॥ स्वागता ठंद ॥

बोधि बीज लहि जेह अराधे, तेह ईलासुत परे शिव साधे ॥
धर्म जावन लही जवि जावो, राय संप्रति परेसुख पावो १८

जावार्थः— बोधि बीज एटले समकित पामीने जे तेने आ-
राधे अर्थात् समकितने जे आराधे ते ईलासुत एटले एलाची
कुमारनी पेरे मोक्ष मार्ग प्रत्ये पामे; वली धर्मनी जावना पा-
मीने तेने हे जव्य लोको तमे जावो, के जेथी संप्रति राजानी
पेठे सुख पामो. पाठला ज्ञीखारीना जवने विषे धर्मनी जावना
जाववाथी ते संप्रतिराजा थया अने सुख पाम्या; तेम धर्मनी
जावना जाववाथी हे जव्यजनो तमे सुख संपदा पामशो. माटे
समकित आराधवुं अने धर्मनी जावना जाववी. ए काव्यनो प-
रमार्थ ठे. १८. (एलाचीकुमारनो प्रबंध आ पुस्तकमां प्रथमठा-
पेलो ठे त्यांथी जोवो.)

॥ अथ धर्म जावनाथी सुख संपदा पामनार
संप्रति राजानो प्रबंध ॥

संप्रतिराजा पाठला जवनेविषे डुमक हता. ते ज्ञीख मा-
गतो हतो. तेना मुख तथा शरीर उपर माखीठ बणवणाट करती
हती. तेने कोई पोताने वारणे उचो रहेवा देतुं नही. एक दी-
वस मार्गे जतां गृहस्थना घरमांथी एक मुनिने बोहारी आवतां
तेणे दीठा, साधु पासे तेणे खावानुं माग्युं. तेमणे कछुं के, अ-

मारथी आपी शकाय नही. तेम बत्तां ते डुमक मागतो मागतो तेमनी पाठल उपाश्रय सुधी गयो. त्यां गुरु महाराज वेठा हता. तेमनी पासे याचना करी. गुरु महाराजे जणाव्युं जे साधु सिवाय वीजा कोईने अमारो आणेलो आहार आपी शकाय नही. डुमके कछुं के एम ठे तो मने साधु करो, पण खावानुं आपो. गुरु महाराजे चिकीत्सा करी योग जाणी तेने साधु बनाव्यो. पठी सरस आहार हतो ते खूब पेट तणाय त्यांसुधी तेणे खाधो, तेथी रात्रे विशुचिका थई. पठी तेनुं उंसक वेसड करवाने जाग्यवान गृहस्थो आव्या. तेमनी सेवा चाकरी रुढे प्रकारे करवा लाग्या. तेजोई एडुमक साधुए विचार्युं जे, पद्देलीं पण हुंज हतो अने हवणां पण हुंज तुं. परंतु ए सर्वे शेठीआदि साधु वेषने प्रजावे सेवा करे ठे. माटे वेष म्होटोठे, धन्य ठे ए वेषने ! एवी धर्मनी जावना जावतां जावतां आयु पूर्ण थवाथी मरीने ते संप्रति राजा थयो.

एकदा समये संप्रति राजा गोखमां वेठो हतो. त्यां आर्य-सुहस्ती सूरिने चौटामांहे जातां संघे पूज्या मान्या तेना दीठामां आव्या. एवुं कारण जोई पोतानी जात संजारतां तेणे पोतानो पाठलो डुमकनो जव दीठो, अर्थात् तेने जाति स्मरण ज्ञान थवाथी पोतानो पूर्वनो डुमकनो जव सांजयो. एटले ते गोख थकी हेठ उतर्या. सूरि महाराजनी पासे आवी तेमने पगे लाग्या, अने सविनय बोदया जे, स्वामी, तमे मने उंलखो ठो ? गुरु महाराजे कछुं के, तमने सर्वे उंलखे ठे, जे तमे राजा ठो. राजाए कछुं के, स्वामी ! हुं तमारो चेलो हतो. तमने में महारा खरा गुरु जाण्या. स्वामी, तमे मने उपकारी ठो. माटे हुं तमने शी जेट करुं ! आ राज्य तमारुं ठे, तेनो स्वीकार करो. गुरु महाराजे ज्ञानदृष्टीए करी तेने डुमक शिष्य जाण्यो. पठी कछुं के, तहारुं राज्य अखरु रहो. अमे ए राज्यने शुं

करीए ! तमे तमारुं राज्य पाळो- जोगवो, अने धर्मनां काम करो. ते सांजली धर्ममां दृढता करी तेणे धर्मनां घणां घणां काम कर्या. नवा जिन प्रासाद कराव्या, जीर्णोद्धार कराव्या. जिन परिमाळ जरावी. घणी दानशालाळ मंडावी. ज्यां परमेश्वरनो धर्म नहोतो त्यां एटळे अनार्य देशमां सेवकोने मोकली त्यां धर्मनो प्रचार कराव्यो. साधुने आहारादिक मली शके एटळे सुधी अनार्य लोकोने सिद्धण अपाव्युं. विगेरे विगेरे साते क्षेत्रनेविषे धर्म जावनाए करी संप्रति राजाए संपदा वावरी अने उत्तम गति पांम्या. माटे धर्म जावना जाववी. १७

॥ अथ राग विषे ॥ इंद्रवज्रा ठंद ॥

रागे म राचे जव बंध जाणी, जे जाण ते राग वशे
अनाणी ॥ गौरी तणे राग महेस रागी, अर्धांग
देवा निजबुधी जागी ॥ १८ ॥

जावार्थः-राग ते जव बंधना हेतु रूप संसारनो संबंध ठे एम जाणीने तुं तेनाथी राचीश नही, जे जाण होय ते पण रागने वश थया तो तेने अज्ञानी जाणवा; जुळ रागने वश थवाथी महादेवे पारवतीने पोताना अर्धांगने विषे राख्यां, रागने लीधे कहेवातुं पण जाणपणुं चाव्युं गयुं. माटे राग एटळे मोह कोशए न करवो. मोहने महा दुःखदाई जाणवो. १८

॥ अथ द्वेष विषे ॥

रे जीव तुं द्वेष मने न आणे, विद्वेष संसार विकार
जाणे ॥ अद्वेषथी तो सुख होए जेतुं, विद्वेषथी तो
दुःख होए तेतुं ॥ (पाठांतर) रे जीव विद्वेष मने म आणे,

१ संप्रति राजाए नवा प्रासाद तथा जीर्णोद्धार मली सवा लाख देरासर कराव्यां तथा सवा क्रोड प्रतिमाळ जरावी हती.

विद्वेष संसारनिदान जाणे ॥ सासु नणंदे मिलि कूड
कीधूं, जूतूं सुजडा शिर आल दीधूं ॥ ३० ॥

जावार्थ:- हे जीव ! तुं कोईना उपर मननेविषे द्वेष ला-
वीश नही, द्वेषने संसारनो विकार एटले रोग- संसारनुं मूल
जाणजे; अद्वेष एटले कोईना उपर द्वेष न होय तेने जेटळुं सुख
होयतेथी उलटुं द्वेषनो जे करनारो होय तेने तेटळुं दुःख थाय.
अर्थात् द्वेष न करनारने जे सुख होय ते वर्णवी न शकाय, तेम
द्वेष करनारने वर्णवी न शकाय एटळुं दुःख होय. (पाठांतर)

हे जीव ! तुं कोईना उपर मनने विषे द्वेष लावीश नही,
निश्चे करीने तुं द्वेषने संसारनो वधारनार - संसारनुं मूल जा-
णजे; जुळ, सासु अने नणंदे मलीने द्वेषने लीधे सुजडा
सतीना उपर खोटुं आल (कलंक) चडाव्युं. पण सुजडा
काचे तांतणे चालणी बांधीने कुवामांथी जल काढी चंपा
नगरीना देवाई गयेला दरवाजा ते पाणी बांटीने उघाडी साची
सती ठरी सुखी थई, अने तेना उपर द्वेष लावनार तेनी सासु
तथा नणंद सर्व लोकमां जोंठी पडीने दुःखी थई. माटे
कोई उपर द्वेष न करवो. ३०

यत:- रागद्वेषोयदिस्यातां । तपसार्किप्रयोजनं ॥ तामेवयदि-
नस्यातां । तपसार्किप्रयोजनं ॥ १ ॥ जावार्थ:- जो राग द्वेष
मांहि जर्या ठे अने तप करे ठे, तो ते मांक खोटी थाय ठे; अने
राग द्वेष अग्याने एटले अणजाणवे जे तप करे ठे ते पण मांक
महादुःखी थावुं. अर्थात् राग द्वेष करनार अने तेने नही सम-
जनारने तप करवानुं काई फल मलतुं नथी.

॥ अथ संतोष विषे ॥ वसंततिलका बंद ॥

संतोष तृप्त जनने सुख होय जेवुं, ते अव्य बुब्ध ज-

नने सुख नाहि तेवुं ॥ संतोषवंत जनने सहु लोक सेवे,
राजेज रंक सरिखा करि तेहं जोवे ॥ ३१ ॥

ज्ञावार्थः— संतोष पामेला माणसने जेवुं सुख होय, तेवुं सुख द्रव्यना लालची माणसने न होय; संतोषवंत माणसने सर्व लोकना वृंद सेवे — माने, के जे म्होटा राजा अने रंकने सरखा जाणे ठे; अर्थात् संतोषवंत माणस महाराजा अने रांक ए वनेने सम दृष्टीए जुवे ठे एटले सरखा गणे ठे. जे आकरा द्रव्यना लालची प्राणी ठे तेने दुखीया जाणवा. यतः ॥ सुवन्न-रूपसयपत्थया ॥ जवेसेहावोकेलाससमाअसंखया ॥ नरस्सबुधस्स-किंचि ॥ ईहाहूआगाससमाअनंतया ॥ १ ॥ अर्थ— जो सो-नाना अने रुपाना वधा पर्वत घरे आवे तो पण लोकीयानो लोअ पूरो न थाय ॥ १ ॥ यतः ॥ तनकी तृशा सहेल हे, सवा सेर के सेर ॥ मनकी तृशा नहूं मिटे, जो घर आवे मेर ॥ १ ॥ ते माटे संतोष ए सुखनुं मूल ठे. ॥ श्लोक ॥ सर्पाःपिबंतिपवनं-चद्रवलास्ते ॥ सुकैत्वणैवनगजाबद्धीनोजवंति ॥ कंदैफलैः मुनि-वरागमयंत्यकालं ॥ संतोषएवपुरुषस्यपरंनिधानं ॥ १ ॥ ३१ ॥

॥ अथ विवेक विषे ॥ उपजाति बंद ॥

जो जेह चित्ते सुविवेक जासे, तो मोह अंधार विकार नासे ॥ विवेक विज्ञानतणे प्रमाणे, जीवादि जे वस्तु स्वप्नाव जाणे ॥ ३२ ॥

ज्ञावार्थः— जेना चितमां विवेक आवे तेनो मोहरूपी अंध-कारनो विकार नाश पामे; विवेकाईए करी विज्ञान चतुराई सर्व प्रमाण थाय अने ते जीवादिक वस्तु स्वप्नावने पण जाणे ॥ ३२ ॥

बीजी प्रतमां ? “ संतोष वृत्त ” ने बदले “ संतोषवंत ” ठे. अने २ “ तेह ” ने बदले “ जेह ” ठे.

(इंद्रवज्रा ढंद)

बालापणे संयम योग धारी, वर्षारुते काचलि जेण तारी ॥
श्रीवीरकेरो अयमत्त तेई, सुज्ञान पाम्यो सुविवेक लेई. ३३

भावार्थ:- जे महापुरुष बालकपणामां संयम योग धारी अथा एटले बाळ्यावस्थामां जेणे चारित्र लीधुं, अने वर्षारुते एटले चोमासामां जेणे पाणी उपर काचली तारी; ए श्रीमहावीर स्वामी जगवानना अईमत्ता नामे शिष्य उत्तम विवेकपणाए करी ईरियावही पक्कमतां “ पणगदग महिमकना ” ए पद जावतां केवलज्ञान पाम्या ॥ ३३ ॥ माटे विवेक ते वनी वात ठे.

॥ अथ निर्वेद विषे ॥ शार्दूलविक्रिडित ढंद ॥

जे बंधूजन कर्म बंधन जिसा, जोगा जुजंगा गिणे ॥

जाणंतो विषसारिखी विषयता, संसारता ते हणे ॥

जे संसारह राग हेतु जनने, संसार जावा हुवे ॥ जावो

तेइ विरागवंत जनने, वैराग्यता दाखवे ॥ ३४ ॥

भावार्थ:- जे प्राणी ए कुटुंबने कर्मबंध जेवा माने, अने ए संसारिक जोगने सर्प तुह्य गणे; तथा विषयने विष एटले फेर समान जाणे, ए प्राणी संसारताने हणे एटले संसारने ढोडे; संसारिक रागहेतु जे लोक ठे ते संसार जावने जजे, पण जे वैराग्यवंत प्राणी ठे ते तो वैराग्यता बतावे. माटे तेवां वैराग्य-वंत प्राणीने जावो. ३४

(वसंततिलका ढंद)

निर्वेद ते प्रबल झर्जर बंदिखाणो, जे ढोडवा मनधरे

बुध तेह जाणो ॥ निर्वेदथी तजिय राज विवेक कीधो,

योगींज ऋतूहरि संयम योग लीधो ॥ ३५ ॥

बीजी प्रतमां ? “ सुज्ञान ” ने बदले “ सुस्थान ” ठे.

भावार्थः— निर्वेद ते संसार उपर खेद उपजे — संसारने बं-
दिखानारूप जाणे, जेम बंदिखानामांशी बुढ्यो ते पाबुं बंदि-
खाना सामुं न जुवे एवो खेद उपजे, तेम ए संसारने बंदिखाना
जेवो जाणीने विवेक लावी तेमांशी बुढ्या ते कोण ? तो के, ज-
र्तृहरी राजा, के जेणे राज्यविलास मुक्तीने योगेंद्र मार्ग लीधो,
अर्थात् जर्तृहरी राजाए संयम जोग लीधो. ३५

॥ अथ निर्वेदे करी संयम लेनार जर्तृहरी
राजानो प्रबंध ॥

जर्तृहरी राजा राज्य करता हता एवा अवसरनेविषे एक
परदेशी वाणीयाए आवी अमृत फल जेट मुक्युं. राजाए ते फ-
लना गुण पुढ्या. तेवारे ते व्यापारी वाणीयाए तेना गुण कहेतां
जणाव्युं के— जो कोई गरढो माणस ए फल खाय तो ते नव-
यौवनवंत थाय. ते वात लक्ष्मां लेई राजाए ए फल पोतानी रा-
णीने खावा आप्युं. एवो विचार करीने के, जो ए फल खाय तो
सदा काल युवानपणे रहे, एटले ए कीशोरी अर्थात् सोल
वर्षनी नवयौवना रहे. राणीए ए फल लेईने विचार्युं जे, हुं खाउं
ते शा कामनुं ! जो महारो प्राणवह्ज प्राणजीवन जार पुरुष
जे महावत ठे ते खाय तो ज्यां सुधी जीवीये त्यां सुधी ते ह-
मेशां यौवनवंत रहे. पढी राणीए ए फल पोताना जार महाव-
तने आप्युं. तेणे विचार कर्यो के, ए फलने हुं खाईने शुं करुं !
जो ए महारे प्रीतिवंत जे गणिका ठे ते खाय तो सदा जुवाननी
जुवान रहे माटे तेने आपवुं सारुं ठे. एम धारीने महावते ते
फल गणिकाने आप्युं. गणिका ए फलनो गुण जाणी विचा
रवा लागी जे, हुं खाईने शुं सारुं करनारी हुं ! महाराथी तो
नकारुं थाय ठे, अने एथी पण वली विशेष नकारुं ए फल खा-
वाने लीधे नवयुवान थवाथी थवानो संजव ठे, माटे ए फल

राजाने जेट करुं, केमके, ए जीव घणा जीवोनो पालणहार ठे, माटे ए खाय तो सारुं. एम धारीने ए फल गणिकाए लावीने राजाना मों आगल जेट मुक्युं. ते फल देखी राजाए उलख्युं. पढी राणी पासे जई राजाए पुब्बुं जे, कहो राणी ! तमने जे असे फल आप्युं हतुं तेने तमे शुं कर्नुं ? जे कर्नुं होय ते साचुं कहो, ते तमे कोने आप्युं ? तेवारे राणीए विचार्युं जे, हवे अहीयां खोटुं बोले सिद्धि नथी. एमने कांई पगेरुं लाधुं दीसे ठे. माटे मुजने पुब्बुं. नहींतर कदापि मने न पुठे. एमने कोई जेडू मढ्यो जणाय ठे. माटे हवे अहीयां जूतुं नहीं चाले, तेथी साचुं कहुं. पढी मनसां करेला मनसुबा प्रमाणे राणी बोली जे, महाराज ! गुन्हो माफ करो तो कहुं. राजाए कीधुं के, गुन्हो माफ कर्यो. राणीए जणाव्युं जे, में तो महावतने आप्युं. तरतज राजा-ए महावतने तेडाव्यो, अने कछुं के, रे ! राणीए आपेखुं फल तें कोने आप्युं. तेणे कछुं के, में गणिकाने आप्युं. गणिकाने ते-सावीने पुब्बुं के, तें मुजने ए फल केम आप्युं ? ते कहे जे-हुं जगत्रनो उतार ए फल खाईने शुं करुं ! एम विचारीने ज-गजीवनां पालणहार एवा तमो महाराजाने में ए फल आप्युं. कारण के, तमे जगतने उपकार करो ठो तेथी वली विशेष उपकार चिरकाल करशो. एम विचारीने आप्युं. ए निमित्ते राजाने वैराग्यनी वासना थई. ॥ काव्य ॥ याचंतयामि सततं मयिसानुरक्ता ॥ सांपन्नमिठतितम स्वजनोनुंसक्त ॥ अस्मत् कृतेच परितुष्यंतिकाचदन्या ॥ धिकतांचतांचमदनां चंद्रमां-चमांच ॥ १ ॥ एवुं विचारीने राजा जर्तुहरी योग लेई नी-कल्या. एमनुं गायन कानफट्टा गांय ठे. ते संसार उपर निर्वेद एटले खेद पामीने नीकल्या. माटे संसार ए खेद आणवा योग्य ठे. तेने तजी देनारा सुखी थायं ठे. ३५

॥ अथ आत्मबोध विषे ॥

जे मोहनिंद तजि (पाठांतर - जयी) केवल बोधि
 देते, ते ध्यान शुद्धि हृदी जावना एक चित्ते ॥ ज्युं
 निःप्रपंच निज ज्योति स्वरूप पावे, निर्बोधथी (पा-
 ठांतर - निर्बोध जे) अखय मोक्ष सुखार्थ आवे. ३६
 जावार्थः- जे मोहनिंदाने तजे (मोह निंदानो जय करे)
 ते केवल बोधबीज पामे, ते ध्याननी शुद्धि करी हृदयनेविषे
 एक चित्ते जावना (जावे जेथी करी) ते निःप्रपंचपणे एटले प्रपंच
 रहितपणे ज्योतिस्वरूपीपणुं पामे, अने ए निर्बोध एटले निर्वेद
 ते संसार उपर खेद तेहिज अक्षय सुख जे मोक्षसुख ते प्रत्ये
 पामे. अर्थात् मोहरूपी निंदानो त्याग करवे करीने बोध बीज
 पामी हृदयने विषे एक चित्तथी तेनी जावना जावतां अने सं-
 सार उपर खेद थवाथी तेनो त्याग करतां मोक्षसुख मले. ३६ ॥

(मालीनी उंद ॥)

जव विषय तणां जे चंचला सौख्य जाणी, प्रियतम
 प्रिय जोगां जंगुरा चित्त आणी ॥ करमदुल खपेई के-
 वल ज्ञान लेई, धन धन नर तेई मोक्ष साधे जिकेई ३७

जावार्थः- जव एटले संसार तेना जे विषय शब्द, रूप, रस,
 गंध, अने फरस, एवां पांचे इंद्रिना त्रेवीस विषय अने सुख तेने
 चंचलपणे जाणे ठे, प्रियतम प्रिय जोग ते घणाज वहाला, एवा
 जे जोग ते केवा ? तो के, जेने क्षणैकमां बगडतां वार न लागे
 एवुं चित्तमां जाणे, ते प्राणी कर्मनां दुल एटले कर्मोनी समूह
 खपावीने केवल ज्ञान प्रत्ये पामे, अने धन्य धन्य ए नर एटले
 एवा उत्तम मनुष्यने के जे मोक्ष पदने साधे. अर्थात् संसारनी
 असारता जाणी सुखादिकनुं चंचलपणुं चित्तवी, तथा जे जो-

गादि बहला प्रिय लागे ठे ते क्षणवारमां नाश पामशे - वग-
डशे एवो संसार उपर निर्वेद लावीने जे मनुष्य बोधी वीज उ-
पार्जि संसारनो त्याग करी संयमाराधी केवलकमला वरीने मोक्ष
सुख मेलवे तेने धन्य धन्य ठे. ॥ ३९ ॥ इति मोक्ष वर्ग समाप्तम्

॥ हवे धर्म, अर्थ, काम अने मोक्ष, ए चारे वर्गनुं
टुकामां वर्णन करे ठे ॥

॥ तत्र ॥

॥ प्रथम धर्म वर्ग ॥

दुर्गतीमां पडतां सर्व जंतुने, धरणीधी धरमी कद्दो
तेहने ॥ संजम आदि कह्यो ते दश विध जलो,
सुगुरुधी जवि धर्म ते सांजलो ॥ ३८ ॥

जावार्थ:- दुर्गतिने विषे पडतां एवां जे जंतु जीवने धरण
कहेतां धरे, नामने उधरे ते धर्म कह्यो, ते संयम आदे दश
प्रकारनो घणो रुडो कह्यो ठे, तेने हे जविप्राणी ! तमे सद्गुरुना
मुखनी वाणीए करी सांजलो. ए प्रकारे जेणे धर्म सांजल्यो ते
हर्ष अने संतोष पास्या. ३८

॥ अथ धर्मना दश जेद ॥ गाथा ॥

खंति महव अज्जव ॥ मुत्ति तव संजमेय बोधवे ॥

सच्च सोयं अकिंचणांच ॥ बंजंच जई धम्मो ॥ १ ॥

अर्थ:- क्षमा १, कोमलपणुं २, सरलपणुं ३, निसंग पणुं ४, तप
५, संजम ६, जाणवो; सत्य ७, सोच ते अंतर सोच ८, निर्लो-
जपणुं ९, ब्रह्मचर्य धरवुं १० (ए दश प्रकारनो धर्म गुरुमुखधी
सांजलीने आदरवो.) ॥ १ ॥ ए धर्म वर्ग कह्यो.

॥ अथ द्वितीय अर्थ वर्ग ॥

अरथ अरथ जेथी धर्म अर्थथी सिद्धी यावे, धरम
करम सिद्धी अरथ विणुं किं न पावे ॥ सकल वि-
चव केरो अर्थ ए सार जाणी, सपत प्रवर केरो
वावरो सोख्य खाणी ॥ ३ए ॥

जावार्थ:- धर्म जो कयों होय, सेव्यो होय, आदर्यो होय, तो
अर्थजे संपदा परिग्रह ते पामतां वार नही, ते परिग्रह विना धर्मनां
काम ते एके बंध न बेसे; सकल विचव जे संपदा, तेनुं सार ते
सुख निरवाण, ते अर्थनुं सारपणुं शुं ठे ? तो के- प्रवर कहेतां
प्रधान एवां सपत कहेतां जे सात क्षेत्र, ते कीयां ? तो के-
जिनचुवन कहेतां देरासर १, प्रचुनुं बिंब २, पुस्तक ३, साधु
४, साधवी ५, श्रावक ६, श्राविका ७, ए साते क्षेत्रनेविषे वित्त
वावरुं, ए अर्थ एटले संपदा बद्धी पाम्यानुं सार जाणवुं, के
जे सुखनी खारणरुप ठे. ३ए ॥

॥ अथ तृतीय काम वर्ग ॥

धरम अरथथी काम न वेगलो, धरम काम करे
जगे ते जलो ॥ सकल जीवने सौख्य ए काम ठे, प-
रम अरथमां काम निदान ठे ॥ ४० ॥

जावार्थ:- धर्मथी अने अर्थथी कांई काम वेगलो नथी,
धर्मनां काम करे ते प्राणीने जगतनेविषे जलो एटले रुनो जा-
णवो; सकल एटले बधा जगतजीवने सौख्यनुं करणहार ते
काम ठे, अने परम कहेतां उत्कृष्टा आकरा अर्थमां ते कामज
निदान कहेतां निश्चे ठे. अर्थात् धर्म करवे करीने अर्थ पाम्या
पठी तेनो व्यय धर्मनां रुडां काम करवे करीनेज थाय ठे. (आ
जगोए काम शब्दनो अर्थ कार्यरुपे वर्णवेलो ठे) ४० ॥

॥ अथ चतुर्थ मोक्ष वर्ग ॥

अथ मोक्ष वर्गे प्रवरे प्रवरो ज्ञवत्वं, येतोपदेशे विधीनां
ज्ञव शंज्ञवत्वं ॥ मोक्षार्थ साधन फलं प्रवरं वदन्ति, संतः
स्वतो जगति तेपि चिरंजयन्ति ॥ ४२ ॥

ज्ञावार्थः— हे ज्ञवी जीव ! एवो जे प्रधान मोक्षपद तेनेविषे
प्रवर कहेतां प्रधान एटले मुख्यपणे ध्याऊं, के जे ज्ञवनो नाश
विषे करीने करे, उत्तम पुरुष तीर्थकर प्रजुजी मोक्षार्थ साधन
फल तेहीज प्रवर कहेतां मुख्य कहे ठे, मोक्षना साधक एवा
जे संत ज्ञला प्राणी ते श्विरंजयति कहेतां घणा काल लगे
चिरंजीवी रहो. ॥४२॥

॥ अथ ग्रंथ समाप्ति विषे ॥

इति धर्म अर्थ वर काम मोक्ष मार्गे, किंचित् मया प्रग-
टितो उपदेश लेशः ॥ सन्मार्ग गामिजिनरेः रूपदेश धार्य ॥
तत्त्व स्वरूप मिति गम्यविचारणीयं ॥ ४३ ॥

ज्ञावार्थः— ए धर्म, अर्थ, काम अने मोक्ष वर्ग, ते किंचित्
कहेतां लवलेश मात्र मया कहेतां में प्रगटपणे उपदेशरूप थोडो
कह्यो ठे; तेनें सन्मार्गगामिजिनर कहेतां उत्तम मार्गगामिना
जाणनहार एटले रुका मार्गने जाणवावाला— ज्ञवावाला मनु-
ष्योए हृदयने विषे सद्य उपाय धारीने तत्त्वस्वरूप तेही तेहीज
एटले एज ठे एवं विचारणीयं कहेतां विचारवुं. ॥ ४३ ॥

इति श्रीसूक्तमुक्तावली माहायां चतुर्थ वर्गसन्नाषान्तर संपूर्णम् ॥

॥ अथ प्रशस्ति काव्य ॥ उपजाति वृत्तं ॥

इत्येवमुक्ता किल सूक्तमात्रा, विभूषिता वर्गचतुष्टयेन ॥
तनोतु शोभा मधिकं जनानां, कंठस्थिता मौक्तिकमालिकेव १

